

PANNON

ABC

FOLYTATÁSOS REGÉNY

Györe Balázs, Simon Balázs,
Békés Pál, Zoltán Gábor,
Németh Gábor, Vörös István,
Horgas Béla, Bóna László,
Levendel Júlia, Tamás Ferenc,
Márton László, Dalos Margit,
Rácz Péter, Kováts Albert,
Sándor Iván, Tandori Dezső,
Csajka Gábor Cyprian,
Kun Árpád, Zeke Gyula,
Méhes Károly, Dániel Anna,
Horgas Judit, Magyar Éva

Liget

PANNON ABC

Kiadja a Liget Műhely Alapítvány, 2020.

Szerkesztette: Horgas Béla, Levendel Júlia, Horgas Judit

Borító: René Margit

Tördelés: Károlyné Őr Erzsébet

ISBN 978-615-5419-52-2

Tartalom

Györe Balázs	
„PANNON ABC”	7
Simon Balázs	
ELSŐ FOLYTATÁS: A DERVIS-SZAMÁR	10
Békés Pál	
MÁSODIK FOLYTATÁS: Z.	15
Zoltán Gábor	
HARMADIK FOLYTATÁS: MÉRLEGELÉS	20
Németh Gábor	
NEGYESIK FOLYTATÁS: EZ NEM EGY REGÉNY	25
Vörös István	
ÖTÖDIK FOLYTATÁS: AZ ÉGI LÉPCSŐHÁZ	29
Horgas Béla	
HATODIK FOLYTATÁS: EGY MAKULÁS EPIZÓD	34
Bóna László	
HETEDIK FOLYTATÁS: FOLYTATÁSNAK FOLYTATÁSÁ- VAL HALSZ	38
Levendel Júlia	
NYOLCADIK FOLYTATÁS: A KILINCS FELFELÉ NYÍLIK	47
Tamás Ferenc	
ELSŐ KÖZBEVETÉS: A BÖGYIKE-MAKAÓ	54
OLVASÓI ÉS SZERKESZTŐI KÖZBESZÓLÁS	60
Márton László	
KILENCEDIK FOLYTATÁS: CSEREAKCIÓ ÉVRŐL ÉVRE	64
Dalos Margit	
TIZEDIK FOLYTATÁS: A PANNON ABCDEF	71
Rácz Péter	
TIZENEGYESIK FOLYTATÁS: A TITKOS CSODA ÉS EGY DISSZIDÁLÁS TITKA	79
Simon Balázs	
TIZENKETTEDIK FOLYTATÁS: CSÁRDÁS MACABRE	85

Kováts Albert	
TIZENHARMADIK FOLYTATÁS: NEMES ÁG–PILLÉR	97
Sándor Iván	
TIZENNEGYEDIK FOLYTATÁS: A PANNÓNIA UTCA-DOSSZIÉ	103
Györe Balázs	
TIZENÖTÖDIK FOLYTATÁS: PANNEAU	111
Zoltán Gábor	
TIZENHATODIK FOLYTATÁS: LEVÉL SÁNDOR IVÁNNAK	114
Tandori Dezső	
TIZENHETEDIK FOLYTATÁS: PANNÓNIA-PROVANSZ	121
Tamás Ferenc	
MÁSODIK KÖZBESZÓLÁS: WHO'S WHO?	132
Csajka Gábor Cyprian	
TIZENNYOLCADIK FOLYTATÁS: RIN	143
Dalos Margit	
TIZENKILENCEDIK FOLYTATÁS: EZ CSAK EGY KEVÉS ÉBRENLÉTNEK INDULT EGY RÖVID ÉS EGY HOSSZÚNAK REMÉLT ALVÁS KÖZÖTT	151
Vörös István	
HUSZADIK FOLYTATÁS: LIDÉRCSELÍDÍTŐK	157
Tandori Dezső	
HUSZONEGYEDIK FOLYTATÁS: PANNÓNIA: A VÉG	163
Kun Árpád	
HUSZONKETTEDIK FOLYTATÁS: JEAN-LÉON LEPIC: AZ ARAB HENTES	173
Zeke Gyula	
HUSZONHARMADIK FOLYTATÁS: KENYÉR-SAROK	180
Méhes Károly	
HUSZONNEGYEDIK FOLYTATÁS: AHOGY TÖRTÉNT	187
Dániel Anna	
HUSZONÖTÖDIK FOLYTATÁS: „IMIDZS”	192

Horgas Judit		
HUSZONHATODIK FOLYTATÁS: A BESÚGÓ		196
Bóna László		
HUSZONHETEDIK FOLYTATÁS: A MÚZSA RÚZSA		199
Magyar Éva		
HUSZONNYOLCADIK FOLYTATÁS: A TÖRTÉNET		
JANUS-ARCA, AVAGY NEM ÉR A NEVEM!		206
Csajka Gábor Cyprian		
HUSZONKILENCEDIK FOLYTATÁS: A KÍGYÓFUTÁR		214
Békés Pál		
HARMINCADIK FOLYTATÁS: ÁTÓL CETTIG		223
Horgas Béla		
HARMINCEGYEDIK S EGYBEN UTOLSÓ FOLYTATÁS:		
A TANÍTÓKISASSZONY ÉS A MEGSEMMISÍTŐK		227

Györe Balázs

„PANNON ABC”

Furcsa érzés volt március 5-én, nagynéném születésnapján, délután, kinézni lakásának ablakán, és megpillantani a Pannónia utca túloldalán, a járdán, régi barátomat.

Hatvanhat éves lenne a nagynéném, ha élne.

Néztem a barátomat az ablakból. Ráérősen ment, nem gombolta be a kabátját, nyakában fekete sál. Magas, sovány fiú. Fiú? Igen, ő mindig fiú marad. Negyvennégy éves. Figyeltem. Bement a közértbe. Vártam, az ablaknál állva. Kora délután esett az eső. Kijött a boltból a barátom. Kezében: kerek kenyér. Szatyor nem volt nála, valószínűleg csak kenyeret vásárolt. Lassan, a földet nézve, ment a túloldalon. Hogy kerül ide, az Újlipótvárosba? Tudomásom szerint vidéken lakik, évek óta. Maga előtt tartva vitte a kenyeret az utcán. Vajon hova? Különös jelenség. Csodálkoztam. Amikor egy vonalba ért velem, egy pillanatra megfordult a fejemben, hogy kinyitom az ablakot, és kikibálok neki, de aztán lemondtam erről, mozdulatlanul álltam, és hagytam, hogy beforduljon a sarkon, a Victor Hugo utcába. Évek óta nem láttam. Nem tudom, jogosan nevezem-e barátomnak. Hosszú-hosszú a mi (közös) történetünk, és a hosszabbnál is hosszabb az ő (saját) története. Elmesélésére, sajnos, nem érzek magamban megfelelő erőt, szükségem lenne mások (társak?) segítségére, meg hát a felkészültségemmel is baj van, szegényesek az ismereteim, alig vannak adatok. Emiatt csak morzsákat tehetek egy képzeletbeli olvasó asztalára. Munkámat az is megnehezíti, hogy megkeményedett a bőr a jobb kezem középső ujján, ott, ahol a töltőtoll hozzáér. Nyomja. Megkérgesedett a bőr, érdes lett, durva. A bőrkeményedés (bütyök?) mellett (vagy inkább alatt) egy mélyedés keletkezett, pici kis kráter, deformálódás, a toll állandó használata miatt. Foglalkozási ártalom? Nos, ez is gátol abban, hogy részletesen, apróra elmeséljem történetünket. Aprólékosan tudom csak.

Annál is inkább furcsa érzés volt a barátomat a Pannónia utcában látni, mert korábban azt szoktam meg, hogy a Bartók Béla úton látom őt, Budán, lakásunkból, ablakunkkal szemközt, a túloldalon, a gyógynövénybolt előtt. Cigaretta vagy szivar az ujjai közt, vállán oldaltáska. Ezt szoktam meg, ismétlem, körülbelül 13 évvel ezelőtt. Rendszeresen feljárt hozzánk a barátom akkoriban, ücsörögtünk a konyhánkban, kávéztunk és beszélgettünk és cigarettáztunk. Majd lekísértem, és mivel nem akaródzott elválni, beültünk a Tünde presszóba a körtéren, újabb kávéra, vagy sétálgattunk, és a Bartók eszpresszóba tértünk be, hónunk alatt újság, folyóirat. Útba esett a lakásunk, jövet-menet, hiszen a barátomnak a Móricz Zsigmond körtéren kellett átszállnia, kintebb lakott, mint mi a XI. kerületben. Megvártam, sokszor, míg elindul vele a 10-es autóbusz, hazafelé.

A barátom soványsága, ahogy az ablakból meg tudtam állapítani, nem változott. Csontsovány volt egy időben. Vajon manapság is jógázik?

Este elújságoltam a feleségemnek, hogy kit láttam az ablakból. Meglepetésemre azt mondta, hogy neki éppen ma jutott eszébe a barátom. Gondolt rá a fürdőszobában. Oda szokott elvonulni gondolkodni. Aznap kapcsolták be a telefonomat, de csak néhány órát működött, másnap reggelre elnémult, és azóta is rossz, hiába jelentettem be már többször is a meghibásodást.

A „Hamu és gyémánt” című filmről motyogtam még a feleségemnek (meg a lányomnak, mert közben ő is bekapcsolódott a telefonbeszélgetésbe), kora este láttam a televízióban, szívszorongva, igen, mert negyedszerre vagy ötödszörre is elszorította a torkomat a film. Lehetséges, hogy nagyképűen és indulatosan azt mondtam a családomnak, hogy ez a lengyel film az emberiség közkinccse, a legfontosabb értékek között tartom számon, amit az ember képes volt létrehozni története során. Elhallgattam. Pontosabban nem hallgattam el, hanem megpróbáltam idézni a filmből. A telefonom hallgatott el.

Tulajdonképpen csoda volt, hogy láttam a barátomat az ablakból, nem a mi városrészünkben, hanem egy idegen helyen, bár az utca neve Pannónia, nem tagadhatjuk. Ez volna a mi valódi hazánk? Ez a mi országunk? Mintha ma-

gamat láttam volna a túloldalon, azzal a különbséggel, hogy én kiflit vagy zsemlét szoktam venni a közértben, nem kenyeret. És hogy én a hét elején elvesztettem a sálamat: *a sálamat*. Semmiféle más sál nem pótolhatja, nem helyettesítheti soha.

Nemcsak azért volt furcsa a barátom feltűnése, mert évek óta nem láttam, hanem azért is, mert nem tudtam róla, hogy lenne valamilyen kötődése ehhez a környékhez. Szülei, volt felesége és fia máshol laknak, Budán, nem erre fele. Egyáltalán: mindkettőnk megjelenése furcsán hathat egy (harmadik? negyedik?) szemlélőnek. Mit keresünk itt? Mi dolgunk erre felé? Nem tudok rá válaszolni, csak azt tudom, hogy most itt vagyunk, én itt élek, egyedül, a feleségem és a lányom nélkül.

Bizonytalan kísérlet az ember élete.

Mintha semmije se lenne a barátomnak, csak a kenyér. Nincs más. Mutatja, felmutatja az utcán. Mindenki lássa! Nem kell egyensúlyoznia a kezében. Nyugodtan viszi. Nincs papírba csomagolva. Meztelen. Egykilós lehet. Majd megeszi, apránként. Vonul a kenyérrel.

Nem tudom megmondani, miért, de legelőször a papájának a szolgálati pisztolya jutott eszembe. Félreértés ne essék: a papája történetének elmondását végképp nem tudom magamra vállalni, sohasem láttam, csak hallottam róla, a barátom mesélt ezt-azt. Egy időben erősen élt bennem ez az apa, viaskodtam vele a fiáért, vagy legalábbis azt képzeltem, hogy küzdöm vele. Úgynevezett szolgálati pisztolyt sem láttam soha. Megvan-e még az a fegyver?

„Égő limlomok röpdösnek szüntelen. Lángolsz, és nem tudod, szabadulsz-e. Utánad zűrzavar és hamu marad, mit nyomtalan elhord az őszi szél. Vagy marad-e a hamu alatt csillagfényű gyémánt az örök győzelem mementójaként?” Ezeket a sorokat próbáltam idézni a filmből a késő esti telefonbeszélgetésben.

Már-már megfeledkeztem a barátomról.

Másnap, déltájban, lementem vásárolni a közértbe, éppen fizettem a pénztárnál, amikor megpillantottam őt az üvegajtón keresztül, az utcán. A tegnapi testtartásban, ugyanabban a ritmusban lépkedett a járdán. Nem haboztam. Kinyitottam az ajtót, és kikiáltottam:

Simon Balázs

ELSŐ FOLYTATÁS:
A DERVIS-SZAMÁR

– András!

Kiáltottam a közért ajtajában, és egy gyors mozdulattal ki akartam jutni a boltból, kezemben a nem túl nehéz zacskóval, de egy néni elém vágott, és kénytelen voltam mögötte totyogni, úgyhogy a kiáltás, ez a komikusan elhamarkodott „András!” az ő hátába ütközött, ez a néni hát nyelte el a párnáival, András pedig elindult a Pannónia utcán lefelé, kicsit hátrafordult, egyszer, tétován, aztán semmi.

Eszembe jutott, hogy éppen Andrással láttuk valaha az egyik híres egyetemi professzoromat az Egyetemi Könyvtár (?) forgóajtájának csapdájában rekedni: egy könyvbarikádott maga elé tartva járt körbe-körbe a forgóajtóval, arcára fagyott tétova mosollyal, és nem volt segítség, sose tudott időben kiugrani, mi pedig kint röhögtünk rajta, most viszont én kerültem csapdába, értelmetlenül kiáltottam, és már magam sem tudom, hogy mit beszélhetnénk egymással, András és én, most már talán jobb lenne, gondoltam, ha futni hagynám. Minden az időzítésen múlik. Tegnap még egészen más lett volna, lekiáltani neki az ablakból, ő tanácstalanul nézett volna, kissé tán tettetett tanácstalansággal, ami jól jön ilyenkor mindenkinek, szükségünk van rá, hisz nem szívesen fogadjuk el, hogy a város olyan házak, ablakok szövevénye, ahonnan – innen is, onnan is – csak úgy lekiálthatják a nevünk, és nekünk föl kell nézni, kényelmetlenül hátradöntve a fejünket, és hunyorgnunk kell, és végül még el is kell mosolyodnunk. De aki fönt van, annak jó. „Kíáltunk mélységbe”, mondta erről valaki, talán éppen András egyszer viccesen.

Ahogy kiszabadultam a boltból, újra kiabálni kezdtem, holott már nem akartam, így engem is meglepett ez a szinte értelmetlen:

– András! András!

És ahogy megtorpant és hátrafordult, az teljesen ő volt, mint tíz vagy akár húsz éve, és szinte ugyanúgy is néz ki, mint gyerekkorunkban, gondoltam aztán, ugyanaz a kicsit flegma tartózkodás, ugyanaz a kivárós, kicsit hűvös szemlélődés.

– Hát te nem Grazban vagy? – kérdezte.

Igen, rögtön a ziccer. Ügyes, gondoltam. Grazban, na persze. Hisz valóban Grazba akartam egykor menni, volt ott egy állás, és én megpályáztam, amikor még „filológus” voltam, dr. phil., de hát ennek már egy évezrede, ugye?, kérdeztem magam kissé értelmetlenül.

– Nem, most éppen nem ott – válaszoltam fáradt gúny-nyal. Oké, gondoltam ez így elég korrekt. Jó szerva, nem rossz.

– És te? – folytattam kérdéssel, ilyen röviden. Ugyanis András soha nem akart Grazba menni, egyáltalán sehova nem akart menni, tehát nem lehetett ilyen grazos kérdésekkel nekiesni.

– Hát én csak itt, van itt most Svédből egy lány a Pannónia utcában, persze átmeneti az egész, szóra sem érdemes.

Tényleg, András leginkább átmeneti volt mindig is, és szóra sem érdemes.

– Átmeneti és szóra sem érdemes – ismételtem –, ez jó.

– Nagyon belevaló lány, leginkább olyan menyecskés, furcsa módon inkább alföldi, mint svéd, merthát az Alföldről mentek ki valaha.

Tényleg, „alföldi meg svéd”, András mindig ilyen volt, sem ez, sem az, ilyen is, olyan is, de én az effélére soha nem tudtam mit mondani, csak hallgattam kicsit buta, kicsit alvadt mosollyal, ami valahogy azt jelentette, most legalábbis azt, hogy hát akkor jó, legyen neki, ha ráadásul amúgy is csak átmeneti és szóra sem érdemes, akkor minek beszélni róla.

– Ismerted Z. Tibort? – kérdezte váratlanul.

– Nem – feleltem –, de hogy jön ez ide?

András ilyen volt mindig is, mondott valami furcsát és kész, mint most ez a Z. Tibor, és máris eltűnik a sok-sok év, amit kihagyunk, méghozzá jóvátehetetlenül. Ha egyszer múlt időben mutatja be nekem, már eleve múlt időben,

akkor *vele* legalább lett valami, nem úgy mint velünk meg a többiekkel, akiknek az a legfőbb – talán egyetlen – közös jegyünk, hogy velünk nem történik semmi. Vagy legalábbis nem egyhamar.

– Öngyilkos lett – mondta hirtelen. – Sokáig mondogatta, nekünk is elmondta, itt nem messze, a Pannónia utcában, kíváncsi voltam, hogy mi lehet az oka, miért akar öngyilkos lenni, de csak beszélt, beszélt. Inkább csak kérkedett. Unalmasan nyújtotta, fújta, mint egy túlrágott ráógumit. Ő is fordítgatott. Angolból.

– ...

– Egyébként Ibolya, a „svéd” lány, tudod, meg egy páran találták meg. A fürdőkádban. Már néhány napja ott volt. Szerencse, hogy még messze a nyár.

Igen, gondoltam. De miért pont erről beszél? Ez történt *vele* az elmúlt években? Z. Tibor öngyilkossága történt velük, a svéd lánnyal meg vele és a többiekkel, akik megtalálták?

– Az anyját is ők értesítették – mondta, mintha az én gondolatmenetemet folytatná.

Érdekes. Felötlött bennem, hogy elmondjam neki, mennyit gondoltam egykor arra a délelőtre, amikor budai házuk belső udvarában apja szolgálati pisztolyával lelőtt egy macskát. Mindannyian lőttünk, még a Tefa is, de csak neki sikerült lelőni valamit. Egy élő dolgot. És ez nem kicsiség, sőt, ez meghatározó lehet. Azt hiszem, ebben mindannyian hallgatólagosan egyetértettünk. Még a Tefa is. A Tefa, aki azóta már nem él, úgy négy éve meghalt egy motorbalesetben valami vasúti kereszteződésnél. Valahogy nem tudtam szóba hozni ezeket a dolgokat. Vagy például az Andrásék lakását, ahol volt egy igazi, Kínából hozott, méghozzá az András apja által hozott, és valami pausz- vagy rizspapírhoz hasonló anyagra festett, igazi kínai kép, aminek hosszanti oldalain kalligrafikus írásjelek futottak végig, és köztük, mint két zárójel között, maga a kép egy öreg kínai festőt ábrázolt, aki a saját arcmásán dolgozik, és a falitekerccs éppen azt a pillanatot örökíti meg, amikor a festőt, miközben lassan felhővé válik, elnyeli a saját arképe. Na nem, ilyenekről aztán igazán nem lehetett most beszélni, miközben részben a Pannónia utca még mindig

eléggé decens homlokzatait, részben András sáljának már bolyhosodó fekete anyagát nézegettem.

Z. Tibor *kettőnk* számára érdektelen öngyilkossága elkedvetlenített. Persze lehet, hogy ezzel az öngyilkosság-üggyel túl szigorú vagyok Andráshoz. Van egy saját halottam, aki ugyanígy, kádban lett öngyilkos. Még egy verset is írtam erről. Amilyen ostoba voltam akkoriban. Tényleg, hogy is volt? Nem tudom már. Memoriterben mindig is rossz voltam. Csak erre emlékszem:

„Huszonnégy önszúrás után a kádban
(Kissé mint Seneca vagy a
Vértanúk), nem lenni már,”

És ez? A vers talán nagyobb jogalapot teremt? Viszont én nem beszelnék erről, és főként nem így, évek után újra találkozva, futólag, az utcán, na meg ez a csapat, ez a ki tudja honnan verbuválódott, túlontúl ifjú halottnéző banda, akik feltörik a lakást, és Z. Tibor ott fekszik a kádban. És az anyja így látja meg, köztük. Valaki talán kekszet evett lopva a konyhában. Egy másik pedig úgy tett, mintha ő nem is volna ott. Aztán gyorsan el is tűnt.

– Tudod – mondtam –, van egy „arab régiség”, igen, ilyen régiesen mondom, tudod, ahogy régen beszéltem, egész régen, amikor a Gugger-szikláknál mászkáltunk, emlékszel?, a tantai dervisek számára, ez jutott most eszembe...

– Szamara? – kérdezte András.

– Igen – válaszoltam –, adva van tehát a szamár, amelyik belép a szent sírt..., már nem tudom, mitől szent, vagy minden sír szent, szóval ezt a sírt rejtő mecsetbe, de hát te még járhattál is ott, annyifelé voltál, én meg csak beszélek itt, mindegy, bemegy tehát a szamár, és a sírnál megáll, borzasztó meleg van, ott meg sötét, nem is tudna nagyon tovább menni, tehát megáll, erre rávetik magukat, és elkezdik a szőrét tépni marokszám, az utolsó szőrszálig, vakbuzgón dervisirévületben...

– Ott áll meztelenül a szamár, kopaszon – vetette közbe András.

– Igen, és a boldog szőrszáltulajdonosok rohannak kifelé a fénysugár mentén, és minden erejükkel védik a szőrt, ugyanis a sötétben rájuk vetik magukat a tolvajok, és meg-

próbálják megfosztani őket a zsákmányuktól, amit, ha sikerül megoltalmazniuk, üvegcsébe foglalnak majd, és holtukig őrzik...

– Mint szerencsehozó amulettet – mondta András.

– Igen – feleltem.

MÁSODIK FOLYTATÁS: Z.

Nem ismerem a Pannónia utcát. Épp olyan idegenül nézem nap mint nap, mint Budapest bármely más utcáját, vagy bármely más város bármely más utcáját. Ezen nem változtat sem az, hogy gyakran végigmegegyek rajta, sem az, hogy a közelben töltött évek során beszélőviszonyba kerültem a videotéka éjjeliőrével, a non-stop boltocska tulajdonosával, a salátabár felszolgálójával, a zöldségesbolt hórúkkemberével, a posztos rendőrrel, a postással meg az ABC pénztárosnőjével. Nem ismerem ezt az utcát, még akkor sem, ha valaha régen több futó viszonyom volt olyan lányokkal, akik ott laktak vagy laknak mindmáig (egy viszony attól futó, hogy a korábbiakat és a későbbiek egyaránt homály fedi), és nem ismerem még akkor sem, ha onnan nősültem (persze a felső végéből, amit a beavatottak már nem ismernek el igazi Pannóniának, ráadásul akkor még az átmenetinek bizonyult Rajk László név feketélt a sarki zománcablákon).

Nem ismerem ezt az utcát. Idegen vagyok benne, s ez nekem tökéletesen megfelel. Sőt, jólesik. Nem akarom ismerni, annak ellenére, hogy sokszor csoszogok koszlott aszfaltján. Távol akarom tartani tőle magam, még ha közel vagyok is. És ennek az oka nem ködös borongás, megfoghatatlan lila lelkeség. Az ok nagyon is konkrét. Az ok az a bizonyos Z. Tibor, akinek öngyilkosságát mínuszos hírben adták tudtul a lapok. Nem tudom, miért kellett titokzatoskodni, és Z.-nek nevezni, mintha bűnöző lett volna (bár nem kérdéses, hogy sokszor és sokféle törvénnyel került összeütközésbe), vagy valami ósdi filmből lépett volna elő: – „Z., a fekete lovas”, (bár kezdetben talán volt benne valami idejétmúlt, romantikus heroizmus). De azért volt neki neve. Semmitmondó, érdektelen név, de mégiscsak az övé: Zám. (Bár többször is változtatta, és rejtélyes élete során tudtommal olykor a spanyolos Zamos, máskor a szlávós Zamic néven jegyezték – mert a „Tibor” alkalmatlan volt a változtatgatásra). Akármi történt is később, nekem maradt

az, akinek megismertem: Zám Tibor Pannónia utcai lakos, puha, természetesen gimnazista a párhuzamos osztályból, aki szüntelen szenvedett saját tehetetlenségétől. Ő aztán tényleg ott lakott. Vagy mondhatom úgy is: ő lakott a Pannónia utcában. A többi véletlen.

Kapus volt az iskolaválogatottban. Gyengén védett, de egyszer kifogott egy tizenegyest, és ez valahogy glóriát font szűk homloka köré, maradt örökös kapus, egészen az érettségiig. Náluk készültünk. A hatalmas lakásnak még a gyerekszobája is táncterem. Hajnalig magoltunk heten-nyolcan, egymás szájába rágtuk a tételeket, Zám nagyanyja, anyja és húga megállás nélkül hozta a szendvicseket, megértően mosolyogtak és lábujjhegyen jártak. Odavoltak a boldogságtól, hogy ilyen okos társaság gyűlt össze náluk. Rajongtak a család egyetlen férfitagjáért, aki egyszer majd eltartja őket, továbbviszi a nevet, ráadásul valami megfoghatatlan bizonyosság sugárzott minden szavukból: Tibor nagy jövő előtt áll, és egyszer majd dicsfénnel ragyogja be a tágas lakást.

Zám megbukott történelemből. Az érettségi bankettre el sem jött.

Legközelebb egy év múlva futottam belé a Boráros téren. Levettem valami lapot az újságosstand állványáról, rám szólt, a hangját megismertem rögtön, de őt magát nem láttam, aztán előjött a bódé belsejéből; ő volt az újságárus. Tereptarka katonaruhát hordott, a szakálla mellig ért, és az övéről tölténytáska, gázálarctok lógott – persze mind üres. Nem is hasonlított a szűk öltönyös, szorongó balfácánra, akit utoljára az érettségi bizottság előtt láttam, amint egyik lábáról a másikra áll és dadog. Meghívott egy sörre. Megkérdezte ugyan, mit csinálok, de a válasz nem érdekelte. Magáról beszélt. A pótérettségiről. Amire el sem ment. Minek? Azt mondta, szakított a családjával, csak hetente egyszer jár haza – mert hát fürödni azért kell. Hogy egyébként? Egyébként készül. Hogy mire? Az öklét mutatta. Ujjai bütykén kőkemény volt a bőr. Esténként karatézik a Gugger-hegyen. Egy komoly csoportban. Nem sportról van szó. Igazi harcművészetről. Ahol az állízület alatt ügyesen megmarkolják a bőrt, és egyetlen mozdulattal tépik le az egész arcot. Ahol a törre merevített mutató-

ujj pengéként hatol a lágy részekbe, és odabent behajlítva a résen át kihúzza a beleket.

Nem tudtam, higgyek-e neki.

Megkért, jöjjenek el újra, és segítsen. Egy apróságról van szó. Egy telefonról. Mert én beszélek nyelveket. Többet nem árult el.

Másnap délelőtt maroknyi kétforintost csörgetve várt, bezárta a bódéját, és egy telefonkészülékhez vezetett. Azt mondta, megszerezte az angolai követség számát, azt hívjuk, és én megkérdezem tőlük, hogyan lehet önkéntesnek jelentkezni a kubaiak mellé. Akik Luanda határán védik az angolai kormányt az amerikaiak által pénzelt fasiszta zsoldosok ellen. Kell, hogy legyenek önkéntesek a luandai kormány meg Castro katonái mellett. Olyan nincs, hogy ne legyenek. Ha voltak a spanyol polgárháborúban, akkor vannak most, 1975-ben is. Kérdezzem meg, hogyan lehet náluk az ember önkéntes. Zám a kezembe nyomta a kagylót, és már tárcsázott is, én meg hebegtem valamit az ismeretlen követségi hivatalnoknak, makogtam angolul és magyarul, és az a szerencsétlen a drót túlvégén nyilván ugyanúgy nem értette, mit kérdezek, mint én magam. És ott állt mellettem Zám a Boráros téren a műgerilla szakállával, talpig röhejes tereptarkában, és majd megfeszült, úgy várta a választ. A végén letettem, és azt mondtam: nem lehet jelentkezni. Márminthogy ezt közölte az angolai követség. Megvannak magukban, nem kellene nekik önkéntesek. Zám hátat fordított, és visszament a bódéjához. Én meg utána: komolyan gondolja? Vagy hülyéskedik velem, és ilyen agyalágyult telefonvicceket csináltat abból az alkalomból, hogy egy éve nem találkoztunk? Úgy nézett rám, hogy leolvadt a számról a mosoly, és csak azt kérdeztem: de hát... miért? Ő meg azt mondta: hogy legyen valami! Hogy legyen végre valami a kurva életbe, mielőtt beledöglük az ember abba, hogy nincsen semmi. És 1975 volt, nyár, Boráros tér, forró pléhbódé a HÉV-megállóban és állt a levegő, állt minden, állt még az is, ami mozgott. Én meg értettem, hogyne értettem volna. De ahogy ránéztem Zámra, a bukott érettségizőre és csapnivaló kapusra az ócska jelmezében, mégiscsak elröhögtem magam, ő pedig megindult felém, és én jobbnak láttam futni – nem kellett

nagyon strapálnom magam, mégsem hagyhatta ott az újságjait.

Tizenkét év múlva hívtott legközelebb. Nem hittem el, hogy ő az. Azt mondta, jöjjetek le a Katona József sarkára, abba az ótvaros Csöpi-be, ami a legundorítóbb az egész vidéken, de ott még van kevert meg vegyi gyümi. Azt feleltem, határidős munkám van, jobb lenne holnap, de félbeszakított: másnap visszautazik, fél órája van rám, annyit kibírok.

Szakálla nem volt már, kopaszodott erősen, de a legfélelmetesebb az arca volt, a széles heg a bal szeme aljától a füléig. Amikor rákérdeztem, azt felelte: félreléptem. Én meg: a csaj volt vagy a férje? Ő meg: a taposóakna, amikor félreléptem az ösvényen. És egyszerre világos lett: jobb, ha nem kérdezek, és Zám csak annyit mondott, egy hétre jött, tizenkét év után, pihenni végre, de hiányzik a dzsungel máris, mert higgyem el, nincs, aki jobban ismerné nála három kontinens dzsungelét. Csak kérdezzél nyugodtan, mondta Zám, mintha a gondolataimban olvasna, ne félj. Erre azt kérdeztem: miért pont engem hívtott? Ő meg azt mondta: mert az anyján kívül már csak engem ismer. Hallgattunk, ivott a kevertből, aztán rám nézett: biztos, hogy ezt akartad tudni? Nem, dehogy, mondtam, hanem hogy... lepótvizsgázott-e történelemből? Zám röhögött: azt csinálja, mióta elment! Pótvizsgázik belőle. Sőt. Csinálja azt a szar történelmet. Aztán újra ivott: egészen biztos, hogy ezt akartam tudni? Én meg: hát... tulajdonképpen... Aztán kiböktem: mondjad Zám... öltél? Öltél embert? Ő meg: Hát persze. Ez a munkám. És nem rosszabb a többinél. Kért, hogy higgyem el neki, de igazán, szívből: nem rosszabb semmivel.

Aztán már csak egyszer láttam, újabb hat év múlva. Szembe ballagott a Pannónia utcán, az ABC-nél, golyókopaszon, a vállán dugig tömött khakiszín zsák, és amikor meglátott, megállt, és megálltam én is, és méregettük egymást, és azt mondta: veled mindig akkor futok össze, mikor jövök vagy megyek. – És most jössz vagy mész? – Jövök. Jugóból. – Jugó? Az már nincs. – Ő meg bólogatott: Nekem mondd? Te nem is tudod, hogy mennyire nincs! Egy sör? Na? Bedobjuk gyorsan. A Csöpi-ben. – Úgy ráztam

a fejemet, hogy megrándult a nyakam – A Csöpit bezárták. – Zám megigazgatta a vállán a zsák szíját: – Befejeztem – mondta. – Elég volt. Most már maradok. – Hallgattam, ő meg kezét nyújtott. Hiányzott a gyűrűs meg a kisujja. Hát-ráltam. – Zám zsebre vágta a kezét. – Na, majd hívlak.

Rá egy hétre jelent meg az újságban a mínuszos hír. Telefonáltam a családnak. Az anyja vette föl, tőle tudtam meg, hogy a kádban és borotvapengével. Alig lehetett érteni a szavát, úgy zokogott. Azt sírta, hogy ennyi év kiküldetés után, amikor végre itthon... És hogy minden hónapban küldte a keresményét... Ez a drága gyerek külföldön is csak a családjára gondolt... tönkretette az idegeit az állandó pénzhajszá... pótolhatatlan.

A temetésén csak hárman voltunk, az anyja, a húga meg én. Viszont rengeteg koszorú érkezett. Volt köztük spanyol nyelvű, volt cirill és arab betűs is. Szétszóratásos temetés volt; Zám lassú zeneszóra beleivódott a földbe.

Hazafelé úgy kerültem, hogy ne kelljen végigmennem a Pannónia utcán. De azt nem tudtam megoldani, hogy ne keresztezzem.

Zoltán Gábor

HARMADIK FOLYTATÁS: MÉRLEGELÉS

A Szent István körútnál szálltam le. Tele volt a villamos. „Mint egy majmosláda”, szokta a nagybátyám mondani, „mert a majmokat nem zavarja, ha össze vannak zsúfolva, úgy hozzák őket Afrikából, ládában.” Tülekedés volt a peronokon, „Lökjön le!”, mondta valaki bosszúsan, már jött is a válasz, „Azt csinálom”, tökéletes tempóban, nem emlékszem, hogy vergődtem aztán el az ajtóig, hogy értem földet a járdaszigeten.

Na de hogy a majmok jobban bírják, mint mi? Semmilyen állat nem bírja jobban a gyűrődést az embernél, azt gondolom.

Megigazítottam a kalapomat, igen, aznap hosszas mérlegelés után kalappal indultam útnak, az a kalap volt rajtam, amelyikben néztek már színésznek és külföldinek, de legtöbbször és a legváratlanabb helyzetekben papnak, különféle vallások papjainak. Nem tudom, miért. Tény, hogy őseim között voltak papok. Különféle vallások szolgálói. Ha van esetleg némi kapcsolat az ember és a hivatása, az ember és a felmenői között, akkor tőlem ez a szerep csakugyan nem teljesen idegen.

Sehol ilyen remek párbeszédnek nem hangzanak, mint éppen itt, az én hazámban, „lökjön le”, „azt csinálom”, két-két szó mindössze, tökéletes, gondoltam.

Az úgy, amiben aznap arra a környékre indultam, a papi szereptől nem idegen. Meglehet, gondoltam, ahogy a Pannónia utca felé ballagtam – volt még időm –, némelyek megérzik rajtam, akkor is, ha nincs rajtam ilyen kalap, megérzik, hogy lelki vezetőik örököse vagyok, még ha méltatlan is, még ha tudatlan is.

A barátom, akit nem tudom, jogosan nevezek-e a barátomnak, de mindegy, most már maradjon így, tehát a barátom kért meg, hogy nézzem meg őket. Bizonytalan, mond-

ta, bizonytalan a döntésében, pedig döntenie kell, úgy érzi, a lehető leggyorsabban, de nem elhamarkodottan.

A barátom negyvennégy éves és útjába akadt most egy lány, aki huszonkettő.

„Beülünk az egyik sörözőbe, már ha te is úgy gondold”, mondta a barátom, „vagy a salátabárba. Benned megvan a képesség a józan mérlegelésre. Bízom az ítéletedben”, mondta. Nevettem. „Én döntsem el, hogy igazán tetszik-e neked? Ezt akarod? „Értsd meg, segítségre van szükségem. Bizonytalan vagyok.” „Te?” „Én. Tudod mit? Elég, ha annyit mondasz, sziasztok, de jó, hogy találkozzunk, ülünk már be ide a... Tudod mit? Te döntöd el, hova. Van a Vígyszínház mögött egy kávéház, talán oda kéne”, mondta.

Részletkérdés a beülés, gondoltam. „Lényeg: a lényeg”, mondja hazám népe mostanában, és én lassan kezdem megkedvelni a nyelvet, amit ezek itt beszélnek, ebben az országban. Lényeg, hogy megnézzem Ibolyát. Túl van már bizonyos próbákon, a barátom nem részletezte, mifélekén, de sejtettem, mire céloz.

A barátom író. Amin nem kell se többet, se kevesebbet érteni, mint hogy verseket és rövid prózákat közöl bizonyos lapokban. A lapszámokból, melyekben megjelent, van egy kis gyűjteménye. Ismerőseinek ezekből egyet-egyet kölcsönad. „Kíváncsi vagyok a véleményedre”, szokta mondani, „szeretném tudni, kiderül-e, hogy mit akartam.”

Tanúja voltam, hogyan ért véget régi barátsága valakivel, csak mert az illető kifogásolt valamelyik írásában egy jelzőt, és láthattam példáját az ellenkezőjére is, láttam szemében a szeretet tüzeit, hogy úgy mondjam, fölizzeni, mikor valaki beletrafált egy gondosan elrejtett allúziójába vagy hommage-ába („Ez olyan, mint Wajda egyik filmjében, melyikben is?, az a...”), így indult nemrég egy új kapcsolata, bár nekem gyanús volt, hogy tévedésen alapul a dolog, mert az illető mintha nem is ugyanarra a filmre gondolt volna, mint barátom, az író, de akkor már mind egy volt. És biztos vagyok benne, hogy a feleségétől is csak azért költözött el öt-hat évvel ezelőtt, és vonult vidékre, mert az asszony, aki addig olyan jó olvasója volt, sorozatosan félreértelmezte a műveit.

„Miért ír ön?”

Ő, ha tisztában volna magával, így kéne, hogy válaszoljon: „Hogy próbára tegyem az embereket.”

Ibolya, gondoltam, kapott néhány folyóiratszámot a barátom verseivel meg novelláival, és fogékonynak bizonyult.

A Victor Hugo utca sarkán találkoznak, magyarázta a barátom, Ibolya a Duna felől jön a Victor Hugón.

„Pontos?”

„Pontos.”

Nézzem meg őket, ő úgy érzi, összeillenek, de ez így kevés, szeretné inkább azt mondani: „Egymásnak vagyunk teremtvé.”

Ha hinne Istenben.

„De lehet, hogy most majd ez is megjön. A hit.”

„Hagyjuk a testi jegyeket, az úgynevezett szépséget, meg az ízlést. Itt ez a gyerek, mert hiszen hozzám képest az, gyerek, teljesen más a kulturális háttere, és valahogy mégis megvannak azok a szavai, amikről eddig azt hittem, hogy csak az enyéme.”

„Úgy látom, tökéletes. Úgy látom, érdemes miatta lemondanom egy csomó dologról. Tovább megyek: az, hogy nem ülök be egy kádba és eresztém ki a vérem, ahogy mindig is szerettem volna, annak talán miatta lesz értelme.”

És még elárulta, hogy folyton egy szó jár a fejében, elűzhetetlenül, egy szó, ami tőle idáig tökéletesen idegen volt, és ennek a szónak a fölbukkanása és makacs csapongása („mint egy hülye denevér”) bizonyára Ibolya miatt van:

„Megváltás.”

Jó volna tudni, gondoltam, hogy az ágyban is kipróbálták-e már egymást. Nagyon le tudnak az ilyen kérdések egyszerűsödni ott, de én nem az vagyok, aki ilyenbe, csak úgy, belekérdez.

Kettős tehát a szerepem, tűnődtem, míg a Pannónián a Victor Hugo felé haladtam, meglesni, és ha úgy találom, Ibolya méltó rá, eljátszva mintegy a véletlen találkozást, az összefutást, indítványoznom kell egy beülést, egy kis beszélgetést. Én leszek, aki a régi barátok közül elsőnek meg-

ismerem. A barátom nagyon reméli, hogy jól elleszünk majd, „Csak aztán nehogy irigy legyél!” sőt, abban is bízik, hogy most majd szépen új erőre kapnak a korábbi kapcsolatai, Ibolyának köszönhetően. „Meglátod!”

„És miről tudunk majd beszélgetni?”

„Majd bedobunk egy témát”, mondta a barátom, „mondjuk a megváltást. Mesélsz nekünk a megváltásról, jó?”

Furcsa, ahogy ki-beugrálnak a házak, mintha anno nem tudták volna eldönteni, széles legyen az utca vagy keskeny (némi kis zavar, meg nem értés az alkotók között), másrészt viszont tagadhatatlanul érdekes is ez így.

Ahogy közeledtem, egyre nagyobb marhaságnak láttam most már a szerepemet, a barátom valószínűleg meg van bolondulva, de én is, hogy beszálltam a játszójába, gondoltam. Ha egy bizonyos ember (vagy emberek csoportja) egy másik ember hatalmába, mondjuk így: a tulajdonába kerül, kiszolgáltatva neki, „kénye-kedvére”, és egy újabb valaki ezt az embert (vagy embercsoportot) kivásárolja a tulajtól, a pénzét kínálva föl vagy esetleg saját magát, helyette, ezt kellett, hogy jelentse eredetileg a megváltás, magyaráztam magamnak. (Készültem.)

Jól lelassíthattam, fékeztem nyilván magamat, mindig. Mire odaértem, ők már együtt voltak, a mondott sarkon. Halálpontosak voltak.

Hogy milyen volt a találkozásuk, annak kifigyeléséről lemaradtam. És amikor a közelükbe értem, már el is indultak.

Van ott egy élelmiszerbolt, az is egy beugróban, afele mentek. Láttam, a barátom magyaráz, „csak egy perc”, kéri, hogy Ibolya várja meg, mindjárt jön. Alkalmat akar adni nekem, hogy figyelhessem a lányt, vagy valóban vásárolnia kell valamit, nem tudhattam.

Ibolya mosolygott.

Sétálgatott, föl és le, a boltajtótól a sarokig. Elmentem mellette, egész közel, aztán a kirakatnál álltam, beláttam a gyümölcsleves és ásványvizes gondolára. (Elég tisztességes választék.)

A sarokház jól kilóg, Ibolya egy időre takarásba került, de már én úgy éreztem, eleget láttam, rábólinthatok barát-

tom választására (hogy Ibolyának ezzel jót teszek, vagy nem, azt nem tudhatom, gondoltam), jók a színei, a haja és a sálja, jó a szeme festése, jó a járása.

Jött ki a barátom a boltból, valaki utána szólt, elég hangosan, én a sarok felé néztem, láttam, hogy Ibolya megindul a bolt felé, a valaki a barátom nevét kiáltja, szinte ordít, egy galamb az első emeleti párkányon megriad, csattogva fölszárnyal. És szarik, hogy könnyebb legyen.

Ibolya jött még pár lépést, odanyúlt, mosolyogva még mindig, „valami nedveset” érezhetett az arcán. A kezén látta meg, hogy szaros.

Hogy csupa szar lett az arca, a homlokától a szájáig.

A barátom odanézett, majd vissza arra, aki a nevén szólította. A kezében kerek kenyér.

„Most menjek oda...?”

Nyilván nincs nála zsebkendő, gondoltam. Soha nem beteg és nem szokott orrot fújni, se sírni. Az egyik kezével szedte le magáról a galambszart, és kente a másikkal.

A barátom diskurált. Valami Z. Tiborról, Grazról, szerencsehozó amuletről.

Nálam mindig van zsebkendő. Én segíthetnék, gondoltam.

De, gondoltam, még nem vagyok bemutatva. És már a barátomnak, nagyon úgy látszik, nem is jelenti a megváltást ez az Ibolya. Egy égi jel jól eltérítette.

Kezében kerek kenyérrel diskurált.

Németh Gábor

NEGYEDIK FOLYTATÁS: EZ NEM EGY REGÉNY

Nekem ez így nem fog menni.

Elolvastam az eddigieket, nekik végül is tökmindegy, Pannónia vagy más, Rajk László, Teve vagy Jegesember utca, leírnak négy-öt flekket, végül is bármit folytatni lehet, nincs is ezzel semmi baj.

Az én utcám, nem az övék. Laktam ott kisgyerekként, és aztán, majd harminc évvel később, a gyerekemmel is. Ott halt meg az Apám, a Pannónia utcában. Onnan vitték az utolsó kórházba a Nagyanyámat. Onnan indultam Apámmal az ő Apja keresésére. A Nagyapám nem érkezett meg a saját születésnapjára. Öt percet késett. És miután soha nem késett, egyetlenegyszer sem az egész életében, az Apám felállt, halálsápadtan, és azt mondta, hogy menjünk, induljunk megkeresni, mert nagy baj van.

Ráadásul tudom, ki áll ott, a folytatásos regény első bekezdésében, negyvennégy évesen, a Pannon ABC előtt, és azt is, ki nézi szemből, milyen az a lakás, ahonnan nézte, pontosan hogyan vált a közlekedési lámpa, éppen az ő szemének magasságában.

Még azt is tudom, egy úgynevezett fatális véletlennek köszönhetően, ki az, hogyan néz, nézett ki az a férfi, akit Györe Balázs sohasem látott, és akiről annyit gondolkodott. Tudom, hogy milyen vagy legalábbis milyen volt a tévesen Andrásnak nevezett fiú apja 1984-ben, amikor rendszerként teljesített szolgálatot a belső használatra terjesztett gazdasági napilapnál, melynek tördelője voltam. Kis üvegkalickában ült, de már a szerkesztőségi térben. Hatalmas, udvarias test, de az ember érezte, ha akarná, egyetlen ütéssel megölhetne bárkit. Engem szeretett, nem, ez így pontatlan, kedves volt velem, mert tudta, hogy ismerem a fiát. Sötétkék, kifogástalan öltönyt viselt, a haja mindig gondosan nyírva, ősz, nem is jó szó, valószínűtlenül fehér.

Ismerni valakit.

Mennyire könnyű ezt kimondani.

Ez nem egy regény.

Sokáig nálam volt egy fénykép, erről a bizonyos Andrásról készült, a hetvenes évek elején, a Kossuth téren. Egy szál fürdőnadrágban, hosszú hajjal, a fején valami indián tolldísszel rohan, a háttérben villamossínek, meg a Parlamentből valamennyi. Egy performansz dokumentuma volt, ha jól emlékszem. Közöltük egy lapban, vagy legalábbis készültünk a közlésére.

Tudok róla egy anekdotát, néha el szoktam mesélni, ha leül a társalgás, és a beszédtema éppen megengedi. András a József Attila Kör vezetőségi tagjaként, valamikor a hetvenes évek közepe táján, várakozott a Magyar Írók Szövetségében, a titkárság előtt, egy kanapén, egy másik vezetőségi taggal. Az írószövetség főtitkára vagy elnöke vagy miye egy mára már tökéletesen elfelejtett, akkoriban igen jelentősnek számító író volt. Vele kellett volna beszélniük, de valaki volt bent nála, hosszan, talán órákon át. Aztán mégis kinyílt az ajtó, és kilépett rajta Fekete Gyula. Végigmérte Andrást, a tekintete úgymond megállapodott a vállig érő hajon, és azt mondta:

– Elviszprezli? Hát basszátok meg az Elviszprezlit!

És határozott léptekkel távozott.

Aztán láttam Andrást, fogadjuk el ezt a nevet, helyeken dohányozni, dohányozni és vitatkozni, hosszú felsőteste finoman ingott, valahogy fojtottan vitatkozott, mintha nagy baj származhatna abból, ha egyszer, engedve valódi indulatainak, fölemelné a hangját.

Szürke szemek, kétségbeesettek.

Szívből baloldali.

Nagyon komoly volt, még a nevetése is, ha véletlenül elnevette magát egyáltalán, hát úgy, mintha nem igazán engedhetné meg magának.

Nem ismerkedett meg semmiféle huszonkét éves csajokkal, akiket ennek következtében nem szart le galamb, és valószínűleg fogalma sincsen Zám Tiborról, aki pedig valóban öngyilkos lett, csak nem úgy és nem akkor, és ugyan valóban létezett ebben a városban valaki, akiből zsoldoskatona lett, majd részt vett Vukovár védelmében,

viszont nem lett öngyilkos, és nem hívják se Zé, se Zám, se Tibornak, ha jól tudom, nem hiányzik két ujj a jobb kezéről, viszont ténylegesen golyókopasz, és föltehetően jól ismeri a második folytatás szerzőjét.

„András” viszont eltűnt, valóban.

Egyszerre csak eltűnt ebből a városból, el a lapból, amelynek szerkesztője volt, el az egész kibaszott irodalomból. Néha megkérdeztem ettől-attól, nem tud-e valamit róla. Egyszer valaki azt mondta, vidéken él, egy másik meg, hogy nagyon beteg. Nem csinál az ember ilyenkor semmit. Nem telefonálgat, nem nyomoz, nem ül vonatra, nem fordul orvosokhoz. Vagyunk, eltűnünk, mi ebben a pláne, semmi. Azon gondolkozom, miért rossz elgondolni, hogy előkerült, hogy bement a PANNON ABC-be, újra bent lesz, újra publikálni kezdett, már le is jött egy-két cikk az ÉS-ben, az utóbbi időben, talán egyszer visszahívják, szerkeszteni fog egy rovatot; leszokik a dohányzásról, lejön az Astoriába vagy az Eckermannba, leül, kér egy kávé, reménytelen, ránézek, megkérdezem, mi van, azt mondja majd, mi volna, hát semmi különös. És veled? Velem sincs semmi. Nyilván ezt fogom mondani. Mit lehet egy ilyen kérdésre válaszolni.

Még egyszer elolvastam az egész paksamétát, meg a saját mondataimat is, és látom, hogy a kudarc teljes, hogy ez nem egy regény, „ez nem egy pipa”, hogy a barátom, aki elkezdte, nem szép irodalmat írt, márpedig csak az folytatható, az az, amit más is folytathat – mi mással? – szép irodalommal, ezért hát valamit, ami föltűnően nem az, szép irodalomká kellett olvasnia az utána következőnek, történetté, regénnyé, amelyben bármi megtörténhet, amelyben akár Andrásnak is hívhatnák azt, akinek a valódi nevét, tiszteletben tartva a barátom akaratát, most sem írom ide, de akiről a valódi nevén kívül nem írhatok mást, mint amire én emlékszem, általam tényeknek hitt dolgokat, jól vagy rosszul, végül is nem ez az érdekes, azaz nem állíthatok róla mást, csak amit eddig állítottam, legfeljebb még annyit, amennyit elhiszek, azaz hogy tényleg ott állt 1998. március 5-én, Széles Margit születésnapján a Pannónia utcában, a PANNON ABC bejárata előtt, és egy kenyeret tartott a kezében.

Még a legjobb, nem, az egyetlen, amiben reménykedni lehet, hogy elolvassa ezt az úgynevezett folytatásos regényt, hogy a kezébe kerül, és érzelmei lesznek az olvasással kapcsolatosan, érzelmei, odavágja, mint a szart, vagy elérzékenyül, mert gondoltak rá, még ha nem föltétlenül tudják is, kire. Én sem tudom, pontosan, kire gondolok. Azt pontosan soha nem lehet tudni, azt hiszem.

Írtam egy könyvet, magam se tudtam, persze, hogy könyvet írok, csak összegyűltek szövegek, és azt gondoltam, néhány közülük egymáshoz való, mert nagyjából az életemmel foglalkoznak. Tegnapelőtt fölhívott egy barátom, röhejes, de éppen a saját könyvemet olvastam, viszonylag ritkán teszek ilyet, mert tudom, hogy meghal a pali bennük a végén, de akkor valahogy mégis, olvastam, nézegettem benne a hibákat, és ne kerteljünk, örültem annak, amiről azt gondoltam, hogy jó. Kiabált a barátom a telefonba. Azt mondta, borzalmas a könyv, hogy nem tudja tovább türtőztetni magát. Hogy szar, amit csinálok. Egy régi írásomat is belekeverte, egy régi mondatomat, ami rá vonatkozott, és amit nyilvánvalóan félreértett. Azt mondta, hogy van hazája. Azt kiabálta, hogy magyar. Hogy ha találkozunk, pofán fog vágni, engem meg egy közös barátunkat is, és megkér majd bennünket, álljunk egymás mellé, hogy el ne essünk, hogy elkaphassuk egymást. Nem értettem, ő, a harmadik, hogy kerül oda. Semmit sem értettem az egészből. Arra kértem, hogy ezt hagyjuk abba. Szevasz, mondtam a telefonba. Szevasz, mondta. És beleüvöltötte még, hogy tanuljak meg írni. Letettük. Egy ideig remegett a gyomrom. Aztán fölhívtam közös barátunkat, naná, hogy azt, akivel szerintem majd támogatnunk kell egymást, hosszan elbeszélgettünk a telefonról meg a barátunkról, elemezgettük a lelkét, egészen addig, míg meg nem nyugodtam. A könyv, a könyvem, napokig ott hevert az ágy mellett. Ma reggel, amikor felkeltem, az első éber pillantásom éppen a címlapra esett. Hallottam a barátom hangját, ahogy üvölti: Tanulj meg írni. Aztán kitaláltam, hogy ne remegjek tovább. Hogyan ne. Pannon ábécé. Hogy úgy fogom föl majd, mint egy jókívánságot. És hogy megírom, amint adódik egy megfelelő alkalom. Az egyetlen, amiben reménykedni lehet.

Vörös István

ÖTÖDIK FOLYTATÁS: AZ ÉGI LÉPCSŐHÁZ

Akkor tehát: nekem – hogy az ki, talán majd később tisztázzuk – folytatnom kell egy olyan történetet, amit valaki elkezdett és másvalaki megmondta róla, hogy nem is történet, nem is regény, hanem valóság, ő ismeri, aki ott a valóságban van, de nemcsak megmondta róla, hogy nem történet, nem is regény, hanem valóság, de ezzel be is fejezte a történetet, ami nem történet, a regényt, ami..., ha tehát én – hogy az ki, talán majd később – folytatni akarom ezt a történetet, akkor életem egyik legnagyobb lehetőségénél találok magam, hiszen rendbe hozhatom, amit másvalaki már elfuserált, vagy elfuserálhatom, amit másvalaki kerekre zárt.

A történetek, amelyek eddig elhangzottak, mind igazak, de olyan színtiszta igazak, hogy vitatkozni sem érdemes rajtuk, mondtam, és végre leültem az asztalomhoz. Mi a fenének merészkedtem be a Pannónia utcába, kérdezhetném magamtól, mikor tudtam, hogy ez nem is az a Pannónia utca, mert az igazi Budapesten van, ez a másik, ahol én ülök, ebben az olcsó italkimérésben, amit történetesen tényleg Csöpinek hívnak, ez a Pannónia utca viszont Bakonymérőn van, ahol már évek óta lakom, Budapestet áthatolhatatlan cukornádültetvények választják el tőlünk, a Vértestől délre ezek az ültetvények aztán már annyira elvadultak és elgazosodtak, hogy lehetetlen átvágni rajtuk anélkül, hogy csikaszpatkányfalkákkal, cukormedvékkel vagy csokipókokkal ne találkozzunk, tehát, aki itt volt a nagy növényrobbanás előtt, annak már végleg itt kellett maradnia, amit én nem bánok, de azért örülök annak is, hogy van Internet, meg vannak üzenetet közvetítő füstláncok, és egykori remek barátom, Gábor, aki ha ezt elolvassa, biztos le fogja tagadni, hogy ismer engem, és tovább sorolja apámról azokat a nevetséges vádakát, amiket előadott, pedig ha bárki utánaszámol, legalább kétszáz év kü-

lönbség van az őáltala megrajzolt lehetséges személy, mondjuk úgy: apám, meg aközött, akit én ismertem, mondjuk úgy: apám, életére kijelölt időtartomány között, ami nem elhanyagolható, bár most elbizonytalanodtam, lehet, hogy mégis Gábornak van igaza, most tehát – végre – arra is sort kell kerítsek, hogy valamit magamról mondjak, minden ellenkező híresztelés ellenére Andrásnak hívnak, bár csakugyan nem vagyok sovány, nem úgy festek, ahogy másik barátunk, Balázs mondja, akit szintén nem ismerek, azt hiszem, be se vagyunk mutatva egymásnak, ahogy a galambszaros nő se ismer senkit. Egyszóval itt ülök a Csöpipben, az asztal cukornádból van, egyedül Z. Tibiről tudnék mondani egy-két meglepő dolgot, akinek a halála nem az első és nem is az utolsó hiba, amit elkövette.

Március 5-én csakugyan végigmentem a Pannónia utca egy szakaszán, ez igaz, de ez a bakonymérői utca volt, és ha barátom, az elbeszélő, máshová tette képzeletben, akkor csak játszott vele a fantáziája, nem csoda, ha furcsa volt neki az ablakon kinézni, mert nem volt a közelben ablak, amin kinézhetett volna, a szobában, ahol ült, csupa színes poszter volt a falon, a történelmi múltból megmaradt muzeális értékek. Hogy hogyan látott meg, maradjon az ő titka. Én azon egyszerű oknál fogva jártam ott, mert kenyeret kellett vennem, a kenyér meg mifelénk a Pannónia utcában egy szabadban lévő kemencében sül, oda mindig elmegyek, ha a szél a friss sütés illatát hozza felénk, olyankor a feleségem félretolja történettudományi céduláit, és a levegőbe szagol, int a fejével, hogy induljak, vagy ha épp konyhai munkával foglalatoskodik, és mondjuk azt hiszed, hogy a bevagdosott uborkáktól és a forró, ecetes létől nem érezhet meg semmi más szagot, nos ő akkor is megérzi, int a fejével, vagy a száját nyitja, és én mindjárt megértem, mit akar, neki ugyanis még a neve is SZÁJ, tehát a szavakon át néz, és rajtuk át lát meg, és a szavak segítségével szeret, és tőlem is szavakká formálva akarja hallani, hogy szeretem, nincs tehát más mód, mint hogy ezt most szóval is leírom, szeretem, de azért indulok kenyérért, illetve, hogy itt a Csöpipben, ahol most ülök, el ne felejtsem saját gondolatom fonalát, március 5-én is rögtön

indultam, nem volt szükség felszólításra, a kenyér, csalhatatlan volt feleségem megérzése, friss volt és olyan forró, hogy egyik kezemből a másikba kellett vennem, hogy tartani bírjam, így ráadásul, meztelenül, ahogy isten teremtette, égetett, de azért mentem tovább, még nem haza tartottam, hanem ide a Csöpipe akkor is, ahol még lehet paradicsomlét kapni, egyszóval, ahogy megyek, kezemben a forró kenyérrel, mint valami ordító csecsemővel, akinek az etetéséről elfeledkeztem, hirtelen hallani is véltem ennek a csecsemőnek az ordítását, és ugyanakkor valami illetéktelen pillantást is megéreztem a hátamon, vagy inkább kopaszra borotvált tarkómon. Valaki azt gondolja rólam, hogy negyvennégy éves vagyok, gondoltam, és ez a gondolat úgy lesújtott, és annyira megalázott, hogy csak a belém nevelt illem akadályozott meg abban, hogy össze ne rogyjak, az epilepsziás rohamtól is csak az mentett meg, hogy nem vagyok epilepsziás. Mikor pedig másnap újra arra jártam, ezúttal épp hazafelé véve az irányt, pont a kemencék mellől pattant föl a porból, ahová én tegnap majdnem lerogytam, ez az ember, aki talán a barátom, mert azt hiszi, hogy valamikor együtt jártuk a főváros utcáit, ahol én sose fordultam meg, bár ez nem lehet akadály a barátságunknak, és azt a nevet kiabálta utánam, hogy András, ami fölért egy személyes sértéssel, legalább olyan volt, mintha egy szentélybe vonszoltak, ott számárrá változtattak, aztán meztelenre vetkőztettek volna, mint a forró kenyeret.

Egyszóval élém ugrik ez a barátom, akit az egyszerűség kedvéért nevezzünk most Istvánnak, nem mintha nem épp engem hívnának úgy, egyszóval ez a barátom elébem ugrik, és azt mondja, gyere már fel hozzánk pár percre, azaz hozzám, mondja jelentősegteljesen, mert egyedül élek, mondja, és még mindig nem múlik el ez a jelentőségi bőrség, elköltöztem a feleségemtől és a lányomtól, most tehát az marad, hogy egyedül legyek.

Holott én vagyok már veszett egyedül, mert nem enged visszaindulni a feleségemhez, de azért az iránta érzett szeretetből egyelőre kitartok, sőt mindenféle sztorikat találok ki, egy közös barátunkra emlékeztetem, akinek a nevét akkor mástól kölcsönzöm, olyan embertől, akit egyi-

künk se ismert soha, és az ő öngyilkosságáról beszélek, de látom, hogy ez sem elég, mert a barátom olyan egyedül van, hogy a lépcsőházban, ahol fölmegyünk a lakásához, hiába magyarázom neki, hogy Bakonymérőnek ebben az utcájában csak földszintes házak vannak, szóval, ahogy megállunk egy pillanatra a második emeleti lépcsőfordulóban, én pedig megkérdem tőle, hogy mért nem lifttel megyünk, ha egyszer ilyen lehetetlenül magasan lakik, akkor ő nem a kérdésemre válaszol, hanem leszegi a fejét, a fekete-fehér kövezetet bámulja, idegesen játszani kezd az opálüveges folyosóablak kilincsével, és jószerével, úgy látom, hogy nincs magánál a honvágytól a felesége meg a lánya után, aztán a szabadságról kezd valamit karattyolni, végül valami svéd lányról kérdezget, akit az előbb leszart a galamb, hogy annak tényleg jéghideg-e a pinája, mire én olyan nagy zavarba esem attól, hogy akkor most tessék, ezt a szót miatta le kell írnom, amit pedig ez idáig soha nem tettem.

Amikor végre becsukódott mögöttünk a lakásának ajtaja, és leültünk a jóformán alig bútorozott szobában (ennek nyilván az is oka, hogy a mi Pannónia utcánkban nincsenek emeletek, így most a harmadikon tényleg meg kellett elégednünk két ócska tonettszékkal, meg egy alacsony üvegasztallal, ahová a kék söröket letehattuk), hogy végre egy jót beszélgessünk, akkor igazából, életünkben először nem volt mit beszélünk. Ennek oka lehetett persze az is, hogy már évek óta nem találkoztunk, és így a mindennapok beszéde megszakadt köztünk, de sokkal inkább az, hogy mindenre fény derült ott a lépcsőházban, ahol körben csupa üveg volt a fal, csupa felhős üveg, és a fordulóban mindig egy-egy rövid szárnyú, zaklatott angyalba ütköztünk, aki föl vagy le rohant valami szárnya alá csapott köteg papírral, talán aktákkal, föl vagy le, az se volt biztos, az üveg felhős üveg volt, itt barátom hallgatása, akit az egyszerűség kedvéért nevezzünk most Istvánnak, nem mintha az nem az én nevem lenne – hogy ki az az én, arra valószínűleg a kiszabott parcellában már nem fog sikerülni érdemleges magyarázatot adnom, talán nem is szükséges, mondhatná valaki, de a fentiek után persze nagyon is szükséges lenne – ebben a felhős lépcsőházban tehát barát-

tomnak, Istvánnak a hallgatása mindazt fölfedte előttem, amit tizenöt vagy több év intenzív barátsága, majd az évekig tartó elszakadás se tudott. Láttam barátomat, sírni szerettem volna, annyira megsajnáltam, de ezzel a sírással nem tudtunk volna mit kezdeni, ezért főnt a szobájában szokásomtól eltérően szeszt, kék sört kértem, mikor megkérdezte, hogy mit iszunk, és már nyúlt is kedvenc piros italom, a paradicsomlé után, mikor tehát megmondtam, hogy mit kérek, együttérzően (lehet, hogy sírni tudott volna miattam?) azt mondta, veled tartok.

Nos, ennek már vagy két éve, mondtam, és amikor levegőt vettem, amit akár úgy is lehetett értelmezni, hogy befejeztem a történetet, melynek, mint az ember által kívánt örökkévalóságnak, csak eleje van, de nincs vége, és így be sem lehet fejezni, utolsó asztaltársam szándékosan mégis úgy értelmezte, hogy befejeztem, és átült tőlem a kártyázókhoz. Ez nem regény, de a pontosság kedvéért még elmondanék egy-két részletet a Pannónia utcáról. Keskeny sikátor, ami a lejtőre merőlegesen fut le az Öreghegyről, ahol az egykor olyan híres bakonymérői ezerjót termelték, a sikátor itt-ott olyan meredek, hogy még a borzasra rakott macskakövön se tud semmilyen jármű fölkapaszkodni, és nem tud megállni rajta, ha lefelé tart, itt sétáltam én állítólag, meg nem nevezett év március 5-én, kezemben forró kenyérrel, és azzal a szándékkal, hogy megváltoztassam az életem, de a barátom megzavart ebben a szándékomban, amivel talán megmentett, talán hosszú szenvedésre kényszerített, de tény, hogy már csak meséltem az öngyilkosságot, nem pedig elkövettem, ahogy azt még az előbb is, a kenyérrel a kezemben, terveztem, András, szólalt meg bennem egy hang, és éreztem, hogy valaki a függönyön át figyel.

Most visszaérkeztünk a nullpontra. Ki fizeti a következő kört?

Horgas Béla

HATODIK FOLYTATÁS:
EGY MAKULÁS EPIZÓD

Én fizetem a következő kört, ha megengedik az urak, mert ugyancsak kedvemre van ez a játék, s ha még jókívánságnak is érthetem részvételemet, mint a regényességet a regényesség tagadásával kitöltő folytatás szerzője, és ily módon a magam részével beszállhatok a *Pannon ABC*-be, szinte repesek az örömtől, s ez már elég régen esett meg velem. Mielőtt azonban innánk, talán ehetnénk is András forró kenyeréből egy kis kovászos uborkával, ami a Csöpi híres specialitása, máshol keresni sem érdemes, hihetnek nekem, fotóriporter koromban bejártam az országot, végigettem és ittam valamennyi érdemes kocsmáját, tehát tapasztalataim alapján állíthatom, hogy páratlan, még a Városmajor utcai Vakegér sem mérhető hozzá. Imádtam enni, inni egész életemben! Nagy zabagép voltam, és bármennyit is burkoltam, soha nem ragadt rám egy deka háj sem, maradtam az a csontos, százkilencvenkilenc centis, beesett arcú, vastag szájú ürge, aki fiatalon is voltam, mikor fotózni kezdtem az Úttörőszövetségnél. Annyira szerettem enni, hogy végül gyomorbajos lett belőlem, de akkor se álltam le a kajálással, bár lassan válogatni kezdtem, kutattam a finomságokat, különlegességeket, száz kilométeres kitérőket is tettem egy halászlé vagy birsalmasajt kedvéért, és ezt a szokásomat halálom után is megtartottam, ezért vagyok itt most is, a Csöpi uborkájának illata hozott ide, erre mostanában különösen fogékony vagyok, néha már azon kapom magam, hogy nem is kell ennem, elég szagolnom, sőt legújabban elég, ha beszélek róla, gondolok rá, s hogy éppen András forró kenyerével és az Önök lebilincselő társaságában tehetem, nem várt öröm, még ha életem néhány máig érthetetlen mozzanatára kell is emlékezmem.

András apjáról lesz szó, uraim, akinek keresztnéve István, és ezt akkor is meg kell mondanom, ha a nevek körül

meglehetősen kövér a homály ebben a regényben, amely nem regény tehát, jó, értjük, olyan ez, mint a lehetetlenséget szemléltető próba, a Csöpi híres uborkájánál is közismertebb felszólítás: ne gondolj a fehér elefántra. Meg tudod tenni? Nem. Eltűnődtem, uraim, hogy a mi bakonymérői Andrásunk miért nevezi porból felugró barátját éppen Istvánnak, és amikor így nevezi, miért fordul ki önmagából és utal szerzője valódi nevére, miért nem azt mondja, hogy András apját hívták így, sőt hívják, hiszen ma is él, ha él, csak nem rendész már, nem üvegkalitkában, hanem téglakockában üldögél, egy véneket tároló szörnyű házban, börtönben szinte. Él vagy hal, nyolcvanöt éves. Én már katonakorában is találkoztam vele, az úttörőknél ismerkedtünk meg valami zászlóavatáson, én fényképeztem, ő beszédet mondott, és az ünnepség után fogásokat mutatott a tornateremben, mert hogy birkózó volt elsősorban, rettenetes erejű csakugyan. Elnézést kérek bakonymérői Andrásunktól, de ha ugyanarról az emberről beszélünk, akkor bizony ki kell jelentenem, a vádak nem vádak, hanem tények, és nincs bennük semmi nevetséges. Abban az üvegkalitkában, a gazdasági napilap szerkesztőségének szomszédságában úgy ült a kedves papa, hogy nemcsak a tördelőszerkesztő úr, de bárki érezte áradni belőle a rettenetes erőt, ami ráadásul egy technicizált testben feszült, hiszen mint mondtam, képzett birkózó volt, s bizony ő egyetlen ütéssel megölhetett volna bárkit – ha akar. De nem akart. Én nem tudtam róla, hogy akart volna. S hogy fiatal korában mégis megesett volna vele, mintegy üzemi balesetként, s hogy azért került volna az üvegkalitkába. Volna, volna, volna. Hagyjuk. Vagy mégse? Volna valami értelme az utólagos tisztázásnak?

Gellért Pistát – mondjuk ki most már a teljes nevét, osszassuk a homályt –, szóval őt akkor kerestem meg az üvegkalitkában, mikor a Martinovics-hegy tetején, a lakásom közelében megalakítottam egy indián törzset tíz éven felüli úttörőkből, hogy megmutassam a fatökök vezetőinek: így is lehet a gyerekekkel bánni. Meg aztán, minek tagadjam, élveztem is az egészet. Később ezt fejemre olvasták a fatökök – de haladjak csak sorjában. Azzal kezdtük a játékot, hogy választottunk magunknak indián nevet, s én termé-

szetesen Villanószem lettem a fényképezés miatt, Pista pedig, akit elcsábítottam – nehogy félreértsék, az istenért! –, hogy birkózó fogásokat tanítson indiánjaimnak, a Fehér Bika nevet kapta, s nemcsak ereje, hanem furcsán fehér, elszíneződésre képtelen bőre miatt.

A Napkirály Fennsíki indiánjai bálványozták Fehér Bikát – és ő rászolgált a rajongásra. Hányszor elmondta nekem, hogy a hegyen egészen más embernek érzi magát, a pompás tizenhárom-tizennégy éves testek között mintha újjászületne, megszabadulna a rendészet évtizedeken át rákövülő mázától, amely kötelességérzet és engedelmesség elegyéből készült. Életmentő üdülés ez neki. Láttam, hogy igazat beszél, mert a fiúkat olyan heves átéléssel oktatta, úgy mutatta meg tízszer vagy százszor akár a ráfonódó indiánoknak a támadó és védekező szorítások, dobások, emelések, tartások sorát, hogy azt csak a testmozgás szenvedélyes – szinte megszállott – szerelmese tehette. A törzs második nyarán már külön-külön is foglalkozott a legtehetségesebb indiánokkal.

Ekkor kezdtek suttozni a fatökvű úttörővezetők, állítólag valami szülői feljelentésre hivatkozva, melynek lényege az volt, hogy Villanószem buzeranciára buzdítja a kis úttörőket, sőt, Villanószem egy rejtőzködő pederaszta. Pfuj, uraim, pfuj! Csak annyit mondok ezzel kapcsolatban, hogy válaszómmal végül alaposan lesújtottam ellenfeleimet. Igaz, csak később, öt év múlva bekövetkező temetésemén kapták meg a magukét – de a hatás annál drámaibb volt. Gyászbeszédemet magam mondtam, magnetofonszalagra vettem, és barátaimat megeskettem, a temetési szertartást intéző hivatalnokot busásan megfizettem, hogy a szónoklat titokban maradjon, és ott hangozzék el először. Meg kell azonban mondanom – uraim, önök előtt igazán nincs okom hallgatni –, hogy amikor a pederaszta-botrány kirobbant, Fehér Bika eltűnt a színről. Az üvegkalitkából is. Nem nyomoztam utána. Elfoglalt a saját személyem tisztázása, és a bosszú. Mindkettőt végrehajtottam. Hitelt érdemlően azonban csak azt állíthatom, hogy egyetlen szenvedélyem sem volt soha fajtalan. Én nem rontottam meg senkit. Aki többet akar tudni, kérdezze meg Fehér Bikát.

Nem tudom ugyan, él-e, és szükséges-e – ha igen, azt a kört már nem én fizetem.

Befejezésül még megkérdezem, ugye, most már én is benne vagyok a boltban? Benne vagyunk. S nemcsak a Pannon ABC-ben, hanem a Mammút áruházban is, amely éppen most nyílik meg a nagyközönség számára, míg mi itt szövegelünk a Csöpi-ben, és annyira lenyűgöző, aktuális, hogy a játék dimenzióinak mélyítése érdekében szólnom kell róla: láttam az ünnepi kettős ívet a főbejáratnál, a belépők feje fölött duzzadó, remegő piros-fehér-zöld habzást, kifinomult orromat facsarta kissé a gumiszag, mert luftballonból készült az ív, luftballon volt az egész Fény utca, Lövház utca, Retek utca, szinte fölrepülni látszott a majdnem tökéletes boldogságtól, amely csak azért nem volt makulátlan, hanem icipicit makulás, tehát erkölcsileg szeplős, fizikailag foltos, lyukas, és általában elmocskolt, mert köztudott, amit ezen a hétvégén az újságok címlapjai is világgá kiáltottak: egy éve, hogy Diana hercegnő nélkül kell élnünk ezen a Földön. A makulatúrában persze akadhat egyéb hiba is, de ehhez a csapáshoz képest mind jelentéktelen, a mi érfelvágó Tiborunk ügye pedig egyenesen smafu, hogy a túlon túl ifjú halottnéző bandát, akikkel feltehetőleg azóta sem történt semmi, már ne is említsem... Csakhogy említve van, s így nincs mód nem gondolni a semmire. Uraim, köszönöm, hogy meghallgattak!

Bóna László

HETEDIK FOLYTATÁS:
FOLYTATÁSNAK FOLYTATÁSÁVAL
HALSZ

Ilyenkor ősszel már kihalt a Pannon-tenger partja mifelénk. A kikötőbe nem érkeznek már turistákkal tömött óceánjáró komphajók, nem sétál föl s alá a nyaralók tömege a tengerparti Pannónia sétányon végig a narancsfák és kókuszpálmák között oda-vissza, oda-vissza, pfuj, hogy a fene vinné el innen valamennyit. Gyönyörűek az őszi esték, kiülök egy cölöpre, hallgatom a Pannon-tenger éjszakai hullámozását. Csak egy-egy ócska ladik, rozszant halászcsonak fut be ilyenkor késő őszi estén a Pannon-öbölbe, rajtuk egy-egy sárgásfényű gázlámpa pislákol. Befutnak a kikötőbe a ladikok, és a halászok fáradtan hazatérnek, végigmennek csöndben az üresen kongó, hűvös Pannónia utcán, fel a Pannon térig, megrakva a súlyos aznapi fogással. Napközben mozdulatlanul ülnek a Pannon rakparton egy-egy cölöpön, elsötétült tekintettel, napbarnított, cserzett arccal, csak ülnek, bámulnak, szívják a bűdös dohányt, hiába várnak luxushajókra, hogy némi baksisért csomagokat cipeljenek a turistáknak, amíg azok eljutnak a Pannon téren várakozó számárfogatokig. Hiába, hiába várakoznak, nem jön ilyenkor már ide senki, elmaradoznak a teherhajók is, csak elvétve akad egy-egy rakománnyal érkező hajó, ahonnan csekély alamizsna fejében hordani lehet a messzi földről faládákban érkező citromfű, ánizs és dióolaj teákat vagy a durva lenvászon zsákokba csomagolt édeskömény pipadohányt.

A Pannon tér kávézóiban is csak egy-egy öreg hordár ül egész nap egy cikóriakávé mellett, melybe sűrűn töltögeti kancsóból a zöld színű marcipánpálinkát. Nagy vagyonok cserélnek itt néha gazdát, ha lejönnek kockázni a Pannon sétány unatkozó előkelőségei, akiknek semmi dolguk nem akad, amíg újra be nem köszönt a nyár, és meg nem érkez-

nek az első vendégek, hogy az ördög vinné el őket innen örökre.

Csak a Pannon bazárban van még ilyenkor is pezsgő élet, búzlik a környék a rothadó tengeri haltól, kagylóktól, csigáktól, tengeri sünöktől. A kézműves soron még most is ordibálva kínálják vacak portékáikat a réztányér-kalapálók és a fakarika esztergályosok, akiknek remekműveiről híres a mi vidékünk, és nyáron a turisták, hogy a magasságos ég rogyassza őket össze mind, majd megvesznek per sze egy-egy szép gépi faragású népi fakarikáért.

Szerencsére messze esik az én üzletem, a Pannon ABC, a bazártól, mondhatni jó messze, mert a tengerparti Pannon sétány másik végére esik, ahová még a bazár zaja sem hatol el sose. Ilyenkor ősszel már csak azok vásárolnak nálam, akik errefelé laknak, a Pannónia utcának ezen a végén. Nem jönnek a hangos idegenek csiricsáré szalmakalapjaikban, ordenáré nyelven kiabálva összevissza. Nem kötik bolhás, vicsorgó kutyáikat az üzletem ajtajához, hogy elriasszák a többi vásárlót. Bár vásárolnak szép pénzekért mindenfélét, megy ám a bolt olyankor, elfogy mind a pántlikás pannon csemege, mindennap kell hozatni öt rekesszel, hogy belegebed az ember a sok cipelésbe, most viszont, ősszel, jó ha eggyel elfogy egy nap. A megmaradt száraz csemegéket másnap vízbe áztatva kell rásóznom néhány gyanútlan vevőre, nehogy a nyakamon maradjanak. Egyre később nyitom a boltot, úgysem kel fel errefelé senki sem korán.

Egyik reggel gyanútlanul nyitom a boltot, látom, ott áll az ajtóban a rekesz friss pannon sült, a sült közé dugva pedig egy elnyűtt papír, rajta néhány koszlott betű, egy remegő kezű írás, valami Györe Balázsé. Olvasom, olvasom, még mielőtt a nehéz vasrácsot felhúzzom a bejárat előtt. Lassan rájövök, ki lehet ez. Alighanem itt lakik szemben, írja is, hogy erre néz az ablaka, meg hogy bámul ám kifelé naphosszat, tudom már, az lehet, aki *mindig* sose vesz semmit, csak kiflit vagy zsemlet, mit akar ez tőlem. Írja, hogy meglátta itt, a boltom előtt egy régi barátját, és egyik nap megszólította. Emlékszem, ki lehetett az, csak kenyeret vett, furcsán tartotta maga előtt, mint egy cse-csemőt, ment ki, és ez a Balázs, ez a lakó innen szemből,

ahonnan, megjegyzem, biztos gyönyörű kilátás nyílik a Pannon tengerre, nem tudom, miért az én koszos kóce-rájomat bámulja, szóval ez a Balázs vagy miféle, lejött és megszólította.

Húzom fel a nehéz vasrácsot, akadozva, nyögve, húzom be a rohadt nehéz ládát a zsíros, fokhagymás pannon pecsenyékkel, hát biztos emiatt a talált levél vagy mifene miatt, vagy mit tudom én, hogy micsoda miatt, úgy elgondolkodtam, hogy ahogy húzom, húzom ott azt a rekeszt, levertem a polcra egy viasszal bedugaszolt híres pannon repcebort. Nagyot csattant a parafa padozaton, ahogy ezer darabra tört az üveg, de nem volt benne lé semmi, egy csepp se, összetekert papírköteg esett ki belőle, rajta az írás: első folytatás.

Valaki járhatott itt az éjjel, és belecsempészte a palackba az üzenetet, hogy a rosseb egye meg, aki ilyenekkel szórakozik. Gyorsan átfutottam az írást, valami Z. Tibor öngyilkosságáról van benne szó, azt hiszem, őrá is emlékszem, itt lakott a bolt közelében, hébe-hóba vett nálam ezt-azt, nos, róla beszél Györe Balázsnak a barátja, akit megszólított itt az üzletem előtt a minap. Dühösen csaptam le, semmi közöm nekem az egészhez, kihúztam a nagy tekerős pénztárgép duplafenekű fiókját, hogy némi váltópénzt helyezzek bele, hát látom, hogy az alsó rekeszben ott egy újabb paksaméta, rajta, második folytatás, beval-lom, megtántorodtam, és kis híján beleszedültem egy cipőskosárba. Z. Tibor életét részletezte benne valaki.

Mi tagadás, ha valami novellát olvasok, egyáltalán, ha megcsap valami irodalom, tüstént a bazárba futok, és jó barátom, a késes-köszörűs standja előtt ácsorgok órákig. Nézem a különféle késeket, hosszú cápacsont vagy kőrisfa markolatukat, hosszú vagy tömpe villanós pengéiket, mindegyik kés más és más, gyönyörű szépek, mindegyikhez egy-egy regényhőst képzelek hosszan, míg leszáll az est. Most is ezt tettem, a bazárban töltöttem az egész délutánt szürkületig, majd kísértálmam a tenger partjára. Milyen gyönyörű az ég a lemenő nap körül, gondoltam, de jó, hogy csönd van, hogy egyedül lehetek, hogy nem jönnek a vendégek, hogy fulladnának meg ott, ahol vannak. Tisztán és világosan hallottam, hogy egy hang hozzám szól, meg-

fordultam, és szinte inamba szállt a bátorság. Sehol senkit sem láttam, üres és sötét volt az egész Pannon sétatér, mint ilyenkor általában. A hang tisztán és érthetően megismételte, amit az előbb mondott: Te leszel a hetedik folytatás, ne felejtsd! A hetedik folytatás!” A hideg veríték gyöngyözött kopasz tarkómon erre.

Úgy emlékszem, futottam. Futottam végig a Pannónia utcán a Pannon térig, hogy embert lássak magam körül. Beültem lihegve a Csöpibe, az egyetlen ivóba, ami ilyenkor még nyitva van errefelé. Csak néhány részeg matróz támasztotta az intarziás ébenfa tonettasztalokat. Leültem egy üres asztalhoz. Zsályaszörpöt kértem jó hidegen, pedig kint már igencsak hűvös volt, és újra szólt a hang: „Itt ülök veled szemben, csak nem látsz”. „Mit akarsz tőlem?”, kérdeztem. „Kegyelmezz vacak kis kurta életemnek, mely annyit sem ér, mint egy pannonkifli!”, könyörögtem és nyafogva sírdogáltam, nem törődve azzal, mit gondol rólam a sok szőrös férfiszívű pannonkalóz körülöttem az ivóban.

„Írd bele magad, írd bele magad a Pannon ABC-bel!” – mondta a hang, és szertefoszlott, mint a hajnali pára a pannonkikötő felett.

A másnap reggeli nyitásnál már minden rosszra fel voltam készülve. Valóban, az ajtó előtt, a pannonsültes rekesz tetején ott volt a harmadik folytatás. Ebből megtudtam, hogy amikor Györe Balázs megszólította a boltom előtt barátját, Andrást, akkor kicsit messzebb, ott ahol a boltom előtt kezdődik a Pannon utca gótikus árkádsora, mely alatt mindig vastagon áll a galambpiszok, ott állt Ibolya, András barátnője, Andrástra várva, aki belemelegedett kenyérrel a kezében a beszélgetésbe Györe Balázssal, és erre a lányra lesett András egy másik barátja, hogy megfigyelje Ibolyát, ámde Ibolyára ráesett ekkor egy csepp galambpiszok, ó igen, piszok és nem szar, mint ahogy a harmadik folytatás mondja, nem tűri érzékeny és finom lelkem a csúnya szavakat, menten pityeregni kezdek tőle, ha valaki csúnyán beszél.

Belépve az üzletbe most már direkt levertem a legelső üveget a polcon, egy paradicsomlést, és lám, abban is volt egy folytatás, a negyedik, lehet, hogy egy másik üvegben is

lett volna egy másféle negyedik, ezt már nem tudhatom meg sosem. A titkos író elfelejtette kiüríteni a paradicsomlét, így a papíron a szöveg mintha véres volna. Ez nagyon felizgatott, erős remegés tört rám. Hát azt írják ebben a részben, hogy semmi sem úgy van, ahogy eddig le lett írva, hát egy frászt, minden úgy van, a saját szememmel láttam a pult mögül, igenis mindenki az, akinek írva vagyon az eddigiekben, meg akarnak téveszteni, össze akarnak zavarni, de majd megfizetnek érte, majd beleírom magam, bele én a pannon ábécés könyvbe.

Ekkor belépett az aznapi első vevő. Hatalmas, tagbaszakadt férfi, robusztus izmokkal, szolgálati revolverrel az oldalán. Rögtön kitaláltam, hogy csakis András apja lehet. A regénybeli Andrásé is, meg a valóságos is, aki biztonsági őrként dolgozott vagy portásként, tudja a fene. Lesben álltam a pult mögött, egyedül válogatott a férfi a borsos mustárok között. Én írni kezdtem a pult mögött. Először csak az ábécét, azután már szöveget is. Írtam, írtam, szinte beleszédülve. Innen már nem is tudom, hogy vajon megtörtént-e mindaz, amire emlékszem, vagy csak én írtam le. Nem tudom. Beleírtam magam a regénybe.

Az erős férfi odajött a pulthoz, én megszólítottam: Lene szíves, látom, ön erős ember, én egyedül nem bírom, ha megkérhetem, jöjjön velem le a raktárba, ha megtenné, néhány ládát kéne felrakni egymásra, nem bírom, csupa átázott püspökkenyér-falat van benne.” A tagbaszakadt ember nem szólt egy szót sem, de jött. Én bezártam a bejáratit ajtót belülről, hogy amíg a raktárban vagyunk, ne jöjjön be vevő az üzletbe, nehogy kisurranjon valaki egy körtelevel vagy egy fogporral.

Bementünk a raktárba. Az ajtó zárva. Korán reggel van. Simogattam a zsebemben az erősre sodort fekete-sárga madzagot, amivel a kávézsákok száját szoktuk bekötni. Simogattam, sodorgattam a zsebemben a madzagot. A férfi a regényből belépett a raktárba, belépett az én regényembe, ott áll előttem háttal, épp lehajolt volna, hogy megemelje a ládát, mikor egyetlen mozdulattal elkapom hátulról, és már a nyakán is volt a zsinór. Szorítottam minden erőmmel, ő vergődött, iszonyú erejű ember volt, tekertem, szorítottam egyre szorosabbra a fekete-sárga spárgát, egy-

re szorosabbra, kétségbeesve, sírva a gyötrelemtől, ő vergődött, mint egy hatalmas hal a hálóban, hozzám simult ez a hatalmas, izzadó, izmos test, és egyre ernyed el, uramisten, ernyed, micsoda boldogság, éreztem az én testemen, az én regényemben az én testemen, amint egy ilyen izomtömeg, egy hús, gyengül, egyre gyengül és puha lesz, mint a kirakatban hagyott margarin.

Elengedtem, a robusztus test élettelenül rogyott össze. A sonkavágóval szeleteltem föl hét darabra. Hét folytatás, hét testrész. Fej, nyak, bal kéz, jobb kéz, a törzs, és a két láb. A hét minden napján jön valaki elsőnek az üzletbe – jutott eszembe. A héten vasárnap is nyitva leszek. Különkülön pannon abc-s zacskókba tettem a tetem részeit, és éjjel kieveztem egy kis ladikkal a Pannon tengerre, jó messze a parttól. Fölöttem csak a csillagos ég, milyen egyedül vagyok, sírtam is, de boldog voltam. Beledobáltam András apjának részeit a vízbe, utána hanyatt feküdtem a ladikban, és ringatóztam, a hullámok ringattak lágyan, én halkan énekeltem, hogy milyen gyönyörű a világ, milyen fenséges, csodálatos, néztem a csillagos égboltot, a csillagok, mint egy ábécé, hét bolygó, hét folytatás.

Andrással mérgezett paradicsomlét itattam, úgy végeztem vele. Nem szenvedett sokáig, kicsit vergődött a rakárban, tekergett a görcsöktől, de hamar vége lett. Hozzá sem értem, nem néztem a szemébe sem. Nem igaz, amit az ötödik folytatásban olvastam, hogy az egész Bakonymérről van, és hogy Andrásnak az apja András, a fia pedig István, nem igaz, mert akkorra én már végeztem András apjával, ő már nem lehet András, nem lehet feltámadni a következő folytatásban, és más név alatt visszatérni, nem lehet. Egy életem – egy folytatásom. Slussz passz. Nincs mese. András sem mehetett föl Györe Balázs lakására, mert én már akkor végeztem vele, amikor Györe Balázs még meg sem szólította a boltom előtt.

Beleírtam magam visszafelé a regénybe. Odaírtam magam, oda, amikor András barátja ott áll, és meg akarja szólítani Ibolyát, a svéd lányt, akit meg kellett figyelnie, én meg ott voltam épp az üzletben is, de egyben ott voltam a boltíves árkádsor fölött a házban egy ablakban is, éppen ott, afölött, ahol András barátja állt, és akkor zutty, kilök-

tem a hatalmas cserépbe ültetett szobapálmát, András barátja elterült, ő sincs már tehát többé. Néztem az ablakból fentről az egész jelenetet, a szereplőket, fentről, az egész pannon világot, az utcát, mindent fentről, kívülről, ó, istenem, ezzel a cseréppel végleg író lettem, fentről nézhetem a szereplőimet, mert író lettem, igazi író, nem egy ócska szatócs.

Még aznap vettem egy csodálatos, szikrázó kést a bazárban. Hosszan válogattam, míg a leginkább kedvemre valót megvásároltam. Egész éjjel bolyongtam a városban. A kihalt és üres utcákon. A boltíves árkádsorok mélyén. Szorítottam az ingem alatt a kést. Hozzáért meztelen bőröm-höz hideg pengéje, hűtötte forró véretem. Másnap, mikor megláttam Ibolyát, a svéd lányt a bolt előtt, kicsit ugyan messzebb, és láttam arcán a galambpiszkot, ó, igen, a piszkot, már nem volt ott András, sem a barátja, mert ők már nem léteztek, kisiettem a Pannon ABC-ből egyenesen a lányhoz, rám nézett riadtan, láttam a tekintetét, láttam azokat a riadt szemeket, uramisten, belenézett az enyémbe szörnyű félelemmel, miközben egyetlen egy döféssel mártottam szívébe a hideg pengét.

Céltalanul bolyongtam aznap a parton, a kezemből etettem a sirályokat.

Üresen, csörömpölve futott be az utolsó villamos a Pannon téren ácsorgó számárfogatokhoz, nincs utas, nem rikácsol a kalauz sem, mint nappal, amikor olyan tömött a villamos, hogy nem tud a jeggyel az utasokhoz férközni, ezért csak ordít, és küldi a jegyet az új felszállóknak, és rákiabál folyton mindenkire: Add tovább, add tovább!" Azután a hetedik megállónál, az utolsónál elkiáltja magát: „Szamár a végállomás.”

Másnap megtaláltam az utolsót, a hatodik folytatást, olvastam benne András apjáról, egy tanú monológját olvastam, aki annyira szemfüles volt, hogy halála után is mesélt, bár ha meggondolom, hogy temetésén ő mondta a saját gyászbeszédét, ez nem is meglepő. Hiába, ő is tudta, hogy ő írja a saját életét. Még hogy ez nem egy regény? Szerencsémre a tanúskodó fotóssal nem kell végeznem. A papa pedig már megvolt. Kedvem szerint haladnak a dolgok.

A vasárnapi kenyérbe bombát rejtettem. Ilyenkor nincs se kifli, se zsemle, se pannoncipó, semmi sincs, csak kenyér, a pékek csak azt sütnek vasárnapra. Nincs már más szereplő, csak aki kezdte. Végeztem Andrással, a barátjával, az apjával, barátnőjével, Ibolyával, Zám Tibor végzett magával, nincs már más, csak aki kezdte, és nincs kifli, kénytelen lesz kenyeret venni. Vártam feszülten, és közben írtam magam a pult mögött bele a regénybe, én, a hetedik, magam. És belépett az ajtón szinte észrevétlen, ahogy szokott, belépett a Balázs, az egyetlen, aki a *valóságban is létezik* úgy, ahogy a valóságban is. Belépett, és hal- kan, ahogy szokta, csodálkozva megkérdezte, hogy ma nincs se kifli, se zsemle, és választ várva elvette az egyetlen friss, meleg kenyeret, amit kitettem a pékárú-polcra, az egyetlent, amibe a bombát rejtettem. Tudtam, hogy öt perc alatt hazaér, még egy-két perc, amíg benyit a lakásba, az hét, hét perc a hetedik a folytatásban, szinte örökkévalóság. Figyeltem az órát, amikor kilépett az üzletből. Beélesítettem a kenyérbe rejtett bombát, mostantól hét perc és enyém a regény. Kilépett a kenyérrel Balázs, szerényen, bátortalanul, ahogy mindig. Láttam távozó alakját, szeretem őt, ez jutott eszembe, mindig is szerettem.

Néztem az órát, mindjárt jön a hetedik perc, hirtelen rosszul lettem, mintha elájulnék. A torkomhoz kaptam, mint András apja, a szívemhez, mint Ibolya, a fejemhez, mint András barátja, összerándult a testem, a földre zuhantam, mint András, hang alig jött ki a torkomon, úgy kiáltottam: „Nem akarom máris abbahagyni, nem akarom átengedni, még nincs vége, nem lehet vége ilyen hamar, még csak most kezdtem el a hetedik folytatást, az enyémet, az én életemet, nem mondtátok, hogy ez volt az, és nincs tovább, úgy volt, hogy csak most kezdem el, nem akarom befejezni, nem tudtam, hogy nekem már nincs több folytatás, még nem én következem, akinek abba kell hagyni, nem akarok meghalni, nem akarok folytatódni, feltámadni, nem akarok több folytatást az életben, élni akarok, segítség, tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség!!!” – kiáltottam a regényemben, a valóságban azonban ott álltam a Pannon ABC pultja mögött, és elképzeltem, amint Györe Balázs vagy az az első folytatás előtti, őskezdetbeli

elbeszélő, akit, mint saját magát, Györe Balázs leír, ez a valaki viszi haza a kenyeret, amiben a bomba van, és megy fel a lépcsőn, és nyitja ki az ajtót, és én számolni kezdtem visszafelé az utolsó hét másodpercet az órák számlapjára meredve: hetedik folytatás ... hatodik folytatás ... ötödik folytatás ... negyedik folytatás ... harmadik folytatás ... második folytatás ... első ...”

És akkor Györe Balázs, mint aki valamit elfelejtett még venni a kenyérhez, vagy mint aki meggondolta magát és mégsem visz kifli helyett kenyeret, belépett az üzletbe, maga előtt tartva a kenyeret, a vasárnapit, a friss ropogósat, mint egy élő csecsemőt, és alig hallhatóan, ahogy szokta, azt mondta:

Levendel Júlia

NYOLCADIK FOLYTATÁS: A KILINCS FELFELÉ NYÍLIK

– Valódi ementáli sajt, olyan lyukacsos, amilyennek Ottlik írói pályája is indult... az a lyukacsos, ugye, minthogy vásárnap van, nem kapható – ezt nem kérdezte, csak megállapította Györe Balázs, és úgy lépett ki az üzletből – tíz percen belül immár másodszor –, mintha észre sem venné a szanaszét heverő hullákat, az ezer darabra tört üveget, az eldobált, erőszre sodort, fekete-sárga madzagot, hideg pengéjű késeket, és mintha a Pannon ABC-t meg az egész Pannónia utcát nem most, hanem már régen betolta volna *abba a valóságba*, ahol Újpest, Kikillai Dorottya, a Kavics utca meg a Fölöspéldány Központ is átszellemítetten létezik, s amit ő olyan iszonyatos szomorúsággal megmutat, pedig egyik céduláról a másik cédulára másolja – megint csak Ottliktól –, „Szomorú, hogy az ember még csak nem is szomorú”.

Ez tehát vásárnap történt – semmi megpihenés, ez egy non stop-világ. Már régen nincsen se tévé-szünnap, se újság-szünnap, se időzített bomba-szünnap; legfeljebb a pékek nem sütnek kiflit, zsömlét meg pannoncipót, de azért lehet tankolni, kenyeret, benzint és híreket is persze; hanyagul mégsem mondanám, hogy mindegy, vásárnap volt vagy hétköznapi. Ha vásárnap, legyen vásárnap. Vegyük komolyan. Márpedig ha a fentiek vásárnap történtek, az, amit én hozzátehetek, a rákövetkező napon esett meg, vagyis hétfőn... pontosabban azon a napon, amikor állítólag új csillag jelent meg az égbolton; még hozzá a Kígyó és a Hattyú jegyében, a tizedik házban, s így várható volt a világváltozás, amikor az orosz gazdasági válság miatt a legmélyebb bugyorba zuhant a tőzsde-index és a kínai árvíz több ezer embert elsodort, Bill Clinton egyik tanácsadója (később szerette a pszichológusának nevezni magát) fontolgatta, kezdhethé-e (hogy időben kezdje) emlékiratai legfontosabb fejezetét azzal a felismeréssel (később elhitte,

hogy ezt Clintonnal is megbeszélte), miszerint Harun Al Rasid és a magyar Mátyás király álruhás kalandjaikkal mégiscsak jobb helyzetben voltak, mint az amerikai elnök, akit lehallgató és levilágító készülékek követnek mindenüvé, és talán végzetes, ha a világ legnagyobb hatalma nem ismeri a történelmi nosztalgia fogalmát; azon a napon a megosztott és egyesített német nép körében mindenütt a jezsuiták szörnyetteiről beszéltek, jobban féltek a jezsuitáktól, mint a Rajnáig nyomuló spanyol seregektől, még a váltópénz elértéktelenedéséért is őket okolták, egy tallért már 188 krajcárért adtak, Prágában az uralkodó, II. Rudolf is kabbalisztikus számításokba merült és aranyat főzött, az utcákon mindenfelé falragaszok jelentek meg, melyek imponáló magabiztossággal adták hírül, hogy a Rózsakereszt képviselői a Magasságos Ég kegyelméből láthatóan és láthatatlanul ebben a városban időznek, könyvek nélkül tanítanak, a világ minden nyelvén beszélnek, minden igaz ember feléjük fordul, mert ők megmentik felebarátaikat a halálos tévelygésektől – mondom, ezen (vagy azon) a napon Luca unokámmal, ki éppen betöltötte harmadik életévét, a Pannónia utcába hajtottunk egy fehér Opel Astrával.

Luca – súgtam neki délelőtt tíz óra tájban –, eljössz velem a nyomdába? Tudtam, hogy eljön. Számítottam rá. Naná! Majd előbb kérdezem az édesanyját, majd kibököm szépen – őszintén! –, hogy mi most Lucával odamegyünk a Pannónia utcába, oda a Pannon ABC közelébe, bele a sűrűjébe, ahol egyre féktelenebb a kanmuri, mert az, kanmuri, mi más, ahol, meglehet, mostanában a legfontosabb események történnek, mondhatni folyamatosan és folytatásosan történnek, mindenesetre úgy tarol a történelem és az elszabadult képzelet, hogy egy szülő (különösen ha jól, ha napra készen tájékozott), nem engedheti oda a kisgyerekét. Csakhogy én Lucával akartam... mit is? Azt nem tudom. Talán csak helyszínelni. Elindulni. Megnézni *így*, milyen a Pannónia utca és Victor Hugo utca sarka, milyen az üzlet, hogy nyílik az ajtó, milyen lehet lenézni a szemközti ablakból, hogy regény ez vagy nem regény; nem tudom; ha tudtam volna, el sem indulok, bár ami a normális, hétköznaphoz illő irányt és célt illeti, ó, ezekkel jól állok. Mindig

jól. Végtére Lucát is a nyomdába hívtam, és aztán együtt jelentettük be, hangsúlytalanul, vagy talán a szokottat kissé jobban is hangsúlyozva, hogy elmegyünk a nyomdába, gyorsan megjárjuk, egy óra alatt fordulunk, beadunk egy könyvborító-filmet, ennyi, és Luca már húzta volna a bundás cipőjét, mert ebben az évszakban megközelítően sem volt ilyen hűvös szeptember elején, mint ezen a hétfői napon, és vetette le a harisnyáját, hiszen az üvegházhatás miatt a légköri felmelegedés egyelőre megállíthatatlan, aztán csak szorította a kezemet, és sürgetett, menjünk; ha megyünk, akkor menjünk, és mintha meg sem hallaná, ahogy az édesanyja kételkedett: minek viszed be a bűdös városba. *Mintha*. Mintha azért mennénk a Pannónia utcába, hogy a nyomdába beadjuk azt a filmet! S ha azért, minek két utcányit kerülni. Mert kerültünk, noha sejthető volt már indulás előtt is, hogy ha én egyszer belekeveredem ebbe a történetbe – ha beleírom magam –, úgymegtalálom a nekem leginkább tetsző (elfogadható) álcázást, elkerülhetetlenül igyekszem majd minél valóságosabb, vagyis minél földhöztapadtabb és észszerűbb sürgésforgással leplezni a belekeveredést. Münchenhausen báró a saját hajánál (parókájánál) fogva emelte fel magát, nekem meg – kár szerénykedni –, nagyszerű képességem van arra, hogy lent tartsam magam, lent a földön, hogy csodát műveljek a nyomda és a gyerekharisnya, vagy akár egy adag leveszöldség és egy postautalvány nehézkedési erejével. A nyomda tehát! Könyveink kis nyomdája az ABC-től egy sarokkal arrébb, ami a lentnél is lejjebb, vagyis a pincében van, kilenc lépcsővel az utca szintje alatt, s ahol a környék szelleméhez méltón már a kilincs is fordítva működik. Aki most lefelé lépeget, aki jó okkal alászáll, nagybetűs feliratot talál az üvegajtón: A KILINCS FELFELÉ NYÍLIK. Hagyjuk most, hogy mi nyílik, meg hogy mit csinál a kilincs, ne okoskodjunk és ne akadékoskodjunk, mikor örvendezni is lehet, hiszen hosszú, reménytelennek tűnő évek után jelent meg ez a felirat, amikor már nem hihettem, hogy egyszer majd mégis reflexesen felfelé emelem a kilincset és nem lefelé nyomom; újra és újra, hetente többször rángattam, ráztam, s néztem, ahogy mások kínlódnak, rángatják és rázzák, „beakadt”, ütik az ajtót; teltek-múltak az évek,

és akkor szinte váratlanul jelent meg a csupa nagybetűs tájékoztató, mert mégiscsak tájékoztató, ami igenis segít az eligazodásban, jelen esetben a behatolásban, egy időszzerű és demokratikus kiírás, kár tagadni, hogy én is értem, és talán csak rossz, régen avult kritikai reflex (ez aztán reflex lett, az!), hogy az ember hümmög, fintorog, meg hogy eltűnődik: nem lehetne megfordítani a kilincset, átalakítani a zárat, s röhög magában a képzavaros ötleten: fejről a talpára állítani... még mit nem!

Mentünk tehát Lucával a nyomdába, és semmilyen alibi-ötletem nem akadt, miért kellett fél kilométert kerülnünk, miért nem kanyarodtunk a Szent István parknál a Csanády utcára, miért hajtottam tovább a Kárpát utcán, el egészen az Ipoly utcáig, hogy ott jobbra és megint jobbra a Pannónia utcába jussunk, miért pöfögtünk még fél kilométert a bűdös városban – az ABC miatt?

Abban a házban, az üzlet fölött, talán a második emeleten lakott J. Ildikó – vagy most is ott lakik, fogalmam sincs, mikor költözött oda, és rossz emlékü találkozásunk óta mi történt vele; két-három éve, amikor egyetlenegyszer – csapdába esve – megfordultam abban a kopár lakásban, a szemközi házban már nem élt Györe Balázs nagynénje, persze kényszerűen mégis felöltik a kép, ahogy a két nő, a már nagybeteg Margit és a valamivel fiatalabb J. Ildikó nézi egymást a Pannónia utcára nyíló szobaablakokból, alkonyattájt kikönyökölnek az ablakba, nézelődnek, magányosság ellen legjobb gondolatlanul nézelődni egy utcára nyíló ablakból, bár a kikönyöklés és nézelődés önmagában is szörnyű beismerése a magányosságnak – nem tudom. Ildikó osztálytársnőm volt a gimnáziumban, negyvennégyen jártunk abba az osztályba, csupa lány, az utolsó még nem koedukált évfolyam (mondhatom, gusztustalanabb, mert füledtebb az ilyesmi, mint akármely véres kanmuri, és nincs az a városi bűz, ami orrfacsarásban akárcsak megközelítené egy osztálykiránduláson a fűtetlen turistaszállás nagytermébe zsúfolt, az emeletes vaságyakon tréningruhában fekvő, a sötétben sorra őszinte vallomásokat tevő kamaszlányok szagát). Ildikó apja '56-ban disszidált, s amikor mi alig két esztendővel később gimnazisták lettünk, a lány a nagyanyjánál nevelkedett, de

még az érettségink előtt a fiatalos, dekoratív mama újra férjhez ment, azt mondták, nagyon jól ment férjhez, és hazaköltöztette a lányát. 1970-ben a pártbizottság agitprop osztályán valami vezetőféle volt a nevelőapa, és történetesen neki jutott a feladat, hogy egy folyóiratkezdeményt, pontosabban csak a folyóiratot beharangozó irodalmi estet betiltson, s amikor magához kéretett (behívatott a Fehér Házba), nyájasan emlékeztetett Ildikóra, mondta, hogy milyen kicsi a világ, és hogy ő személy szerint megérti és tetszik is neki, amit próbálunk, és hogy szerencsénk van, mert ő minden tőle telhetőt megtesz, hogy fel ne fújják az ügyünket; kedves volt, valami tétova, apás mozdulatot tett már az ajtóban, megérintette a karomat, és a legközelebbi érettségi találkozón Ildikó megkérdezte tőlem, hogy ugye milyen rendes a nevelőapja; nagyon rendes, erősködött, más, mint a többiek. Ezután – ha jól számolom – vagy negyedszázad is eltelt nekem J. Ildikó nélkül, és valóban nélküle, mert nem hinném, hogy egyszer is gondoltam rá, hanem amikor felbukkant, amikor telefonált és olyan lendületesen, annyira közvetlenül beszélt, mintha gyerekkorunktól csuda jó barátnők volnánk, és minden teketória nélkül arra kért, hogy másnap este hétkor, pontosan hétkor jöjjenek el a lakására – kért erre, bár érezte, hogy nekem elemi érdekem a megjelenés –, nem haboztam, mentem. Ott jártam hát a Pannon ABC épületében, a kapunál hárman toporogtak, hideg volt, „csak nem ön is J. Ildikóhoz?”, de már hallottuk a hangját a kaputelefonban, „nyitom”, és a liftben tisztáztuk, hogy egyikünk sem tudja, mi várható itt. Egy színész, egy opera-énekesnő, egy sebész-kozmetikus és én. Ildikó bemutatta a fiát, a nagydarab fiatalember kényszeredetten biccentett, „én elmegyek”, mondta az anyjának, és ahogy becsukódott mögötte az ajtó, valahogy mentegetőzésnek hatott a mondat: „egyedül neveltem, egészen egyedül”. Tízen verődünk össze, és Ildikó, mint egy értekezleten, felállt, és magyarázni kezdte, hogyan is haladhatunk azon az egyetlen úton, amelyet választva nem csupán anyagi jólétünket alapozhatjuk meg, nem, nem csupán anyagiakról van szó, és ingatta a fejét, mert a pénz ugyan nélkülözhetetlen háttér, mintegy alap ahhoz, hogy ki-kivalóra váltsa dédelge-

tett álmát, de mégsem, nem akar ő az anyagiakról beszélni, az anyagi előnyökre rájövünk magunk is, inkább elmondaná, hogy az a munka, az a szervezet, amelyben a munkáját végzi, hogyan adott értelmet az életének, hogyan talált barátokat, közösséget és így tovább. Nekem úgy tűnt, a többieknek sem esett le sokkal előbb a tantusz: ügynöknek kerítene bennünket Ildikó, mosóport, öblítőt, sampont, szőnyegtisztítót ajánlhatnánk a nyilvánvalóan széles baráti körünkben, emlékszem, az ablak elé még leeresztett egy vetítővásznat is, a szervezet hierarchiáját vázoló ábrákra bökött, és hiába álltam fel fuldokló dühvel, hiába mondtam, hogy részemről ennyi és húztam ki az előszobájába, Ildikó nyájassága rendíthetetlennek látszott, jött utánam, a kezembe nyomott néhány prospektust, és jóságosan, szinte simogatva ajánlotta, hogy ne hamarkodjam el a döntésemet, ő csak jót akar, csakis jót, miért hívott volna különben, és ha meggondolnám magam, amiben egyébként biztos, igen, átgondolom az egésztest és belátom... Futottam le a lépcsőkön. Az ABC zárva volt. A Pannónia utca majdnem kihalt. Ilyenkor már a galambok se szarnak.

Hanem amikor Lucával kerültünk az Ipoly utca felé, s a piros lámpánál fékezni kellett, és a kocsisorban éppen az ABC előtt vesztegeltünk, az üzlet bejárata mellett most is ott hadonászott és vinnyogott az a nagydarab férfi, akit már számtalanszor láttam a környéken. A falnak támaszkodott, hevesen gesztikulált, s mintha mondta-mondta volna, hírelte, jövendölte volna a világ végét, meg a menekülés módját is, a világ minden nyelvén, ezen a semmilyen nyelven, hogy íme, láthatóan és láthatatlanul ebben a városban... tekergette a nyakát, megfeszültek az izmai, minden igaz ember... talán ilyesfélét, erőlködött, mintha hangja betölthetné a Pannónia utcát, áthatolhatna az iszonyatos tömbökön, rétegre réteg, bűzre bűz, szavai elhallatszanának a Dunáig, a Körútig, Angyalföldig, de csak tádogott és vinnyogott, kölyökkutya-vinnyogás; és aznap esküdni mertem volna, hogy J. Ildikó fiát látom.

A nyomdával két perc alatt végeztünk, a kilincs könnyedén, felfelé nyílt, s mikor újra autóba ültünk, amikor már szinte a Vígszínházhoz értünk – egy héttel később a

török maffia végezni akart itt egy házaspárral –, Luca utunk eredményességét nyugtázva tárgyilagosan annyit mondott: egyáltalán nem volt bűdös.

Tamás Ferenc

ELSŐ KÖZBEVETÉS:
A BÖGYIKE-MAKAÓ

Oh nagyon is jószívű közönség, különösen ti, szép lánykái házámnak! Ugye nem fogtok haragudni reám, ha drága figyelmeteket a Pannon ABC körül gomolygó eseményekről elvonom? Oh, látom máris pillátokon megcsillanni a könnyet, látom kereső kezetek keszkenő után kotorni... Korai e könnyű könnyű, akár az öröme, akár a bánaté legyen! A folytatásokat újabb folytatások követendik – majd, hamarost. Most azonban néhány megjegyzés (avagy észrevétel) következik, vissza- és előretekintés, mondhatni: morfondírozás, bölcselkedés az eddig olvasottak felett. Hogy mi végre ez, azt kérditek? S hogy kell-e vajon ez Néktek? Leltárra pedig szükség vagy, mondhatnám boltos nyelven s oktatólag, de nem teszem. Dehogya is oktatlak én, nyájas közönség, majd meglátod magad is, hogy szívedből szólok s felettébb hasznosan. De tárgyra!

Gyermekkoromban a nyarakat rendre Badacsonyban töltöttük testvéreimmal, Pannóniában tehát, a hínáros, iszapos, piócás víz közelében, szúnyog társaságában. Ne aggódj, oh olvasó, itt nem volt Pannónia utca, és ábécé sem volt, akkor még nem találták ki, hogy a boltot így nevezzék. Bolt azért volt: hozzánk közelebb a kisbolt, Lábdiban, és a nagy közért Badacsonyban. Ez utóbbiban – amelynek vezetője Dankó kartárs volt – szoktunk volt vásárolni, a kisboltba csak egy-egy apróságért lohintott el bennünket anyánk. Ha Pannon ABC-nk nem is volt tehát, volt nekünk egy unokatestvérünk, egy nálam néhány évvel fiatalabb fiúcska, akit a családja Bögyikének becézett, tudj'isten, miért. Ez a soványka, mondhatni nyeszlett fiúcska nevezte, dagadó nemzeti büszkeséggel, Magyar Tengernek a Balatont, s locsogott valami pannon tengerről is. Így hát tengerünk (magyar vagy pannon) – szerencsére – volt, Bögyikénk nem kevésbé, nem panaszkodhatunk. Mint utóbb kiderült, csak a makaó hiányzott az életünkéből. De arra még várnunk kellett. Persze nem tudtuk, hogy arra várunk, nem is hallottunk a makaóról, csak az esti és reggeli kakaóról, az viszont igen finom volt. Kakaóztunk és fürödtünk, a nap

sütött, a pannon tenger kékellett, ahogy kell, teltek az évek, és az egyből Bögyike testesedni kezdett, hála dagadoztató magyar büszkesége mellett nagyanyja – akit csak Nyanyinak vagy Nyanyának nevezett érzelmesen – buzgólkodásának. Etetgette, táplálgatta kisunokáját, aki egy idő után rákapott az evésre, s végül jókora, korpulens kamasszá cseperedett. De nemcsak testileg fejlődött örövendetesen, hanem szellemileg is: nyitottá és invenciózussá vált. S mikor mindez bekövetkezett, egy szép napon, amikor báránnyelűk sem homályosították el az eget, és a békák vidáman kuruttyoltak a mocsárban, Bögyike azzal állt elő, hogy megtanítsa bennünket makaózni. Kevergette a kártyát, elmondta a szabályokat, majd kezdetét vette a parti. Nem is volt semmi baj, mindaddig, míg Bögyike vesztésre nem kezdett állni. Ekkor eszébe jutott, hogy hiszen egy fontos szabályt elfelejtett elmondani, így az eredmény nem is valós. Az új szabály ismeretében játszotunk tovább, helyrebillent a mérleg, Bögyike remekül szerepelt. Aztán újra baj volt, de szerencsére ismét eszébe ötlött egy szabály, az előzőnél is előnyösebb, majd megint egy, a harmadik, aztán egy mindennél fontosabb negyedik. Fölényesen, mégis a gyengeelméjűeknek kijáró türelemmel vezetgetett a bonyolult szabályok csak általa ismert tárházában, mindig a megfelelő pillanatban világítva be egy-egy aknába, amelybe majdnem belezuhantunk, egy-egy veszedelmes síkatorba vagy zsákutcába, amely kis híján vesztünket okozta. A törvény tudója volt ő, beavatottja, birtokosa, a makaó fölkenet papja. Nos, a békák javában kuruttyoltak, az égen változatlanul csak a nap trónolt diadalmasan, amikor Bögyikét faképnél hagytuk a makaójával, hiába üstönködött, hogy ezek a szabályok valódiak, nem ő találta ki őket, s hogy távol áll tőle minden ügyeskedés. Átláttunk Bögyikén, mint a nyári nap a párátlan levegőn. Dühöngtünk, okatlan gyermekek, s holmi csalásról és hazudozásról ejtettünk szót, pedig hálát is érezhattunk volna derék unokaöcsénk iránt. Csak később világosodott meg elménk, már gazdagabb élettapasztalat birtokában. Bizony, a társas élet értelmezéséhez nélkülözhetetlen alap-metaforát kaptunk ajándékkul fortélyos unokatestvérinktől azon a szép, nyári délelőttön. Mennyi, de mennyi csinos Bögyike-makaót láttam életemben, hány helyzetet tett könnyen megnevezhetővé e szép fogalom! S hányszor váltotta föl a bosszúságot (azt tudniillik, hogy ismét baleknek néznek) a ráismerés kéjes gyönyöre!

Pedzed-e már, nyájas közönség, miért nyújtom át neked e történetet és benne e nélkülözhetetlen fogalmat? Ne törd soká a fejed, nem tesz az jót, majd én megmondom. Kimondom, igen, nem holmi cikornya-beszéddel, de az érzés egyszerű hangján, még ha az érzékenyebb szerzők halálra sértődnek is, s máris, munkájukat torzóban hagyva, az öröklétbe távozandnak, zokogó árvaikat elhessentve az útból, vagy ha egyik-másik az ájulata örvényébe bukna is, s ágyban, párnák közt feküdne, mint a lepuskázott vadlúd a tó közepében, avagy némelyikük – a harciasabbja – kétségbeesése bunkósbotját megforgatva, engem, hű tisztelőjét, csodálóját, a tiszta szívű olvasót ütne agyon, a háládatlan piszok őszinteségemért. Kimondom tehát, mi furdalja az oldalamat: a Pannon ABC szövegfollyama Bögyike-makaó, bizony. Remek példány, szép kövér, gyönyörű! – Hé, te ott, Szerző! rakod le azt a piszkavasat! Kimenj! Most én a közönséggel beszélek. Majd szölok, ha bejöhetsz.

Magunk között vagyunk, finomkodás nélkül szólhatok. A Bögyike-makaó titka, ugye, a menet közben változtatott szabályokban rejlik. Itten kilenc szerzőnek kellett volna egy történetet kikerekítenie. Közös munka, csapatjáték, ezt kellett volna szem előtt tartaniuk. De nem és nem! A Szerző egyénieskedik, gondol egyet, és más szabályok szerint folytatja a dolgot, mint az elődje. Mintha övé volna a világ. Ne bánjátok, szép lányok, ha állításomat részletezőbben igazolom. Mindnyájan jobban látjuk majd, miféle olvasmányba bonyolódunk, mit is kezdjünk vele, mit is ér e mű, s még a jó szándékú szerzők is hasznát vehetik jó szándékú mustárának. Ha nem javulnának meg, ti is írjatok nekik, illatos levélkét, zord kritikát vagy amit akartok. Vagy cirógassátok meg őket édes kacajotokkal.

Az ádbécés könyv első szerzője, Györe Balázs (ő vétlen!) szép, naplószerű szöveget ír, mint mindig, semmiségekről beszél, csip-csup dolgokról, de úgy, hogy távlatok nyíljanak. „Ez volna a mi valódi hazánk?” – érdeklődik sokatmondóan. „Mit keresünk itt? Mi dolgunk erre felé?” – firtatja, és hamuról, gyémántról motyog jellekésen. A következő szerző, Simon Balázs szépen folytatja a történetet. Látszólag! A meditatív beszédet jelenetező előadásmód váltja föl, ez még nem baj, de a szereplők diskurzusa csupa bakugrás, Z. Tibor halálának említése még hagyján, a bogaras András „ilyen volt mindig is, mondott valami furcsát”, de az

addig normálisnak tűnő elbeszélő-szereplő (ha Balázssal egyszerűsítünk, Györe Simonnak nevezhetjük) iderángat valami eszement szamaras történetet, sírral, szőrrel, dervisekkel, aminek az ég világon nincs semmihez sem köze, ha csak ahhoz nem, hogy Szerző számárnak nézi az olvasót, és csúfolódik rajta. (Távrolról Balzac számárbőre integet, intertextuálisan, de mielőtt megérthetnénk ezt a jelbeszédet, vége a folytatásnak.) Egyébként e Szerző is földob egy szép metaforát: egy öreg kínai festő a saját arcán dolgozik, és közben az igazi arca eltűnik, elnyeli a festmény. A művészsors, óh, csippentjük rá Dorian Grey-es szemünket Szerzőre, örömmel. Szögezzük le: most ezen a Szerzőn múlik, hogy a jelkép-képzésnek e módja soha többet nem fordul elő a szövegfolyamban.

Békés Pál szövegével új elbeszélő jelenik meg anélkül, hogy bemutatkozna. Kicsinység ez? Az olvasó tanácstalanul forgatja a fejét: ki a csoda szólalt meg, honnan és miért beszél? Lassan kitálaljuk, miféle szerzet. A Pannónia utca környékén lakik (ez rendszerben van), és tudja, hogy Z. Tibor neve Zám, hiszen neki volt osztálytársa. Visszaemlékezőként elmondja Zám élettörténetét és halálát, igen rendes rész ez, igazi epizód, ahogy az iskolában tanultuk, és csak azon bosszankodunk, hogy nem tudjuk meg, mi készítette a derék harcos Zám Tibort erei fölvergésére. Zoltán Gábor becsülettel fölveszi az András-szálat (főszál!), az ő elbeszélőjéről kiderül, hogy András barátja. Ez az úr tanúja András és Györe Simon véletlen találkozásának, és jól megvilágítja András csajozásának körülményeit. Szögezzük le: Zoltán Gábor nem Bögyike-makaót játszik. Most jön azonban Németh Gábor, aki borítja az asztalt. Saját nevében szól. Elolvasta az eddigieket, mondja. Elolvasta! Eddig nem volt szó róla, hogy olvasható szövegek lettek volna, hanem csak úgy volt egy történet. Különben is: olvasni mi szoktunk, olvasók, a Szerző nem olvas, hanem folytat. Hát ő, Németh Gábor, olvas és bírál. Amit olvasott, írja, az nem regény, vagyis nem fikció, hanem a valóság maga, azzal a szépséghibával, hogy semmi sem egészen úgy volt (pontosabban: szinte semmi sem volt úgy), ahogyan a korábbi szerzők leírták. Ő, az igazság tudója, dokumentatív adatokat közöl a főszereplőről (aki szerinte nem András, de a valódi nevét nem mondja meg). S miután posztmodernül kavarog egy kicsit a „szép irodalom” meg a mi-a-csoda körül (ezt csak én nevezem így, Szerző „általam

tényeknek hitt dolgok”-ról beszél), rátér arra, ami igazán érdekli: saját magára.

Vörös István nehéz helyzetben van: Németh szupernegativiz-musa és szuperpozitivizmusa után kell megszólalnia. Szögezzük le: új szabályt kell kitalálnia a makaóhoz, ha folytatni akarja. Mesteri és gátlástalan játékos. Andrászt szólaltatja meg – ennek épp itt volt az ideje, hiszen András csak tudja, ki ő, s mi az igaz-ság azzal kapcsolatban, amit némely szerzők az apjáról mondtak. Vörössel és az ő Andrásával azonban törököt fogott az olvasó: áthelyezi(k) a sztorit Pestről Bakonymérőre, ott is van Pannónia utca, a szemközti ház emeletéről kukucskaló első szerzőt (Györe Balázst vagy alteregóját) pedig valami felhőkakukkvárba, hiszen Bakonymérőn nincsenek emeletes házak. Azt is érezteti Vörös elbeszélője, András, hogy ő irodalmi figura, amennyiben első szerző képzelődik róla („Valaki azt gondolja rólam, hogy negy-vennégy éves vagyok...”), de ez nem akadályozza meg abban, hogy fölmenjen az Istvánnak titulált Györe-alteregóval a nemlé-tező házba. András nem csajozik, hanem boldog házasságban él, tudjuk meg, a kenyeret is a feleségének akarta vinni, Zámról kitalált történetet mesélt a barátjának, akit tulajdonképpen nem ismer, mert már évek óta nem találkoztak. Megállapíthatjuk, hogy Vörös remekül sodorja a szálakat a lázálomszerű örületig. Minden jel szerint a híres mondásnak csak az első felét olvasta, és ehhez tartja magát: „költő, hazudj”. Horgas Béla következik, aki úgy tesz, mintha baráti társaságnak mesélne élőszóban – tehát megint más elbeszélői pozíció, más valóságszint, más sza-bály. Amúgy rendes epizód, amit mesél, hiszen András eddig is sokat emlegetett apjáról szerzünk bő ismereteket. Az epizód ren-des, mondtam, és ezt tartom is, az elbeszélő konstruálásáról azonban ez nem állítható: a gazdag úttörőműlttal rendelkező fotós már halottan mondja el emlékeit. Végül idekeveri a Mam-mut áruházat is, pedig ott sem András, sem Györe Simon, sem ő maga nem járt soha, és ha így folytatja, nem is fog.

Bóna László szereplő-elbeszélője az ABC boltosa, s valóban itt volt az ideje, hogy a boltos is megszólaljon. Ő a boltja különböző pontjain találja meg a korábbi folytatásokat, bedugdosott papír-cetlikén, egyiket a másik után: íme, a szöveg szereplővé avanzsál. A bolt nem Pesten és nem is Bakonymérőn található, állítja, ha-nem a Pannon-tenger partján, s most, hogy olvas róla, valóban

emlékezik az ő boltját nézegető szemközti lakóra. Új s újabb folytatások érkeznek, szöveg és valóság egybefolyik a széplelkű szatócs szép lelkében, aki egyre izgatottabb, mert egy hallucináció tudatta vele: neki kell írnia a hetedik folytatást („A hetedik te magad légy!”). Kitör rajta a mánia, alkotás és pusztítás azonossá válik zavart elméjében. Úgy válik íróvá, úgy írja bele magát a regénybe, hogy a regény szereplőit módszeresen legyilkolja, viszszaemlékezőleg, így, rémtettei révén, valóban kihagyhatatlan szereplője lesz a regénynek, a regény azonban szereplőit veszítve megsemmisül. E boltos-szerző nemcsak Agatha Christie tanítványa, hanem lelke sugallatára hallgatva Derrida dekonstrukcióját és De Quincey találmányát, a gyilkosságot mint a szépművészetek egyik válfaját is föl találja. Bóna fejezetében mindenki meghal, kivéve Györe Balázst, akinek viszont bombával töltött kenyérével föl kellene robbannia legkésőbb a következő fejezet elején.

Levendel Júlia, eddigi utolsó szerzőnk ügyesen folytatja egy bekezdés erejéig a Györe-szálat, majd mikor a robbantás jönne, az időről kezd filozofálni, a vasárnapról és a hétfőről és a bármikorról – és elsinkófálja az egész robbantást! Helyette autóbá száll, hogy a Pannónia utcába menjen unokájával, s ennek ürügyén a nevezetes utca egy másik lakójáról mesél és saját élményeiről. Györe nem robban fel, ennek örülünk, nem lett volna szép, ha Bóna boltosa miatt Júlia csak úgy kinyírja ezt a csendes, békés embert – de a szabályt kinyírni sem szép! Nem bizony.

Eddig a mustra.

Miután lelepleztem a szerzőket mint a Bögyike-makaó játékosait, föl kell tennem neked a kérdést, jószívű s türelmes közönség: helyes-e, jó-e, szép-e az irodalomban a Bögyike-makaó? S meddig lehet űzni? De a választ meghagyom neked. Meg szerzőinknek. Esetleg magukba szállnak.

Na, most már bejöhhetnek, hölgyem és uraim, a Pannon ABC jeles szerzőgárdája. A piszkavasat tessék kint hagyni. Minthogy biztonnyal hallgatóztatok, nem ismétlem el, amit eddig mondtam. Tanuljatok belőle, még nem késő. S aztán arra is gondolatok: mit vár a közönség. Különösen szép lánykái hazámnak. Titkot, kalandot, halált, mondjátok. Jó. Igazán haláli történet ez a tiétek, a normát ebben túltejesítettétek. Kaland is van, titok is dögivei. De hogyan képzelitek a regényt szerelmi szál nélkül?! Azzal az egy

galambszaros lánnyal akarjátok kiszúrni a szemünket? Ezen gondolkodjatok! És lássuk a folytatást.

OLVASÓI ÉS SZERKESZTŐI KÖZBESZÓLÁS

Tamás Ferenc „közbeszólása után az alábbi levelet kaptuk KISS JULIANNÁTÓL, kedves kartali olvasónktól: „Meg kell mondjam, tetszik nekem ez a játék, a Pannon ABC folytatásos szövege! Olyannyira, hogy csalódást érzek, amikor az elbeszélések után nem találkozom azzal a bizonyos mondattal: A következő számban... folytatását közöljük. Már veszem elő a tollat, muszáj megírni a szerkesztőknek, hogy kérem folytatni! A Pannon ABC új színt, izgalmat hozott a Ligetbe. Mielőtt azonban átadnám magam a búsongásnak, rájövök figyelmetlenségemre... megnyugodtam(tunk), és kíváncsian várom(juk) a folytatásokat, na és a közbeszólásokat! Itt abba is hagyhatnám... de nem tehetem, mert él bennem a közlés vágya, hogy elmondjam: én ismertem Zám Tibort. Igen, Zám Tibort, és nem Andrást, és nem a Pannónia utcában találkoztam vele, hanem a Lukács fürdő udvarában. A szokásos gyógykezelések miatt tartózkodtam az ORFI-ban, gyakran lejártam a Lukács udvarába, szerettem a jó öreg platánfák alatt ücsörögni, bámulni a földön totyogó, élelemért kutatgató galambokat, a padokon üldögélő, jövő-menő embereket, figyelni az arcokat, járásokat, és találgatni, kinek milyen lehet az élete, a jelleme.

1992 augusztusa volt, hetek óta tartott a kánikulai hőség, csak késő délután mentem le. Kedvenc padomra telepedtem, ahonnan beláthattam az egész udvart. Magas, feltűnően sovány, erősen kopaszodó, szakállas férfi állt meg előttem, rám nézett (olyan néz, de nem lát formán)... tett néhány lépést, majd visszafordult – kezében reklámszatyrot markolászott. Izgágának tűnt. Hirtelen rogyott le mellém, fújt; a szatyorból, amelyet hanyagul kettőnk közé ejtett, kellemes kenyérillat áradt. Hosszú, vékony ujjával idegesen a szakállába túrt (zongorista ujjak, gondoltam), nyakát tekergetve nézelődött. 'Már rég itt kellene lennie... késő... talán ő is...', egyszerre föleszmélt, hogy nincs egyedül, 'ó, bocsánat!', mondta, 'nem vagyok örült, csak ideges,

hangosan gondolkodom... itt kellett volna találkozunk'. Fölállt, nyúlt a szatyorért, meggondolta, visszaült, s most már felém fordulva beszélt. Nem érdekelte, hogy egy ismeretlennek, nem várt semmilyen reakciót... Az egymásra dobált mondatokból magányos, megkeseredett embert éreztem, amolyan vesztesfélét. Bármibe fogott, mondta, bármilyen jó szándékkal, az ellenkezője sikeredett. Csapódott ide-oda, barátja nem volt, anyja majomszeretete idegesítette, csődöt mondtak nőkapcsolatai, tönkrement a házassága, de most reménykedik, életében először igazán szerelmes... Aztán amilyen hirtelen ült le, olyan hirtelen, szinte futva távozott.

Egy héttel később a Margit körúti könyvesboltban jártam, és az ajtón kilépve kisebb csoportosulásba csöppen-tem. Kiabáltak: mentőt kell hívni... mások, hogy ugyan, ez csak részeg... nem! rosszul lett! Közelebb léptem. A járdán, közel az úttesthez mozdulatlan férfi feküdt. Döbbsen-ten néztem: ő volt, aki a minap mellém telepedett és mesélt. Már-már elszóltam magam, hogy én ismerem, de észbe kaptam: még a nevét sem tudom. 'De hiszen ez Zám Tibor!', kiáltotta valaki. Még föl sem eszméltem, a mentőko-csi már száguldott az ájult emberrel (végre akadt mégis, aki hívja). Lassan elszállingóztak a többiek, csak az a férfi maradt, aki Zám nevét kiáltotta: 'a barátja vagyok... olyasféle', mondta nekem.

1998 decembere van, s én először a Liget októberi szá-mából értesültem Zám Tibor haláláról...de tény, hogy azon a '92-es kánikulai napon időben érkezett a mentő, és az is tény, hogy még mindig kérdőjelekbe ütközünk..."

S ha már Kiss Julianna ezt megírta nekünk, nem hallgat-hatjuk el, hogy amikor Békés Pál folytatását olvastuk, a Pannónia utcai Z. Tibor („Nem tudom, miért kellett titok-zatoskodni, és Z.-nek nevezni, mintha bűnöző lett volna... volt neki neve. Semmitmondó, érdektelen név, de mégis-csak az övé: Zám.”) – szóval, amikor olvastuk Z. életének és öngyilkosságának „valódi” történetét, tudtuk, hogy az „irodalmi valóságnál” is valóságosabban élt Zám Tibor. Leghelyesebb talán, ha most már közreadjuk az Új Magyar Irodalmi Lexikon szócikkét: „ZÁM Tibor (Berettyóújfalu,

1929. júl. 5.–Kecskemét, 1984. ápr. 24.): író. A debreceni ref. tanítóképző intézetben 1948-ban szerzett tanítói oklevelet. Utána segédmunkás, majd úttörőtitkár volt. 1950–52-ben az egri pedagógiai főiskola m.-történelem szakos hallgatója. 1952-től a debreceni agrártudományi főiskolán tanársegéd, majd tanulmányi előadó volt. 1957-től Hortobágyon, Parádon, Biharkeresztesen tanított. 1960–63-ban a debreceni megyei könyvtár munkatársa volt. 1949-ben riportjával a Csillag pályázatán díjat nyert. 1963-tól szabadfoglalkozásúként egy kecskeméti tanyán élt. Mai témájú szépprózai műveit szociográfiai módszerrel írta; humor és szkepticizmus egyaránt jellemző rájuk.

M.: Bács-Kiskunból jövők, szociográfiai írások, 1963; Hortobágy, fotóalbum, 1975 (Szirmai Brigitte fotóival); Tanyabejáró, szociográfiai tan., 1977; Túl a poklon, r., 1980; Szeplős fogantatás, elb., 1983; Jelenések napja – Szőrös talpú kismacska – Anyajegy, elb., kistr., 1984; Tények és indulatok, szociográfiai írások, 1987.

Ír.: Egy szabálytalan pálya nem teljesen rendhagyó tapasztalatai. - válaszol HATVANI Dániel kérdéseire, Fo 1980; POMOGÁTS Béla, Az anekdotikus elbeszéléstől az ironikus realizmusig, Fo 1984; [HATVANI Dániel] H. D. ~, Fo 1984; SZÉKELYHÍDI Ágoston ~, Alf 1984.”

A lexikon-cikkből persze hiányzik egy számunkra igen fontos ismeretforrás: Györe Balázs Ligetnél megjelent Ha már ő sem él, kérem olvasatlanul elégetni című kisregénye, amely hasonlóan a többi Györe-prózához, olyan emberek olyan történetéről szól, amelyek a valóságban is léteztek. Adalékként csak kis részletet idézünk az író-szociográfus Zám Tiborról szóló oldalakról: „Zám Tibort gyakran meglátogattuk Csatóval, ha Kecskeméten voltam. Zám Tibor fiatal feleségével és nemrég született gyerekével élt egy kis lakásban, távol a városközponttól. Mindig sokáig maradtunk a híres szociográfusnál. Csató tisztelte. Felnézett rá. Volt úgy, hogy összevesztek valamin, aztán kibékültek, összeölelkeztek. Sok időt töltöttünk nála, beszélgettünk, pontosabban ők ketten beszélgettek, én figyeltem, hallgattam. A feleség közben tisztába tette a cseccsemőt, vagy félrevonult, hogy megszoptassa. Zám Tibor íróasztala mögött ült. Az asztal tele kézirattal, dossziéval,

mindenféle dokumentációval, kimutatással. Zám Tibor a tanyavilággal foglalkozott. Híres-nevezetes szociográfiája, a Szeszimesterek, a zugpálinkafőzésről szólt. A Forrásnál volt állásban, munkatárs. Mosolygós, alacsony emberke. Szemüveges. Szerettem. Gyöngéd. Bármikor beállíthattunk hozzá (mint én Csatóhoz). Bármeddig maradhattunk. Zám Tibor olyan sokat írt a tanyákról (a tanyasi villamosításról, a tanyasi iskolás fiúkról, például), míg egy szép napon földadta városi lakását, és vásárolt magának egy tanyát, helyesebben egy fölöslegessé vált tanyasi iskolát, s az épületet átalakította lakóházzá. Előbb elvált (ki tudja, hányadik feleségétől), és Makópusztára már egy új asszonnyal, új élettárrsal költözött ki. (...)

Évekkel később (már elvégeztem az egyetemem), levelet kaptam Zám Tibortól, hívott, utazzak le egy úgynevezett puhatolózó beszélgetésre a Forrás szerkesztőségébe, munkatársat keresnek, és ő rám gondolt. Megtiszteltetésnek vettem a levelét. Leutaztam, Hatvani Dániel beszélgetett velem, kérdezgetett, majd elbúcsúztam, visszautaztam Pestre. Nem engem választott új munkatárshoz a főszerkesztő, nyilván nem tettem rá jó benyomást. Lehet, hogy tényirodalommal kellett volna foglalkozni? Zám Tibor halott. Elvitte a nem-tudom-hányadik infarktus. Mi lett Makópusztával? Mi lett az iskola sorsa? Ki lakik az épületben? Ki foglalkozik a tanyákkal? Hol tart a villamosítás? Nincs már valóságirodalom?!”

Márton László

KILENCEDIK FOLYTATÁS: CSEREAKECIÓ ÉVRŐL ÉVRE

Most azonban térjünk vissza barátomra; akit Andrásnak nevezünk, és Z. Tiborra, akit Ibolyáék találtak meg a kádban!

Az igazság az, hogy Z. Tibort a diploma után, úgy tizen-négy vagy tizenöt évvel ezelőtt szem elől tévesztettem. Amikor utoljára találkoztunk, már eléggé kiállhatatlanul viselkedett. Handabandázott, homályos kapcsolataira hivatkozott. Kicsit mintha fenyegetőzött is volna. Mondtam neki, csak hogy végre lerázzam: elmegyek Grazba. Kérdezte:

- Miért éppen Grazba?
- Mert itt nem bírom tovább.

Mire nagyot nevetett (csúnya fogai voltak): – Nahát, Grazba! Hogy oda ne rohanjak! Nem Londonba, nem is New Yorkba, hanem pont Grazba! Mondd csak: nem vagy te még ehhez egy kicsit fiatal?

Neki lett igaza: grazi ösztöndíj-kérelmemet elutasították. Maradtam Pesten. Szerkesztő-gyakornok lettem egy könyvkiadóban, később meg is nősültem, született egy lányunk.

Ő viszont elment. Évek múlva hallottam, hogy Amszterdamban él; ha ugyan életnek nevezhető az az állapot, amelyben a hírek szerint leledzett. Jobb ezekről a hírekről vagy híresztelésekről hallgatni; mert igaz ugyan, hogy nincsenek leírhatatlan dolgok, de ha nem tudjuk megválasztani a leírás és az elhallgatás arányait, menthetetlenül kiszolgáltatottá válunk.

Elég annyit mondanom, hogy végül, már a rendszerváltás után, édesanyja kiment érte, és hazahozta. De én akkor már nem akartam találkozni vele. Nem akartam olyannak látni, amilyenné változott az évek során. Állítólag azt próbálta elhitetni újdonsült ismerőseivel, hogy azért hiányoznak a jobb kezéről az ujjak, mert valami taposóaknára

lépett a dzsungelben. Sajnos, a valóság nem ennyire romantikus; én úgy hallottam (méghozzá K. Edittől, aki akkoriban szintén kint volt), hogy Tibor drogos állapotban ráfeküdt a villamossínre; aztán volt benne annyi életössz-ton, hogy félrehemperedjen, de a kezét nem húzta vissza, vagy legalábbis nem eléggé. Az arcán húzódó forradás, amelyről szörnyülködve beszélt mindenki, aki látta, az sem az imperialisták elleni harcból származik, ahogy ő mondogatta; a dolog úgy áll, hogy megfenyítették, miután az egyik reggel nem akarta leadni azt a pénzt, amelyet éjszakánként kapott, amikor egy különleges társkereső szolgálat rendelkezésére állt.

Nem: Tibort nem láttam, és nem is bánom, hogy nem találkoztam vele soha többé. Olyannak akarom őt meg-őrízni emlékezetemben, amilyennek fiatal korunkban láttam őt, a hódmezővásárhelyi laktanya roncstelepén, ahová elrejtőztünk a hadtápszolgálat elől: elbűvölő szédelgőnek, színpompás hazudozónak, aki az igazságot is hazudni tudja. Arról, hogy miképp lehet az igazságot hazudni, megint csak nem beszélek; nem hiszem, hogy az ilyen dolgok beletartoznak az elbeszélés menetébe. Elég egy példa. Egy vásárnap, amikor látogatás volt, Tibor egész reggel arról beszélt, hogy eljön a barátnője. Ezt azonban olyan hévvel bizonygatta, hogy meg voltunk róla győződve: nemhogy nem jön el, de pillanatnyilag nincs is neki semmiféle barátnője. Éppen tőle tanultuk meg, hogy a legtöbb kijelentés nemcsak önmagát jelenti, hanem önmaga ellentétét is. Ha azt mondjuk valakire, hogy minden gyanú fölött áll, úgy legalábbis elismerjük a gyanú létezését; mi több, a gyanút kapcsolatba hozzuk a kijelentés alanyával. Ha azt mondjuk, hogy: temetni jöttem Caesart, nem dicsérni, úgy ezzel nemcsak dicsérjük Caesart, hanem halála ürügyén uszítunk is azok ellen, akik utunkban állnak. Tibor, miközben javában beszélt a barátnőjéről, aki színésznő (igaz, csak stúdiós), egyszerre csak átöltözött kimenő ruhába, kimászott a vegyvédelmi raktárnál a kerítésen, és eltűnt. Tíz perc múlva jött a barátnő. Nem éppen színésznő: szakközepiskolás lány volt Zalaegerszegről. Egész éjjel utazott szegény, hogy láthassa Tibort. Sírva fakadt, amikor mondtuk, hogy Tibor most ment el. Zokogott. Valaki azonban

vigasztalni kezdte: mégpedig a színésznő, aki csak stúdiós volt, aki azonban szintén látni akarta Tibort. Fogták egymás kezét, törölgették egymás könnyeit; közben Tibor kint volt a városban egy harmadik lánynál.

Erre mondják azt, hogy megható.

Most azonban nem a meghatódásnak van itt az ideje, hanem annak, hogy beismerjem: noha Z. Tibort tizenégy vagy tizenöt éve nem láttam, halálában mégsem tartom magamat egészen ártatlannak. Ez persze nem azt jelenti, hogy bűnösnek vagy bűnrészesnek vallom magamat; annyit azonban jelent, hogy a bűnösségnek vagy a bűnrészességnek nem az ártatlanság az ellentéte.

Ahhoz viszont, hogy mindezt el tudjam magyarázni, vagy legalább hihetően el tudjam mesélni, néhány dolgot el kell mondanom Andrásról is. Vele való barátságom teljesen független volt Z. Tibortól; nem is tudtam, hogy ismerik egymást. Mégis azt gondolom: ha nem barátkozom össze Andrással, s főleg, ha nem kezdjük el utálatos, ocsmány csereakcióinkat, amelyek sorozata öt évig tartott, és amelynek minden elszántságomat összeszedve, halált megvető gyávasággal tudtam csak véget vetni, úgy Z. Tibor talán nem hagyta volna el az országot, nem züllött volna el annyira, mint amennyire elzüllött, egy szóval: talán ma is élne.

De nem így van, mert Z. Tibor meghalt. A csereakciók sorozata pedig egyszer s mindenkorra lezárult. Vagy talán mégsem?

Andrásnak komoly költői ambíciói voltak. A hetvenes évek végén egyszer megjelent egy verse az Új Írásban, néhány év múlva pedig rendszeresen (ami azt jelenti, hogy négyszer vagy ötször) publikált az új Mozgó Világban. Nem értek a költészethez, nem olvasok mai magyar irodalmat; ezért utólag sem tudom megállapítani, hogy volt-e benne komolyabb tehetség vagy sem. Nem tudom, mitől komoly a tehetség és mitől komolytalan. Mindenesetre büszke voltam rá, hogy egy igazi költő a barátom; amikor viszont odaadta első és egyetlen verseskötete kéziratát, rögtön mondtam neki, hogy ne is várjon tőlem útbaigazítást vagy építő jellegű bírálatot. A nőit meg tudom ítélni, a verseit

nem. Mire ő mellbe taszított, és kedves őszinteséggel azt mondta:

– Te csak ne igazítsál útba, te csak dicsérjél, te hülye!

De mivel a könyvkiadó, ahol akkoriban gyakornokoskodtam, nem adott ki verseket, hiába is dicsértem volna őket. András a kéziratot eljuttatta Réz Pálhoz, a Szépirodalmi Kiadó híres lektorához, aki állítólag azt üzenete, hogy tetszik neki. Akkor még nem ismertem Réz Pált, így nem állt módomban megkérdezni tőle, vajon csakugyan tetszenek-e barátom versei; a kötet végül is nem jelent meg. De ennek ma már nincs különösebb jelentősége.

Volt Andrásnak két emlékezetre méltó szokása. Az egyik az volt, hogy szeretett botrányt csinálni, majd megelőgni a következmények elől. Egyszer, egy este a bölcsészkar harmadik emeletén vártuk Margócsy Istvánt, aki azonban nem jött. András felolvasott a költeményeiből, közben teli szájjal szidta a Jelenlét szerzőit (valami versét vagy novelláját nem közölték), Kukorellyt, Garaczit, Márton Lászlót, de Györe Balázst és Németh Gábort sem kímélte, pedig velük jóban volt. Kértük, beszéljen halkabban, de ő csak ettől vadult meg igazán: visított, üvöltött; mígnem egyszerre csak nyílt az egyik ajtó – és mire felocsúdtunk volna, barátunk magunkra hagyott minket, eltűnt a női mosdóban. Az ajtó a régi magyar tanszékről nyílt, és Tolnai Gábor, az akkor még élő kövület lépett ki rajta. Úgy rázta a botját, mint Dr. Caligari szerepében Werner Krauss. Különben is mulatságosan hasonlított Caligarira, bár ő azt hitte, hogy Osvát Ernőre hasonlít. Nekem azonban akkor nem sok kedvem volt nevetni. Tolnai jegyzőkönyvet vett fel, és közölte: ha még egyszer a szeme elé kerülünk, fegyelmi eljárással eltávolíttat az egyetemről. Nekem külön is megmondta: eddig ismert, többé nem fog ismerni. És tényleg: attól kezdve nem köszönt vissza. Ami csak azért volt kellemetlen, mert hozzá írtam a doktori disszertációm; így aztán, Caligaritól eltérően, nem lett belőlem doktor. Egyszer pedig, amikor Kolozsvárra utaztunk volna, András a Nyugati pályaudvaron elkezdett ordítózni a román vámosok előtt, hogy tele van a táskánk fogamzásgátló tablettákkal és irredenta könyvekkel, és hogy azonnal szálljunk le, mert ő ilyen emberekkel nem utazik együtt;

majd pedig, az indulás pillanatában váratlanul leugrott a vonatról. Utóbb kiderült, hogy nem is váltott vonatjegyet, autóstoppal ment; és mondanom sem kell talán, hogy egyedül ő jutott el közülünk Kolozsvárra, ahol fennhangon szidta hol a román vámosok aljasságát, hol barátai ügyetlenségét.

Mindezt akkoriban szeretetreméltó huncutságnak tekintettem. Rosszabbul tűrtem pumpolásait. Ez volt a másik emlékezetre méltó szokása. Persze, mindig csak kölcsönbe kért pénzt, és mindig csak kis összeget. Mondjuk, húsz forintot, amennyibe egy ebéd került a menzán. Ezeket a pénzeket persze sohasem adta meg, de nem ez volt a baj, hanem az, hogy amikor az ember elővette a pénztárcáját, és kivett volna húsz forintot, akkor:

– Tudod mit? Inkább egy százast adjál! – így kiáltott, és már ott is volt az ujjai közt a százas, azért csak egy, mert több nálam sem volt. Legrosszabb emlékeim közé tartozik, amikor egyszer félrefordultam, és úgy akartam elővenni neki a húszast. Amiket akkor kiabált (megint csak mindenki füle hallatára) azt nem írom ide. Vagy amikor egyszer végigkoldulta az évfolyamot, hogy a Naszvadi Gézának (ez vagyok én) megadhassa a tartozását, mert a Naszvadi Géza már egy hete sír a rohadt kurva pénze miatt. Természetesen a hatvan forintot, amit ily módon összegyűjtött, megtartotta, mondván: úgyis kétszázszal tartozik.

De nem erről akartam beszélni. Hanem a csereakciókról.

Még az egyetem elején abban állapotunk meg, András meg én, hogy minden évben elcseréljük egymás nőit. Nekem akkor egy nagyon helyes barátnőm volt, a Sági Kati, és egyszerűen arról volt szó, hogy András szemet vetett rá. De azért a dolog mégsem volt ennyire egyszerű. Mondta is nekem András, a rá jellemző őszinteséggel, hogy nem a nőt akarja elszeretni, mert azt a beleegyezésem nélkül is megtehetné; ő inkább adni akar. Meg akar ajándékozni a kaland ígézetével. Mondta, hogy van egy egészen csodálatos nője, a Viktória. Hogy majd megmutatja. Annyit beszélt a Viktóriáról, végül egészen felizgatott. Aztán abbahagyta. Napok múlva kérdeztem, mi van a Viktóriával; ő kedvetlenül rázogatta a fejét, és a mutatóujját keresztbe fektette a száján.

Kérdezgette a Katika, hogy mi van velem. Akkoriban minden éjjel vizesre sírt a párnáját (éjfél körül mindig felébresztett, akkor el kellett mennem tőle, mert jött haza az édesanyja), és mondta, hogy borotválkozhatnék gyakrabban is. Én meg dühös voltam, amiért soha nem alhatam ki magamat. Akkor még nem tudtam, hogy milyen a kialvatlanság.

Egyik este volt egy felolvasás a Bem rakparton, András is részt vett rajta, valamelyik zuhatagosan hosszú versével. Utána beültünk a Tabáni Kakasba. Nem emlékszem már, honnét volt pénzünk rá; legalább hatan vagy nyolcan voltunk. Egy harminc év körüli nő ült mellettem. Nem volt csúnya, sőt kifejezetten csinos volt, ám horpadt orrnyerge miatt mégis kellemetlen benyomást ébresztett. Egész idő alatt hozzám beszélt:

– Nem tudok szabadulni a hímeiktől. Mindenütt hímek vesznek körül. Van egy hímnemű kutyám, egy hímnemű fiam és egy hímnemű férjem – (így mondta, ebben a sorrendben!) –, és a férjemnek ráadásul keresztbe áll a szeme. Nőnek itt vagyok én. Azonkívül vannak tyúkjaim is. Kakasom nincs, a kakast megettük. De nem baj, mert az egyik tyúkom azóta már megtanult kukorékolni. Sajnos, nagyon ügyetlenül csinálja. Tehetségtelen, hülye tyúk. Nem baj. Okosnak és tehetségesnek itt vagyok én.

Végre kihozták a párizsi szeletet (kedvenc ételem). Az igazság az, hogy már nagyon éhes voltam. Társnőm azonban mondta tovább a magáét, és láthatóan rosszul esett neki, hogy meg akartam osztani figyelmemet közte és a párizsi szelet között. Nem olyannak látszott, mint aki túri az osztozást. Magához intette a pincérnőt:

– Ne is haragudjék – mutatott a tányéromra –, ennek a húsnak szaga van. Ez a hús büdös. Ezt a húst így nem lehet megenni.

A pincérnő vitatkozni próbált, de végül, a békesség kedvéért, magam is azt mondtam, hogy vigye vissza, és hozzon helyette valami mást. Vagy inkább ne is hozzon semmit. Asztalszomszédnőm megróvóan nézett rám: úgy érezte, nem vagyok eléggé hálás, amiért szót emelt az érdekemben. Ekkor kérdeztem meg a nevét. Talán nem ez volt a legalkalmasabb pillanat rá, de mindegy.

– Hát nem sok fantáziád van – így ő –, ha nem tudod magadtól kitalálni!

Ma is emlékszem a rémületre, ami akkor fogott el. Kétségbeesve néztem körül: barátomat kerestem.

– Őt ugyan hiába keresed! Elment a Katikával moziba. Már ha oda.

Hát így kezdődött. Majdnem egy évet lehúztam Viktóriánál Pilisvörösváron, egy düledező vályogházban. Helyettesítettem a hímnemű férjet, pelenkáztam a hímnemű gyereket, aki minden éjszaka négy-öt órát szabályszerűen végigbömbölt, és készültem a hímnemű szigorlatra, amelyen a körülményekhez képest (büszkén állíthatom) igen jól szerepeltem.

A folytatás? Hát igen. Erőt kell gyűjtenem, hogy azt is elmondhassam.

Most itt állok a Pannónia utcában, és erőmet megfeszítve gondolkodom. Tulajdonképpen nem értem, hogy miért nem állok odébb; észre sem venné senki. Valószínűleg éppen ezért: barátom tudja, hogy hűséges természet vagyok, ezért nem figyel rám. Ki kell használnom azt a néhány percet, amíg (hóna alatt a meztelen kenyérrel) egy ismeretlen férfihoz beszél, méghozzá nem is akármiről, hanem, az ő képességeihez illően, a megváltásról. Gyorsan ki kell eszelnem, mit is mondjak neki, ha rám kerül a sor.

Az előbb ugyanis, a bolt ajtajában futólag megjegyezte: ugye tisztában vagyok vele, hogy a feleségem, az Erika annak idején neki is nagyon tetszett? És hogy mit szólok ehhez a helyes kislányhoz, aki Svédből jött, az Ibolyához? És hogy inkább alföldi, mint svéd, magyarán szólva (egészen közel hajolt a fülemhez, amit a gyomrom legmélyéről utálok): tipikus paraszt picca.

Hogyan mondjam meg régi kedves barátomnak, hogy nekem nem kell az Ibolya, még akkor sem, ha a beszélgetés közben egészen tisztára törölte magát? (Tudniillik beszennyezte az arcát egy fölrebbenő galamb.) De még ha kellene is az Ibolya: hogyan mondjam meg barátomnak, nincs már cserébe felajánlanivalóm? Hogyan mondjam meg neki, hogy már nem élek együtt Erikával? Miként köszönjem meg neki (elvégre neki köszönhetem), hogy nincs semmim és senkim?

Dalos Margit

TIZEDIK FOLYTATÁS:
A PANNON ABCDEF

Itt sohasem tudom, honnan kell sütnie a napnak, sohasem tudom, hogy ami a falat súrolja, igazi fény-e, vagy csak a szemközti ablakokból jövő visszfény, mire a végére járnék, már meg is szűnik minden: nem találok se fényt, se napot, marad csak a millió ablak, vakon néznek felém, fénytelen szemüveggel, de tudom, hogy látnak, úgy mint a szemközti koldus a fekete vak-szemüvegével. Fixíroz mindenkit a feketeségből, tudja, mikor érdemes hangosan jajongani, sorsot jövendőlni. Lát engem is, ha az ablakon kinézek, és azt is látja, hogy én látom az ő látását, és tudom, hogy ezért gyűlöl. A többi fekete ablak mögötti tekintetet nem látom, csak tudom, hogy vannak, élnek; látnak, ha az ablakon kihajolok, s ha a függönyt nem húzom el, a hátsó falamig is belátnak, látják a Tupperware edényeket, fedeles ételtartókat, hűtődobozokat, tésztafőző műanyag tálat, látják a színes Amway flakonokat, folyékony tisztítókat, öblítőket, padlófényezőket; a hajlakkok, arcvizek, kölnik még színesen ragyognak, két nap múlva kezdi csak őket belepni a por, lassan minden áru egyforma szürkévé válik. Itt lesz a parti, nálam lesz a parti, mondta Ildikó, de nem vagyok még egészen berendezkedve, hebegtem a boltban, de Ildikó azt mondta, annál több lesz a hely, székeket majd hordhatsz össze a házból, és hozta, egyre hozta az árut, de most két nap óta csönd van. Lepi az árut a por, és valami mintha engem is belepne: mért nem tudtam mondani Ildikónak, hogy nem, partit aztán nem, meg árut sem, se elsőrendűt, se szuper kvalitást, ilyesmit semmi körülmények közt, soha; nem tudtam mondani, mert ő volt, aki ebben a limeszen kívülségben megmondta nekem a nevét, a keresztnévét, és engem is néven szólított, nemcsak azt mondta rám, hogy az új lakó a szemközti házból, és nem úgy fordult felém, hogy hölgyem, legyen szíves, hanem néven szólított, Regina, mondta, és ez nekem itt, minde-

nen kívül úgy hiányzott, hogy a partira már nem is figyeltem, hagytam, mondjon, amit akar, és amikor az ajtómban ott állt a Tupperware-sorozattal, a tiltakozáshoz már nem volt jogalap.

A Pannon ABC üvegajtájából jön a fényreflex, verődik ide az én ablakomra, és ahányszor nyílik a boltajtó, a fény annyiszor vonul végig a szobám falán, hol gyorsan, hol lassan, hol hosszú sávot húzva, hol rövidet, mintha egy reneszánsz ezermester találta volna ki ezt a trükköt: záráskor simán meg tudnám mondani, hogy hány vevő járt a szemközti boltban anélkül, hogy az ablakon egyszer is kinéztem volna. Összeköttetésben vagyok a bolttal, és tudom, hogy ez nem lehet véletlen, régóta tudom, hogy nem véletlen semmi – hiszen a bolt fölé az van kiírva, hogy Pannon ABC, és a fények továbbítják nekem a pannon betűket; fénnel leadott morzejelek, A, B, C, D, E, F, G, H ... Senki nem érti ezt ebben a barbarikumban, tülekednek csak a limeszen kívül, és nem tudják, hogy miből rekedtek ki, nem kapják föl a fejüket, ha a Duna felől vízszagot hoz a szél, azt sem tartják számon, hogy merre van a Duna, és sohasem gondolnak a limeszen belüli dombokra, hajlatokra, lankákra, ívekre, *A dombra, hol egykor római villák Falai álltak s tömérdék a fény – feszítem ívelt vágyaimnak ujját, E lankák dalait dúdolva én.* Na ez az, helyben vagyunk, ezt mondták nekem pontosan: milyen jól fogsz majd vágyódni a *Pannónia utcából az igazi pannon táj után*, te szeretted emlegetni azt a múlt századi romantikust, aki legszívesebben a távoli északra ment volna lelkésznek, hogy onnan határtalan lehessen a vágyódása a messzi dél után. Ezt mondták nekem, és tele volt velük a ház, nem is tudom, hányan lehettek, tele volt velük minden zug, a szobákat átrendezték, a nagyszobába vörös szekréneysort vettek, és tele volt minden a puffancs fotelokkal, amikre szüntelenül azt mondták, hogy ülőgarnitúra, a kertet fölásták és madzagokat húztak jobbra meg balra, maradhatsz, ha akarsz, mondták, fönntartottunk neked egy helyet, de nem mondták, nem mutatták, hol az a hely, álltam a lábamnál a kisbőrönddel, és kórház-szagú volt rajtam minden, gondoltam, a kisbőröndöt én itt ki se nyitom, ne lássák a két év alatt megviselődött kórházi holmimat, és amikor már két

órája álltam, pusmogva-sustorogva előhozták a kulcsot, tessék, *fővárosi főbérlet*, oda is mehetsz, mondták, PANNÓNIA utca, a Pannónia utcát már kórusban mondták, mert többen ismerték, s egymásnak is elmondhatták a pannon mániámat. Itt vagyok a Pannónia utcában, a tűzfalakon túli irányból jöttem, amerre a nap íve is húzódik. Ilyen jól egy múlt századi lelkész sem vágyódhatott a borús északról a napfényes dél után, mint ahogy én vágyódom a Pannónia utcából Pannónia után. De a Pannon ABC ajándék. Fényjelekkel továbbított latin betűk. Egy kis kelta, idegen beütést megengedek; ha nem olyan ütemben nyílik és csukódik a boltajtó, ahogy a napszak szerint elvárni lehetne, azt mondom: ez a barbárok hatása. Ha még Isten sok évet adna, összeállítanám a PANNON SZÓTÁRat is – PANNON ABC, PANNON SZÓTÁR –, kell valami, amiben elvágyódásom hasznosulhat, aminek elvágyódásom szárnyat adhat – még mielőtt elsorvadna.

A PANNON SZÓTÁR-ban hoznám közös nevezőre a múltat a jelennel, a pannon lelkületet a limeszen túli új fondorlatokkal, fordítanék mindent előre-hátra, mindennek meglegelném a megfelelőjét, addig-addig, míg nem érezném magam itt sem idegennek. Oda kéne írni a PANNON ABC kiírás mellé azt is, hogy PANNON SZÓTÁR, hogy mindig a szemem előtt lebegjen figyelmeztetően, hogy minden ajtónyitási fénynyaláb a felvállalt dolgomat juttassa eszembe. *Tudod a hont, a citrom szép honát, Hol sárga narancs gyúl a lombon át, Hol kék egekről szellő lágyan ér, Mirthus lehel s magaslik a babér?* Mondom, énekelem, dűnnyögöm, és őszi-barackot meg mandulát látok, levendulát és leandert érzek, mert itt mégsem a borongós északról vágynak a sziporkázó délre, hanem a Pannónia utcából a szolid pannon tájra.

Lesek, figyelek, fordítok magamban mindent. Állandóan gyűjtöm, hordom össze a dolgok megfelelőit, iparkodom, mint egy szinkrontolmács.

Tudom, hogy mások is néznek ki az ablakon, s mások szobafalán is villan a boltajtó morzejele, látom is néha, ahogy laza bennszülött-mozdulattal könyökölnek ki a párkányra, néznek és hallgatnak mindent lezser elengedettségben, ezeknek mindez anyanyelve, ezeknek nem kell a

belső szinkrontolmács. Ahogy a szakállas, sűrű szemöldökű férfi is nézelődik a tőlem negyedik ablakban –, majdnem mindennap látom, ha átmegyek a boltba –, otthonosan simul rá a csíkos tengerésztrikója, és biztos vagyok benne, hogy csíkos huzatú biedermeier garnitúra van a szobájában, ugyanolyan, mint nálunk volt a házban, de ez felújított, és egy újlipótvárosi bizományiban vették méregdrágán, a házunkból meg minden öreg bútort kihajigáltak.

Ez a szakállas ember beszélt egy délelőtt a boltajtóban egy fekete sálással, aki kenyeret tartott a kezében, csupaszon fogta a kenyeret, minden papír nélkül, így csak azok szokták, akik a bolt mellett laknak, s a néhány lépésért nem vesződtenek a boltost a csomagolással, de ezt az embert erre még sohase láttam. A másikat is csak a fekete szemöldök és fehér szakáll különös ellentétéről ismertem fel, néhány pillanatig bizonytalan voltam, mert a csíkos matróztrikóját felöltő takarta. Mintha az ablakszomszédom a boltajtóból kiáltott is volna a fekete sálasnak, de ebben nem vagyok biztos.

Néztem ezt a két figurát, néztem kellett őket, őket kellett néztem a kora délutáni sokaságban; jöttek-mentek a gyalogosok, de a figyelmem célkeresztje mindig hozzájuk tért vissza, ettől már majdnem ideges lettem, mert először ennek semmi látható okát nem tapasztaltam, de amikor a leszűkített figyelmemet tágabbra, lazábbra engedtem, éreztem, hogy imbolyog itt egy változó sugarú gömb, egy burok; burokban vannak a boltajtóban beszélgetők; nemcsak én nézem őket, hanem más is, szinte az én figyelmemet is a mások nézése vonja rájuk; ott egy fekete kalapos – ilyen tüntető papossággal hordhatta a kalapját a belgiumi Pándi –, nézi a fekete sálást, időnként egészen közel megy hozzá, a fekete sálás is érzékeli, többször is egymásra néznek, a sűrű szemöldökű nem vesz észre semmit. Elmegy a kalapos, a saroktól visszajön, egy fiatal lányt kezd fixírozni, de a lány a fekete sálást nézi, ezeknek közül van egy-máshoz. A kalapos nézi a lányt, a lány a sálást, a sálás a lányt is, a kalapost is, aztán a kalapos ismét a sálást, el a sarokig, onnan vissza, helycsere, imbolygás, feszültségek titkos gerjesztése. Mi ez? Egy Jancsó-film főpróbája? Hol a kamera? Hajlok ki az ablakon, kamera sehol, mit sehol!?

Mi más lenne a kamera, ha nem az én szemem, élesítek, közel hozok, távolodom, hihetetlenül jó, mondom, ezek értik a feszültséget, ahogy kihajolok, és éppen autók sem jönnek, hallom, hogy mit mond a sálas: öngyilkos lett ... a fürdőkádban találták meg ... mondja a sűrű szemöldökű képébe, de a szeme a másik kettőt keresi, pásztázza végig a járdát, a lány most fordul a sarok felé, a kalapos meg éppen vissza, a lánynak csak a hátát látja, hát a kalapossal akasztja össze cinkosan a tekintetét. Mi készül itt, jaj! Az egészet a dús szemöldökű nem érzékeli, hallgatja gyanútlanul a kádas öngyilkosságot, az arcán csodálkozás, majd elképedés, bár inkább szorongás kéne, hogy legyen, fogalma sincs, mibe került bele.

Fogalmunk sincs, hogy mibe kerülhetünk. Nem kapcsolom föl a villanyt, ne lássa az Ildikó, hogy itthon vagyok. Két napig nem jelentkezett, és nem akarom, hogy áthozza a habfürdőket és dezodorokat. Tévé sem kapcsolok, mert a fénye kivilágít. Ülök a szűrős kerti széken a sötétben, és ... és semmi. Ha a parti mégis összejön, a jutalékból veszek egy fotelt. Egy kényelmes, magas támlás fotelt, amiben aludni is lehet, meg figyelni a villanó fények ritmusát. Az. A fények. Ma nem volt fényjáték. Nem volt morze. Mi történt a Pannon ABC-vel? Csak nem törték ki az ajtó üvegét? Majd reggel megnézem.

Milyen fal ez itt? Rabicfal? Ócska, vékony, semmi. Fővárosi főbérlet. Mondhatom. Leválasztott kóceráj. Hogyhogy eddig észre sem vettem? Szinte lyukak vannak fönna a sarkánál, nem illeszkednek a síkok, még a fények is átjönnek, nemcsak a hangok. Persze ennyire sötétben és csendben még sohasem voltam, mint tegnap, de lehet, hogy eddig sohasem voltak itthon a fal mögött, most érkeztek meg valahonnan, de mintha az egyikük vendég lett volna. Nem tudom. Pedig hallottam mindent, mintha itt beszéltek volna. Mondhatom, kísérteties volt, némelykor már a számat is nyitottam, hogy szóljak, talán el is bóbiskoltam a székben, s minduntalan azt hittem, hogy a testi valójukban is itt vannak, nemcsak a hangjuk, már majdnem szóltam, hogy kínálnivalóm, sajnos, nincsen.

Először bóbiskoltam, nem akartam hallgatózni, hiszen előttem ismeretlen emberekről beszéltek, de ha érdekes

lett volna, minden aggály nélkül hallgatózom mégis, ezt csak akkor tudtam volna elkerülni, ha elmegyek otthonról, de hova mehetnék én egyedül este, amikor lenn részen ordítznak és verik a vaskapukat, és a kapuk alatt leselkedők állnak. Hallgattam-hallgattam mindent, aztán már nem mertem a sötétben zajt csapni, ha én hallom őket, ők is hallanak engem, ültem a szúrós széken, mint egy fakír, és aztán már a fakírságot se bántam, tényleg nem bántam, mert az egyik hang a Zám Tibort mondta, Zám, Zamos, Zamic, fájt már a hátam, most is fáj, a fejem is kezd fájni, nincs rosszabb a kialvatlanságnál, és mégis, ma is végighallgatnám, ha valamit még mondanának, de csend van, nincs itt egy lélek se, most fogok megágyazni szépen, és kialszom magam végre. A Zám Tibor lett öngyilkos a kádban, néven nevezték az embert, aki megölte magát, lehet, hogy már az utcán is néven lett nevezve, csak az utcazajtól nem értettem, a fekete sálas beszélt róla az utcán, de a rabicfalon túlról nem az ő hangja jött, nem tudom, ki volt az, aki ott beszélt, ez volt az arc nélküli hang, rabicfalhang, a két saroknál meg fönn egész éjjel pislogott a fény, de lehet, hogy végül is kialudt, nem tudom, mert közben én is elaludtam, egészen elaludtam, kezem is, lábam is, mindenem. Most fogok lefeküdni. Ha csöngetnek, se nyitok ajtót, úgyis csak az Ildikó lehet.

Tegnap nem voltak morzebetű-fények. Hány óra lehet? A boltnak már nyitva kéne lenni, a vak ember is ott áll már a falnál, és látja, hogy nézem, de a bolton rajta van a vasrács, az üvegen meg egy nagy fehér papír: Mi van ráírva?, kiáltom a vaknak. Betegség miatt zárva, kiabálja vissza, s a járókelők miatt hozzáteszi: úgy mondták nekem is. A boltost elvitte a mentő, kiáltja még.

Akkor ma sem lesz pannon ABCDEF... Ez tulajdonképpen várható volt. A boltos, nevezett Bóna furcsán viselkedett. Múlt vasárnap, amikor kenyérért mentem, hogyan nézett ki a raktárból! Majdnem eszelősen. Mint aki rejteget valamit. És húzkodta azt a koszlott rongyot a nagykéssen, mint aki vért törülget, aztán a rongyot is gyorsan a zsebébe dugta. A kenyeret meg kirángatta a kezemből, azt mondta, félre van téve, telefonon kérték, és ahogy kapott utána, a csontos keze a kézfejemhez verődött, egészen

megkékült, tényleg, most látom, mára kék lett. Ha egy férfi egy nő kezére rácsap – még ha véletlennek álcázza is – attól igazán minden kitelhet, gondoltam már ott is, a boltban.

Úgy mondták nekem is, mondja még egyszer a vak ember, halkabban, de azért úgy, hogy halljam, tartja előre az egyik kezét, és szánandóan, vakon billenti oldalt a fejét. Én meg – istenem, mi jut eszembe – emelem föl a két kezem, föl egészen a fejemig, és számárfület mutatok, úgy ahogy gyerekkorunkban szoktuk, és nem tudom abbahagyni, billegtetem a két széttárt tenyerem – egy vak koldus felé – pedig az ember már ordít, rémségeket okád felém, átkoz és pokolra kíván. Nicsak, az egyik autóból fölnéz egy kisgyerek. Tekerí a fejét, aztán fölmagasodik, az egész fejét kidugja, és nevet, nevet, ilyen mókát még sose látott, egy felnőtt, egy néni számárfület mutat az ablakból. Nevetünk együtt a szép kis fekete lánnyal, de fönről látom, hogy indul az autósor, s az egyik busz iszonyú feketeségeket buffogatat hátra, ez a feketeség szinte beborít mindent, rohamosan közelít a kislány kidugott arcához, és hadonászom és ordítok, hogy bújj vissza, menj vissza, húzd föl az ablakot, nézek keményen és parancsolóan, itt én, ott a vak ember, a kislánynak meg görbül a szája. Egy kéz behúzza a kislányt és feltekeri az ablakot, a kocsisor elhúz, az ablakot még én is időben csukom be, na, ezt megúsztuk, ezt megúsztuk – pedig hát nem úsztam meg semmit: csöngetnek.

Ez Ildikó lesz. Meglátott a nyitott ablakban. Muszáj ki-nyitnom. Majd azt hiszi, még nem tettem el az ágyneműt, nem mondom meg, hogy csak most, reggel vettem elő.

Ez nem Ildikó. De ki ez? Én ezt az embert ismerem, de nem tudom, honnan. Áll, néz a szemüvege mögül, sugárzó az arca, és azt mondja, na végre, és tárja a karját, és emlékszem, hogy örültünk mi már így egymásnak, hogy így szoktunk örülni egymásnak, de hol és mikor? És amilyen öblösen tárja a karját, olyan öblösen jön a hangja: „alig tudtam a cukornádültetvényeken átvergődni”, és ez olyan, mint a leghitelesebb beazonosítás: ez itt a játékos kedélyű István, vagy ahogy olykor nevezette magát: András, Bakonymérről, a pannon táj legközepéről, de nem is tudom, hogy létezik-e ez a Bakonymérő; az egyetlen biztos, ami létezett, a fertőtlenítő- és karbolszag, amiből mindig szöktünk, én a

női osztályról, ő a férfiről, és úgy kanyarogtunk, jöttünk-mentünk előre-hátra a csavarosan tekergő kerti utakon, mint egy nagy társasjáték tábláján a bábuk, aki először meglátta a másikat, az győzött, vagyis hát az győzött, aki játszott velünk, aki ide tett minket meg oda tett minket, egy pizsamás meg egy pongyolás bábút, két évig is eltartott a játszma, a bábuk hol zörgő avaron léptek előre-hátra, hol lábnyomos havon, hol a parki virágok lehulló szirmain.

Regina! – tárta a karját ez az Andrásnak nevezett István, és ez így rendben is van, gondoltam, mert még mindig a játékbeli nevemen élek, itt is Regina vagyok, akkor is, ha nem szólít néven senki. A Vértestől délre az ültetvények mind elgazosodtak, mondta, tudom, válaszoltam, végtére is itt nem az Alpoktól vagyunk délre, hanem a Vértestől, és mondtam, hogy azért még tudjuk a *hont, a citrom szép honát*, és nem baj, hogy a narancs, mirthus és babér helyett levendulára, leanderre és mandulára vágunk. Ezeket is mindet belepte a gyom, mondta egészen halkan, aztán a bakonymérői kenyérről kezdett beszélni, hogy valami illatosat mégiscsak mondjon, meg egy keskeny síkátorról, ami a lejtőre merőlegesen fut le az Öreghegyről, és hogy azt is Pannónia utcának hívják.

Én meg vártam, egyre vártam, hogy a Pannon ABC a falakra fényesen rávetüljön, úgy ültem a szúrós széken, hogy a falat szüntelenül szemmel tarthassam; akartam mondani, és mutatni mindjárt, hogy ezekkel a jelekkel minden elmondható. Itt ült egy ember, akivel lettek volna közös mondandóink, a Pannon Szótár titkát is felfedni készültem, de beíratlan maradt a falfelület, elfeledkeztem róla, hogy a Pannon ABC betegség miatt zárva.

Az ágynemű még úgy van ott érintetlenül, ahogy tegnap reggel elővettem. Tegnap reggel, tegnapelőtt este, ma reggel, már a sorrendet sem tudom; este után jön a reggel, vagy reggel után az este... nézőpont és súlypontosítás kérdése minden.

Rácz Péter

TIZENEGYEDIK FOLYTATÁS:
A TITKOS CSODA
ÉS EGY DISSZIDÁLÁS TITKA

Jorge Luis Borges írja a *Bábeli könyvtár* című elbeszélésében, nem sokkal a kör alakú könyv említése után: „Ötszáz évvel ezelőtt az egyik felső hatszög könyvtárosa talált egy könyvet, amely ugyanolyan zavaros volt, mint a többi, de majdnem két oldalon keresztül összefüggő sorok voltak benne. Leletét megmutatta egy vándormegfektőnek, aki azt állította, hogy portugálul van írva, mások viszont azt, hogy jiddisül.” E ponton felkaptam a fejem. Valami ügyes, ám nem tökéletes elvarrásra gyanakodtam. Feltételezésemet csak erősítette Borges lábjegyzete, amely szerint minden három hatszögre jutott egy könyvtáros, ám az öngyilkosságok és a tüdőbetegségek felborították ezt az arányt (i. m. 105–106. o.). Azt, hogy az említett két kör emberemlékezet és a statisztikák fennállása óta *morbus hungaricus*, minden iskolás tudja. De hangsúlyozom, az én gyanúmat – bevalom: megmagyarázhatatlanul – ez a portugálra vagy jiddisre utalás ébresztette fel. Amolyan megérzés volt ez, amelyet a legszigorúbb racionalitás talaján álló tudós sem nélkülözhet kutatásai kezdeti fázisában. Magamat nem sorolom sem a nagy rendszerezők, sem a csillogóan intuitív elmék közé (közelebbi barátaim jól tudják, milyen könnyörtelenül fordultam el fiatal koromban már a kémiai elemek Mengyelejev-féle táblázatának tanulmányozásától is), de az utóbbi időben némi jártasságra tettem szert nagyobbik lányom iskolai tanulmányainak segítségével, amelyről alább még lesz szó.

A fenti Borges-idézetet nem követte szögletes zárójelbe tett három pont, amely a kihagyások jelzésének bevett módszere, s amellyel a könyvet megjelentető Európa Könyvkiadó is élni szokott, gyakorlatától legalábbis nem idegen. Nem akarom kutatásaim részleteivel hosszan untatni az olvasót, azt azért megjegyzem, hogy az ilyenkor

nélkülözhetetlen sziszifuszi munkát ezúttal is kísérték véletlenek és a szerencse is kezemre játszott Xantus Judit, *A titkos csoda* című könyv egyik fordítójának személyében. Xantus éppen 1986-ban, a könyv megjelenésének évében távozott – előttem eddig ismeretlen okból és körülmények között – Magyarországról. Egyike volt ez a kor disszidálásainak, amelyet – sokszor volt így, vele pedig nem volt szoros kapcsolatom – évekig észre sem vettem. Minthogy témánk szempontjából némi orosz kapcsolatra is fényt kell derítsek, továbbá minden, a kor jelenségeit ismerőben még élt egy másik, az Európa Könyvkiadó által is foglalkoztatott orosz fordító titokzatos, vízbefúlásos halála, majd családtagjainak eltűnése, néhány szóból is megértettem Xantus Juditnak disszidálása okaira és körülményeire tett utalását, amikor nyáron a balatonfüredi Fordítóházban járt és a vendégként betoppant Göncz Árpád köztársasági elnökkel (hajdan szintén az Európa gyakran foglalkoztatott *amerikanista* fordítója) felelevenítették a régi időket. Xantus elárulta, finomabb szóval felfedte, amit ekkor már sejtés szintjén magam is tudtam, hogy az Európa Könyvkiadó – nyilván felsőbb utasításra – *becsúsztatott* néhány mondatot a Borges-novellába, hogy könnyebben kihagyhasson számunkra szenzációs részletet a Pannon ABC eredetére vonatkozóan.

Magyarázatképpen elég utalnunk Borges könyvének magyarországi megjelenési dátumára: 1986-ra (egyébként az eredeti szövegrész is ellenőrizhető: *Ficciones*, Emecé Editores, S. A. Buenos Aires, 1954). Akkoriban egy ilyen vastag könyv megjelentetése 2-3 évet is igénybe vett. Brezsnyev ugyan már nem élt, de halálát inkább szigorodás és kapkodás követte, nem rögtön kézzel fogható enyhülés, mint Sztálin 1953-as távozását. Az, hogy fordítók egyszerűen a Balaton vízébe fülhatnak, több volt, mint élő példa, bár Xantus azt is jól tudta, hogy Spanyolország semmi védelmet nem nyújt, még egy *ártatlan és a dologban nem érintett* számára sem. Csak az egészen ifjak nem tudják, hogy 1986-ban a rendszer repedéseit érdekes módon még csak a nagy testvérnél volt szabad észlelni, nálunk egyelőre nem, és bár voltak olyan szabadságjogaink, amelyek kelet-európai összehasonlításban büszkeséggel tölt-

hettek el egyeseket, a jobb ízlésűek már akkor is visszautasították a nyugatiak vállveregetését. Igaz, hogy *A Mester és Margarita* nálunk csonkítatlanul jelent meg, míg oroszul húzásokkal, de e. e. cummings 56-os verseiről éppúgy hallgattak a kiadók, mint Sylvia Plath-nak ugyanezekre az eseményekre utaló naplófeljegyzéseiről, hogy csak kettőt említsek az ekkor megszokott sminkelésekből. Ebből is látszik, mit ért az akkori Európa-könyvek mindegyikének hátulján olvasható kolofon-szöveg: A kiadásért az Európa Könyvkiadó igazgatója felel. Mindazonáltal az is tény, hogy az efféle kihagyások akkoriban inkább szociálpszichológiai indíttatásúak voltak, semmint politikaiak. Csak ne hencegjen a mi kincseinkkel a nyugat. Ha ugyanis így tesz, kultúrkörébe von, s nem dughatjuk zavartalanul fejünket a pannon homokba.

Fejünk homokba dugása érdekünk volt, amire elég utalnunk I. András, negyedik Árpád-házi királyunk trónra jutási körülményeivel. Az ő idejéből származik ugyanis a Pannon ABC, legrégebbi nyelvemlékünk, a Borges által említett két oldalnyi összefüggő szöveg tehát 11. századi, és nevét onnan kapta, hogy e két, az ország vallását, templomépítési kötelezettségeit stb. leíró oldal alján az ismeretlen könyvmásoló – forrását homályban hagyva – felsorolja a pannon ABC általa használt negyven betűjét. Azért ilyen sokat, mert Konstantin és Metód glagolita ábécéjéhez hasonlóan ő is bevette a különféle lágyleket, az e-nek kettő, az i-nek egyenesen három jelet feleltetett meg. Metód, mint tudjuk, 826-ban éppen Pannónián húzott át, amikor Raszisztzláv morva fejedelem kérésére – immár egyedül – meghonosítás végett magával vitte ábécéjét (Konstantin, aki Cirill néven előbb még szerzetes lett, Rómában meghalt – Rómában a pápánál kellett megvédeniük az új betűket). Ez a Plovdiv–Brno útvonal pedig, a római kitérővel is, természetesen Pannónián át vezetett, azon a Pannónián át, amelyet mi (vagyis Árpád) csak később vásárolunk meg Veszprémben a lengyel hercegtől egy fehér lóért, aranyos fékért és nyeregért. A „Pannónián húzott át” kitért természetesen ironikusan használtam, hiszen köztudott, hogy az efféle utak legalábbis hónapokat vettek igénybe, és a kódexek hányódásával jártak még a

múlt században is. Azt hiszem, nincs szükség fantáziára a *pannon ABC* sorsának kiszínezéséhez sem.

Az általános iskolában szerintem egyikünk sem tanulta I. András királyunk trónra jutási körülményeit. A történelmi igazságot azonban – vezessen az bármily kínos aszszociációkra is egy adott időszakban – nem lehet elhallgatni. A Révai Lexikon nem is hallgatja el. Itt az áll az első kötet 595. oldalán: „I. András [kinek idejéből a *pannon ABC* származik] (1047–61) a magyarok negyedik királya, Géza testvérének, Szár Lászlónak (Vazulnak) fia. [...] a Csanádon összegyűlt urak követeket küldöttek Oroszországba, hogy az ott élő András herceget *visszahívják*. András és Levente orosz *had kíséretében jött be az országba*, s a fölkelők 1046 őszén Abaújszárnán királyul üdvözölték, de hangosan követelték tőle, hogy törölje el az új vallást és állítsa vissza a régit.” A *pannon ABC* sorsa tehát elég hányatott volt, de ugyanezt elmondhatjuk a Révai Lexikon újabb kori életéről is. Hiszen pontosan a Borges-könyv megjelenésének idején akarta a Szépirodalmi Kiadó utánnyomásban újra megjelentetni a Révai Lexikont, amely munkát az akkori egypárt akkori főbeosztású korifeusa (az *1956 tollal és fegyverrel* szerzője) a nagy érdeklődéstől megijedve leállította. Tudta, mit csinál, de most már – András királyunk trónra jutási körülményeinek ismeretében – az olvasó is tudja. Magam csak annyit tennék ehhez hozzá, hogy az Európa Kiadó orosz fordítójának, az 1956-os tolmácsnak a balatoni haláláról tudva, talán nem is menekült – okkal vagy ok nélkül – az Európa Kiadó egy *másik* fordítója olyan messzire, amikor Spanyolországban telepedett le.

Minthogy azonban nagyobbik lányom a *Kincskereső* Iskolába jár, újabban magam is nagyobb figyelemmel fordulok valóban kincsekkel felérő kulturális hagyományunk felé, jöllehet az efféle foglalatosság a testi épséget is veszélyeztetheti. Könyvtárakat bújok, antikváriumok szép szemű eladónőit ejtem kétségbe, ahogy még beárazás előtt rávetem magam a poros, töredezett, barna lapokat tartalmazó új szerzeményekre. Már rég elfeledtem, hogy eredetileg csak az iskolaudvaron hancúrozó lányomnak keresek néhány adalékot az írás őstörténetéhez. Nem érdekel már sem az, hogy eredményeimmel újabb jutalompontokhoz

segítem, sem az, hogy Borges is nagyra értékelné kutatásomat, akár alátámasztom, akár – s persze ez a gyakoribb – cáfolom is irodalmi köntösbe bújtatott elméleteit. Mindenestre megtaláltam és ezúttal nyilvánosságra hozom a pannon ABC egy újabb, világirodalmi említését, amit az Európa Könyvkiadó fordítói és szerkesztői kikényszerített hallgatási fogadalmak miatt nem tehettek meg.

Persze sosem tudhatjuk előre, mi marad meg, és véletlennek látszó események láncolatából a megmaradt hogyan alkotja kultúrtörténetünket. Kibogozatlan, hogy miért tudjuk, de tudjuk, Ehrenfeld Adolf válla sorsdöntő szerepet játszott a Jókai-kódex felfedezésében. Helyesen asszociálunk a névből: ez a váll egy csenevész ifjú emberé, egy gimnazistáé, aki, még mit sem hallván a poroszos fegyelmezettséggű iskolákról – bár 1851-et írunk és Nyitrán vagyunk –, a tízperces szünetben hancúrozott. Eme hancúrozás közben esett meg vele, hogy – mint a feljegyzésekből tudjuk – iskolatársai *vállon* dobták valamivel. Ehrenfeld ezt a valamit a szünet után bevitte az órára, és a pad alatt kislabilabizálta a barátgót betűket: az bizony egy kódex volt. Elképzelhetjük a viszonyokat: ügyeletes tanár sehol, kódex – a tanárok tudta nélkül – dobálni való mennyiségben, Dolfi, e vállban érzékeny ifjú viszont megérzi a lehetőséget. Ahogy a farkas Szent Ferenc szavára, úgy szelídül meg ő is a hancúrozásban, s bár sem ő, sem az akkortájt az *Egy magyar nábob* megírására készülő Jókai nem tudja még, hogy születésének századik évfordulóján, csaknem háromnegyed évszázad múlva róla, a nagy mesemondóról nevezik el a kódexet.

Vállon tehát, s nem fejen dobták, Jókai szerencséjére, a diákot, aki úgy érezte, megszenvedett a könyvért és megtarthatja azt. Csak örökösei adtak túl rajta, hogy aztán az országgyűlés szerezzé vissza külföldről, jöllehet „az magyaroc kedig mind ezeket igen bányák vala, hogy az országnac kenczét olyanokra költi vala”. De hát a magyar már ilyen.

Borges egyébként a magyarokra tett bárminemű utalás nélkül, tárgyyszerűen említi a pannon ABC-t. Hogy ki a magyar? – a kérdésre tőle nem (tőle sem) kapunk választ. Az ilyesmi egyeseknek szörnyű lehet, afféle hiátust támasztván bennük, mint amilyen Borges egyik előadásának hall-

gatói körében keletkezett, midőn csak a legfontosabb, nélkülözhetetlen, mindent betöltő, átható és mindennek értelmet adó halk szót lehetett rebegő ajkairól leolvasni: magyar... magyar... magyar, akarom mondani: Shakespeare, Shakespeare, Shakespeare. De hát nem ő-e a legnagyobb tanító? Mármint a hiány, nem Shakespeare. A tudás hiánya, a tudás hiányának kínzó érzete?

E kérdésre a legmegfelelőbb, legpontosabb választ – különös történelmi tudata, hagyományai okán: lásd utolsó védőbástya, utolsó csatlós, következésképp: a legtöbbet szenvedett nép – persze ki más: éppen a magyarok adhatnák. Jól tudta ezt Borges is. De mert igazából nem szeretette a végső válaszokat, hozzájárult a Pannon ABC-re utalásnak a magyar kiadásból való törléséhez. Hogy nyomásra-e, avagy önként, nem tudjuk, azt sem, hogy ez szerepet játszott-e (gondoljunk a legmagasztosabbra: lelkiismeret-furdalásból) 1986. (!) június 14-én (éppen a magyarországi könyvhét után) bekövetkezett halálára. Az azért lehangoló (és egyfajta válasznak tekinthető a *ki a magyar?* kérdésre), hogy Borges számára a magyarok nem többek, mint a quádok, kolapianusok, boiusok, iazusok, latobikusok és varciánusok, vagyis egzotikum. Amikor még ezek a népek lakták Pannóniát, merő *mocsár* lehetett minden, legalábbis a Kis-Balaton környékén, erre utal az illírre visszanyúló latin név – csak hogy tudjuk, mi az, ami ma olyan veretesen, előkelően, civilizáltan hangzik.

Az, hogy a Pannónia utca (most az igaziról, a pestiről beszélek) a hajdanvolt Pannónia végső határán, a Duna mentén található, szerintem egyáltalán nem véletlen, hanem a kollektív tudattalan megnyilvánulása. Az pedig, hogy egy mai vállalkozó ebben az utcában vegyesboltjának a Pannon ABC nevet adja, az ugyancsak a kollektív tudatlanságból táplálkozó városi folklór körébe tartozik.

Simon Balázs

TIZENKETTEDIK FOLYTATÁS: CSÁRDÁS MACABRE

A HEG

Ismertem András hirtelen eltűnéseit. Vagy inkább azt a szokását, hogy néha, talán amikor igazán szükség lenne rá, váratlanul visszavonul, és nem ad magáról több életjelet. És mivel András soha nem volt túlzottan szem előtt, tehát amikor jelen volt, akkor is mindig meglapult, igyekezett elbújni vagy legalább észrevétlenül terepszínűvé válni, mostani „eltűnése” sem volt kirívó, hangos vagy sértő. Csak Ibolya esett pánikba, aki amúgy is kicsit hisztérikus volt. Szülőfalujában, Tiszacsúcon például csak úgy hívták: „az örült lány”, és nem fordítottak rá több figyelmet, mint egy kedves, bár kicsit gyanús kutyára. Ibolya tehát bepánikolt, és engem hívogatott: idegen itt, alig ismer valakit, én olyan jó vagyok, talán hasonlítok is kicsit Andrásához, ahogy ez már ősrégi barátoknál lenni szokott és így tovább. Szaggatottan, lihegve vette a levegőt, olykor sokáig hallgatott a telefonban, amitől nagyon ideges leszek, szinte éreztem a fülemben kavarni a forró, kicsit nedves levegőt, amit kilehelt. És mintha direkt erre ment volna, hogy ezzel a forró sugdosással elkábítson, megzavarjon, aztán, mikor már épp elandalított, hirtelen tempót váltott, és elkezdett rekedten károgni, zavaros vádaskodást elegyítve tökéletes kétségbeeséssel. Ez az egész csárdás – valamiért az első perctől így neveztem – teljesen hidegen hagyott, de azt a másik párostáncot, amit András meg én jártunk már vagy tíz éve, a szerep- és nőcserék fáradhatatlan sorjáztatását most sem lehetett abbahagyni, mert az már nagyobb lett nálunk és bizonyára halálra táncoltat végül – mint egy valódi csárdás macabre, gondoltam, miközben Ibolya a maga táncát járta, az ő tiszacsúcsi és svéd örületének táncát, melyben végleg összezavarodott a lassú, a gyors, a csalogatás és a párelengedő figurázás, ezt a

voltaképp mégis magántáncot, ezt a verbunkos hastáncot, amiben lehetett mégis valami soha nem látott, hallatlan vonás, mert az egész táncchasonlat, a csárdás macabre annyira év után csak most, éppen az ő telefon attrakciója közben jutott eszembe, holott hány meg hány hasonló eset volt már, de csárdás vagy hastánc még egy sem akadt. Erről jutott eszembe a cigányélményünk is több mint húsz év után először, ezt is Ibolya forró sugdosása hívta elő, a táncgondolat vagy ki tudja mi. Mert az is tánc volt, az biztos. Ők is hárman és mi is. András, a Tefa meg én. Először bokán rúgták a Tefát, aztán egy figurázós, afféle cigányos félfordulat után seggbe, hogy szinte csattant, az baromi rossz, emlékszem még. De a Tefa könnyedén kipördült látszólag és kész. Utána valami titokzatos koreográfia szerint András előtt termett a második, igazi zömök, bunyós alkat, arcán azzal a jellegzetes sötét pontocskával, amiről mindig úgy hittem, hogy valamiféle törzsi beavatás tetovált jele, de sosem figyelhettem meg alaposabban, és máris elkezdte Andrást lökdösni, sőt talán meg is gyomrozta egyszer. Persze én se mertem ütni, amikor kellett volna, inkább rohantunk egész a játszótérig, a mi terünkig, hazai pályára, ahol mindig üldögélt egy-egy igazi nagyágyú is. A Díte például, ő talán még ma is ott ül valamelyik hatalmas fa alatt az okker padon ugyanúgy, győzelmes göndör hajkoronájával és csibészes nevetésével. De mindegy. Egészen sötétedésig üldögéltünk velük vagy inkább mellettük, nekik állati jó kedvük volt, persze a literes kadarkák is fogytak rendesen, mi meg készségesen velük vihogtunk, és lestük a három cigányt, akik a kapunál álltak, a lombgyűjtő konténereknél. Bejönni nem mertek, de nem tágitottak, mintha örökre szóló hadállást foglaltak volna ott. Egyszer megszólalt a Tefa, „csak nincs több kijárat, bazmeg”. Hát nem volt, az szent. Hátunk mögött az ÉTI szögesdrót kerítése, oldalt talán szintén az ÉTI vakablakos kísérleti tömbje, ahová a roller- és gokartkölcsonzó tetejéről lehetett átugrani. András szerint a drótkerítésen kell átugrani. Ilyenkor nincs miért, csak az, hogy jó, legyen a drótkerítés. Végül arra is futottunk, mert ugye oda nem mertek utánunk jönni, el a nagyfiúk padja előtt, az képtelenség. Persze ugyanígy lehetett volna a kölcsönzőépület teteje is,

oda kényelmesen lehetett felkapaszkodni a faragott mészkőfalazat kiálló peremeire támaszkodva, én például így szerettem volna jobban, de András valahogy nagyobb stratéga volt. Telibe kapni a szögesdrótot, mert ő állítólag jó kerítésmászó, így kell és kész. És sikerült is. Tefa, András, én: három puffanás. Csak sokkal később vettük észre, hogy dől András kezéből, a tenyeréből, méghozzá a párnás részből a vér, csurog olyan forrón és váratlanul, rá az ingére.

A CSÁRDÁS KIRÁLYNŐ

Így bugyogtak most Ibolya szavai is. Valami párnás részből, a „mellye húsából”, ahogy nagyanyám mondta egykor, ilyen kicsit sötéten és forrón. Talán épp erről jutott eszembe az egész. A cigányok végül eltűntek. De vajon mi győztünk-e? Az a csillag alakú heg András tenyerén egy megvívott vagy egy föladott csata emlékjele?, kérdeztem volna sokszor, ha eszembe jut, de a Tefa már nincs, meg aztán nem is volt beszédes típus enyhén szólva, Andrástól pedig nyilván nem volt kedvem megkérdezni soha, vagy éppen akkor tűnt el, amikor talán eszembe jutott az egész, mint ahogy most is elfelejtem majd, mire újra felbukkan valahogy. Mindenesetre kicsit kínos ez az egész kaland, és talán akkor se lenne másként, ha a kölcsönzőépület tetejéről ugrunk át, hisz csak a menekülés módozata, iránya lett volna más, a ténye nem, a lényeg, hogy megverekedni nem mertünk, és ez úgy szárad rajtunk, mint András karján az alvadt vér, amit ő persze könnyedén lemoshatott, és csak a látszólag férfias heg maradt, egy elsinkófált tűzkeresztség nyoma, amit mégis mutogatni lehetett, elmesélni a történetét, színezní, átalakítaní kedve szerint, ahogy ez már vadász- és katonatörténetekkel lenni szokott.

Többször jártam Ibolya Pannónia utcai lakásában, de ezek a látogatások annyira hasonlítottak egymáshoz, hogy az egész egyetlen, nem is különösebben hosszú találkozásnak tűnik abban a túlzottan meleg, fullasztóan telezsúfolt lakásban, aminek a beosztására, a terek viszonyára már sehogy sem tudnék visszaemlékezni, csak az értelmetlen, a lakás arányaival ijesztően dacoló bútorkavalkádra, erre a

falumúzeumra vagy régiségbazárra, melyben Ibolya hol túlzottan nagynak tűnt, mintha egy babaszoba díszletei közé állították volna, hol nevetségesen eltörpült, mintha fordítva, egy babát ültettek volna az egykori családfő ormótlan székébe. Talán már az ajtóban a nyakamra borult és ott folytatta a fülembe lihegést, ahol a telefonban abba-hagyta, sőt talán ugyanazt mondta tovább, ugyanúgy, mintha nem is tettük volna le a kagylót, és ez az érzésem végig megmaradt, ennek a helyzetnek és ennek a lakásnak az irrealitása, egyfajta távolság, mintha külföldi lennék vagy néző, egyszerűen idegen. Ibolya lenyomott egy székbe, mint majd legközelebb és azután is mindig, előbb rám nézett, aztán a mellét az arcomba nyomta és egy ideig így maradt, nekem úgy tűnt, nem is rövid ideig, ahhoz legalábbis bőven elég volt, hogy beszívjam dezodor-, kölni-, por-, izzadság- és főzésszagát, kitapintsam melltartójának kosarát és valami kapcsát, érzékeljem mellének súlyát és állagát. Különös dolog volt éppen Andrást helyettesíteni, aki maga is csak átutazóban járt itt, „mellékesen és mintegy véletlenül”, és persze nem is hagyott maga után semmi jelet, semmit, ami arra utalt volna, hogy ez a füledt kis lakás (és lakója) számára egy fikarcnyit is otthonosabb volt, mint amilyen számomra most. Most, amikor többször és mégis egyetlenegyszer itt állok a bejárati ajtóban egy festett állótálas mellett, és Ibolya elkezd járni a csárdást, ami egyszerre viszolyogtat és andalít. Ez itt, látod, egy festett saroktéma, mondja hirtelen rábökve a kavalkád egy nem pontosan meghatározott szegletére, ja, mondom idétlenül, aha, szép, és igyekszem valahogy beljebb kerülni, ahogy mondani szokás. Tehát erdélyi cuccok, gondolom, de miért éppen azok?, hát nem az Alföldről jött Ibolya?, és honnan ez a sok bútor, és miért zsúfolták éppen ide, ebbe a kis lakásba, mintha egy hajótörésből mentették volna ki? Mindezt Ibolyától megkérdezni értelmetlen lett volna. Látod, mondta később, ezek festett kontyosszékek. Szépek ugye? Aha, nagyon, mondtam. Ha így állítom őket, látod, hogy a kontyok egymásnak háttal, az perpatvart jelent, érted, ez egy jelbeszéd, ha pedig az arcuk, ez a két egybevágó profil egymás felé fordul, akkor az a vendégvárás. Ez olyan, mint a bábszínház. Most például egymást nézik,

látod?, mert vártalak. András nem figyelt az ilyesmire, hiába mondtam el neki sokszor, csak bólintott kedvesen és közömbösen. De te más vagy. Hát ez már ijesztő volt, hogy „én más”, ettől mindig nagyon megijedtem. Ilyenkor, mondjuk, át kell ölelni egy nőt, kicsit megsimogatni, például az arcát. De itt most nem kellett mást, csak ülni Ibolya magasra vetett, dunyhás ágyán, ezen a monstrumon belesüppedve egészen, és hallgatni a fecsegését, nézni, amit mutat, a barokk tükrösszekrényt, amiben látszottunk egy kicsit, együtt, mint egy festményen, vagy egy bicebóca csigás lábú széket, vagy ahogy ő mondta, dullószéket, ha jól emlékszem, egy kopott festésű kelengyeládát, aminek rozsdás kulcslukát többször végigtapogattam, miközben Ibolya a nyakamat simogatta vagy csak rajta volt a keze, és kicsit mozgott, mint egy állat, a kulcslyuk, a kulcslyuk, így mondott szinte mindent, többször, igen, a kulcslyuk, mondtam, de ez egy tulipánt tör át, látod?, kérdezte, nem, feleltem, igen, mert már lekopott róla a festés, egy ükanya egykori tulipánja, gondoltam, már nincs rajta, de még mindig áttöri, és tudod, mit jelent, nem, hát azt a lányt, aki már házasságot kötött, mondta, aha, és valami rokonodé volt?, nem, válaszolta, az enyém, az én ládám. Mindig ilyen nullpontokra érkeztünk, ahonnan nem nagyon volt folytatás, legalábbis párbeszéd, beszélgetés nem, de nem baj, ez se volt kínos, Ibolya folytatta a magáét, hisz úgylis azt mondta mindig, csak hallgatni kellett, akár közbeszólni se, mondta úgylis tovább, hisz a csárdás ősismerős ritmusa vitte, és jól csinálta egyedül, igazi magántáncos volt, minek rontottam volna el, neki csak néző kellett, nem pár, és különben is, én csak helyettesíték itt, gondoltam néha. Rámeredek erre a körrózsára, mondta, fehér alapon piros kör, mint egy mágikus pupilla, mint egy örvény, csak bámulni kell, és akkor tudom, hogy mi történik majd, mert ott gomolyognak bent a rossz erők, innen tudtam azt is, hogy a Z. Tibor meg fog halni, én már akkor tudtam, amikor ő még nem, és közben föl is izgulok, elkezdem magam simogatni, látod?, és tudom, hogy jól csinálom, szeretem, ha nézik, nekem az bőven elég, ha nézik, a Tibort is idehívtam, de ő akkor már nem tudott nézni, az a legvégén volt ugye, nem tudtam magamra irányítani a figyelmét. András

pedig nem így szerette, de te jó néző vagy, én meg így tudom igazán jól, és tényleg jól csinálta, hosszan, és miközben teljesen lenyűgözött, ahogy az egész teste átvette a mozdulatai ritmusát, ahogy „figurázott”, ahogy valami titokzatos erővel oda irányította a figyelmem, ahová akarta, ahol a gyönyör és a kék a legkifejezőbb és -követelőbb volt épp, ahol ennek a bonyolult önkielégítésnek a pillanatnyi főtémáját élvezhettem, mégsem keltett bennem csillapíthatatlan vágyat a közeledésre, most sem akartam belekontárkodni a táncába, most sem osztozni gyönyörében.

Voltak olyan rózsák is a bútorokon, sőt némelyik egész élénken, szembeötlően színezve, melyek mintha szemgolyók lettek volna, pontosabban egy-egy kocsányon lógó szem a temérdek virág, növény és spirális napraforgótá nyér között. Ibolyát nézve néztem ezeket a kandi szemeket is, amik – úgy tűnt – szintén nézik őt és talán engem is, mintha a szemek játékát, a nézés kékjét hirdetnék egy régi, immár mesebeli, immár cirádává és díszítőművészetté stilizált, ám egykor talán valóban megtörtént esemény jelbeszéde által, hogy Ibolya tánca közben, amit egy kirívóan kényelmes és ebben a környezetben talán kissé stílusidegen karosszékből nézhettem, ők is, e figyelő, sőt a látványt szűrő szemek is felmentést adjanak, megnyugtassanak, hogy rendjén való dolog történik, és mintha a szem növényi létét hangsúlyozva, engem is egy lugasba varázsolnának, aminek árnyékából kissé elzsongítva nézhetem Psychét, aki „kéjesen elnyújtózik a lágy és harmatos gyepágyon, s izgalma csillapultán édes álomba merül”.

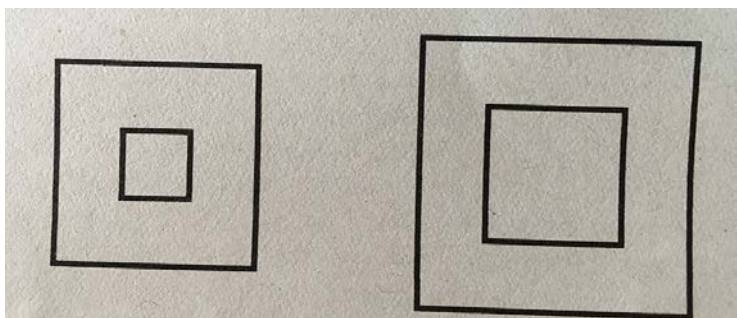
A HADAPRÓD. A POLTAVAI CSATA

És mintha csak ebből a szinte pazarlóan kényelmes karosszékből állított volna fel a csengő, ennek az egyetlen, bár többrészes látogatásnak a csöndjét tépte szét, már ugrottam is, mintha én várnék látogatót, de aztán mégis megtorpantam, így történhetett, hogy Ibolya hirtelen megelőzött, és többször, ahogy szokta, ugyanazzal a megmagyarázhatatlan idegességgel elkiáltotta magát: Zoli, az öcsém,

Zoli, az öcsém, megjött Svédországból Zoli, az öcsém. Már hallottam Zoliról, tudtam, hogy kissé zavarodott, depressziós „nagy kamasz”, úgy húsz év körüli, hogy nagyon nyurga, amolyan svéd, bár ezt inkább csak képzeltem, azt is tudtam, talán Andrástól, talán Ibolyától, hogy Svédországban úgynevezett orvoslátogató, hogy városról városra autózik, nyilván egy hatalmas Volvóval, és a kórházakat járja bemutatásra szánt gyógyszerkészletével, tehát afféle gyógyszervigéc. És most itt áll ez a Zoli az ajtó előtt bebozsátásra várva, nyurgán és esetlenül, anélkül, hogy jövetelének bármi értelme volna, gondoltam. És én mégis félek egy kicsit ettől a találkozástól, bár ez is teljesen értelmetlen, szorongok kissé, hogy ez a Zoli itt talál a nővérénél, hogy szóval vagy szótlanul firtatni találja ittlétem okát, illetékességemet, éspedig azzal a felfokozott érzékenységgel, amely életkorából és idegállapotából egyaránt következik. Mert végtére is, ki vagyok? Mondjuk, senki. És mi közöm Ibolyához? Végül is semmi. De hogyan lehet ezt megértetni Zolival, és persze Andrást is, mármint hogy őt helyettesítem? Az ilyesmit nem lehet, kizárt dolog, gondoltam már az ajtóban, Ibolya háta mögött. De elég volt meglátnom Zolit, elég volt egyetlen villanás, és már tudtam is, hogy aggodalmaim alaptalanok, hogy felelősségre vonástól a belépő Zoli részéről egyáltalán nem kell tartanom, hogy Zoli – legalábbis ebben az értelemben – teljesen ártalmatlan. Olyan, mint egy pingvin, gondoltam. Azaz, mint egy pincér, tettem hozzá. Frakkban és plasztronban, ahogy kell. Pedig nem is volt rajta se frakk, se plasztron, mégis olyan volt, mint egyes régi eszpresszók neon kontúrú emblémáján az alul szinte kihegyezett, vállban viszont annál szélesebb pincéralak, jobb kezében az elmaradhatatlan tálcával. Hát ilyen volt Zoli. Egy hadapród, állapodtam meg végül. És tényleg, a kezében egy számítógépet tartott, és szinte tolta maga előtt. Anélkül, hogy minket, főképp engem figyelmére méltatott volna. A hadapród bevonul. Ibolyának talán köszönt, nekem nem. És ez jó volt, mindkettőnk számára egyfajta páncél. Ebben a könnyű vértben, kezében a számítógéppel rögtön bevonult a kisebbik szobába, vagy inkább a kisebbik lomtárba, ahol mozdulni is alig lehetett, de volt ott valami asztalként is használható

lap vagy mi, neki láthatóan csak ez kellett, hogy letegye terhét, aztán haladéktalanul elsáncolja magát, hogy végre ne háborgathassa senki. Így persze nem ülhettem vissza a karosszékbe, és Ibolya sem feketett föl az ágyára, így csak hallgatni lehetett a bútorkavalkádban, és figyelni, hogy Zoli is hallgat, hallgatni a neszeket és reccsenéseket, kiszolgáltatta a sötétedésnek, mint két bábu.

Végül én adtam föl. Benyitottam Zolihoz, ahol csak a számítógép színes monitorja világított és Zoli gallérjának képzeletbeli fehérsége. Bemutatkoztam, de nem válaszolt, megkérdeztem, hogy nem zavarom-e, de ezúttal se felelt. Azért sem futamodom meg, gondoltam már szinte a monitornál, már szinte egy vonalban Zolival szemem a képernyőre szegezve, mintha így akarnám megindokolni a jelenlétemet, ezzel a mímelt figyelemmel, ezzel a szakszerűséget imitáló gesztussal. De Zoli nem nézett föl, ő valóban a képernyőre meredt. Tudtam, hogy Zolit egy LSD-túladagolás tette végleg tönkre, András mondta, hogy „benne maradt egy tripben”, ahonnan nincs visszaút, mert az agyban ilyenkor valami irreverzibilis elváltozás keletkezik, ahogy a bennfentesek mondják. Nekem leginkább olyan autista kisgyerekeknek tűnt, aki, ha akarna se tudna mit kezdeni a jelenlétemmel. Egy idő után valahogy tényleg érdekelni kezdett, hogy mit néz, hogy valamit néz vagy csak úgy bámul. Éppen ilyen ábrákat nézett:

Először egészen kicsik voltak ezek a furcsa négyzetek, aztán, ahogy az egeret nyomogatta, egyre nagyobbak lettek, míg végül eltűntek a monitorról, és akkor újra kezdte

az egészen kicsi, még alig látható ábrákkal. Hirtelen egy sematikus térképre váltott, igen, valahogy rögtön éreztem, egy térképet látok. Ez egy erőd, gondoltam. Ez meg egy folyó. Körülötte vízszintes vonalakkal jelölve nyilván az ártér. Északról pedig valami patak völgy. És betűkkel: É, D, K, NY, az égtájak ki vannak írva a széleken. És hadászati jelekkel ábrázolva a gyalogság, a huszársvadronok, a dragonyossvadronok, a vértessvadronok, aztán megint gyalogzászlóaljok és gyalogezredek következnek, soraikban külön bejelölve a tábori ágyúk. Alul a jelmagyarázat. Mint egy sakkfelállítás. Teljes csatarendben a két hadsereg. Zárt ostromgyűrű. Hátul a futóárkok meg az ágyúk. Az egyik félnél rengeteg, a másiknak azonban csak egy-kettő. Különben is, ahogy jobban megnézem, az egyik csapat rettenetes számbeli fölényben van, és éppen azok, akik az erődöt védik. Pedig bekeríteni, ostromgyűrűbe fogni csak erőfölény esetén szabad, ezt még én is tudom. De Zoli már elindította a csatát. Vajon miben bíznak, ki tudja? A klaszszikus csatarend: elől a gyalogság, hátul a lovassvadronok. És köztük, most látom csak a színeiket, magyar huszárok. Hogy kerülnek ide? Most a lovasság a gyalogság elé vágat, roham. Elsöprik az ellenfelet. De hirtelen valami zavar támad, a gyalogság fönnakad a védműveken. Az ellenfél gyalogsága onnan támadja őket, a sáncok mögül. Folyamatosan tüzelnek. Valami tábornok megpróbálja rendbe szedni őket, hogy a teljes gyalogság nyugatról és a teljes lovasság északról rohamozzon. Látszik, hogy így szeretné. De közben mindvégig lőnek rájuk. Teljes a káosz. Szinte szeretném, ha Zoli visszamenne, megfordítaná az időt, mert ő ugye megteheti. És tényleg, látom, hogy valami lövegtalpra szerelt mozgó fekvőalkalmatosságon megjelenik a sebesült király, és alá van írva, mintha nekem szólna: XII. Károly, a svédek királya. Váratlanul megszólal egy különösen jól ismert zenemű, Liszt Mazeppája, a szertelen vágta zenéje, a kozák ló őrült futásáé, hogy szabadulhasson terhétől, a szerencsétlen Mazeppától, akit úgy kötözték a hátára, hogy arccal a farának fordították, lábát pedig a hasa alatt bilincselték össze. Károly ott fekszik sebesülten, és félkönyékre támaszkodva mutogat, Mazeppával meg vágat a zenében a ló. Az a varázslatos lelassulás majd

később jön, tudom, most elég nagy a ribillió, a csata viszont áll, helyesebben meg van állítva, ki van merevítve egy képzeletbeli időben, a király tábornagyának és tábornokainak magyaráz, mint egy stratégia, pedig a síkon folyik a valódi öldöklés, a tábornokok idegesek, Mazeppa szenved a lovon, húsába vágnak iszonyú kötelékei. Tudom, hogy Mazeppa kozák hetman volt, igen, egy kozák hetman vagy inkább a kozák hetman, és átállt Károlyhoz az oroszok, vagyis Nagy Péter ellen. A zenében még rohan vele a ló, a képernyőn viszont már Károly oldalán küzd kozákjaival, csak most éppen nem látszanak. Értem, Zoli a Mazeppára fogja játszani ezt a csatát, Károly és Mazeppa egyetlen közös csatáját, a poltavai csatát. Zoli hirtelen visszamegy a „valós időbe”, ahol már sikerült a gyalogságot középre rendezni két szárnyon a lovassággal, de ugyanígy áll velük szemben, mint egy tükörkép, csak éppen rettentő számbeli fölényrel az ellenség. Aztán minden összezavarodik. Egymásba gabalyodnak és hullnak. Az ellenség tábori ágyúí folyamatosan lönek. Jobbszárny, bal-szárny, nehézlovasság. Mazeppa. Most már nem érthető a kép. Hirtelen, mint egy absztrakt ábrán, egy stratégiai tankönyv szemléltető rajzán látszik, hogy az ellenség kétoldalú átkarolást hajt végre, szinte satuba fogva a svédek, a svéd vértéseket elborítják az ellenség dragonysai, a zenében foszlik, ritkul a hangszövet, a gyalogsági vonal meginog, majd több helyen áttörnek rajta, pánik keletkezik, fejvesztve menekülnek a letiport gyalogosok, magukkal sodorva a lovasságot is, akik az ártér vizenyős terepén, a balszárnyon már korábban elakadtak és szétzilálódtak. Váratlanul, számomra is meglepően beleordítottam a fojtott csendbe: „győztek az oroszok!”. Igen, válaszolta Zoli, és tudtam, hogy én viszont ezt a másik csatát megnyertem. Aztán megint kattint Zoli, vissza a már lejátszódott csata párhuzamos időibe és tereibe, vajon hányadszor, gondolom. Ez egy magyar pali, látod?, egy evangélikus tag, mondja fojtott, meglepően magas hangon. Krmann Dániel, szuperintendáns úr. Őt követve jutottam én is Poltavába, mondja. Aha, felelem. A Dániel nevű most iszonyúan megijed az ágyúdörgéstől. Pedig a zsebében van Károly oltalomlevele. Sortűz. Zoli továbbmegy. Dániel befogja a fülét.

A seregek összecsapnak, ezt már az előbb láttam néhány-szor. Most leválasztja Zoli a sortűzetet, önállósítja, megint sortűz, az orosz gyalogság a futóárkokban, lövik a svédek-et, Dániel hallja, hátrébb, a málhánál, az erdő sűrűjében néhány lovász és tréncatona kártyázgat, Zoli hosszan nézi őket, ez valahogy különösen tetszik neki, még hátrébb valaki szarik, egy újabb sortűztől halálra rémül, nem tudja befejezni a dolgát, egy fura népviseletbe öltözött férfi a lovakhoz oson, valamit elemel. Mint egy ismeretterjesztő rajz, vasra erősített bőrszíjakkal vontatható ágyú jelenik meg. Hosszú ideig csak ez látszik, most már kicsit unom az egészet. Újra a király. Hordágyát szétzúzta egy hatalmas ágyúgolyó, a földre zuhan. Lóra segítik. A lábán csúnya, átvérzett kötés. Kilövik alóla a lovat. Most megint egy másik lovon ül, de ezt is kilövik alóla. Testőrségét letarolja egy sortűz. Úgy tűnik, Zoli reggelig is elnézné ezeket a jeleneteket, a hol kisebb, hol nagyobb egymásba írt négyzetek folyamatábráit, gondoltam. Ez az ő mandalája, gondoltam. Itt van ez a Dániel, zsebében egy éppen csatát veszítő király oltalomlevelével, ami lassan mit sem ér. Ilyen messzire eljött, hogy az otthoni felekezet vallásszabadságáért kérje őfelsége közbenjárását. De miféle közbenjárásra gondoltak? Ez aztán tényleg csárdás a javából, egy csárdás macabre. Végigstatisztálni egy csatát a málhánál, mint egy felesleges történelmi poggyász, szegény Dániel, gondoltam. Micsoda baromság. Igazi barokk agyrém. És a huszárokkal, a magyarokkal mi lett, kérdeztem Zolit. Tessék, mutatta örömmel, itt vannak. Éppen hátba támadja őket Menysikov lovassága. Pozdorjává zúzódnak. Rákóczi egykori katonái, mondja még Zoli. Értem, időben stimmel. És Mazeppa? Ő is ott maradt a csatatéren? Nem, ő Károlylyal és Dániellel együtt Törökországba menekül. Volt még egy jó kis átkelésük a Dnyeperen. Az cifra lehetett, mondom. Igen, szinte minden elmerült, feleli. Vajon Zolinak ez a rész is megvan, gondolom, de nem kérdezem meg, nehogy megmutassa, ha megvan. Egyébként biztos, úgyhogy jobb lesz vigyázni. „A háború totális és végtelen”, mondom Zolinak, hogy mondjak még valamit. Szinte összeressen. Tessék? Csak egy idézet, mondom. Hogy a mérséklés eszméje idegen tőle, ezt jelenti. Ezt egy Clausewitz nevű had-

tudós mondta, ha jól emlékszem. Felírhatom, kérdezi Zoli szinte könyörögve, mintha egy kissé tiltott játékot kérne az apjától, valószínűsítve, hogy válasza úgyis nemleges lesz. Hát persze, mondom, és már pötyögi is a teljesen üres képmezőbe a hatalmas betűket nagyon lassan, ügyelve, hogy egyetlen csepp se vesszen kárba: A HÁBORÚ TOTÁLIS ÉS VÉGTELEN (Clausewitz).

Kováts Albert

TIZENHARMADIK FOLYTATÁS: NEMES ÁG–PILLÉR

Persze mindjárt az elején eszedbe jutott – *Pannon ABC* –, hogy nem várt szerencsével olyan régészeti lelet kerülhetne elő, mondjuk a Gellért-hegyi *oppidum* ásatásakor, mint a híres-neves rosette-i kő. Ennek alapján a párhuzamos latin szövegből fény derülne az itteni kelták eddig csak felszínesen ismert műveltségének valódi mélységeire és kiterjedtségére, és, főleg – ez volna az igazi szenzáció – a tudományos világ, talán, hogy még *igazibb* legyen, némi hiányokkal megismerhetné a *pannon eraviszkuszok ABC-jét*. Megdöbben-tél, amikor rá kellett jönnöd, hogy ennek a kivételesen szerencsés felfedezésnek, ha be is következik, más nevet kell találni, mert a *pannon ABC* mint tudományos megjelölés, már foglalt. Időnként, váratlan pillanatokban, műveltséged súlyos hiányaira kell ráeszmélned, ami még csak hagyján, de megesik, hogy ügyesen leplezett félműveltséged mások, idegenek számára válik nyilvánvalóvá. Ámbár gátlásaid ezen a téren egyáltalán nincsenek. Sohasem felejtethed a neves irodalomtörténész mély megvetést sugárzó pillantását, amikor megkérdezted tőle, hogy a középkori Burgundiát hol is keresd a mai Franciaország térképén. (Azért válaszolt.) A példa azért is idevág, mert a gátlások jogosulatlanságára is rávilágít. Ugyanennek a kiváló egyetemi tanárnak más alkalommal tett kijelentése volt az általad azóta sokszor, kedvtelve idézett mondat: „a huszadik századi képzőművészet, úgy, ahogy van, marhaság”. Ebből is látszik, hogy itten két gátlásokkal nem terhelt férfiú állott egymással szemben.

De „legrégebbi nyelvemlékünket”, a *Pannon ABC*-t (mert hát a név őt illeti) nem ismerni... ez súlyos hiányosság. Kivált, hogy a kor, a leírás kora, az „ómagyar történelem”, ahogy mostanában szeretik nevezni, kedvenced, hogy úgy mondjad, „valósággal hobbid”. Szinte falod az idevágó szakirodalmat, mint annak idején Chandlert. Van

is persze hasonlóság: a *rejtvényfejtés*. Ezer év előtti eseményekről, állapotokról hézagos, ködös a tudásunk. Úgy kísérli meg a kutató az összetoldozásukat, kiegészítésüket Anonymusból, oklevelekből, külföldi írástudók értesüléseiből, a régészet kutatásaiból; források híján analógiákkal és következtetésekkel. Valóságos nyomozás ez, izgalmas folyamat, aminek a feszültségével nem tud versengeni a detektívregény. Itt van mindjárt a *Kurszán vára*-kérdés, vagyis maga *Kurszán* alakja. Ámbár a dolog nem friss, az ötvenes években állt elő vele Györffy György, csak akkor épp az aktuális történelemmel voltunk mélyen elfoglalva. De hát Agatha Christie-t is újraolvassák az ő rég nem létező angoljaival. Ma már általánosan elfogadott, talán a tankönyvekbe is bekerült ismeret. Árpádnak volt egy vezértársa, a főfejedeleme, a *kende* tisztséget viselő *Kurszán*. A honfoglalás után kíséretével, nemzetségével Óbudát szállta meg. A történész áruló jeleket talált, melyekből kikövetkeztette és bizonyította is, hogy a kellően átalakított óbudai amfiteátrum az ő vára kellett, hogy legyen. *Kurszán* azért sem hagyhatott mély nyomokat történelmünkben, mert 904-ben meghalt; egy lakomán meggyilkolták a bajorok. Német áfium, már akkor! Aztán az Árpád-házi lobbí agyonhallgatta, hogy minden érdem a *gyula* tisztét viselő Árpádé lehessen. Vagy amit nemrég olvastál, szintén Györffynél. Munka, természetesen, sok munka, mint minden nyomozás. Csak épp gyanítod, hogy nincs megbízó, aki fedezné a költségeket („napi húsz dollár és a költségek – mondta Marlowe”). Azt, hogy pontosan hol is volt a magyar király udvara a tatárjárás után, a történész a 13. századi királyi és királynéi oklevelek datálását vizsgálva állapította meg. Arra jutott, hogy amikor az uralkodó *Budát* ír, ez majdnem mindig Óbudát jelenti, a mongol dúlás után újjáépített palotát. A Buda nevezet a század közepéig, azaz a polgárság Várhegyre költözéséig kizárólag Óbudát jelentette. De a királynak ezután még sokáig nem volt palotája a Várban.

Nos, rengeteg izgalmas történelmi bogarászat, s a Pannon ABC sehol. Megbocsáthatatlan felületesség. Hiába, a rendszertelen tanulmányok! Illetve, dehogyis tanulmányok. Vakációs olvasgatások. Hasaltál a pokrócon a Daru

utcai ház kertjében, s olvastad egyik könyvet a másik után. Ez volt a nyár, a nyaralás. A házra futtatott vadszőlő virágzott; elborították a méhek. Ilyenkor állandó halk zsongás hallatszott, valami nagyon otthonos, megnyugtató zúgás, a rengeteg méh munkazaja. S időközönként csendes zizegés, ahogyan az elvirágzó növény sárgászöld, homokszemszerű darabkái a levelekre peregtek. Ez volt a nyár csúcspontja, innen egyre vészterhesebben közeledett az iskolakezés. Mégis egészen más volt az idő. Nagy, halványszürke, könnyű massa volt, ami lassan, igen lassan és vontatottan úszott veled. Mintha felhőben utaztál volna minden esély nélkül arra, hogy bárhová is megérkezzél. De nem volt fontos megérkezni. Sőt, épp azt szeretted volna, ha ez az úzás sosem ér véget. Törökvilág Magyarországon, A honfoglaló magyar nép élete, Tündérkert. A Pannon ABC-ről sehol nem volt szó. Pedig csak a Pallas lexikont kellett volna elővenned. Igaz, sokszor elővetted, de hát azért el nem olvastad az egészet. Az ágyaddal szemben volt a könyvespolc, s valahogy belement a fejedbe, hogy A-Aradmegye, Arafalen-Békalen, Békalencse-Burgonyavész és így tovább, egészen odáig, hogy Téba-Zsuzsok és A-K meg L-Z pótkötet. A haszontalanságok, mindig csak haszontalanságok. Igaz, a történelmi cikkek például nagyon unalmasak és szárazak voltak. Legalábbis akkor ezt így találtad. Lehet, hogy ezért lapoztad át a Pannon ABC cikket is anélkül, hogy belenéztél volna. A pontosság kedvéért; „Pannon betűjegyzék”, ez a PALLAS NAGY LEXIKONA címszava (1896). Nemes ág-Pillér kötet, 769. oldal, a „Panno di morte” utalószó és a „Pannonhalma” cikk között. „Legrégibb nyelvemléküink, melyet a zágrábi könyvtárban egy ősnymtatvány, Szent Jeromos levelei 1468-i strassburgi kiadásának kötéstáblájában talált 1872. Rettegghi. Egy XI. sz.-i latin nyelven írott, egyházalapításra, templomépítésre vonatkozó sorokat és egy könyörgést tartalmazó kódex két utolsó lapja, melyek utolsó, negyedik oldalát két fattyú sor kivételével üresen hagyta a scriptor. A szabadon maradt helyre a scriptor vagy a könyv használója a maga számára magyar nyelven jegyzeteket készített, ezek közt külön felsorolja a szöveg írásjegyeit. Kovách Arnold 1877. azt tartotta, hogy a jegyzetek szinte egykoruak magával a kódexszel, melyet biztosan lehet a XI. sz. negyedik

tizedére datálni; legfennebb néhány évvel öregebbek. Mások, mint Plichta 1883. felhiva a figyelmet az Írásjegyek változásaira, mintegy húsz évvel helyezi későbbre. Ezen a máig el nem dőlt kérdésen semmi esetre sem áll vagy bukik a P. elsőége a magyar nyelvemlékek közt. Mindazok, akik vele foglalkoztak, a lelet különös fontosságát az addig ismeretlen ábécé felbukkanásában látják. Benhardt J. a szövegben foglalt írásjegyeknek a mondott sz.-ban való szokatlan kiformaltságára figyelmeztet.” És így tovább, szó van a jegyzetekben fellelhető hangtani, nyelvi, nyelvtani régiségekről, elavult, elfeledett szavakról, s főként a betűk, „írásjegyek” eredetéről. A cikk hosszasan méltatja az írásbeliség árnyalt, fejlett formáját a magyar királyság e korai időszakában. Főként pedig mellékletként ott az ABC-s oldal hasonmása műnyomó papíron, a száz év előtti nyomdatechnika legmagasabb szintjén. Előtte hártypapírra nyomva az olvasat, a valószínű hangzás. Egyébként bárki megnézheti, A PALLAS NAGY LEXIKONA, 13. kötet, Nemes ág–Pillér.

Te is megnézted, okosabb lettél. Aztán egy könyvkötőt keresel a Pannónia utcában, mert néhány könyved állapota tűrhetetlen, de még menthető. (Az utcanév-változásokról most ne essék szó.) Lesed a cégtáblákat, s egyszerre azt olvasod: Pannon ABC. Még szerencse, hogy nem betűjegyzék, gondolod. Emlékszel rá, a hetvenes évek vége felé, amikor „modernizálódni” kezdtünk, rendezték a Nyugati pályaudvar előtti teret, megszűnt a 49-es csikorgó hurokvágánya a Stollár Béla utcában, felüljáró és áruház épült, megjelentek a „nagy közértek”. Ekkor nyert valaki az ABC-vel. (Méltán. Azok a legjobb kitalált nevek, amelyek nem a legelső, azonnal felmerülő ötletet valósítják meg, hanem csak távolról, közvetve kapcsolódnak a jelölendőhöz.) Azóta évtizedek teltek el, s az ABC mint üzletnév is az alászálló kultúrjavak sorsára jutott. Alagsori fűszerek, szűk kis boltban szorongó szatócsok írják ki büszkén, hogy ilyen-olyan ABC. Ehhez ugyan a maszek világ is kellett. Azt hiszed magadról, pontosan érted, miről is van szó. Mert te azokra az időkre is emlékszel, amikor rendelet írta elő a cégtábla méretét, persze a kiskereskedőknek, kisiparosoknak. Weisz bácsiék életben maradtak, kinyitottak a Lelkész utca sarkán. (Utcanev-változások.) WEISZ MÓR SZATÓCS. „Nagyságos asszony

kérem, ezt tessék vinni, ez a friss.” ZÖLDSÉG, GYÜMÖLCS, GYARMATÁRU. A felirat átvészelte a háborút, s utolsó tagjában ködbe foszló időket, régi karácsonyokat idézett. A békében pusztult el; egyre kisebbre cserélték, míg el nem enyészett egészen. Eltűnt, elveszett Weisz bácsiékkal, a többi kereskedővel és iparossal együtt. Fiaiknak-lányaiknak aztán nyomasztó teherként kellett viselniök az egykori üzlet és műhely emlékét. Jöttek a közértek. A vályogházat kitöltő, olajozott padlós kis boltból nem lett közért, az államosításra sem volt érdemes. Üresen állt néhány évig, aztán összeroskadt vagy lebontották. Sorsa hasonlóképp teljesedett be, mint sok más újlaki, valamikori szőlősgazda és szőlőműves házának a sorsa, de már egy későbbi történelmi periódusban, a hatvanas években, amikor a régi Óbuda is elpusztult.

Te még a korábbi periódusban kerültél intenzív kapcsolatba a közérttel, helyesebben a Közérttel. ABC-ről ekkor még csak nem is álmodtunk. (A Pannon ABC-ről még kevésbé, nem volt érettségi anyag.) A legnagyobb üzlet az éjjel-nappal közért, a cég reklámja, és a korabeli Pest egyik emblémája (akár az Ilkovichs büfé). Közért Dekoráció, 1954. Öt ember ül a kofakávéházból átalakított műhelyben (műteremben?), és egy-egy kirakati tablóra buzgón festi az aznapi harmadik paradicsomkonzervet. A hatodik tervezi a jövő havi tablót: ekkor minden közért kirakatában tejese-üveg-kenyér-vaj-kifli-csendélet lesz látható. A másik teremben még ketten dolgoznak: betűírók (volt maszek címtáblafestők), akik az ünnepi és hétköznapi feliratokat róják nagy rutinnal. Közöttetek, az állványok között jár föl-le Barna elvtárs, a függetlenített párttitkár, és ellenőriz. Nem a grafikai teljesítmény minőségét (ezt a mintadarabhoz való hasonlóság mértéke szabja meg), hanem az intenzitását. Vagyis, hogy dolgozik-e mindenki, nincs-e lazsálás. Az ecsetnek mindig járnia kell, a szemnek a tablóra szegeződnie, ez mutatja kinek-kinek a viszonyulását a vállalatához, s egyben a párthoz és kormányhoz. Innen később elkerülsz; kiderül, hogy a 600 forintos állásod segédmunkási státuszt jelent; oda tesznek, ahol éppen szükség van rád. Így sikerül megtapasztalnod a kocsikísérői, a fűtői és a raktári munka előnyei mellett a festékszóró pisztoly kezelését és a

nitrohígító felejthetetlen illatát is. Mindez meglehetősen távol esik a Pannon ABC (Betűjegyzék) emelkedett világától. Bár él benned a vágy az emelkedett dolgok iránt, ezt most nagy részben háttérbe szorítják az események, a körülmények. Hol vannak már a maratoni vakációs olvasások, a barátságos téli betegségek a meleg ágyban (Rab ember fiai, Egri csillagok, Isten rabjai, A láthatatlan ember). S hol az az ággyal szemközt volt könyvállvány, ahol egy teljes polcot foglal el A PALLAS NAGY LEXIKONA tizennyolc kötete, közöttük a tizenharmadik, a Nemes ág-Pillér, s benne, de ezt akkor még nem sejtetted, a Pannon Betűjegyzék! Két dolog élteti körülötted a kultúrát. Az egyik az esti szabadiskola. Ide nincs erőd mindig elmenni. A másik a krúdyzás Pallával. Palla érdekes egzisztencia; egy bizonyos nőügy miatt vált meg iskolájától érettségi előtt; ő is segédmunkás; ő is nagy Krúdy-rajongó. Rajongástok nem kifejezetten konvergál a kor szellemével. Egyik kifejeződése, hogy fizetésetek jelentékeny részének feláldozásával alkalmanként egy-egy Krúdy stílusú vacsorát rendeztek a 100 éves étteremben. Ez *valahogy* tudomására jut Barna elvtársnak, aki immár megbizonyosodik arról, hogy kezdeti gyanakvása helyénvaló volt, s csakugyan osztályidegen burzsoá csökevények vagytok.

Egy év elteltével megszakad kapcsolatod a Közért Dekorációval. Félretéve minden egyebet, bizonyos ideig cukrászati ismereteket olvasol, majd csillagászati földrajzot. Ez utóbbiból már nem kell vizsgáznod; a letartóztatásod ment meg ettől. Történelmi érdeklődésedet a börtönolvasmányok csak kis részben tudják kielégíteni: javarészt a Nagy Honvédő Háborúval foglalkoznak. Kurszán és a középkori magyar királyi székhely kérdése még messze a beláthatatlan, de nem is kutatott jövőben; nem szólva a Pannónia utcai kisközség nevével egybecsengő legeslegelső magyar nyelvelmék, a Pannon ABC datálási gondjairól.

Sándor Iván

TIZENNEGYEDIK FOLYTATÁS: A PANNÓNIA UTCA-DOSSZIÉ

*Az első mondatok. Az első mondatokkal az elbeszélő elvált a történet végtelen sok lehetőségétől és egyetlenegy mellett, a maga lehetősége mellett döntött, és az összes lehetséges helyszín, idő és személy között megtalálta a maga helyét, a maga idejét, a maga alakját. Most végre nem kínozza többé, hogy a világ fennmaradó része kimondhatatlanul, elmesélhetetlenül sodródik el mellette.*¹

De amíg megtalálhatóak az első mondatok... Mindennek van előélete, a regény első mondatainak is. Ezeket *előéletmondatoknak* nevezem. Dossziékba gyűjtöm valamennyit. Van, amikor több lehetséges regény *előéletmondatai* is felhalmozódnak.

A szefforiszi ösvény befejezése idején — mindig egy lehetséges világ kitalálásának utolsó szakaszában nyílik meg egy új történet belsejébe vezető út — három dossziét nyitottam. Nem fontos, hogy a másik kettőbe mi került. Arra, amelyiknek itt szerepe lesz, felírtam: *Pannónia utca*.

Az *előéletmondatok* olyanok, mint a felvonulási területre hordott cementzsákok, szerszámok, téglahalmok. Már az alapok kiásása közben felhasználásra kerülnek. Mire a regényépület formálódni kezd, eltűnnek.

Azt vettem észre, hogy a *Pannónia utca*-dossziéba nem töredékmondatokat, hanem hosszabb leírásokat helyezek. Szinte fejezeteket. Holott valamennyi mindössze *előéletmondat* volt. Az történt, gondoltam, hogy nem jutottam még el azokhoz a szavakhoz, amelyekkel el lehet kezdeni egy regényt. Amelyekkel az elbeszélő elbúcsúzik a történet végtelen sok lehetőségétől, és az egyetlen, a *maga* lehetősége mellett dönt, amellyel kizárja az összes többit.

Sokféle nézőpontot találtam, sokféle beszédmodot próbáltam ki a fejezet-hosszúságú jegyzetekben. Különböző

¹ Christoph Ransmayr: *A világ kitalálása*

módokon kerestem meg az alakok kapcsolatát, és azt a *hangzást*, amely mindvégig hallható (mint a regényírás evidenciája). De mi legyen a gondolati centrum, amely a szétfutó szálakat szervezi? Hogyan készíthetek elő magamban valamit, amit ugyan regénynek nevezek, azonban hitelesebb úgy beszélni róla, mint a mondatok olyan sorozatáról, amelyeket azért kell papírra vetnem, mert a leírásuk nélkül nem vagyok az, aki vagyok?

Mikor annyi jegyzetem gyűlt össze, hogy kellett valamit kezdenem a magamban tomboló bizonytalansággal, elhatároztam, hogy ellenőrzöm az *előéletmondatokat*. Szokásom, hogy a műhelynaplóimat addig csiszolom, amíg alkalmasnak találom a közlésre. Ezúttal a baráti folyóiratot választottam. De egyelőre visszatartott, hogy annyira különbözőeknek éreztem a részleteket, mintha mindegyiket más író írta volna.

Egy hajnalon – az ilyen felriadások termékenyek – úgy döntöttem, hogy különböző nevek alatt adom közre az *előéletmondatok* fejezetekre bontott halmazát. Cédulákra írtam a folyóirat szerzőgárdájának neveit, egy kalapba helyeztem, és kihúztam annyit, ahány fejezetre felosztottam a szövegemet. A neveket újra bedobtam a kalapba és újra kihúzogattam valamennyit. Így alakult ki a sorrend.

Ahány fejezet, annyi nézőpont? Annyi regénynek való múlt? Annyi hang? Annyi Én? Magam változtam valamilyen okból „ennyi” íróvá? De milyen okból? Talán ennek megkeresése volna maga a regénytörténet? Az Én metamorfózisának útvesztői az írói anyag és beszédmód keresése közben egy *adott* regénykorszakban?

Ez a gondolat önbizalommal töltött el. Ha így volna, akkor *ennek a helyzetnek a mögöttése* felé kell tovább indulni. Ha igaz helyzetet akarok teremteni ahhoz az *előkudarchoz* való viszonyomban, ami az *előéletmondataim* széttartó szerkezete, különböző nézőpontjai nyomán kialakult, akkor nincs más lehetőségem, mint elindulni ennek a hamis helyzetnek az igazi kapcsolatokat rejtő alapjaihoz.

Abban biztos voltam – mi az, hogy biztosnak lenni valamiben?, inkább azt mondom, hogy amiként akkor érzem jól magamat a regényírásban, amikor a mondat leírásának a megtörténtéig fogalmam sincs a következő mondatról –,

nos, úgy gondoltam, hogy ha a helyzet hamissága mögé akarok kerülni, akkor alá kell merülnöm magamba, vagyis el kell indulni a Pannónia utcába.

Reggel kezdem mindig az ilyen munkát. Az első lépéseket egy kép indítja el. Ezúttal egy kapurács a Pannónia utca 36. bejáratánál. Álldogáltam előtte tanácstalanul. Ahhoz hozzászoktam, hogy esztendőök óta be vannak zárva a budapesti házak kapui és a csengőt kell használni. Csak-hogy én nem egy lakásba akartam bejutni.

Egyáltalán nem be, hanem vissza...

Újra végigmenni a lépcsőházon. Kinek csengessek? Hogy juthatok be oda, ahol állunk vagy százan? A bejáratig hullámszik a sor, az öregek hátul az első emelet tájékán. Egy nő azt mondja, hogy a házparancsnok most telefonál a svájci követségre, talán ideérnek, amíg kiterelik a menetet. Hová? Az apám kezét fogom. A hátizsák nem nyomja most a vállamat, mint amikor az Amerikai útról az óbudai téglagyár felé mentünk hármas sorban. Anyám is csak a ridiküljét hozta, karján egy összehajtogatott pokróc. A Duna-partról minden este idehallatszanak a géppisztoly-sorozatok. Lehet a lövések hangjára emlékezni ötvennégy év után? Nem csak azért hallom a sorozatokat, mert láttam a vízbe lőtt kisgyerekeket, amint lassan alámerültek a jég-táblák között? Filmekben láttam őket. Akkor csak hallottam a géppisztoly-sorozatokat jól meghatározható irányból, a Szent István parkon túlról, a rakpart felől. Ha történetesen kijön valaki a csengetésemre, magyarázom el neki, hogy csak végig akarok menni a lépcsőkön újra?

Itt, a rácskaputól a bejáratig vezető feljárón álltak a karszalagos géppisztolyosok. Láttam őket, mert lemerészkedtem a kapuig. Védett ház, de széttépték a svájci védeveleket. Megállt egy autó a ház előtt. Talán egy Adler volt. Olyan, amilyenben a német tisztek utaztak. Kiszállt belőle két kalapos úriember. Most mondjam, hogy a Karl Lutz volt az egyik, amikor ma sem tudom, hogy kik voltak? Mindenesetre, amikor három éve megálltam az egykori Dob utca 10. helyén, a 12-es számú ház mellett, amelyikben nagyapám született 1871-ben, és megláttam az emlékmű talapzatán Karl Lutz nevét, arra gondoltam, hogy ő volt az egyik kalapos úriember, és ezt elmondtam tavaly

augusztusban az ötvenéves érettségi találkozón az egyik volt osztálytársamnak, aki éppen ötven éve Párizsban él, de csak azért beszéltem neki erről, mert azt mesélte, hogy elment a Dob utcába, látni akarta a régi pesti otthonát, de semmit sem láthatott, mert csak egy terecske volt a ház helyén, erre mondtam én, hogy három éve olvastam ott a Karl Lutz-emlékmű alá írt Talmud-mondatot, hogy aki megment egy embert, az a világot menti meg, és hozzátettem rögtön, amit akkor a *Tengerikavics*-ban már megírtam, hogy szép mondat, szép, de látod, mi itt vagyunk, a világ meg hol bujkál, aki megment egyetlen embert is, az a szörnyű világ ellenében menti meg, mire a volt osztálytársam, aki higgadt ember, sokáig hallgatott, aztán azt mondta, hát ezt Párizsból is így látják az emberek.

Mit mondhatnék el mindebből annak, aki a csengetésre mondjuk beszélne a kaputelefonba: ki az? Nem nyitná ki rögtön a külső rácsot, ami itt a Pannónia utcában is, ahol nincsenek előkertek, mint Zuglóban, ugyanúgy eltorlaszolja a bejárást. Esetleg lejönné. Talán végig se hallgatna. Talán el sem hinné, amit mondok.

Akkoriban nem volt itt rács. Bezárni sem lehetett az ajtót. Hiába volt kiakasztva egy védlevél, ami szerint a ház lakói a svájci követség védeltsége alatt állnak – naponta kétszer ettünk valami konzervet –, akkor lépett be egy nyilas járőr, amikor akart, azt lökdösték ki valamelyik lakásból, vagy a pincéből, akire rámutattak. Kétszáz méterrel északra már folyt a harc minden kapuért, minden ablakért, a ráták mélyrepülésben segítették háztól házig a vöröskatonákat, akárhogy is kérlett anyám és apám, hogy ne mozduljak, kiosontam a pincéből a kapuhoz, ott kaszálták le az SS-katonák és a nyilasok géppisztolyai az oroszokat, ott folyt el a vérük a Pannónia utcában, kicsit feljebb, az ABC áruház előtt, ahová most eljutottam.

Nem volt kedvem becsengetni. Csak megszámoltam a lépcsőket, ahol a nyilas suhancok álltak, s ahová a két kalapos úriember megérkezett. Az ABC-nél felpillantottam a szemben lévő házra. Nem mintha azonosítani tudtam volna azt az ablakot, ahonnan jól lehet látni, ha valaki bemegy az ABC-be, vagy kijön. Az a ház is nagyon régi. Ki lakott *akkor* abban a szobában, ahonnan az ABC bejáratát

olyan jól lehet látni? Ki nézhetett ki éppen, amikor mi négyen (Szonjával, akinek az anyja együtt tette meg az utat a szüleimmel az óbudai téglagyártól Hegyeshalomig, ahol Gizi, az anyám unokanővére, aki egy nyilas rohamcsapatnak álcázott tiszti ellenálló csoporttal gépkocsin követve a menetet, meg tudta menteni néhány tucat ember életét, a szüleimét is, de Szonja anyját nem – közben mi ketten Pesten pincéről pincére, vöröskeresztes gyerekotthonból vöröskeresztes gyerekotthonba szökdöstünk nevetségesen amatőr hamis papírokkal –, nos, vajon ki lehetett annak a lakásnak a lakója, aki talán láthatott bennünket, amikor négyen a külső Liget, az újpesti rétek, a beépítetlen angyalföldi telkek felől „felülről” belopódtunk a Pannónia utcába, és a mélyrepülésben az utcákat géppuskázó repülő, meg a német golyószórók tüzeiben a házfalhoz simulva eljutottunk a harminchatos számú házhoz, ahol fel kellett mutatni a védleveleket, hogy befogadjanak.

Annak a lakónak a rémült? szolidáris? gyűlölködő? tekintete is benne van a Pannónia utcában. Ezt nem kell megírni, de érezni kell. El kell indulni feléje, mint Pilinszky az egyenes labirintus visszarepülésében, ahol „mind tömöttebb és tömöttebb / és egyre szabadabb a tény, hogy röpködünk”, vagy ahogy Flaubert mondta Maupassant-nak, hogy addig figyeljen egy fát, amíg nem kezd a világ minden fájától különbözni. Most, hogy ezt leírom, döbbenek rá, hogy a „fa”, amibe be kell hatolni, hogy az a fa „megjelenjen a papíron”, Pilinszky egyik alapmetaforája, ám lehetetlen, hogy ne ismerte volna Flaubert ajánlatát Maupassant-nak. Mindegy, nem ismétlésről van akkor sem szó, hanem olyan átvételről, amely semmi más nem igazol, csak azt, hogy minden korban, minden írónak át kell szűrnie önmagán, hogy számára is ez a leírás alapja.

Lehet, hogy ez hiányzik az én legtöbb jegyzetfejezetemből? Meg tudnám jelölni, hogy melyikből nem, és melyikből nagyon, de minek? A fontos az, hogy az *előéletmondatok* melyike tesz eleget annak, amiről Gustav is, János is beszél, van-e, és mennyire van benne olyan Pannónia utca, amelyik csak azé, aki leírta, s ami nélkül az, aki leírta, nem lenne az, aki...

Vagy sok ez? Hiszen az *előéletmondatok* szabadsága éppen a tétnélküliségükben van?

Ezt is nehéz lett volna elmondani, ha mondjuk mégis becsöngettem volna és az én-lépcsőmön, a Karl Lutz-lépcsőn egy ember leballagott volna: mi a fenét keres itt megint egy idegen? Talán beszélgetni kezdtünk volna. Csak lemennék a régi pincébe. Mondtam volna. Csak felmennék a negyedik emeletre. Mondtam volna. Csak kinéznék az egyik saroklakás délnyugati ablakán. Mondtam volna.

Nem is kinéznék. Lenéznék.

Piszkos felhősáv. Hókupacok. Az egész környék, az egész város fegyvermorajt lélegzik. Az utca üres. Reggel. Este géppisztolyos nyilasosztatok, golyósórós SS-osztatok, egy szál puskával felszerelt honvédek futkároztak, térdelve, hasalva, a kapualjakba húzódva tüzeltek.

Mint amikor a világcsendben végighasít egy kiáltás, úgy hasította végig a csend a város őrjöngését. Egy percre néma volt az utca. És üres. Az alig átlátható ködben, éppen a ház sarkánál, kibontakoztak egy alak körvonalai. Mintha éjszaka egy szobrot emeltek volna. Felülnézetből, először bronzlepelként egy katonaköpeny. Láthatóak lettek a hatalmas csizmák. A szobor megmozdult, ahogy lenéztem. Tett két lépést. Az alak felpillantott. Egy fiú arca, miközben a katona a köpenye ujjába törli az orrát. Az utcára irányított géppisztolya. Két lépés előre. Két lépés hátra.

Már ők vannak őrségben, mondta apám.

Átöleltük egymást mind a négyen. A csend, mint egy borgeszi orkán, lezúgott a Dunáig.

Ezt a zúgó csendet is be kellene préselni a Pannónia utcába. Van itt még lábnyomok nélküli hely? Beíratlan falfeület? Minden élet egy nyom. Egy ráírás. Honnan kellene elkezdenni az olvasásukat?

Lerohantam a kapuhoz. Az utcán már kétkerekű targoncákat toltak. A mai ABC helyén hosszú sorban kenyérre vártak az emberek. A többi házak nem voltak csillagos házak, de azoknak a kapuiban is ott álltak a lakók. Nézték, ahogy a patkányvárosból harcoló város lett, és arra gondoltak, hogy egyszer talán békés város lesz. Remény? Félelem? Megalázottság? Gyűlölet? A látáshoz nem kellett fel-

csillagozottnak lenni, a városlakók nagy része már hónapok óta így sóhajtott fel – rettegve, hogy avatatlan fül is meghallhatja –, úristen, mivé tették ezek az országot! Tompaság. Az ott miért rikácsol? Az meg miért hallgat? Miben különbözik ez az utca mind a többi utcától? Lehet tudni, hogy kik mondanak majd imát? Lehet tudni, hogy kikért mondanak? Lehet tudni, hogy hová száll le, kit érint meg, hol roskad össze az angyal? Minek kell még történnie ahhoz, hogy egyszer majd úgy érezd: tudni?, hát azt lehet!; tudni?, hát azt nem lehet! Melyik falrészben, melyik kockakő alatt marad ott a tudható nemtudás titka?

Láttuk a Vígszínháznál az égő házakat.

Mint egy Bach-fúga, mint egy Thomas Bernhard-t-szöveg hallatszott a Pannónia utca története. A többi utcák története. Különbözik-e ez az utca a világ bármelyik utcájától? Ha egyszer majd úgy érezed, tudod, miben, akkor felírhatod a falra, rá az utca minden házát elborító láthatatlan szövegekre, a te láthatatlan első mondatodat.

A mélyrepülésben érkező ráták már háromszáz méterrel rajtunk túl dobták le bombáikat. Egy sebesült hadnagy közeledett visszafelé a tűzharcból a mai Radnóti utca felől. Nem volt rajta köpeny. Kék szeme volt. Szőke haja. A kucsmáját hátratulolta a verejtéke homlokáról. A bal karjából ömlött a vér. Ép kezében meztelen kardpenge. A sarkon őrségben álló katona tisztelgett előtte. A hadnagy kifejezéstelen arccal visszatisztelgett a kardjával. Valaki a kapuban állók közül tétován megemelte kalapját. A hadnagy a kardjával nekünk is visszatisztelgett. Aztán bedugta a meztelen pengét a derékszájába, mert a másik karjából annyira folyt a vér, hogy rá kellett az ép tenyerét tapasztani a sebre.

Lehet, hogy azt mondta volna: ha nincs más kívánsága, jöjjön, és kitérte volna a kaput. Lehet, hogy azt mondta volna: idegeneket nem engedhet be. Lehet, hogy amikor elbúcsúznak, kezet nyújtott volna, lehet, hogy utánam köpött volna.

A nyoma meg ott marad. A galambürüléssel együtt.

Galambürülék különben mindig volt erre az utcaköveken, és vastagon a párkányokon is. Mintha a galambürülékbe szürkült volna bele önmaga folyamatos evidenciája-

ként a Pannónia utca, az egész meghitt és borzasztó város. Galambbürülékváros? Emlékváros? Emlék nélküli város? Az én városom.

Visszafordultam a kapuráctól. Nekiütköztem annak az arra haladó férfinak, aki nem volt ismeretlen, mert az *előéletmondатаimban* Andrásnak kereszteltem el. Az ABC felé haladt.

Ismertük annyira egymást, hogy válhattunk néhány szót. Írók között ez vagy egyáltalán nem megy, vagy megvan a szavak kifutópályája. Néhány napja, amikor elolvasta a fejezetekké tagolt mondataimat, bólintott: hát... csak azt nem értem, honnan tudható meg, ki vagyok valójában Én, ha Én magam sem tudom...

Ez az, gondoltam. Egy regényhősnek nem kötelező azt tudni, ami a megformálója számára elengedhetetlen. Újra bólintott: hát ennyit azért én is tudok, a francba... de úgy látom, azzal vagy elégedetlen, hogy a leírásodból az nem derül ki, mitől, miért és hogyan semmi az a *semmi*, ami velem történik. És még azt mondta: túl súlyosra vetted az egészet. Távolítsd el. Ez mégiscsak játék... ez az egész pannóniautcázás...

Dél lett. Behelyeztem a dossziéba ezeket az *előéletmondatok* is. Azt hiszem, megtettem, amit megtehettem. Találtam néhány bekezdést, amelyeknek a leírására eljött az időm. Néhány mondat erejéig az *elbeszélő* elvált a *történet végtelen sok lehetőségétől és egyetlenegy mellett, a maga lehetősége mellett döntött és az összes lehetséges helyszín, idő és személy között megtalálta a maga helyét, a maga idejét, a maga alakját*. Nem kínozott, hogy a világ fennmaradó része elmeséletlenül sodródik el mellettem, arról beszél majd más, mint a maga lehetőségei közül az *egyetlenről*. Mindig utána kiálthatunk valakinek. Mindig halad valaki előttünk a „tegnapi testtartásban”. El lehet, el kell indulni a nyomában.

Györe Balázs

TIZENÖTÖDIK FOLYTATÁS:
PANNEAU

„Valójában mik legyünk? Angyal, átsuhanó, átlengő kísértet, puhány semmi, vértanú? Hamlet?”

„A szálak összegabalyodnak színes gubanccá, és kezdenek esni, esni szét.” Mielőtt a szálak végleg összegabalyodnának, azonnal közlöm, hogy én vagyok az a 14 éves fiú a Pannónia utca 36-ban, és úgy érzem, az is maradok most már örökre. Nemcsak érzem, hanem így döntöttem, életreszólóan. Éppen ezért semmiképpen sem tudom megírni a tizenötödik folytatást. Pedig korábban készültem rá. Láttam például egy feliratot a 15-ös autóbusz (a Victor Hugo utcából kanyarodik be a Pannónia utcába) egyik ülésének a háttámláján: „A semmi is csak illúzió”. Arra gondoltam, hogy éppen a 15. folytatásban fog a Vígszínház felé haladni a busz, az a busz, amelyiken az összes szereplő rajta van, mert ez egy *különjárat* vagy *iskolabusz* vagy *garázsmenet*. Erről a tervemről lemondtam. Leszálltam a buszról. *Buszról leszállt ember* vagyok.

A halál tehát beépült, nagyon helyesen, a folytatásos történetbe. Abba a folytatásos történetbe, amit én most, engedelemmel, nem folytatok. Úgy folytatom, hogy nem folytatom. Felrúgom a játékszabályokat (ha vannak). A nullpontról indulok:

Cyprian Kamil Norwid egy szegényházban halt meg Párizsban. Süketen? Vakon? Egyetlenegy verskötete jelent meg életében. Nemcsak Dante, *nie tylko Dante*, hanem ő is megjárta a poklot. „Bylem i ja tam” – írta.

„Mint gyantás rőzszenyalábból, százfelé
Száll körülötted perzselt öltözeted.
Égsz, és nem tudod, hogy szabad leszel-é,
Vagy azt, amid van, el kell veszítened?

Csak hamu marad, hogy hulladék gyanánt
Széjjelszóródják a szélben? – vagy marad
A hamu mélyén csillagfényű gyémánt,
Örök győzelmet hirdető virradat?...”

A barátom, mielőtt visszautazott Amerikába, kezembe adott egy cédulát, amire a következő mondatokat írta (kézírással, fekete tintával): „Ottlik Géza emlékére: a regény igenis durva cselekvés ágyazata. Az élet bármi eredményes cselekvése finom mérlegelést kíván. 'A regény' eleve bukásra van ítélve. Durva cselekvés.” Átadta a cédulát, és mintha azt mondta volna: most magadra hagylak, boldogulj egyedül! Természetesen nem mondott semmit. Én tanácstalanul nézegettem kezemben a cetlit, és még arra sem jöttem rá, ki írta ezeket a mondatokat, pedig már olvastam őket nyomtatásban (mint később kiderült). Ez is azt bizonyítja, hogy „ismétlés nélkül sok minden nincs is”. „A dolgok másodszorra kezdődnek.” Ezért ismétlem meg én is a 15. folytatásban a Norwid-versrészletet (egy másik fordításban), hogy ne sikkadjon el, kapjon nagyobb nyomatékot. Hol van már a 0. rész?!

Zakója jobb belső zsebébe nyúl, és kiveszi a noteszt. Feljegyez valamit. Összezsukja a noteszt. Jobb kezében a toll, ujjait összeszorítja. A mutatóujj rásimul a borítóra, rámutat a noteszre. A zsebnaptár átkerül egyik kézből a másikba. A bal kezét felemeli, ujjait behajlítja. Beszél. Lefele néz. Fejét lehajtja. Visszateszi a noteszt a bal kezébe. Jobb keze ujjait becsúsztatja a notesz lapjai közé. A mutató- és középső ujját. Megállnak az ujjak a keresgélésben. Felnéz. Ránéz arra, akivel beszél. Figyel. Elhallgat. Az ujjak egy bizonyos naptári oldalt keresnek. *Egy napot.* Keresik azt a napot, amelyiket meg kell jelölni. Amelyik napon majd azok találkoznak (újra), akik most egymással beszélnek. Időpont? Barátkozás? *Üres a barátság háza.* Nem lakik benne senki. A noteszt kezében tartó férfi lakik valahol. Áll valamin. Valami őt is tartja. Megtartja. Jobb kezével megfogja a zakóját, fölemeli könyökét, előrehúzza a zakó jobb szárnyát, és bal kezével visszateszi a jobb belső zsebbe a noteszt.

Öt évvel ezelőtt egy kis ajándékot készített nekem a feleségem Szigligeten: lefordított néhány mondatot Jack Kerouac „Satori in Paris” című regényéből. Leírta kézírásával egy papírlapra: „A barátságon kívül semmi más okom sincs, hogy elmondjam ezt a történetet. Egyébként is az egyik (a legkedvesebb) meghatározásom az irodalomra: a barátságért elmondott történet. Tanítani a valóság szinte áhítatos tiszteletére, amennyire csak képes erre az irodalom a valóságban. Más szóval, és aztán befogom a szám: a kiagyalt történetek és románcok, amik arról szólnak, mi történne HA, gyerekeknek és felnőtt kreténeknek valók, akik félnek magukról olvasni a könyvekben, ahogy attól is félnek, hogy belenézzenek a tükörbe, amikor betegek vagy sérültek vagy másnaposak vagy *elmeháborodottak*.”

Horatiók és Hamletek! Tudjátok, mire gondolok? A kenyér csak víz és liszt, összegyúrva, aztán megsütve.

Zoltán Gábor

TIZENHATODIK FOLYTATÁS: LEVÉL SÁNDOR IVÁNNAK

Kedves Iván, némi tépelődés után eldöntöttem: írok Neked.

Miután megküldted *A szefforiszi ösvény*, készülő regényed kéziratának, mint csatolt leveledben közlöd, „bő kétharmadát, azt a részét, amely valószínűleg már nem fog változni”, örömmel hurcoltam haza a vaskos köteget. Jelentősnek ígérkező mű kézhezvételekor mi egyebet érezhetne a kiadói szerkesztő, mint örömet?

Főztem egy jó kávé, kihúztam a telefont, és nekiláttam.

Az első meglepetés akkor ért, amikor a pántokat kioldva számos kisebb dosszié került elé, a dossziékon sorszámok: 1., 2., 3. folytatás, és ismert írók neve mindegyiken.

Nem értettem, mi ez.

Fölnyitom az elsőt, Györe Balázs neve alatt egy Pannónia utcai történet kezdete, mely történet viszont igen jól beleillene a szerző *Krízis* című, nemrég a Ligetnél megjelent művébe... Aztán a többiek, *Simon Balázs* – akivel, jól tudom, baráti viszonyban vagytok, jelen voltam Balázs könyvbevezetőjében, melyet Te moderáltál az Írók Boltjában –, érdekesnek ígérkező sztori, bár kissé körülményesen halad.

Nem értettem.

Ez volna régen várt regényed?

Olvastam szorgalmasan, bontogattam a dossziékat, a kávé elfogyott, csináltam újat, leégettem a nyelvem. Nem mondom, hogy nem ragadtak meg remek mondatok, bekezdések, de... mégis, mi ez?

Először arra gondoltam, tévedés történt, és elcseréltél két iratköteget, regényed helyett egy több szerző által összehozott sorozatot adtál postára. Alighanem valamelyik folyóirat akciójáról lehet szó. Eszembe jutott a vicc: hegedűórára érkezve a kisfiú kinyitja a tokot, és a tokból mi kerül elő? Egy géppisztoly! A gyerek nevet. Megkérdezi a hegedűtanár: – Min nevetsz, kisfiam? – Mire a gyerek: –

Hogy mi lesz, amikor a papám a bankban előkapja a hegedűmet és azt mondja, pénzt vagy életet...

Elképzeltem a folyóirat gyanútlan szerkesztőjét, amint minden előzetes megbeszélés nélkül egyszer csak kézbe kap egy terjedelmes regényt, A szefforiszi ösvényt, hogy micsoda képet vág...

Hanem a 15-ös számú dosszién a Te nevedet olvashattam, és a szöveg is, semmi kétség, a Te szöveged volt. Mely szöveg szerint viszont az összes addigi a Te kezéd alól került ki. A te próbálkozásaid, hangpróbáid, formakísérleteid!

Közeledvén egy munka befejezéséhez, szeretnéd tudni, miképpen kezdhetsz egy újabba. És – igen érdekes, számomra, irodalmár, de nem alkotóan író ember számára roppant tanulságos ez! Létező, kortárs írók bőrébe bújsz: „Mi lenne, ha úgy írnék, mint Békés Pali?” „Vagy próbáljunk egy Németh Gábort?”

Aztán eszembe jutott, hogy talán nem is véletlen, ami annak látszik. Szeretnéd tudni, hogy a kiadód mit szólna ehhez a bizonyos új Sándor Iván-könyvhöz. A véleményünkre vagy kíváncsi, gondoltam.

Nos, magad is írod, nem egyformán vagy megelégedve a hangjaiddal. Megmondom őszintén – és az őszinteségem a legtöbb, amit kiadói szerkesztőként egy általam nagyra tartott írónak adhatok – egyetértek Veled. Némelyik maszk nem igazán áll jól neked. Így is jelentős alakváltoztatási képességre vall, ahogy be tudtál költözni Győre Pannónia utcai krízisébe, Simon Balázs önfeledt csapongásába, egy hírhedt kissvábhegyi pedofil lelkivilágába, majd Levendel Júlia szeretetteljes, unokás útibeszámlójába. Vanak kevésbé jól sikerült paródiáid is. De függetlenül attól, hogy parodistaként hogyan mutatkoztál be ebben a sorozatban, a lényeg, azt hiszem, mégiscsak az, hogy a kölcsönzött hangok közül melyik állna Neked, Sándor Ivánnak a legjobban.

Vannak egészen biztató részletek, és ha valóban ezt várod tőlem, készíthetek egy listát, melyek azok a hangok, amelyek – szerintem – illenek Hozzád, és melyek nem.

Megjegyzem, lehet, hogy az egész kísérlet eredménye az, hogy legjobb megmaradni a saját stílusodnál. A tizen-

ötödik rész, amelyben végre Te magad beszélsz, tartalmaz egy igazán szép, megragadó részletet, az ostrom, a csillagos házak idejéből. Ha a véleményemre vagy kíváncsi: az egyik legjobb dolog, amivel olvasóként az utóbbi időben találkozhattam.

Mindenképpen biztatnálak, hogy folytasd.

Ugyanakkor elképzelhetőnek tartom azt is, hogy olyan regény írására adta a fejed, amiben, afféle enciklopédia-ként, fölvonulnak korunk magyar irodalmának különböző írásmódjai. Mert hiszen nem véletlenül ír, teszem azt, Márton László vagy Zoltán Gábor úgy, ahogy írnak, és Vörös István és Bóna László, meg a többiek! Nyilván az terelte mind-egyiküket a maguk irányába, ami velük ebben az országban megtörtént, nyilván azok az olvasmányok alakították ilyenre irányukat, amelyeket ez a kultúra elébük hordott. Ebben az esetben, egy ilyesféle regényben, megvan a helye az amúgy *helytelen* részeknek, mondatoknak és gesztusoknak is: ha így nézne ki egy regény, amit kortárs hazai szerzők együtt hoznak létre, az sokat elárul arról, ahogyan ők, együtt és külön a regényről gondolnak. Lehet, hogy el-elakad az általuk útnak indított cselekmény, de elakadásaik és újrakezdéseik más-más formálási igényeket, szándékokat, sőt! más-más világlátást, viláértelmezést mutatnak be.

Ebben az esetben erről szól a Te regényed, a *Pannon ABC*. Vagyis a mai magyar írásról, és a világról, ahogy az a mai pannon írás(ok) eszközeivel leírható.

Szellemes gesztus *Tamás Ferenc*, az éles szemű és nyelvű kritikus közbeiktatása. Reflexiója teszi teljessé a művet, hívja föl a figyelmet arra, hogy a struktúra-alakítás végső soron morális gesztus...

Csak biztathatlak! Örömmel olvasnám a következő részeket, a teljessé váló opuszt.

Némi tépelődés után *nem* zárom soraim, de *maradok*.
Tisztelettel.

Bizonyos részekben eleinte név nélkül, de mindazok számára, akik engem ismernek – és ilyen emberből, sajna,

több is van, mint szeretném –, már ekkor is beazonosíthatóan föltűnök.

Nem tudom eldönteni, mi vitt rá Téged, kedves Iván, hogy szerepeltess regényedben.

Különösen pedig arra, hogy a kilencedik folytatásban *meg is nevez*z.

Naszvadi Géza. Nem olyan jó név, semmilyen szempontból, hogy regényben kelljen szerepeltetni. Legalábbis én így gondolom. *Per analógi*am Zám Tibor?

Kíváncsi lennék, mik a szándékaid. Így hagyod? Vagy még a kiadás előtt megváltoztatod?

Kedves, olyannyira tisztelt Iván! Fentieket semmiképp se tekintsd követelésnek, még csak kérdésnek sem. Mindössze annak, hogy Naszvadi Géza tudatja veled, észrevette magát, látja, amint regényedben téblábol, és most kissé furcsán van.

Tudj erről.

Magam sem értem miért, de az iménti remek végszóval *sem* fejezem be.

Éjfél után vagyunk, negyedik adag kávémat iszom, mintha repülőgépmotort szereltek volna egy papírrepülőbe, nem is rossz ez.

Most elmondok Neked néhány adalékot. Tán még jól jöhet a regényedhez.

Kamaszkoromban volt úgy, hogy arra gondoltam, az életem nem fog olyanná sikeredni, amilyenek az önmagukban kiteljesedő, *rajt-cél* életek: de lehet, hogy mások életének részeként válok végül hasznossá, esetleg mint *példa*. Valaki *lát*ni fog engem, és éppen tanulságom alapján válik képessé arra, hogy célba érjen. És most itt van regényed, és ott vagyok benne én...!

Nehezen, sok vacakolás után jutottam el oda, hogy egyesek kimondva-kimondatlanul „bölcs”-nek tartsanak és olykor a tanácsomat kérjék. Soha, de soha nem magam ajánlkozom tanácsadóként – ezt nem is azért mondom, mintha regényed eddig elem került részében úgy állítanál be, inkább csak megjegyzem, a *jövőre nézve*.

Van a Pannónia utcában egy ház, amelyben egy fiatal nő lakik, akihez egy ideje följárók. A neve *Wolfinger Mónika*. És amikor másodszor vagyok nála, akkor veszem észre, hogy az a Pannónia utcai ház voltaképp azonos egy másikkal, amelyikbe az egyik keresztutcából szoktam belépni, és egy harmadikkal, egy T. utcaival, és még egy negyedikkel is, minthogy anno egyetlen házzal építették körbe a háztömbnyi telket, és négy bejárata van, és minden részben lakik (lakott) ismerősöm.

Az egyikbe a szabóhoz jártam, aki első öltönyömet készíttette, és aki először kérdezte tőlem, hogy melyik oldalon méltóztatom a micsodámat hordani, n. b. ugyanazt a micsodát, amelyiket mostanában *Wolfinger Mónikához* hordok.

A szabónak a háború előtt szépen prosperáló üzlete volt. Annak idején a vizsgamunkája, egy fekete öltöny, Párizst is megjárta, valami kiállításon szerepelt vele. Fekete öltönyt varrt csupa fehér cérnával. Az volt benne a kunszt, hogy a cérna sehol se látszott, olyan szorosra varrta.

Megölték mindenkijét.

Wolfinger Mónika a férjével lakik. Kapcsolatuk megromlott és elváltak, de anyagi helyzetük nem engedi, hogy szétköltözzenek. Szerencsére a munkájuk olyan, hogy teljesen más napszakban járnak el otthonról, így alig kell találkozniuk.

Van még egy bácsi is, aki ott él a lakásban. Az az igazság, hogy nem tudom, melyiküknek a nagyapja. Egyszer beszélgettem vele, míg *Mónika* reggelit készített hár-muknak. Azt hiszem, a bácsi tudta, hogy ki vagyok, mi végett járok náluk, de tapintatos volt.

A szárnyasokról mesélt.

Mónika (vagy a férj...?) nagyapja ugyanis eteti a szárnyasokat, még a felesége szoktatta őket a párkányra, és mikor a néni meghalt, ezek, mintha mi se történt volna, jelentkeztek a táplálékért. Az *etetést nem lehet abbahagyni*.

Egy házasságot abba lehet hagyni, egy etetést nem, mondja.

Ha modorosságnak hat is az előzőkben használt *szárnyas*, így kellett írnom, mert a bácsinak nem mindegy,

hogy *galamb* vagy *gerle*, az egyiket, hagyományosan, elűzik erről a párkányról, a másikat szívesen fogadják és etetik.

A bácsi felesége a gerléket táplálta. A galambok számára a bácsi se tart mást, csak *hess*-t és heves karmozdulatokat.

Ellentétben apámmal, aki viszont a galambokat eteti és a gerléket űzi.

Apám azt mondja, a gerlék nem őshonosak. Mint nevük is mutatja (*balkáni kacagó gerle*) ezek nem idevalósiak. Nemrég jöttek be. Semmi keresnivalójuk nálunk.

Ők szarják össze a várost.

Mónikához reggelente járok. Olyankor szabad a terep. Mindig is erre vágytam – de ez már intimitás, olvasd és felejtsd is el azonnal, kérlek! –: korán reggel szeretkezni, még reggeli előtt. Legtöbb nő reggel álmos és morcos. Amelyik föl kell, hogy keljen és rendbeszedi magát, az egyúttal siet is, ideges, semmire se vágyik kevésbé, mint szerelmeskedni. Amelyik megengedheti magának, hogy lustálkodjon, bizony a korai órákban egyáltalán nem vonzó. Fésületlen, mosdatlan. Tizenhat év fölött senkinek se illatos a lehelete, amikor fölébred. Egyszer, egyetlenegyszer fordultam a regényedben is említett Erikához azzal a kéréssel, hogy egyszer, egyetlenegyszer reggel is tegyünk úgy, mintha éjjel lenne és éppen találkozniánk. Sikerült jól megsértenem.

Azt mondta, neki is van emberi méltósága.

Ha tehát úgy volna, ahogy a szövevényes cselekményből kibontakozni látszik, hogy Naszvadi Géza ott áll, egy félresikerült megváltás bamba tanújaként, örök balekként valami ABC bejáratánál Újlipótvárosban, nos, ebben az – elismerem, végül is nem valószerűtlen – esetben azt tenné *nevezett* Naszvadi, hogy lelép, elillan, elhagyja a helyszínt, és széles ívben kikerülve a svédibolyát elindul Wolfinger Mónikához, mert azon időben a lány még javában otthon van és friss, frissebb, mint akármilyen ibolya.

Mindezek közlésével, meglehet, kitettem magam annak a veszélynek, hogy András nevű hősöd a regényben egyszer csak ráteszi szőrös mancsát Mónikára, *Naszvadi Géza* meg csak kezdjen *valamit* a leszart Ibolyával, 1. csereakció, kilencedik folyt.!

Arra jobb nem is gondolni, mi van, ha Andrásodnak ugyanúgy van létező, eleven modellje, mint Naszvadinak. És egyszer majd találkozniuk kell. Nemcsak papíron, de az ún. életben is!

Kedves Iván, bízom tapintatodban és józan ítélőképességében.

Munkádhoz erőt, egészséget és háborítatlan nyugalmat kívánok.

A régi tisztelettel:

Naszvadi Géza

Ui.: Ha már a mai magyar irodalom palettáján *kavarsz*: hol marad Tandori?! NG

Tandori Dezső

TIZENHETEDIK FOLYTATÁS: PANNÓNIA-PROVANSZ

A magyarok őseinek nem kellett volna visszatérniök a Kárpát-medencébe, ott kellett volna maradniok, ha már egyszer eljutottak addig, a Provence-ban (ma Franciaország).

Régi csömpölygő bölcsesség

Ma egy arab ötlövetű marokfegyvert kínált nekem a piacon, franciául. Szorgalmasan tanulok franciául, de a „tizenhét” és a „nyolcvan” még nem automatikus, és rosszul ejtem az „öt” és a „tizenöt” szavakat, fura a „tizenegy”, ellenben rájöttem, lóversenyen miért mondják az „1-es” lovat „asz”-nak, hát persze, ász. Néha járok Párizsba, de a sörözőkben kanadai francia feleségű angolnak mondom magam, nem tudom, miért van ez, ja, angolul beszélhetek, azért. Hogy a feleségem van otthon ilyenkor az állatokkal. Nekem Québecből Párizs csak átmenőállomás, Taszániába megyek „haza”, ezt mondom, taszániái angol vagyok. Láttam-e koalákat, kérdik. Nem, felelem, ők kicsivel északabbra vannak, Új-Dél-Wales-ben. De, mondom, ez mókás, a családom Wales-ből vándorolt ki, satöbbi.

Hogyan érthettem ötlövetűnek a hatlövetűt? Miért mondta az arab külön, hogy hatlövetű? (Ötlövetű, ahogy én értettem.) Megmarkoltam késem az anorákom zsebében. Nem kötöttünk üzletet. Később viszontláttam még az arabot egy sörözőben, de most megint elment tőlem a sör, minden ital, vajon mennyi időre. Valaki megkért a sörözőben, fogalmaznék meg neki egy levelet, és a „Salamon úr” (nagyon hasonlít egy komikusra, Salamon Bélára) kutyája hozzám dörgölözött. Egy bernáthegeyi. A gyakorlótérre vitte épp. Nem tudom, mit gyakorol.

Hirtelen furcsa volt ma, hogy minden „francia” volt. Láttam Raymond urat, aki krupié (hol, nem tudom elképzelni se, milyenek ezek a helyek). Kérdezte, nincs-e kedvem el-

menni este, akár a feleségemmel együtt. Hová, kérdeztem. A kaszinóba. Isten óvjon. Miért, az is van olyan rossz, mint a lovi, mondta Raymond. (Akivel kedveljük egymást.) Mondtam, azért nem gondolkodom elmenni, mert nem érdekel. Mi érdekel téged, kérdezte. Hagyd őt, Raymond, mondta a pult mögül Marie. (Így írja a nevét, M-a-r-i-e. Mindennap kikeré- tázzák a nagy palatáblát, Marie Töltöttkáposztája, Marie Bécsi Szelete stb. Ezeket némelyek átradirozzák, így: Marie Töltve, Marie Picsa Szelete v. Bácsi Szellentése.) De hogy Marie.

El is felejtettem, ahogy kijöttem a Pozsonyi útra, elfelejtettem megnézni, működik-e még a francia étterem. Étoile vagy mi. Jövök haza a Sz. utcába, ahol lakom, elhaladok a Francia Intézet mellett. Pont, az a híd. Amott a Ponty utca. Kéne járnom nyelvtanfolyamra ide. Szemközt a Páris-kert v. Párizsi Kert mindig bedöglük. Vagy most nem? A francia pékség bedöglött. Életképesebb a Belga Söröző, nagyon is az. De az Yvette bár, lila színek, nem bírt megélni. Lett helyette a Violet, piros színekkel. Majd meglátjuk. A kertmozi bedöglött. Húsz éve lassan.

Mint egy kihalt lőtér. Hirtelen arra gondoltam, algériai-e az arab, netán tunéziai, s ha algériai, nem Oránból jött-e. Miért Oránból? Kértem hirtelen egy Vilmos-körtét. Orániai Vilmos. Otthon kiégett egy villanykörte. Erre léptem be az előszobába.

Na, mindegy, felmásztam a létrára az új körtével, nem akartam megvárni a feleségem, nem akartam hallani, mindig ez van. „Mindig ez van”, „ez kezd már sok lenni”. Ahogy elhúztam a létrát, ledőlt egy halom régi párizsi ló- újság. Leveske, olvastam. Paul Levesque, tudniillik. Hát ez is volt még ma, most ha nem ég ki a körte, nem jut eszembe. (Néha apám nem jut az eszembe, anyám. Vagy a kert- mozgó végét tengerpartnak látom. Főleg, hogy a Violet – Violette? – megnyílt mellette, nagyon bejön a tengerpart. Lehunyom a szemem. De a nap – tél van, akkor? – úgy tűzi mindkettőt, igen, kitűzi, nem mozognak a szemgolyóim, megmarkolom a késem. Meséltem ezt egyszer valakinek. „Te Ödipusz”, azt mondta, „ki ne vájd egyszer még!” Mon- dom, ide figyelj, hagyd anyámat. Szóval, hogy én nem vol-

tam úgy, véletlenül se, mint az Ödipusz v. Oidiposz, na.) De most eszembe jutott, ahogy látom.

A Leveske. Ez egy nagy hajtó Párizsban. Volt-e Oránban ügető? Vagy Algírban? Vicc, hogy nekem van, azaz volt az itteni ügetőn egy névrokonom. Mörczo L. Csak ő László volt, az én nevem meg Mörczo Lajos.

Egyszer rálóttek a temetőfalon át, el is találták, vagy mi, nem érdekel a magyar ügető. Egyszer gyorsajtásért igazoltattak. Most nemrég. Nem is járok azóta másképp, csak gyalog. Nálam, ha valami véget ér, nehezen jön vissza. Nézi a zsaru a személyimet: „Rokona annak a Mörcónak?” Így. De ezt most sokan megkérdik. Se rokona, se boldog őse. Ady Párizsban. Van némi műveltségem.

Azt már nem tudom, mennyire bírságoltak meg, mert elintézte a feleségem – aki gyermekorvos –, a kollégái révén, hogy átmenetileg pszichés esetnek nyilvánítsanak, viszont a kezelés elmaradt, satöbbi. A feleségem fizette ki a bírságot. „Már megint ez! A rohadt életbel!” Jó, mondtam neki, akkor cseréljük el a kocsit. Jó, jobb is, mondtá, mondtam, a legjobb. Olvastam egy író, az mondta: „Nem jó, de jobb híján a legjobb.” Nekem ez a mottóm. „Fogd a mottódat, aztán menj a francba.” Így beszél egy gyermekorvosnő. Ha én gyermekorvos lennék, aztán így beszélnék, a feleségem azt mondaná: „Egy gyermekorvos nem beszél így.” És ne jársz inni a Pannónia utcába! Ezt nem úgy érti, hogy túl messze van a Pannónia utca innen az Sz. utcától, meg most már nem is értheti sehogy, de mindjárt elmondom.

Mondom neki – ez a minap volt, nem ma; elmondom mindjárt, mi volt még ma, én nem tudom, elég furcsa –, mondom, nekem ezt ne mondd te, én teleken át jártam a Pannon ABC-be mindenért, még mosóport is onnan hoztam, szaloncukrot karácsonykor, emlékszel-e, a Lánchídon, tudod te azt, a Lánchídon milyen jégpálya volt hazajönni a cuccal, a Lehel piacról (ahol az arab a fegyvert kínálta, hogyan érthettem ötlövetűnek a hatost, vagy mégis?) hurkát, kolbászt. És ittál a Pannónia utcában, mondja dr. M. Szrett Valéria, a feleségem. A gyermekorvosnő. Nem azt mondja: „leittad magad”, „hülyére ittd magad”, nem, azt mondja: „és ittál a Pannónia utcában”. Ittál. Ittál! IT-

TÁL. ITTÁL!! Így kezd felforrni a fejemben ez a szó. Megmarkolom a kést.

A Citroënt megkapta a gyermekorvosnő (gyakran csak így nevezem a feleségemet; néha el is felejttem, ha a „gyermekorvosnő” szót hallom, jó, valaki másról: „ez a feleségem”), enyém lett a kis Fiat. Kimentem vele, végig a Pannónia utcán, első nap, én nem tudom, hova. Parkoltam a Nagyerdőnél. Előrántottam a kést, hogy belevágjam az üléseibe, de sorra. Viszont mégse vágtam. Bármit tehetek a kis Fiattal, de ki nem gyűjthatom, vízbe nem ereszthetem, el kell vele számolnom. Rám senki se lő, meg is állapítanák, hogy csak úgy rálöttem a tankra, azért robbant fel. Beadom szervizbe. Valamit kicsit elrontok rajta. Ez se jó.

Mindegy, ma van ma, és vissza akarok menni a Zuttylba (ez a söröző), vagy a Kis Pompadourba, mennyi francia név, bejön a vicc, ki volt Madame Pompadour? egy rokokó kokott, mire a Pap Jancsi, de jó viccet mondott a barátom, ki volt Madame Pompadour, na, hogy is volt, mindegy, egy dadogós kurva, visszamegyek, megkérdem, hogy volt ez a dolog a Leveskével. Mert ez nagyon érdekes. A P. (Pierre?) Levesque aznap, mikor meghalt anyám, vitt egy Anja nevű lovat. Aznap, mikor meghalt anyám?

Hol halt meg anyám?

Mi ez a vendéglő? Céleste. Nyílt nem túl messze a Pannónia utcától egy Céleste nevű vendéglő.

Már rég gyalog megyek, a kocsit, a kis Fiatot otthagytam a Párizsi utcánál. Te jó isten, gondolom, mert Célesteről eszembe jut valami. De mi? Honnan ugrik be nekem Céleste?

Jó napot, Mörczo úr, köszön rám valaki. Megyünk a Pannónia utcába?

Már én csak ilyen provinciális vagyok, mondom.

Jobb lenne most a Provence-ban, mondja a haver, nem tudom, ki, talán Sintés a neve, fura név, na mindegy, de nem, ez a neve, Sintés. „Sintés, zenész”, így szokott bemutatkozni. Hahaha. De most nincs kedvem nevetni. Eszembe jut, milyen hülye helyen hagytam a kis Fiatot. Nyugodtan eljöhettem volna vele idáig, mondjuk, az Aulich utcáig. De jött Perez, a spanyol, ide jár a Stúbéba. Ő elvitte Sintést. Kicsit visszamentem Céleste vendéglőjéhez. „Borjúfarok

provanszál módra”, nézzünk oda, „Borjújava szőlővel provanszál módra”. Kis srác rohant el mellettem, azt kiabálta: „Kutyafasz áll, provanszál”. Utánaugrottam. Elkaptam. „Ne ijedj meg, látod ezt?” A késem mellett mindig van apró. Három darab fém százast nyújtottam a srác felé.

„Hogy hívnak?”, kérdeztem. „Egy ötösért megmondom.” Előkotortam öt forintot, keményebben ragadtam meg a gallérját. Kis fekete srác, hullámos hajú, de nem roma, ennyi egyértelmű volt. „Itt a kerek ötös, és most halljuk.” „András”, mondta. „Milyen András?” „Sátori András.” Kocsi húzott el mellettünk, nem jól hallottam. „Párizsi András?” Ezt kérdeztem, és hozzátettem: „Az nem létezik.” „S-á-t-o-r-i András!” Erre úgy megnyugodtam.

Miért.

„Figyelj. Itt van”, s előkotortam még négy darab kerek ötvenest, „tessék, ötszáz. És ma este berohansz Célestehez, megmondod, Orániai Vilmos üzeni, hogy kutyafasz áll provanszál. Jó?”

„Oké.”

„Ha elkapnak, mondd, hogy...”

Szemközt a Titanic-film plakátja fakult. Miért mondtam azt: „Mondd, hogy lélekvándorlás. Ide költözött az Orániai Vilmos lelke.”

Marie-nál nagy volt a tömeg, eleinte csak tébláboltam, kerestem Raymondot. Kiment az ügetőre. Erről több dolog is az eszembe jutott.

Egy: hogy a Titanic pusztulása afféle „hajózási lélek-vándorlás” volt. Valaki tizennégy évvel azelőtt megírta valami „Titán” nevű hajó pontosan efféle katasztrófáját, most ebbe nem akarok belemenni. Kértem Marie alkalmazottjától egy fél Vilmost. Tiszta pazarlás, tudom, kint ezért két deci akármít vásárolhattam volna, boltit, legjobbfélét majdnem. Mindegy.

Kettő: Anja. András. A létra mögül elődölt újságokat kicsit meglapoztam. Dasca Lapis, Daruda, Dalida, Dalcamara, Dulci, Dirando Me, Driscoli, Deux Magots, Drrr (jó név, mi?), Durazzo, D'Orania (ezért ugrott be Orániai Vilmos? vagy a Vilmos körtéről?), D'nar As.

D'nar As. Hajtotta P. Levesque.

D'nar As az pontosan András, kicsit más a „D”, nem nagy „D”, kicsi. Na és akkor? De az „As” miért jutott az eszembe? Most mi volt előbb? Nem tudtam, mi volt előbb. Itt tartunk megint, mondaná a gyermekorvosnő. Most hirtelen megint így hívtam magamban.

„Kiment”, mondtam, „az ügetőre, tehát.” Mármint Raymond.

Marie alkalmazottja bólintott.

„Itt beszéltünk múltkor a Leveskéről?”

Ezt én kérdeztem.

És felbukkantak!

Itt voltak megint. Ugyanúgy, mint akkor.

Csak én-nem-tudom-hány év telt el azóta. Itt álltam a Pannónia utcában. Ebben a sörözőben. Karácsony előtt. A Pannon ABC-be indultam, el is érkeztem idáig. Kint parkolt a Citroën. Szartam bele, meglátnak, meglátnak. Itt ilyenért senki se mond be. Na. Aztán már nem voltam alkalmas. Ezt én tudtam mindig a legjobban. A Pannon ABC-ben megvettem, amit kellett (karácsony van, jó, így mondom: amiért a feleségem küldött) a gyermekorvosnőnek, aztán ki a pluszáért a Lehelre. „Lehelj rám”, mondják néha nevetve Marie sörözőjében. „Már nem jársz, mi”, mondják. És mesélnek a saját házasságukról.

De hogy ezek felbukkantak...!

Párizsban csöveztek, lejutottak a Provence-ba. Mondtam nekik, nagyanyám révén provanszál származású a családom. Jártak Aix-ben, tudták, „eksz”, így ejtik. Egy öregedő csöves és az élettársnője. Takarítás, falehordás, kazánmosás. Mint foglalkozás. A nevüket se tudtam. De most, ahogy jöttek, már nem jöttek üres kézzel. Egyikük egy Vilmost hozott, lengette, kicsit kilötytyent, valaki viccesen utána kapott a nyelvével, mondom, telt ház volt így karácsony előtt.

„Hogyan száll a provanszál?”, kérdezte a férfi, „Leveske”. Csuda mosolya volt, ráncos, fekete-mitesszeres, az orra belógott egy foghíjba. És közben karakterfeje.

„Láttam, képzeljétek...” És meséltem Céleste-et. Satori Andrást.

Elmennek este, meglesik a srácot, meg meri-e csinálni.

Elmegyünk együtt? A gyermekorvosnő ügyeletes. Inkább maradok magam.

„Emlékeztek Leveskére?” Ez én voltam. Mert hogy itt, Marie-nál bárki is tudja a nagy francia hajtok neveit... Yves Dreux, J-C. Hallais, már én is kavarom, P. Dubois, mit tudom én, bennem volt pár Vilmos.

„Oránia”, mondtam. Ez „egészségünkre” volt.

„Algír”, így ők.

„Algéria francia”, így az élettársnő. Nem fiatalodott ő se. Hatvanöt? Hetven? Ötvenöt?

„A Leveske, a Leveske...” Akiről a nevét kapta tőlem.

„Jártatok kint azóta?”

És így tovább.

„Provanszál-e még a családod nagyanyailag?” Ezt kérdezte valaki szeretettel. „Várj, kiszólunk Raymondnak a lovira hendin.”

„Boldog ünnepeket kívánunk neki”, mondtuk.

„Michel Lenoir, a svédek. A németek nem tudnak nyerni igazán Vincennes-ben!” A párizsi üggetőn.

Így beszélgettünk.

„Mikor meghalt anyám”, mondtam, „a Leveske egy Anja nevűt hajtott.”

De mindez semmi volt, semmi se volt ahhoz képest, hogy évekkel ezelőtt ezek ketten tudták, kicsoda Pierre vagy Paul Levesque.

„Hát Sintés”, mondtam.

„Őt már nem ismerjük.”

„D’nar As”, mondtam. „Fogadjunk, be se jut Célestehez.”

„Volt egy húga, D’rasan”, így a haver öreg élettársnője. A lóról.

„Nem is tudtam.” Búcsúzóul adtam nekik egy ezrest. Otthagytam őket.

Ilyen helyeken olyan jólesik effélét mondani: „Nem is tudtam.” Jó kicsinek lenni. Különben egy-kilencven vagyok.

A kis Fiatot teljesen el is felejtettem. A Pannon ABC be volt rég zárva. Lehetett kilenc óra, ahogy hazafelé indultam.

Milyen lehet a Lehel?

De inkább Céleste vendéglője érdekelt. A Violett nem az én kategóriám. Nem pénzben, de egyáltalán.

Nem tudom, hol, leültem egy padra.

Azt se tudtam, mikortól jött, hogy mindent elfelejtettem. Hol vagyok? Azt álmodtam: a piacon egy bódé mellett ott hever az arab. Egy golyó benne, öt a tárbán.

El innen!

Megmarkoltam zsebemben a kést. Csupa vér volt.

Felébredtem. A padon.

Céleste vendéglőjével szemben ültem. Odaballagtam, nézni kezdtem a kirakott, kivilágított étlapokat.

„Provanszál máj Pannónia módra.” Ezt csak úgy képzeltem. De miért?

A francia üggetőn kísérteties az, hogy a lovak évjáratait azonos betűkkel nevezik el, azonos kezdőbetűjű neveket adnak nekik. Látható volt ez a „D” betűsöknél. De így van Ajaccio után Bajaccio, ami nem azonos Bajazzóval, van Aix, Baix, Cécile, előtte volt Bécile, vagy éppen Fécile lesz. Ez idegesítő.

Nem voltam ideges, de a betűk összefolytak a szemem előtt. A hold, mert telihold volt, a fejemet hasogatta. Van ilyenkor, hogy egy helyen a fejem mintha felpuhulna, egy kerek folton.

Néztem, nem jön-e András. Sátori András. Ugrott ötszázam. A vendéglő (Céleste) eléggé forgalmas helynek látszott, sokan jöttek. Az egyik pincér kérdően nézett rám – mindig elegánsan öltözöm –, nem térek be? Mondtam, várok valakit.

Egyszerre nem érdekelt az egész.

Elindultam haza.

Ez se érdekelt. De mindegy.

A saroknál jártam, mikor zajt hallottam.

Mi ez?

Volt bennem egy olyan, hogy ez Céleste-től jön.

Nagy rohanás a tér felé.

A széles járdán.

Aztán egy furcsa zaj. Üvöltözés.

Egy furcsa zaj: valaki elzuhant.

Akkor már én is ott voltam.

Ez derült ki: „Leveske” (a csöves barátom) bement Céleste-hez, és elkiáltotta: „Möszjő Mörczo üzeni a Provanszból, hogy Kutyafasz Áll Provanszál. Möszjő Mörczo Pannóniából!”

Persze, kirohant, két ór és egy pincér utána. És...

„Leveske” feküdt a járdaszélen.

Senki nem nyúlt hozzá, hallottam, elcsúszott.

Minden olyan távolból jött.

Az élettársnője ott kuporgott mellette. „Leveske” zsebéből egy kétdecis Vilmos kandikált ki.

Leguggoltam én is. Előhúztam a Vilmost „Leveske” zsebéből. Megfogtam a pulzusát. Nem volt.

„Ki maga”, kérdezte az egyik biztonsági ór.

Mentőautó szirénája hallatszott.

„Mörczo Lajos orvos”, mondtam. „Vagy úgy”, mondták.

„Hogyan jutott be az étterembe?”, kérdeztem. Nem törődtek velem. Senki se kérdezte azt se, „ismerték egymást?”

Csak később tudtam meg, már „Leveske” élettársnőjétől, mi volt bent Céleste-nél.

Vagy hát tőle csak így: mit tervezett „Leveske”.

„Leveske” mozdulatlanul feküdt. Szerettem volna kihúzni a zsebéből a Vilmost. Legalább leönteni az arcát, szegényemnek, „Oránia nevében”.

„Te nem tehetsz róla”, mondta az élettársnő.

Megérkeztek a mentők.

„Hagyja, Pörce doktor”, mondta az egyik ór. „Mólés ez is.” „A konyhai bejárón jutott be”, mutatott „Leveskére” a másik.

„Elfogultság”, mondtam erre. „Pedig az egész élet alapja a visszafogultság.”

Erre már végképp senki nem figyelt.

Mivel az üggyel semmiféle összefüggésbe nem hoztak, megint elindulhattam haza. Elhaladtam a konyhai bejáró mellett.

A Lánchídnál, az Sz. utca közelében igazoltattak.

„Orániai Vilmos vagyok, Provanszál Leveske”, mondtam. Igazolványt.

„Nem rokona maga a Mörczo...?” Hangzott, persze, a kérdés. Otthon senki se várt, tévézni nem volt kedvem.

Nem érdekelt semmi, nem éreztem semmit. Minden megvolt nélkülem. Megvolt, nem volt, ki-mi hogy.

Honnan veszem, hogy Camus-nál a Meursault nagyanyja a Provence-ból került át Algériába? Olyan mindegy, előhúztam, de visszalöktem helyére a kötetet. Algírba, Oránba, olyan mindegy volt.

Rájöttem, velem van a Vilmos, amit „Leveske” az én pénzemen vett. Nem volt kedvem meghúzni. Aztán mégis ez az egy parancs érvényesült. Meghúzom magam, gondoltam. Hát az ilyen.

Hogy?

Haza, haza.

De hova?

Nekem öt, mondtam. Csak gyakorlásul.

A késsel, hát azzal mi legyen?

Felgyűröm az ingem ujját.

Csak óvatosan. Eszembe jut „Leveske”, de csak az ütőere. Ami nincs. Nem volt már.

Most véssem be a karomba, hogy A, B, C? Kinek, minek? Semmilyen nyelvem, azt érzem. Szorítom a kés nyelét. Semmilyen nyelem.

Semmi pengézés, gondolom.

Kinyitom a lichthóf ablakát.

Kihajítom a kést. Abból a mocskból nem fogom előkörtöni soha.

Nézek utána. Nekem mindegy.

A telefonhoz megyek.

Belemondok a kagylóba: „A Céleste Vendéglő előtt agyonverték egy embert.” De nincs fantáziám, nem hallom a választ. Ugyanis a tárcsázás elmaradt.

„Na, és akkor én mi a francot csináljak”, mondom a rendőr helyett. Akkor most ki hiányzik nekem? Senki. „Leveske” tiszta váratlan tűnt fel, hogyan hiányzott volna? Ha nem hiányzott, hogyan hiányozhatna most.

És mégis van ez a tiszta új érzés.

Sírni kezdek.

Előveszem kicsit Meursault történetét, hogy megnyugodjak. Hogy megnyugodtam, ennek az a jele, hogy a könyvet a falhoz vágom. Nem is értem, mi volt ez a sírás.

Beveszek három pasztillát, jöjjön az álom. Volna-e mer-
szem a Hosszú Álomhoz? Ez se mindig kérdés. Hallom,
megjött a feleségem.

Észreveheti, ébren vagyok.

„Megint a Pannónia utcában iszol.”

Jó, hogy nincs meg már a kés. Jó, hogy a három pasztilla
hatni kezd.

„Hajtsd el magad, gyermekorvosnő”, mondom. Mond
valamit ő is, nem ismétlem el.

„PANNON A te ANYÁD”, felelem neki, valahogy így.

Tamás Ferenc

MÁSODIK KÖZBESZÓLÁS:
WHO'S WHO?

KUKSI

Kutya kedvem támadt, hogy valamely cifra badarsággal kezdjem e fejezetet, és semmi hajlandóságom, hogy nyakát szegjem e szeszélyemnek. Amiért is kezdődjék így:

- Ki vagy, te hosszú hajú, sudár, szép, fiatal lány?
- Az én teljes nevem Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga, de csak úgy becéznek: Kuksi. És a bácsi kicsoda?
- Az én nevem is Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga, és engem is Kuksinak szoktak becézni.
- Érdekes. De hiszen a bácsi öreg, kopasz és jobb szeme egészen fenn van akadva... Én ezt nem egészen értem.
- Tanuld meg, Kuksi, hogy nincs két egyforma Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga a világon.
- Milyen kár!
- Bizony, ez nincs másképp.

Jegyzet

Sem nem, úgymond, „CIFRA BADARSÁG”, sem nem ÖNKÉNY e fenti párbeszéd citálása: oly szorosan kapcsolódik tárgyunkhoz, hogy szorosabban szinte nem is lehetne. Majd megvilágítjuk egy jó nagy lámpással. Addig is lehet találgatni!

A Pannon GSM élvonalán hangzott el 1999. január 20-án.

A PANNON CENTER-ben (Budapest, Pannónia u. 11., 1136) hallotta Györe Balázs 1951. május 8-án.

A PANNON ABC két – eddig ismeretlen – vásárlójának dialógusa a hatvanas-hetvenes évekből.

A *Hamu és gyémánt* című film részlete.

Törőcsik Mari és Garas Dezső beszélgetése az SLPX13850. sz. PANNONTON hanglemezeről (1982).

A Liget bokrai közt talált szélfúttá följegyzés, sorok egy emlékkönyvből.

Idézet Laurence Sterne *Tristram Shandy* című regényéből, amelyet Tandori Dezső fordított (volna, ha Határ Győző nem előzi meg).

Dalos Margit Regina újabb fénylő látomása (vö.: *Tizedik folytatás*)

De tovább! Hajrá, fogyjon az út társak, siessünk!

PANNONIA, PANNONIUS

János pécsi püspök üdvözetét küldi Galeotto Mörczónak.

Készséggel elfogadom, atyámfia, mentegetőzésedet: az epopeiát dactylosok helyett prózai lábakon járatni valóban szokatlan. Úgy van, ahogy mondod: aligha találkozhatna a régiek helyeslésével. Sőt, még a műveltebb maiak is elfordulnak az efféle ars-pirító lábadozástól!

De ne véld, hogy kétségbeesésbe kergetsz! „Hadd tré-fálkozzam az én atyámfiával! Mi már jól ismerjük egymást” – gondolhattad, gondolom, s nekifogtál elkészíteni a Pannon ABC első énekeinek prózai kivonatát, hogy nekünk elküldd mint valódi s eredeti művet. Amikor kezünkbe került kézirated, s olvasni kezdtük, rögtön tudtuk, miben sántikálsz! Nem csapsz be, kópé! Hagyj föl az irkálással, és küldd el a hexametereken suhanó eredetit, s ne csak az első felét, hanem az egészet! Jupiterre mondom, nagy mű ez, még átíratodon is átragyog a fénye, s nagy idők tanúinak mondhatjuk magunkat, hogy napjainkban ilyen születik!

Quae legerent omnes, quondam dabat Itala tellus,
Nunc et Pannonia carmina missa legit.

Még hogy daltalan táj! Most már nem az: íme, Pannónia is ontja a szép dalokat. Eddig barbár földünkön sem kellő számú könyv nem volt, sem hallgatóm, ki tapsával ösztö-nözzön a munkára, tél volt és csend és hó..., egy szál bol-

dogtalan mandulafa e télben... Fülünkbe cseng epigrammád, melyet nevünkben s helyettünk írtál:

Magna quidem nobis haec gloria; sed tibi maior,
Nobilis ingenio, patria facta, meo.

Mi ezt akkor hamis alázatoskodás nélkül vállaltuk is, hiszen, mint a görög mondja, ami igaz, az igaz (és szép), bár elárulhatjuk, a büszkeség mellett szívünk fáj: nem olyan jó idegennek és lidérces messze fénynek lenni s nem lelteni honunkat a hazában... Galeottóm, Mörczóm, ennek most vége, itt az új epopeia, írók és olvasók támadtak, újjászülettünk! Jönnek az új geniusok utánam sorban!

Hogy lásd, szavunk nem szellő, dicséretünk nem szóvirág, ünnepélyesen bejelentjük: magunk úgy döntöttünk, hogy *a Pannon ABC és így Pannónia dicséretére mától föl vesszük a Pannonius nevet!*

De áruld el, igazán, annyi hamiskodó tréfa után: ki a szerzője a ragyogó pannon költeménynek? Nevek kavaládja után valami Alexandras Iovanos jelentkezik (görögösen írom a nevét, mert csakis görög lehet, krétai, s erre megfelelt helyettem Pál apostol, aki találóan mondotta a költő Epimenidésszel: „krétai mind hazudik, gonosz állat, rest hasimádó”), szóval ez az Alexandras állítja, hogy senki más, csakis ő a költő. Ó, a költő...! Tartok tőle, ez is csak a Te tréfád.

Valóban többen írták az epopeiát? Vagy mégis egyetlen halhatatlanságra törekvő pannon halandó? Rokonom? Ismerősöm? A nevet kérem vagy a neveket, derék Ottó, kérem, követelem!

Jól emlékezem, Véled együtt, jó atyámfia, a Kratülosz vélekedésétől megzavart Hermogenész kérdésére, amelylyel – Platón tanúsága szerint – Szókratészt ostromolta. Hányszor idézte mesterünk, Guarino: „szeretném tudni, ha nincs ellenedre, mi a te véleményed a nevek helyességéről, valódiságáról”. És jól tudom (mint bizonyára Te is, hisz bemagoltuk), hogy a nagy Szókratész miként kezdett vizsgálódásaihoz: „Hipponikosz fia, Hermogenész, régi közmondás az, hogy nem könnyű a szép dolgot megérteni, és hát bizony, ami a neveket illeti, az se könnyű kérdés.”

E nem könnyű kérdés tisztázásához teljes komolysággal láss hozzá, barátom, s ne hagyj minket bűs kétség közt hanyódnunk gyenge sajkaként! Magunk még fivéredre, Laiosz Mörczóra is gyanakszunk! Meg rád is, selma. De nem, ez nem lehet, bocsáss meg a gyanúsítgatásért.

Ahogy magamban gondolkozva járok, erre jutok: talán a költő maga sem tudja, ki ő? Járnak így tudós poéták, bizony, nem is egyszer, épp most kaptam a Francúzok földjéről magister Franciscustól, akivel, mint jól tudod, kevés híján iskolatársak lettünk jó Guarino neveldejében, egy verset, ő is erre panaszkodik:

Tudom, mi tejben a légy,
Tudom, ruha teszi az embert,
Tudom, az új tavasz mi szép,
Tudom, mely gyümölcs merre termett,
Tudom, mely fán mily gyanta serked,
Tudom, hogy minden egy dolog,
Tudom a munkát, lusta kedvet;
Csak azt nem tudom, ki vagyok.

Attól félek, valaki még majd nekem tulajdonítja a Pannon ABC-t! Amit persze büszkén vállalnék is, de mégsem szeretnék idegen tollakkal ékeskedő fürjmadárként billegni Kalliópé megszentelt Ligetében!

Hispaniába vagy Britanniába teendő utazásodért akkor dicsérlek meg inkább, ha majd arról értesülök, hogy egészségben s meggazdagodva tértél haza. Scyllától, Charibdisztől, a cyclopsoktól vagy a laistrygonoktól nem féltelek. De vigyázz, hogy a Nap asztaláról meg a lótuszevők nedűjéből egy cseppet se ízlelj, és ügyelj arra, hogy ott ne marasztaljon valahol Circe vagy Calypso

...és füledet viaszolva,
szirének csábos dalait...

gondosan elkerüld!

Arra már most alkuszom Veled, hogy ha hazajöttél, s kicsit elidőztél odahaza – Pannónia legyen Corcyrád, én meg Alkinoos!

Elérkezik vajon az a nap, amikor majd mindannyian a te ajkadon csüggünk és csudálattal hallgatjuk elbeszélése-det, hogy

láttál tengeri szörnyeteget, láttál vízi fattyat,
...hallottad – Calpét is messzire hagyván –
Hercules örvényébe bukó nap zubogását;
s delfinnél hányszorta nagyobb testű ama cethal...

Azt mesélhetsz majd, amit csak akarsz: mi mindent el-hiszünk. Csupán arra kérlek, ha találsz valahol nekünk való dolgot, arról készíttess másolatot. – Minden jót!

Jegyzet

János pécsi püspök, vagyis Janus Pannonius (1434–1472) eredeti neve – mint a kutatások ismét megerősítették – Csezmiczai János. A költői név föl vételéről szól a *Névváltoztatásáról* című epigrammájában is, ott a János–Janus vál-tást indokolja („*Tudna-e bárki külön b s szebb nevet adni ne-kem?*”). A Pannonius név föl vételének háttéréről itt nyilatkozik először.

J. P.-nak a jelen levélhez több ponton hajadzó s kapcsolódó más levelei olvashatók: *Janus Pannonius. Magyarországi humanisták*. Szerk.: Klaniczay Tibor. Bp. Szépirodalmi K., 1982. 199–213. o. A figyelmes olvasó ezekben is észlelheti jelen levelünk sajátosságát: a szerző váltakozva használ önmagáról szólván *plurális majestatist* és egyes szám első személyt. E stílusjegy közvetett bizonyíték az eddig publikálatlan levél hitelessége mellett.

Az idézett két latin disztichon, egybedolgozva, *Pannónia dicsérete* címmel híresedett el, bár a *Pannonius öndicsérete* sem lenne rossz cím. Magyarul így hangzik:

Eddig Itália földjén termettek csak a könyvek,
S most Pannónia is ontja a szép dalokat.
Sokra becsülnek már, a hazám is büszke lehet rám,
Szellemem egyre dicsőbb, s általa híres e föld!

E vers első sora – újabb kutatások szerint – a következő szerzőkre, illetve, művekre utalhat: Pirandello: *Hat szerep keres egy szerzőt*; ifj. Pirandello: *Sok szerző keres egy regényt*; Italo Calvino művei; Umberto Eco művei. Kutatók ugyanakkor azt is hangsúlyozzák, hogy J. P. megállapítása nyilvánvaló költői túlzás (*hyberbolé*), csakis ez magyarázza, hogy Borges, E. T. A. Hoffmann (*Murr kandúr*), Laurence Sterne és mások műveiről megfélekedezni látszik.

Guarino Veronese (1374–1460) 1429-től vezette híres humanista iskoláját Ferrarában, az Este család támogatásával. Galeotto (1427–1497 k.) és J. P. iskolatársak voltak.

A Platón-utalás a *Kratülosz* című dialógusra vonatkozik. Az idézeteket 1. Platón *Összes művei* 1–3. Bp. Európa K. 1984. I. kötet 727–728. o.

A *magister Franciscus* megnevezés François Villonra (1431–1463?) utal. Bár eddig nem volt adatunk rá, hogy kapcsolatban állt volna a két költő, őszintén szólva nem lepődtünk meg rajta, mikor kiderült: mindössze három év különbség volt köztük. Feltételezések szerint a két nagy költő közötti kontaktus Galeottónak, Janus Pannonius *gall* (egész pontosan: *provanszi*) gyökerekkel rendelkező barátjának, az idézett levél címzettjének köszönhető. Hogy Villonnak miért nem sikerült a ferrarai Guarino-iskolába beiratkoznia, nem tudjuk; az viszont tény, hogy ehelyett a Sorbonne-ra járt.

Még két érdekes adalék. A Villon név sem saját neve viselőjének: gyermekkorában François Des Loges-nak hívták, a Sorbonne-ra pedig az előkelőbb hangzású Franciscus de Montcorbier néven írták be. A Villon név a költő jótevőjének, fölnevelőjének, Guillaume Villon magszternek (aki jogásztanár, közjegyző és a Szent Benedek templom káplánja volt) a neve. G. V. a költőt nem adoptálta, így az némi önkénnyel használta a Villon nevet, bár ha belegondolunk, hogy az id. Villon valójában a kis Ferenc természetes apja volt, a névfölvételt más színben látjuk. De ezek az adatok ne csábítsanak arra, hogy Janus Pannoniust a Pannon ABC természetes gyermekének tekintsük!

De azt se gondoljuk, hogy a kis Jancsit támogató klerikus nagybácsit, a derék Vitéz János humanista főpapot,

váradi püspököt, majd esztergomi érseket (1400 k.–1472) szabadna mostantól hírbe hozni!

További megjegyzésünk, hogy a bűnözővé züllött Villon és a magas méltóságokat betöltő, köztiszteletben álló J. P. életútja a névváltoztatáson és a rangos támogatón kívül váratlanul még egy párhuzamot kínál: J. P. a Mátyás király elleni összeesküvés szervezésével maga is a bűn útjára lépett. A névváltoztatás (lásd: álnév: hazugság, névlopás, a személyiség elbizonytalanodása, identitászavar stb.) és a bűnbe sodródás közötti kapcsolatot a kutatók intenzíven vizsgálják.

Joggal félti barátját „Circétől” és „Calypsótól”: maga is számos tapasztalatra tett szert Itáliában bizonyos hölgyek vonatkozásában (1. *Magyar szókincstár*, 501. o.: szajha, örömlány, kokott, utcalány, utcanő, ribanc, némbor, kurtizán, hetéra, szuka, cafat, céda, rongy, lotyó, ringyó, rima, sarkcsillag, cafka, ágybetét, darab, kuruc, ká, fürdős, kéj-nő, kéjhölgy). Erre vonatkozó gazdag munkásságából csak néhány passzust idézünk: „Mondjátok, hova visztek, cimboráim? / Rút bordélyba cipeltek, úgy gyanítom. / /.../ Lám, itt felcicomázott lányok laknak; / Gógösen meredő magas hajéket / S vállukon lebegő lepelt viselnek, / Érett mellüket el se rejtve abban. / Hát ez meg mit akarhat? Ej, de nyúlkal! [...]” (Panaszkodik, hogy társai bordélyházba csalták); „Ágnes, add amit adsz uradnak is majd; / légy nyugodt: kicsi se kopik le róla.” (Egy lánnyal szeretne lefeküdni); „Mért áhítja a fütykös a puncit, a puncit a fütykös? / — ennek a jámbor nép így magyarázza okát: 1...1” (Súlyos és kellemetlen kérdés); „Bár Proculusnál is tehetősebben herebélek; / szertelen étvágyad nem lakatom soha jól.” (Barátnőjéről); „Azt mondd, gyereked van tőlem s jársz a nyakamra. / Szilvia, furcsa a vád s joztalan is, kicsikém. / Mert ha te dús tövisek közt jársz, mondd, így keseregsz-e: / Vérzik a lábam s jaj, épp ez a tüske hibás!” (Szilviáról); „Mónika, jócskán megszurkált engem buta nyelved; / válni szűnyoggá most épp emiatt akarok. / Vissza szeretnék szurkálni [...]” ([Wolfinger] Mónikához)

De tovább! Quam primum, o comites, viam voremus.

BORGES MÁSODIK TANÚSÁGTÉTELE

„Alkonyodik, tompul a fény, s ahogy elmélyedünk a kép tanulmányozásában, rájövünk, hogy ott van abban minden, ami a föld kerekén létezik. Ama békés labirintus valamely pontján vár ránk minden, ami volt, ami van s ami lesz, a múlt története és a jövőé is, minden tárgy, ami az enyém volt és az enyém lesz, minden...” (Borges)

Jegyzet

Nem meglepő, hogy Borges mesternek ennyire megtetszett a Pannon ABC (v. ö. Holmi, 1994/7., 949. o.)! A labirintusszerű mű, előrehaladván, egyre teljesebb: szétágazó és visszakanyarodó, párhuzamos és újrainduló útjain haladva az olvasó mind összetettebb s ugyanakkor átláthatóbb képet kap az összefüggésekről, eseményekről, szereplőkről, múltról és jövőről, az idő rétegeiről, áthallásokról és rejtett együtthangzásokról. Ímé: a Pannon ABC világa egyre tágasabb! Benne van immár (hiszen eleve is benne volt, csak el kellett idáig jutni!) 11. századi csírázó kultúránk grandiózus betűjegyzéke! Csak azt sajnáljuk, hogy az általunk elért Pallas-példányokból a KGB *kivakartatta* álnokul az izgalmas szócikket! Ugyanúgy, ahogy a Borges-kiadásból *kihagyatták* az egyértelmű utalást ábécénkire a gyilkosságtól sem visszariadó ügynökök. (Ezt tették egyébiránt – még 1994-ben is!: a fenti idézetben a semleges „kép” szó szerepel Pannon ABC helyett, majd utóbb a hízelgő, de mégis pontatlan „Isteni színjáték”.) De a Pannon ABC megállíthatatlanul fejlődik: immár egy csodálatos fejezet szól a tragikus 1944-es évről is – nem lenne meglepő, ha hamarosan a mohácsi vészről és 1956-ról is olvashatnánk, valamint népünk életének egyéb fordulópontjairól. A tér is tágul: Lánchíd, Buda, Provansz, az egész haza benne lesz, meglássátok, Vereckétől Dévényig, Hegyeshalomtól Csapig, Bakonymérőtől az Akastyán-hegyig, sőt: egész Európa a Gibraltártól az Uralig és tovább (Svédország!), az egész Glóbus, a nagy haza, népek hazája, nagyvilág, makrokozmosz és mikrokozmosz, csak hagyjátok,

hadd növekedjen... Fölbukkantak immáron újabb literári-
ánk nevesei, Margócsy, Márton s mások, jönnek majd a
többiek is, zezzugosan, sorban, a filozóf-játékmester Ka-
rinthy, a nyelvet tágító Kazinczy, az estikornélos Koszto-
lányi... S ahogyan növekszik az alkotás, mint a gyermek,
megerősödik, megcsontosodik, egyre izmosabb s jóképűbb,
egyre inkább megleli saját karakterét. Jól mondja Janus
Alphabeticus: époszi műv ez! Igazi népeposz, pannon
mélyrétegekből fölszálló nagy közös ének, amilyenről
Arany János ábrándozott.

De tovább! Hajrá, fogyjon az út társak, siessünk!

NASZVADI AVAGY A NEVEK MEGLELÉSE

„A Nevek felfedezése volt az a poétikai esemény, mely dön-
tő lökést adott az *Eltűnt idő*-nek: kétségtelen, hogy Proust
már a *Contre Saint-Beuve* óta birtokában volt egyes neveknek
(Combray, Guermantes), de úgy tűnik, hogy csak 1907 és
1909 között alkotta meg egészében *Az eltűnt idő nyomában*
onomasztikai rendszerét. Mihelyt ez a rendszer létrejött, a
mű is nyomban 'megírta magát'.” (Roland Barthes)

Jegyzet

Sokatmondó beszéd a tudós Roland Barthes-é! (Vö.: Karafi-
áth Judit: *A megtalált Nevek*. In: *A Név hatalma*. Szerk.: Kara-
fiáth Judit és Tverdota György. Helikon. Irodalomtudomá-
nyi Szemle. 1992/3-4. 400. o.) Ha a nevek megtalálása
Proust számára ily döntő volt, hogy is ne lenne az a Pan-
non-eposz esetében is! A Név persze nem csupán név, ha-
nem a Lényeg megnyilvánulása. *Naszvadi* fölbukkanása
például, mint író a tejet, összerántotta a túlzottan szaba-
don, már-már anarchikusan hullámozó vizeket, fókuszálta
és strukturálta a cselekmény szétágazó erecskéit, új aspek-
tusból mutatta meg Andrást és Z. Tibort, lehetővé tette a
szerelmi-erotikus szál megerősödését: csereakciók, vagyis
nőcserék, cserebomlások (ad notam *Wahlverwandschaften*)

lefőstését, Viktória, a győzedelmes belibegését, Ibolya szerelmi táncát, a készséges Wolfinger Mónika megismerését. A Név megtalálása tehát, Naszvadié, Naszvadi Gézáé remek, ihletett dolog (akkor is, ha még mindig maradt némi homály akörül, hogy ez a Géza hol is állt az ABC-hez képest a cselekmény nulladik időpillanatában, amikor András a kenyérrel meg Györe Simon meg Ibolyka a galambbal, de hisz tudjuk...). És Sándor Iván meg Regina meg Mörczöl! A mű most már NYOMBAN megírja magát!

De tovább! Hajrá, fogyjon az út társak, siessünk!

KUKSI II. AVAGY MONIZMUS ÉS PLURALIZMUS DIALEKTIKÁJA

- Wohin, Kuksi?
 - Ótesz, fótesz, Szenbenedek.
- (Népköltés)

Jegyzet

Népmese-vizsgára készültünk 1979-ben az egyetemen, amikor ezzel a csinos szöveggel találkoztunk. A boszorkány elbújik a híd alatt, onnan kikiáltva teszi föl a kérdést a hősnek, megtudakolni, hogy az hová is tart. Hősünk persze cseppet sem esik zavarba, bár nem tudhatja, ki szólítja, hetyke magabiztossággal visszakiabálja a varázslatos szavakat, a boszorkány nem is tud neki ártani. A legszebb az, hogy a játékos kedvű boszorkány a hőst (mondjuk mesebeli Jánost) éppen Kuksinak becézi.

Bizony, több s többféle Kuksik vannak! Mint ahogy Pannónia utca is több van, András is (Pesten és Bakonymén); Zám Tibor is, ugye, van már legalább három, lehet, hogy maga Naszvadi Géza is kettő személy, csak még nem látjuk tisztán, úgy egybemosódnak önmagával. Idővel minden kiderül, türelem, Szépreményű Olvasó, kívádjuk.

Kuksira visszatérve: a többféleségben, az eltérő sokféleségben van valami lényegi állandó (itt most: kuksiság),

Platón is erre int, de mély tapasztalatunk is ez. És ez teszi lehetővé, hogy a szerteágazó és megsokszorozódó szálak, személyek, szituációk szívárványos sokszínűsége Iris koszorújaként tündököljön, vagyis a rendről, a Harmonia Mundiról valljon. Ez a reménységünk, ez a tapasztalatunk. De vajon valóban így van-e? Nyomozunk tovább.

Hajrá, fogyjon az út társak, siessünk!

Póttjegyzet

A jelen „közbeszólás” elején citált rövidke („egyperces”) dialógussal kapcsolatban közöljük, hogy mindegyik megfejtés igaz, mindenki megérdemel egy pannon csigát ajándékba (kicsi, kedves, csíkos, nem postán, hanem gyalog küldjük). A fölkínált válaszok betűjele, fönről lefele olvasva a pannon abcdef-et adja ki (v. ö. Tizedik folytatás), megtoldva gh-val is (gratis!), innen lehetett rájönni, hogy ez a megfejtés. A d) ponttal kapcsolatban megjegyzendő, hogy a dialógus a film ma ismert kópiáin sajnálatosan nem szerepel, helyette csupán ez a mondat hangzik el a bájos Krisztina (Kuksi) szájából: Kik is vagyunk mi? Tényleg, kik is? KI KI? KI?

Csajka Gábor Cyprian
TIZENNYOLCADIK FOLYTATÁS:
RIN

(MENNYDÖRGÉS ÉS VILLÁM)

Hogyne stimmelne a gyermekorvosnő bárhova is, ezt olyan jól kitaláltam, vagy van kitalálva, találódva; kés a tálon. De a „hajtsd el magad”, meg az anyázás, meg a többi ilyen, hát ezek, sajnos, egy ideje nem jönnek. A fejműhely is leállt, nem magától, hanem magamtól, persze: *karmám markában a káromkodás.*

Csak a testüzem. Tüzelgetés, parázsvédelem.

Egyszer aztán sikerült üvölteni, három cigány szállt ki egy nagy kacat alkatrész Mercedesből, hogy érdekelné őket a régi konyhaszekrény. Belátni a gangra, látták, hogy oda van kitéve, s egy faluban különben is könnyen cirkálnak az efféle hírek; valaki mondhatta nekik, hogy talán eladni van kint. Bagóért vennék meg, aztán egy kis pucova, és ezer márkát adnak érte a németek. Csakhogy én meg akartam csinálni, nem értékre, hanem szépségre; mint egy szép öregasszony; a naivan naiv jószág idomrendjére, amelyet a nagyanyámból kell, muszáj visszalátnom.

Éppen a cellámhoz kevertem az aljzatbetont, kevertem, átforgattam, locsoltam, megint átforgattam, aztán bele a vödörökbe, bevinni, borítani, léccel egyengetni, tömöríteni, simítani. A második keverésben voltam, akkor szóltak be, tényleg, mintha a kedvenc nótámat húznák, hogy vennék a szekrényt. Már két napja egyedül voltam, a gyermekorvosnő szolgálatban, még jól is esett megegyedni velük. Hanem aztán, gondolhattam volna, jóval nyúlósabb lett a dolog. Hogy akkor legalább hadd nézzék meg. Mondtam, fölösleges, meg beáll hamar a beton ebben a melegben, ne tartsanak már föl. Vadvirágzás kezdődött, nem szóltam többet, gondoltam, csak vége szakad a roma crescendónak, még néhány sértés, aztán mennek a faszba. Hát nem.

Az egyik, a kezdőember, a rozoga gangajtót verte ököllel, a másik kettő a kétszárnyú kerti vaskapu előtt vigyorgott rám, a szemembe, bele a fejembe, át a nyakszirtemen. De hiszen te hívtál minket, testvér, hallottam még az egyik *világfit*; akkor aztán fölzárlott a Kígyóm, fejét beigazította a két szemem közé. Hogyan is történt azután. Nyilván eldobtam a lapátot, és elindultam a kertkapu felé. Néhány lépésnyire tőle nekiiramodtam, százkilencvenkettőm a százhetvenjéhez, rácsaptam a fölülű vasára, bal lábam kis rugaspontot talált valamely vízszintes mintázaton, és mint egy lágyan, ostorszerűen meghajintott kötél, átlendültem rajta. Enyhén bizsergett a talpam, csak most hallottam meg, hogy torkom szakadtából üvöltök. A vigyorgók már pattantak is az autó felé, a kövér dörömbölő a rövidebb utat választva átbajlódta magát az árkon, nadrágja lecsúszott, az arasznyi fenékvárat látványa megenyhített, de még nem eléggé; tűnés befelé, kiáltottam a kiséreglő szomszédságnak, hogy a romák mielőbb szabadulhassanak ebből a túlerőből, és én folytathassam a cellát, a helyemet a világ előtt.

Lassan, nehezen, mint egy ázott jutazsák, visszahajtottam magam a kertkapun, mert nem volt zsebemben kulcs. A Kígyó, botkendő a fekete cilinderbe, visszaajult a fészékbe. Annyi erőm még volt, hogy behordjam és elrendezzem a második keverést. Több semmi. Gondoltam, átmegyek Olinához, vigyázok a férjére, ő meg hadd rontson neki a földjének a nagykapával. Olina férjét nem lehetett már egyedül hagyni, esztendeje agysorvadást állapítottak meg nála; meredeken romlott, romlik, naphosszat ül bepelenkázva, amúgy nincs gond vele, csak nem bír egyedül lenni, olyankor mindent fölborogat, összetör és összeköpköd. Nemrégén még jókat lehetett vele sétálni az erdőben, naponta elmentünk a Podlanicka forráshoz, az oda-vissza nyolc kilométer, másfél óra. Ezalatt Olina megfőzött, vagy ha ráért, áthívta a gyermekorvosnőt kávézni, hogy *kikávéz-
zanak minket az idegeikből*.

De most inkább a kocsmába mentem. Mindjárt hívtak is kártyázni, nem volt kedvem, aztán csak odaültem. Sokáig sorolgattam a lapokat, egy treff ász, amúgy használhatatlan, valahogy elkezdett szuggerálni. Tréfálsz, te treff ász...

tréfli. Guru, vagyis Ignacy, a gurál ács nem bírta tovább, éppen akkor néztem föl rá; látom, erősen nyomkodja a szemét, s már jön is a kedves, kopott smirglihangja, az istenért, ébredjél már föl, basznak a szádon a legyek.

Anyádén, mondtam, mélyreflexből, tükörtónusban mintegy.

Rajta, szegénykémen, már csak a kukacok basznak.

Hát persze. Hónapja sincs, kint voltam a temetésen. Passzt mondtam, minek lett volna engesztelés, a Guruval bőven jóban vagyunk ahhoz. Csak. Ha már egy ilyen anyázás se találja meg a helyét, akkor. Akkor mi van.

Karmám markában a káromkodás.

Hazafelé menet már erősen szürkült, de Kościński fehér Astráját messziről észrevettem. Szétszibbadt bennem a gyengeség. Nem lesz erőm elhajtani, végig kell hallgatnom ezt a sintért. Kościńskit a gyermekorvosnő engedte be, pár perccel előbb érkezett nála, ennivalót rakott elé, aztán átment kávézni Olinához. Engem itt nem kell keresgélni, ebben a faluban egyszerűen nincs hol sokáig elmaradni, meg egyáltalán. Ráérték rám.

Háháá, háháháá, mi van a fordítással, üdvözölt Kościński. Nézd, mondtam, nincs készen, az az igazság, hogy hozzá se kezdtem; előbb be kell fejeznem a cellámat, akkor tudok végre dolgozni, de meglesz a fordítás, mert beszéltem Olinával, odaadja a manzárdot, az apósa most kórházban van, egy hét alatt megleszek vele.

Nem leszel.

Megleszek.

Nem leszel meg, mondta Kościński; itt te nem leszel meg. Hanem most szépen fölfuvarozlak a városba, még úgyse láttad az új lakásomat, én reggel elszállok Skóciába, tíz napra, és mire visszajövök, megcsinálod a fordítást.

Roszzabbat vártam. Ráadásul éreztem, ebből még aludni is lehet. Nekibátorodtam. Most engem innen nem viszel sehova, mondtam, hanem hagyd a házmesternél a kulcsot, vagy valahogyan kapjam meg; majd holnap reggel fölmegyek busszal, és mire megjössz, kész lesz a fordítás. Igen, esküszöm, mondtam. Erre Kościński, mintha téve-

désből egy még jobb lovat kínálna alám, megkérdezte, hogy miért mégis nem övele megyek föl, most, kocsival. Azért, habzott föl bennem az ingyenkedv, mert akkor egész úton az evidenciátörténeteiddel öldösnél, vagy ami még rosszabb, a koincidenziatörténeteiddel; különösen a koincidenziatörténeteid irtják az agyamat, persze az evidenciák se kutyák, azok is nagyon szívesen, mondtam.

Háháá! Tudtam, hogy ez lesz, csapott az asztalra Kościński, baszd meg, tudtam, hogy ez lesz! Tessék, ezeket neked másoltattam, hát ismerlek én, te faszt.

Dobta felém, de nem bírtam elkapni, lekoccant a földre. Három kulcs terült szét a lábamnál, karikára fűzve; a rézszínű a kapu.

Nehezen találtam meg a címet, elszoktam a várostól, de milyen hamar, meg is döbrentem, mennyire. Gyalog mentem föl a negyedikre, a kulcsokkal nem volt baj, vén módra, olvatagon működtek, mind. Szép, tágas lakás, majdnem minden a helyén, kissé talán bornírtan; igen. Olyan vagy-mániásan, amilyen, kissé, a Kościński. Cuccot nem vittem, csak ami rajtam volt, meg egy úszónadrágot, a fordítandót, szótárakat, halom gyógyszer. Altatót, nyugtatót, szorongásgátlót. Kipakoltam őket a sporttáskából, mindet. Mind kint van, gondoltam, de a táska valahogy csak nem akart az önsúlyára fogyni. Belematattam megint. Jé! Megfeledkeztem róla, hogy a Kis Walter urat is bepakoltam. Pedig be, bizony, emlékszem már. Egy kurdtól vettem néhány éve. Nem is messzire innen, tényleg. Hat-harmincötös. Kis kaliberű, női marokfegyver. Hatlövetű. Treffer esetén is csak tizenöt méterig halálos. A kora szerint lehet cirka ötven. Vagy hatvan. Tipikus (női) önvédelmi fegyver, vagy inkább (tipikusan) női bosszúszerszám. Minek is raktalak be, mondtam hangosan, de nem az eszemnek, hanem hogy érzésben is megjöjjön, miért.

Nem tudom, pontosan meddig, talán három napig, szorongtam, ittam, reszkettem, néha aludtam, zabáltam a gyógyszereket. Hozzá akartam kábulni a feladathoz. Nem ment. Csak nem vagyok már ennyire készen? De. De? Nem, az kizárt. Fogtam a Waltert, járkáltam, egyszer a számhoz emeltem, a konyakosüveg helyett, persze. De? Nem. Még

nem lehetek annyira készen. Csak még nem nyíródtam eléggé hozzá a fordításhoz. Egy jó *mesésben* két nap, két éjszaka is elég megcsinálni; minőségben. Bevettem három altatót, azután még hármat.

Arra ébredtem, hogy a fiam nevét kiabálom.

Rövid, gyors álom volt, melyik nem az, élesen emlékszem rá, nem törlődött belőle semmi. Olina férjével sétálunk az erdőben, megyünk a Podlanickához, szépen süt a nap. Az első léniánál jobbra fordulunk, a fény most a hátunkat tolja, melegíti. Én megyek elől, hirtelen hátra kell fordulnom. A nagyanyám jön mögöttem, nem az Olina férje. Csak otthagytál engem, mondja a nagyanyám, *csak otthagytál engem a villámnak. Most meg a fiadat ölik.* Az nem lehet, Nagyika, mondom sírva, és a fiam nevét kiabálom; tényleg. A kiáltás dobott vissza, ideátra.

Föltépdستم magam a matracról, egész jól voltam. Rögtön megindultam, hogy most *azonnal* föl hívom a fiamékat, elmegyek a fiamhoz, tíz perc taxival; de sötét volt az ablak, éjfélre járt. Gondoltam, jól van, akkor most *azonnal* nekiverem magam a fordításnak. Kezdttem lerámolni Kościński íróasztalát. Nagy cetlizőgép a gazda, az asztallap teljes hosszában cetlipaklik támaszkodtak a ragyas tapétának. Beleválogattam az egyikbe, csak úgy. „A HÁBORÚ TOTÁLIS ÉS VÉGTELEN.” (Clausewitz), olvastam. S egy másikon ezt: „Félni és szorongani nem baj. Az ébrenlét nem baj. A baj: nem tudni meghalni. Bármikor”. Ismerősnek tetszett, mégis meglepődtem, hogy a zárójelek közt a saját nevemet látom. Alatta pedig Kościński ceruzaírással: *anális nekrofilia*.

Akkora düh robbant bennem, hogy fölugrottam a levegőbe.

A cetlit összegyűrtem, kirohantam vele az előszobába, Kis Waltert kikaptam a sporttáskából, és a csövébe teljes erővel srófolni kezdtem a papírgyüredéket, a végét már a szemfogammal nyomkodtam befelé.

Nem sokat aludhattam, de jó volt. Ott feküdtem a táska mellett, mint egy szétterült csontlegyező. A frissen lakkozott parkettának még enyhén szúrós szaga volt. Az ébrenlét nem baj. Nem baj, hogy ébren vagyok, és nem baj, hogy félek, mert nem félek, gondoltam. És nemsokára meglesz a

Bármikor. Kilépek a megtartó téboly hajlékából, az nem az enyém. Az én házam örök nyugalanság és örök reszketés, a félelem nélküli félelem, a Bármikor. Az én egyetlen házam, gondoltam, belenyugodni a nyugalanságba mindig, bármikor.

Harmincöt órát szántam rá, de vagy rosszul számoltam, vagy jobban tüzeltem, mindenesetre huszonnyolc óra múltán megvoltam magammal, a helyemen. Állt a házam. Végigcsináltam a gyakorlatokat. A nagy, hirtelen dózist; *hányadszor már!* Minden porcikám sistergett, izzott, és élt, és félt, és reszketett. Tizenkilencszer kilencszázkilencvennyolc *naulí* jobbra, annyiszor ugyanannyi balra, többek között. A sok hasizomkörzéstől meleg üresség szabadult a gyomromba. *A hara megnyílik, és akkor meglátni a halál nyolcszögletű pajzsát, amely a lélek előtt áll, és fehéren tündököl.*

Nem hagytam ott a nagyanyámat.

Negyven éve volt; nyár.

Lecihelelődtünk a vonatról, elindultunk a kis, patakparti házba, hazafelé. Pár lépés után, még az állomás zajában, hirtelen hatalmas zivatar támadt, sűrű, nehéz, meleg eső. Azonnal bőrig áztunk. A nagyanyám nevetett. Én is nevettem, és örültem, hogy összemos minket az eső, annyira össze, hogy ugyanaddig fogunk élni. Nevettem, ugráltam körülötte, a kontya lebomlott, még soha nem láttam így. Vihogtam, tetszett, hogy másmilyen, és persze ugyanolyan, nyugodt és jókedvű, mintha nem lenne ez a felhőszakadás. Dörgött és villámlott, jó kis kalandnak ígérkezett cuppogni hazafelé. De alig túl az út felén, a tűzoltóság épülete tájékán

RIN

egy nagy tócsában fekszem hason. Számban savanykás bizsergés. Mintha megnyálnék egy laposelemet.

A Nagyí húzott föl, félkézzel, a bőrdönt le sem tette. Ne félj! Ne félj, csak egy villám csapott be, ide, nagyon közel, mondta. Talán itt fölöttünk, ebbe a vezetékbe.

Én mégis féltem. Ahogyan soha addig, semmitől úgy. Ré-multen hallgattam a saját vinnyogásomat. És féltem, hogy a következő villám *nekem van szánva.* Futásnak eredtem, valósággal gurultam, mint egy megférgetesedett üveggolyó. Meg sem álltam a házig, nekizuhantam a kapubádognak,

megfogtam a kilincset, a hűvössége megnyugtató, de akkor mindjárt attól rémültem halálra, hogy mi van, ha a villám a Nagyiba akar belevágni; behúzott nyakkal, összegörnyedve, visítózva rohanni kezdtem visszafelé, ő meg csak jött a bőrönddel, könnyedén, mosolyogva; biegnij, biegnij do domu, nie zwazaj na mnie, mondta mosolyogva, hogy csak szaladjak, ne törődjek vele, erre én megint örülden futottam hazafelé, aztán a kilincstől megint vissza űhozzá, és megint vissza, és megint űhozzá, és megint vissza, és megint űhozzá, míg aztán a legutolsó, nevetségesen kicsi távon, a kápolnától a kapuig, már a hóna alá bújva, a derekába kapaszkodva vonszolódtam végig.

Feküdtem, hallgattam a reggeli csörömpölést, azután odakíváncoztam meztelenül a tükör elé, látni, hogy hogy is nézek most ki. Mint egy villámhárító. Adódott, persze. Hogy is másképpen, persze.

Zsebre vágtam a Kis Waltert, lementem az utcára. A város se ismerős, se idegen nem volt, hanem semmilyen. Minek éltem én itt bármire. Vagy bármire éltem én itt minek. A híd felé igyekeztem, nem a folyó miatt, csak a Kis Waltertől akartam megszabadulni. Kis ideig azért könyököltem a korláton, néztem a vizet, a furcsa uszadékokat. A pisztoly nem látszott ki a két tenyerem közül; hűvösen rányirkosodtak. Elengedtem. Most nem kellesz a Bármikorhoz, gondoltam, Majd ha kell, szerzek. Fordultam is mindjárt, és, tessék, két rendőrt láttam közeledni. Tőlük múlt el a maradék hiányérzetem. Hagytak.

Másnap délután föl hívtam a fiam. Kérdezte, mikor megyek. Ne aggódj, jövök, még van egy kis melóm, de holnapra kész leszek vele, mondtam. Kérte, hogy akkor holnap, mielőtt elindulnék, telefonáljak. Hát persze hogy hívlak, mondtam.

Lementem kenyérért, bár nem voltam igazán éhes; más nem is kellett, a hűtő tele volt. Zabáld ki az egészet, mondta Kościński. A bolt nem volt messze, kerek rozscipót vettem. Másnap dél körül abbahagytam a munkát, nem volt értelme erőltetni, alig maradt valamicske. Eszembe jutott, hogy a fiamat most kell föl hívnom, mert nemsokára indul az edzésre. Igazolt versenylovas. Mire megjössz az edzésről, ott leszek, mondtam.

Az jó lesz, apu, mert akkor holnapra ide is érsz.

A kurva életbe, ott leszek, mire megjössz.

Ne káromkodj, apu.

Jó.

Azt még gyorsan elmondom, hogy képzeld, apu, meghalt a kedvenc lovam. Tudod melyik, a Képmutató. Előző nap még vágtaztunk terepen, nagyon rendes volt, mindent megcsinált. Másnap meg megyek, vettem neki öt kiló répát, és akkor mondják, hogy meghalt. Nem tudják, mibe. Most az Erdőn fogok lovagolni. Vagy a Villámon. Még nem tudom.

Elindultam a fiamékhoz. Van még idő bőven, gondoltam, a hídig gyalog megyek. Éppen a bolt előtt jártam, ahol a kenyeret vettem. És akkor meghallottam a nevemet.

Valahogy egészen így.

Dalos Margit

TIZENKILENCEDIK FOLYTATÁS:
EZ CSAK EGY KEVÉS ÉBRENLÉTNEK
INDULT EGY RÖVID ÉS EGY HOSSZÚNAK
REMÉLT ALVÁS KÖZÖTT

ÉS AMIKOR FÖLÉBREDTEM AZ ÉJSZAKA KÖZEPÉN, NEM TUDVA, HOGY HOL VAGYOK, ELŐSZÖR AZT SEM TUDTAM, KI VAGYOK; A LÉTRŐL CSAK OLYAN ŐSI S EGYSZERŰ ÉRZÉSEM MARADT, MINT AMINŐ EGY ÁLLATBAN REMEGHET; MAGAMRA HAGYOTTABB VOLTAM, MINT EGY BARLANGLAKÓ ŐSEMBER; milyen jó, hogy ezt még mindig tudom kívülről, és álmomból riadva is felmondhatom; amikor át- meg átgár a mondatok hitelességének aktualitása; kapaszkodom a hajdani meghitt mondatokba, a könyv rossz minőségű, sárga papírját is látom, tapintom a töredezetté vált anyagát, és nem nyitom ki a szemem, nem és nem, mert akarom, hogy jöjjön a játék folytatása, amikor szorosan zárt szemmel azt pergetem a világosodó öntudat másodpercein, hogy TESTEM, AMELY SOKKAL ZSIBBADTABB VOLT, HOGYSEM MOZOGNI TUDOTT VOLNA, PRÓBÁLTA MÉGIS KITALÁLNI, FÁRADTSÁGÁNAK FORMÁJA SZERINT, AZ EGYES TESTRÉSZEK HELYZETÉT, HOGY AZTÁN ABBÓL KÖVETKEZTESSEN A SZOBAFAL IRÁNYÁRA, A BÚTOROK HELYÉRE, S HOGY ÚJJÁ TUDJA ALAKÍTANI S MEGNEVEZNI LAKÓHELYÉT. És ezután jön az, hogy az oldalunk, amelyen olyankor feküdtünk, hű őrzői annak a múltnak, amelyet az értelmünknek sose lett volna szabad elfelejteni, és itt van a csehüveg lámpa, amely a mennyezetre láncocskákkal van erősítve, meg a sienai márványból készített kandalló. És tudom, előre tudom, évek óta tudom, hogy amikor a sienai kandallót mondom magamban, akkor az öntöttvas kályha képét látom, a sziléziai öntöttvas kályhánkét, az ajtaján s az oldalain körben az alvilági kovácsműhellyel és Héphaisztossal, a kováccsal, és mindannyiszor előnt a boldog beavatottság érzése – csukott

szemű, boldog beavatottság –, mert tudom, hogy ez a kovács *istenség*, s azt is tudom, hogy sánta, pedig a vasdomborművön ez nem is látszik, csak a félelmetes izmai domborodnak, és ez az izomdomborodás hároméves koromtól azt jelenti, hogy tudni lehet olyan dolgokat is, amik nem látszanak.

Fekszem a zsibbadtságban, testrészeim helyzete szerint a fejem mögött van a sienai márványkandalló az öntöttvas frízzel, a csukott szemű arcomtól nem messze az ablak, közvetlenül naplemente előtt onnan jön a madarak csillapíthatatlan hangja, most csend van, támpontok nélküli egyforma csend, tehát még tart az éjjel, az az éjjel, amiben minden lehetséges: lehetséges az ablak felől jövő függönylebbentő légáram, Héphaisztosz isten-léptékű végigsántikálása a szobán, a koromszínű, sűrű sötétségben, és lehetséges a vashangú, csillapíthatatlan pöröly-verés is, amikor Héphaisztosz a bensőnkbe költözik, és mindenre füttyülve tombol, kiélvezi isten voltát és izmai erejét: tá, tá, ti-ti, ti-ti, tá, tá, üti-veri szeszélyesen az üllöt.

Héphaisztosz minden éjjeli ébredésnél ott van, amióta tudni lehet, hogy isten; hozza a téli alkonyok friss fűtés-szagát, vagy a fűtetlenség hideg vas-szagát; a fűtés- és vas-szag lefedte a kórházi szellőztetlenség keserű orvosság-szagát is, és várni lehetett, hogy a derengő fény felől madárhangok jönnek: hűid, hűid, tik-tik-tik; csi-hjui, csi-hjui. A kórházkertből másmilyen madárhangok jöttek, de én már azokra is csak így emlékszem. És erre fogok ébredni még napfelkelte előtt ma is, fölébredek, még mielőtt a trillák megszólalnak, aztán azt gondolom, hogy csak a mentő-szirénázás, motorbúgás nyomja el a madarak hangját.

Addig még alhatok egy hosszút, minél hosszabbat, annál jobb, ki se nyitom a szemem, a lehunytt szemhéj a híd a két alvás között; viszem az egyik alvásból a másikba a mindenséget, mert EGY ALVÓ EMBER KÖRBEN ÉRZI MAGA KÖRÜL A MINDENSÉGET, AZ ÓRÁKNAK A FONALÁT, AZ ESZTENDŐK ÉS A VILÁGOK RENDJÉT. MIKOR FELÉBRED, ÖSZTÖNÖSEN SEREGSZEMLÉT TART FELETTÜK, S EGYSZERRE LEOLVASSA RÓLUK, MILY PONTOT FOGLAL EL A FÖLDÖN mily pontot foglal el a földön. Mögöttem – vagy

előttem? nem tudom, hogy fekvő testemhez képest a falsíkok hogy húzódnak, és merre lehet az ajtó, és merre lehet az ablak, mely irányban helyezkednek el a letről felhozott udvari padok; itt ma a szobafalak irányát, a bútorok helyét nem csak az alvás zavarta össze, nem fogom tudni újjáalakítani és megnevezni lakóhelyem, nem fog kiderülni, mily pontot foglalok el a földön, nem fog kiderülni, mi okból vagy mi végből történt itt ma minden; érzem az ágyam előtt, mögött, mellett az itt hagyott, széttologatott ülőbútorokat, ezeken mindegyiken ültek, hát ilyen egy parti, gondoltam közben, de most már nem ezt gondolom, nem gondolhatom. A házbizalmi fia úgy hordta föl a sok ülőhelyet az udvar végéből, mint aki fizetést kap érte, de aztán eltűnt, még mielőtt az emberek szétszéledtek volna, itt maradtak a padok, kerti székek, rönkök, ki fogja ezeket visszavinni, nem beszélt róla senki. Nem megyek vizet inni mégsem, mert a villanykapcsolóig mindennek nekimennek, a santa Héphaisztosz sem mocorog, nem hozza a frízes kályha meghitt vasszagát; se sziléziai öntöttvas kályha, se sienai márvány kandalló, se csehüveg lámpa a láncoskákkal, idegen, súlyos vaslábú padok és székek, néma, megmerevedett megszálló sereg, az áruból rakott gondos piramis szétdöntve, szanaszét a Tupperware tálak, hűtőedények, tésztafőzők, búzacsíráztatók, az Amway flakonok földöntve, a szagból ítélve némelyik szivárog; nem kellemtlen az illat, de nem ez a szag az éjszakai felébredések meghitt illata, ettől nem tudja az ember, hogy hol van, ez megzavarja az esztendőket és világok fölött tartott csendes seregszemlét, ez elvágja a percek, órák, esztendőket éjszaka szövődő finom szövetét.

Ildikó a végén már kiabálva dicsérte az árut, aztán megint szelídre fogta a hangot, nem tudta a beszédet abba hagyni; ültem egy farönkön, és kezdtem úgy érezni, hogy ennek sohasem lesz vége; ezek itt ma mind kultúremberek lesznek, ezt mondta nekem Ildikó reggel az utcán, és hogy mindet személyesen hívta, és ígéretét vette; tudod, úgy kell csinálni, hogy hivatkozni kell a többi elígérkezőre, itt lesz az X is, meg az Y is; a legtöbbje ennek itt máma nagy-menő lesz, ha ma nem fog el minden, akkor már sohasem, ezt mondta még reggel, és el is hittem neki, gondoltam, ha

engem így behúzott a csőbe, másokat is behúz, de aztán hervadt le az arcáról a mosoly, kérlelő lett a hangja, aztán parancsoló, és akkor mondta az Ibolya nevű nő – az egyetlen nő volt –, akkor mondta, hogy neki Svédben ilyenekkel volt tele a konyhája és a fürdőszobája, neki ez most már nem olyan nagy cikk, és akkor ketten is mondták, hogy pedig most akartak neki valami különlegességet venni, de ha így áll a dolog, akkor minek. Ekkor kezdődött, hogy már senki nem figyelt az Ildikóra, egymással beszélgettek a kultúremlékek; papírokat vettek elő meg füzeteket, volt aki egy nagy dossziéból több kisebbet bontott ki, és csereberéltek, és megint hallottam a Zám Tibor nevét, meg ajánlatokat tettek egymásnak bizonyos egyéb cserékre, nem egészen értettem, hogy mik a cseretárgyak, ültem a farönkön, és legalább egy percig úgy éreztem, hogy nem tudom, kinél vagyok, hogy kerültem ide, de végre megtudtam, hogy ki a szomszédom, hogy ki lakik a rabicfal mögött: hozok át egy kis bort, mondta a magas ember, és már itt is volt a demizsonnal. Az összes poharam, csészém, bögrém is kevés volt; hogy honnan hozta a házbizalmi fia a sok műanyag poharat, nem tudom, most jön a csárdás macabre, hallottam innen is, onnan is, de aztán mégsem kerekedett táncra senki, talán mert az egy szem nő – aki nek Svédben a konyhája és fürdőszobája ilyen edényekkel és ilyen illatárral volt tele – egy kiterjedt csárdás macabre-hoz kevés lett volna. De jobb is az ilyesmit elkerülni.

Nem vettem észre, hogy már akkor macabre volt minden, nem csak most, a sötétségben. Macabre a bor a műanyag pohárral, Héphaisztosz dülöngélése a megcsicseredett borszagban; itt lehetnek az üres borospoharak a padok és székek alatt fölborulva, a hajnal előtti légáram majd gurigázza őket. Hol van András, hol van András; most én vagyok András, én vagyok a helyettesítője, mondta valaki, és az ember, aki a csupasz kenyeret fogta a bolt előtt, valóban nem volt itt, dehát itt kellett volna lennie, sutyorogtak és pusmogtak róla, meg arról is, aki helyettesítette; valamit adtak és vettek, valamit, ami nem látszott, s már nem is fog rá fény derülni, úgy mint Héphaisztosz sántaságára és isten voltára. Az áruhalom megmaradt, csak szét-döntötték, fellazították. Mégiscsak volt itt csárdás macabre,

a sötétben hallok a lüktetését, dobbantását, lépegetését előre-hátra, Héphaisztosz, a sánta is veri az üllőt, *ha vashiánya van, igyon vörösbort, vas, vörösbort, üllő, körbefutó frízek a sziléziai vaskályhán, jöhetne már az álom, vagy akár a hajnali léglengedezés az ablak felől, bár lehet, hogy az ablak nincs is nyitva, azért érzem így a poháralji vörösbort szagot, de ez még mindig jobb, mint a hajnali kipufogógázok.*

A boltos is itt volt, idejött, hát persze, nem tudhatta, hogy ez az én lakásom, őt se én hívtam, senkit sem hívtam én, hanem az Ildikó, nem is tudhatták végül is, hogy kihez jönnek, még szép tőlük, hogy köszöntek egyáltalán. A boltos mindegyre azt hitte, hogy őróla és a boltjáról beszélnek, Pannon ABC, hangzott minduntalan, s a boltos mindannyiszor felfigyelt, és azt mondta: parancsolnak? Ezt úgy mondta, mint a régi fűszeresek, ilyen udvariasnak a boltban sosem láttam. Ez egy másik Pannon ABC, ez egy írott emlék, mondták neki többször is, erre meg én kaptam föl mindig a fejem, s mentem egyre közelebb a beszélgetőkhöz, nem tudták, mi bajom van, hogy mit akarok, mert láthatták rajtam, hogy nyugtalan lettem: honnan tudnak az én Pannon ABC-mről? De ők egy Borges-novellát emlegettek; meg az Európa Könyvkiadót; meg A PALLAS NAGY LEXIKONÁNAK a 13. kötetét, precízen azt is mondták, hogy Nemes ág-Pillér, meg pontos oldalszámokat és évszámokat is felmondtak, és jártasak és tájékozottak voltak nagyon, egyik tájékozottabb, mint a másik. Mit mondhattam volna én itt?

Esetleg annyit, hogy intuíció, csend, nyugalom és béke, valamint a lélek telítettsége, de ezekkel itt nem lehetett előállni. A boltajtót és a fényreflexeket mondhattam volna, mint különös bizarr játékot, ami a magán-Pannóniámba visz mindig, megfejtésre váró betűsorok: dombok, lankák, levendula és leander illatok állnak össze a fények morzebetűiből, vagy csak az egészen hétköznapi friss kenyérillat; az utcabeli kenyereknek sohasem tud ilyen szaguk lenni, elszippantja a kenyérillatokat a fekete szállítóautó, először azt hittem, halottaskocsi jött a bolt elé, és a kenyerek valóban halottak voltak, már kiszállt belőlük a friss élet szaga. Tudjátok, mire gondolok? – kérdezte egyszer

valakiktől a harmadik házban lakó szakállas ember. – A kenyér csak víz és liszt, összegyúrva, aztán megsütve.

Arra is gondolhatunk, hogy az ember csak por és hamu.

Ildikó a boltossal tárgyalt, és biztos, hogy a boltban fogják árulni a készletet, amit pedig kereskedelmi hálózatban forgalmazni tilos, de csak rá kell nézni a boltosra, nagy seftelő, az Ildikóról nem is beszélve. Jaj, ki kéne szállni a pörgésből, ez csak egy kis rövid fölébredésnek indult, rövid kis szünetnek két alvás között, most meg érzem, hogy nem tudok az alváshoz visszatalálni, kezdjük megint a varázsmondatokkal: ÉS AMIKOR FÖLÉBREDTEM AZ ÉJSZAKA KÖZEPÉN, NEM TUDVA, HOGY HOL VAGYOK, ELŐSZÖR AZT SEM TUDTAM, KI VAGYOK; A LÉTRŐL CSAK OLYAN ŐSI S EGYSZERŰ ÉRZÉSEM MARADT, MINT AMINŐ EGY ÁLLATBAN REMEGHET; MAGAMRA HAGYOTTABB VOLTAM, MINT A BARLANGLAKÓ ŐSEMBER

Vörös István

HUSZADIK FOLYTATÁS: LIDÉRCSELÍDÍTŐK

Aki kétszer akar ugyanabba a folyóba lépni, büntetésképp valóban megteheti... Nyilvánvalóan nem kellett volna elvállalni ezt a postási szerepet. Meg azt, hogy másodszor is belekeveredjem ebbe a bonyolult szövegfolyamba, ahol a regény egyre inkább önállósodik a történettől, és miközben az utóbbi nem és nem halad előre, az előbbi, azt a keveset, ami kidudorodásaival és kinövéseivel néha nagyon is sok, túl sok, beszélhetnénk a bőség aszályáról is, de erről majd később, egyszóval a regény azt a kis cselekményt, valamiféle jelentéktelen utcai találkozást, amelynek a jelentőségéről persze már rég magunk is meg vagyunk győződve – de ki az a mi? –, azt a kis cselekményt úgy gyúrja, gyúrogtatja, hol vizet, hol lisztet adva hozzá, mintha csak ugyan kenyér sülnetne ki belőle. „Tudjátok, mire gondoltok? A kenyér csak víz és liszt, összegyúrva, aztán megsütve” – mondja az írás. Persze valamelyikünké, aki persze nem én vagyok. Hiszen én is nem-én vagyok. De ki az a mi, ki az a valamelyikünk? Egymást írjuk, ahogy valamelyikünk írta, de talán nem csak egymást. Itt egy regény írja magát, és nem sokat törődik a regény hagyományos szabályaival. Persze ilyenek sincsenek, legfeljebb annyi, hogy mindig köt egy előzetes szerződést az olvasóval úgy az első mondata táján. Itt pedig ezt a szerződést rúgjuk – de ki az a mi? – föl újra és újra. Ki az a mi? A mi az itt: nem mi. A regény pedig afféle homunculus, összekeveri, meggyúrja és kisüti önmagát.

Nem kellett volna ezt a feladatot elvállalnom, mert ahogy nullpontra téve adtam át a cselekményt pár hónapja (ha ugyan itt lehetne hónapokról, vagy akár csak múltról és jövőről beszélni), annál jóval mélyebb nullponton kapom vissza. András, aki persze én is vagyok – de ki az az én-is? –, András elmondta a közvetlen előzményét annak, ami a szöveg elején történt, be lehetne fejezni, de jövők én,

áttörve a cukornádültetvények karamellás lágján, a kezem azonban nem sáros, hanem, mint egy háziasszonynak ünnep előtt, könyékig lisztes és víz tapad rá: cselekmény, cipelem a kenyeret. Jó volt egyszer nálam tartani a történet veknijét, de azóta több is készült belőle. Nem állítom, hogy hamisítják (azaz hamisítjuk – de ki az a mi?), csak azt, hogy már nincs eredeti sem.

És hogy Bakonymérő létezik-e? Hát persze. Legfeljebb az a kérdés, mi léteünk-e? (Ki az? hallatszott bentről, valaki kikukucskált, te voltál az, régi barátnőnk.) Ez persze fellengzős beszéd megint, mert természetes, hogy léteünk, ha még emlékszel arra a két kórházi évre, amit együtt, két egymás melletti épületben töltöttünk, Regina.

Nálatok nem változott semmi. Legfeljebb nem itt laktatok legutóbb, mondom, és már ülök is le kedvenc füles fotelembé, ennyi pihenést megérdemlek az után a nagy út után, amit idáig megtettem.

Persze mindenki a saját szabályai szerint játszik. Nem regény ez, hanem elbeszélés-fa, melynek többfelé tartanak az ágai, családfája az egy látszólag jelentéktelen eseménynek, magyarázom, mert küldönc vagyok, és át kell adnom az üzenetet, csak az a kár, hogy nem mondták meg nekem, pontosan mi is az, most tehát beszélnem kell, hogy az a talán egyetlen fontos szó benne legyen a beszédemben, de közben a falra tett családfát nézem az íróasztal fölött, ez a ti családfátok?, kérdezem, te a konyhából bekiáltasz, igen, a miénk, én meg kétségbeesetten motyogom, hogy inkább meg se halljad, de ki az a mi, visszatérek a családfa törzsénél lévő eseményhez, ami egy tévesen azonosított Pannónia utcában játszódott, egy dátummal nem pontosított, tehát időn kívüli pillanatban. Innentől pedig úgy burjánzik minden, mint a vadcukornád és a gaz a Vértestől délre. A fikció nevű növény különös hibrid, te is tudod, Regina. Első ránézésre a kukoricára, vagy még inkább a kölesre emlékeztet, de nem a termése ehető, hanem a szára. Az íze ugyan keserű, de kitűnően oltja a szomjat, melegben hűt, nagy hidegben viszont, amennyiben hozzá tudunk jutni, csökkenti a fázást, megakadályozza a lábujjak lefagyását. Ez utóbbihoz persze az sem árt, ha mediterrán éghajlathoz illő vékony cipőnkbe legalább újságpapírba göngyölve

bújtatjuk be a lábunk. A csodaszereknek ugyan nagy az erejük, de legjobb, ha kombinálva alkalmazzuk őket, bese-gítve, amennyire lehet, a csodának.

Regina szembefordított velem egy széket, az asztalra kenyeret és sót tett, meg egy pohár tejet. Egyél, András.

Egy mozdulattal jeleztem, hogy nincs minden rendben.

Nem véletlenül mondom ezt, folytattam, mintha nem is történt volna közben semmi. Tulajdonképpen ezért indul-tam Bakonymérőről a fővárosba, a történet miatt. (Tehát mégis létezik Bakonymérő, vetetted közbe kíváncsian, de még annyit se mondtam, hogy már mondtam, hanem foly-tattam tovább, mert nem vehettem tudomást arról, hogy most már nemcsak a történet, de maguk a mondatok is állandóan körbe járnak.) Ugyanis feleségem, SZÁJ, akinek a száján a legszebb történetek élnek a világ, azaz Bakonymé-rő múltjáról, mert ő a mindennapi történetmondónk, aki-hez ráadásul olyan szerelem fűz, amelyet nem ismernek se a reménytelen szerelmesek, mert vágyakozásuktól nem látják a valóságot, se az épp egymásra találók, mert a vá-ratlan boldogság kioltja bennük az érzelmeket, amikor tehát SZÁJ aznap újra történetbe kezdett, hirtelen elbi-zonytalanodott. Egy történésznek pontosnak kell lennie, mondta. Mi pedig semmit nem tudunk. Ennek a többszörö-sen hamiskártyás törvények szerint működő világnak nem ismerjük sem kiterjedését, sem időbeli elhelyezkedését. Jó lenne tudni, hogy Krisztus előtt, vagy Krisztus után élünk, mondta. És hogy mi a helyzet Rilke, Huizinga, Einstein vonatkozásában. (De azt nem kérdezte, hogy van-e a mi-enken kívül másik Pannónia utca. Most itt nálad, mondtam Reginának, a Pannónia utcában, már világos, hogy minden attól függ, hogy határozzuk meg, ki az a mi.) A körénk gyűltek egyike megszólalt, ennyiféle időszámítás létezik?, én meg elsápadtam, mert éreztem fejemre közeledni a bajt. Pontosnak kell lenni mindenestül, mondta SZÁJ. Föl-tápáskodtam, ugyanolyan kelletlenül, mint amikor ke-nyerért küldenek, de ugyanolyan önkéntes megadással is. Az én lázadásom általában az engedelmesség, az engedel-mességem pedig egyfajta malícia, ahogy a forró kenyeret kezembe veszem.

Még az éjszaka beállta előtt indulsz, mondta SZÁJ, a tűz körül ülők irigykedő és részvételi pillantásokat küldtek felém, ki-ki tapasztalata vagy tapasztalatlansága szerint. Tudjátok, kezdtem, van egy barátnőm a fővárosban, régi, nagyon régi ismeretség. Annak idején, mikor még Szájt nem ismertem, elhatároztam, ahogy most ő határozta el a nevemben, hogy fölmegegyek a fővárosba. Fiatal voltam, és akkoriban tettem szert egy olyan bozótvágó késre, aminél jobbra, azt hittem, sohasem lesz szükségem. Pár hét alatt eljutottam Mátévár környékéig, de ott egy portyázó álarcos orvoscsapat fogságába estem, akiknek mindenáron betegekre volt szükségük, hogy szanatóriumukat fönn-tarthassák, mert a királyelnöktől nagy támogatást kaptak, de csak ha az egy ágyra jutó két-három beteget igazolni tudták. Nem ment volna másképp, a közeli édesmocsarakból lidércszelídítőket fogadtak fel, belőlük alakítottak szabadcsapatokat.

Azt kérdezték ott a tűznél is, mint te, Regina, hogy mi az a lidércszelídítő. A lidércszelídítés az egyik legkeményebb munka, amiről valaha is hallottam. A Római-tó vize, amikor a tőle északra levő cukornádültetvények lassan annyira elharapództak, hogy a talaj megsüllyedt, ahogy csak a jégkorban süllyedt meg a gleccserek alatt, a tó vize beömlött erre a területre is, és így afféle szabadtéri pálinkafőzővé alakult, a sok cukros nádszár erjedni kezdett, aztán az egyre töményebb szesz sok helyen fölgyulladt. Olyankor a talaj, a víz több nap alatt feketére, sötétbarnára égett, és mindent vastag karamellréteg fedett. Arra szokták mondani, hogy befagyott a tó. Hát ebben a tóban és ez alatt a jég alatt éltek Pannónia legerősebb halai, a nagyon édesvízi cápák vagy cukormacskák. Két méter hosszú veszedelmes mindenevők voltak. A lidércszelídítők övig érő halászcsizmában gázolva közöttük megtanulták terelgetni őket, legeltették a nádasban, mint a marhákat, és málnapiros, savanykás húsukat jó pénzért eladták. De vigyázniuk kellett, mert egykönnyen ők is a cukormacskák áldozatai lehettek. A folytatás ismerős. A túlhalászat miatt egyre többen kénytelenek közülük más munka után nézni. Lassan a víz is egyre lejjebb apadt, a cukormacskák mára jó-

formán teljesen kivesztek. Meséltem nekik, mondtam Reginának.

Akkor már nem is olyan veszélyes arrafelé áttörni az ingoványon, mondta valaki, nem láttam, hogy ki, a szeme izzott a tűz visszatükröződő fényénél, talán kenyeret is lehetett volna sütni az izzásánál, és biztos, szívesen elkísér, ha megengedem neki, én azonban nem akartam egyszerre ekkora gondot hozni a nyakadra, mondtam Reginának.

Tudjátok, meséltem nekik, és a feleségem, SZÁJ csupa fül volt, hátha valami olyat hall, amit eddig még nem meséltem el, tudjátok, ezek a lidércszelídítők az orvosbárók katonái lettek, és egyszerű kötélcsapdával fogtak meg. A nád közül kötél lógott le, de akárhogy is bámultam fölfelé, nem láttam a végét. Elkezdtem rajt fölfelé mászni, akkor letről valaki hurkot kötött a lábamra, másvalaki egy óriáslevélről kihajolva elvágta a kötelet, de nem zuhantam le, már húztak is a kórházvárosba egy vitorlázó repülőgéppel. Mikor ezek a szitakötőszerű repülők járnak, az a bőség aszálya.

Regina ekkor fölnevetett, ő tudta, hogy a történetem itt egyáltalán nem találkozik az igazsággal, tudta, hogy Mátévára önként vonultam be, mert akkoriban már annyira kínozott a neuraszténia, hogy nem tudtam magammal egy szobában lenni, és csak a két épületnek az a csodálatos rendszere mentett meg, amit ott alkalmaznak, hogy egyikben a testet, másikban, ne nevessek barátaim, Reginát nem akartam becsapni, ez így volt, a másik épületben a lelket szállásolták el. Délelőttönként találkozhattak csak a kétórás sétán, amikor a behavazott, hatalmas parkban mindenki kedvére járkalhatott, és, ezt még te se tudod Regina, akkor bizony néha nagyon messze merészkedtem, föl a zergejárta hegyek közé, kezemben bottal, meg egy tálrizzsel, kulacs bakonymérói ezerjővel az övemem. Volt egy találkozóhelyem a démonnal, aki aztán továbbirányított a remete lakatlan viskója felé. Ott megaludtam, és csak másnap szálltam alá a hegyekből, de mindig épp az engedélyezett két óra végére érkeztem meg, úgyhogy nem lett nagyobb baj a dologból.

Az elbeszélés valamelyik szálát pödörgettem a kezemben, mikor a feleségem mindent értve, hiszen ő pontosan tudta, mikor tréfálok, leintett. Ne most beszéld el, ami történni fog veled. Én majd elmondom, amíg odaleszel. Végtére is történész vagyok. Igazat adtam neki. És ahogy sejtethed, mondtam Reginának, és végre az egyik kenyérért nyúltam, de helyette hirtelen elhatározással inkább a tejespoharat vettem kézbe; természetesen rábízta, hogy elmesélje a történendőket, én csak jöttem, de itt már, ebben a másik Pannóniában nekem kell helyt állnom.

Tehát azért jöttél, kérdezte Regina, hogy meggyőződj róla, létezőnk-e mi itt, a Pannónia utcában?

Igen, vallottam be.

Nos, akkor láthatod.

Mit, kérdeztem aggályosan.

Hogy egy-két dolog történt itt mostanában, mondta, nekem kicsúszott a kezemből a pohár, és a tej meg az üvegszilánkok jóformán beterítették a padlót.

Mi ez a lövöldözés, kérdeztem (mi az a mi?), Regina az ablakhoz szaladt, de engem már nem engedett odalépni. Harmincas évekbeli autók ajtajának csapódását hallottam. András szökött pisztolya, felelte elsápadva.

Az enyém?, lepődtem meg.

Dehogy.

Hát akkor, *mit* mondjak odahaza?

HUSZONEGYEDIK FOLYTATÁS: PANNÓNIA: A VÉG

(„és egy kezdet”)

Mörczo doktor fogorvos felé sietett. Így, igen, nem fogorvoshoz. Hogyan volt ez, mindjárt meglátjuk. Nem időzhetünk hosszasan a dolgok bemutatásán. A Hold utca környékén Mörczo (doktor? csak ő mutatkozott be így, nem tudom igazából) nem is biztos, hogy „doktor fogorvos”, lehet, hogy csak „technikus fogorvos” felé ment, volt ott egy ilyen. A Hold utca környékén. Fölfedezte egyszer. Azonnali műhely, elsősegély. Kék égők, anyagok szaga, kis beugrók, akár egy szerény kozmetika a régi évtizedekből. S Mörczo jobb elülső foghídja pár nap múlva leszédült. Jól jött, hogy ott a Hold Vásár-Csarnokkal szemközt a fogász.

Át is ment, kora délután. Ivott egy kortyot az Arany J. utcában, (másnap zárták be „örökre” azt a helyet, a vég volt hát, amit elkapott), vitte a háromtagú hidat, irgalmatlanul parányi csontok voltak csak az ínyben; röntgenről szó sem lehetett, milyen állapotban vannak a csontocskák; ragasztottak fel már Mörczónak fogat így egyszer Tangerben, ott nyaralt, Gibraltárnál ment át, és sokat mászkáltak a kis régi kikötőben. Mert a helyi jelentőségeknek, elővárosi emberek, ott voltak a vitorlásaik, állt mindennap a korzó. Mörczo hallotta egy nap, hogy az egyik asztaltársaság – a tengerparti teraszon ültek – Maigret felügyelőre emlékeztető alakja: fogorvos.

Ez akkor nem érintette.

Valahogy köszönőviszonyba keveredtek, lehet, Marie ismerkedett meg a fogorvos jóindulatú, húsos arcú feleségével. Mindegy is.

Mikor másnap lejött a bal oldali kettes koronája, Mörczo mutatta Marie-nak, aztán a szemétkosárba vágta. Még öt napjuk volt Tangerben; ez is elszűrődött, mondta Mörczo, másrészt öt napot ki lehet bírni.

Akkor lementek a strandra – a vitorlásokikötőn túl volt, egy móló csak –, s összetalálkoztak a fogorvosékkal. „Hol az a korona?” S Mörczóék visszamentek, a kávézaccon ült a korona. A fogorvos, egy René Pater-Prisonne nevű jókedélyű, „natúr” úr, papos (Mörczóék később vitorláztak is vele) kitisztította a koronák belvilágát, Mörczo csak nézett. És fent voltak a pótfogak. Hús évig működtek még jól. Történetük most érdektelen.

Mörczónak egy bal alsó fémhídja lukadt ki, pont mert a jobb oldali hídon nem mert rágni, „túlzott igénybevételtől óvjuk azért”, mondta neki a fogtechnikus, irgalmatlanul a bal oldali őrlőket vette igénybe, a luk alatt ráadásul be is romlott egy viszonylag teljes fog; fájni kezdett, Mörczo évtizedek óta nem használt fogpiszkálót, most ezekkel a vékony pálcikákkal kotorta ki mindig a lukba került ételmaradékot. A fájás első pár napi hullámozása után a luk elviselhetővé vált – lehetett vele együtt élni –, s Mörczo váltig halogatta a fogorvoslátogatást. Holott tudta, ennek meg kell lennie egyszer.

A technikus előtt szinte minden héten – háromszor, négyszer is – elhaladt, de valahogy eszébe se jutott bemenni. (Röntgen kell etc., nem tudta, élő fogak vannak-e a fémhíd alatt stb.)

Mörczo nagyjából az én útvonalamon járt, csak én mindig leálltam a Hold utcai csarnoknál, papírt vásároltam „az ápiszban”, így, már kis á-val, még mindig őrizve azért a régi nevet, madárholmit, vagyis fürtös kölest és homokot, kanári vegyes eleséget Totyinak és Rudinak; hogy már csak ők voltak. De Mörczo a Pannónia utca felé vette útját, s nem is velem azonos időpontokban közlekedett.

Rejtély, hogyan tudok róla akkor mégis!

S a legkevésbé azt tudom, hogyan történt az a dolog. Tervezgetett-e fogorvoshoz menést Mörczo? Gondolatairól mindaddig, míg a fúró a fejére nem zuhant, nem tudok.

Ez különös nem?

Mindenfélét tudok Mörczo dolgaiból, ám e gondolatait nem tudom.

A gyermekorvosnővel (Mörczo felesége) sem beszéltem. Mörczo nevezte így, ezt már tudjuk.

A fúró a következőképpen esett Mörczo fejére: ...

Az utcát nem akarom megnevezni, természetes, hogy az ottani lakosok, alkalmi munkások stb. emlékezetéből nem törlődik egyhamar az eset, utcanévvel mégse rögzítjük.

Mörczo ezen a bizonyos utcán haladt, s megpillantott messziről egy munkást. Kemény sapka volt rajta (a munkásén, s nem Mörczo fején), épp fölfelé igyekezett három foknyi zömök (tömör) bolti lépcsőzeten. Mörczo aligha látta, mit szorít a hóna alatt, ellenben a munkás keze, teste elé emelt két karja tele volt kisebb tárgyakkal. (Festékes dobozok?) Egy doboz hirtelen lepottyant. Mörczo elhatározhatta, fölemeli. Segít. Akkor még két doboz elindult. A végén öt doboz állt meg a lépcső tövében, de a munkás nem mozdulhatott, s különben is, látszott rajta, tudja: pillanatokon belül ajtót nyitnak neki, s akkor a kiszolgálónő – kisasszony? stb. – felszedi majd a dolgokat. Ez így is történt (volna), illetőleg így történt.

Mégsem egészen.

Mörczo lehajolhatott, hogy felszedjen két dobozt. Abban a pillanatban nyílt az ajtó.

És kilépett a kiszolgálónő – kisasszony? stb.

Megbökte volna a munkást? Mondott neki olyat, hogy „hello, Misikém”, „hili-heló, Pista”? Tagadta, hogy mondott volna, vagy hogy a munkást megbökte volna, ezért ejtette ez Mörczo lehajtott fejére a fúrótestet. Nem a fúróhegyet, a fúrótestet. Testesen, irgalmatlan súllyal zuhant a fúró Mörczo fejére.

Épp a harmadik dobozt akarta felvenni.

Emlékezett rá aztán, el is akarta mondani, hogy erről volt szó. Ezt mintha senki nem értette volna.

Kicsit szédült, felállt. Valamit mondtak neki, nem értette. „Hagyja csak!” Fájdalmat érzett, hirtelen a lukas foga is megsajdult. Még egyszer elzuhant Mörczo, majdnem feldőntötte a munkást. Nyilvánvalóan nem mondtak olyat, hogy „részeg ez”, „hát ez bemólézott?” – nem is mondták volna.

Akkorra már két járókelő is ott volt, Mörczót bevitték a helyiségbe. Ez döbbenetes élmény volt neki: hirtelen bent volt valahol, egy térben, melynek opálüveg ablaka mögötti teréről eladdig nemcsak fogalma sem lehetett, de nem is

gondolt erre a térre. Miért gondolt volna? Marie kocsmája felé igyekezett.

De ezt sem egészen így gondolta. Furcsa módon most jött vissza neki a tangeri élmény (Marie, a fogorvos és húsos arcú, jóindulatú felesége), most gondolt mindezekre, innen tudom, miket gondolt akkor.

Vagyis mit idézett föl.

A helyiség, ott a Pannónia utca környéki utcában, a tangeri fogorvos rendelőjére emlékeztette. Csak a lépcsők – ott is lépcsők! – voltak napfényesebbek. Borús volt az idő odakint, emlékezett vissza Mörczo.

Az eget hamarosan megláthatta.

Ám egyáltalán nem „úgy”.

Ennek a keddi (csütörtöki stb.) napnak az egét a Pannónia utca felett.

Jól bevertem a fejem, gondolta. Mondta is. Láthatóan nem értették. Tehát nem Tangerban vagyok, gondolta, rém érthetetlen. A fogorvossal ők hamar, napszálltára visszatértek a vitorlázásból, Mörczo különben nem volt az az utazgatós alkat, hol lehetek? Itt egy szót sem értenek semmit, amit mondok, állapította meg. Nem furcsállta egy szemernyit sem, hogy a munkás, a kiszolgálónő – de ez nem bolt volt! – és a főnök, Maigret-szerű alak, jó ég, még ott volnék?, de ahogy nyelvével érezgetni próbálta volna fogait, nem érzett semmit, nem tudta megmondani, melyik korona, híd stb. van lent, melyik – netán mind – fönt.

Nem értjük egymás nyelvét, állapította meg csakhamar. És hol van Marie? Vitorlázni együtt mentünk még el, nem vitás. De arra nem emlékezett, hogy Marie a vitorlázásból haza is ért volna. A Kis Pompadourban ültünk... De álljunk meg! Nem is. A fogorvos, René Pater-Prisonne, egyszerre elszomorodott. „Egy halálraítéltnek kell végső vigaszt vinnem.” Ezt mondta. Mörczo meg akarta kérdezni a helyiségben lévőkötől, elképzelhető-e ez. Fogorvosi szolgáltatás mint végső vigasz? Betömik egy halálraítéltnek a fogát? Visszaragasztják a hídját, ez az, a hóhér reggelijéhez.

Ezt ő mondta, gondolta akkor Mörczo, hiszen ezt én mondtam mindig Raymondnak. Egy ilyen kaja kéne az Yvettbe. Vagy Violette. Marie Töltve, Picsa Pascal, efféléket kifirkáltak mindig. De egy Hóhér Lakomája, az kéne.

Májszertartás. Borjúmáj zöld cafranggal, csivava és timori bors, laza lével, uborkalével és Aloé Verával. Marie Aloé Verát használt. Ver a Vera. Vera ver, a'. Leveske értette a viccet. A tréfát is. A viccet.

Ott ment a Pannónia utca felé. Az egyik sarkon bezuhant az árkádok alá. Valakik fölemelték. De hol az üzlet, a tér, a festékes dobozok? Öt festékes doboz. Össze ne fussak már az arabbal, gondolta. Hol a revolver?

Akarta mondani, semmi baj, inkább futásnak eredt. Már emlékezett: a boltot lebontották. Hirtelen nem volt ott senki. Se a festékes dobozok, se a kisasszony, se a munkás, se a főnök. Ő ezt a pillanatot használta ki nyilván, ellógott.

Őrök sehol.

Próbálta mondani ezeknek – akik fölemelték –, mi van. Látszott rajtuk, nem értik. Valami ki volt írva az árkádok fölé. Színes dobozok voltak náluk. Akik fölemelték. Két doboz leesett. Az idős hölgy kezéből. Az idős férfi arca bosszús lett volna? Ő segíteni akart. De mellényúlt. Végül se a dobozok nem voltak sehol, se a páros.

Elérte az Yvettet.

Ez nem is az Yvett. Ez Marie bárja. Ez a... nem tudott rájönni, milyen utca. Nem. Bement. Ez Marie bárja. A Salamon Úr. Ez volt kiírva. Aloé Tahiti rizzsel. Talán ez volt kiírva. Már bent volt, valaki feldobott egy fém ötvenest. Miért?

Bent volt, nem az ötvenes volt a baj – hol van Marie?? –, hanem hogy nem emlékezett rá, mi volt kikrétázva a táblára. Talán mégse Salamon Úr, de Tahiti.

Tahitiban volnék??

Azért nem értenek egy szót se. Láttá, röhögnek körülötte, de nem értett egy szót sem. A jelek szerint őt sem értették.

Tahitin vagyok az európai bárban.

Provanszál a neve.

Ez az.

Kerekíteni próbálta száját. Formálta a szavakat. Röhögnek, mert nincs fenn a hidam. Fájdalmat nem érzett.

Nyomták lefelé.

De kik?

Senki nem nyomhatta, mert ő nyomta. A valagam nyomom, akarta mondani, de egyedül volt a vécéhelyiségben – dobozok sehol, munkás sehol, sárga kemény sapka –, hirtelen óriási erővel kirottyant belőle valami. Szerte a vécé köré.

Magára zárta az ajtót.

Ezek engem összevernek. Kicsinálnak. Volt egy kis ablak, magas ablak.

Felállt a csészére, szökdelni kezdett. Furcsa érzés volt a fejében. Valami lötyögni akart, de nem tudott. Nyomasztó az alacsony mennyezet, és csupa mocsok. A mocsok mennyezet.

Párizsban vagyok!

Párizsban, vagy sehol!

Párizsban, ezt gondolta.

Ez gondolható volt.

Még jó, hogy meg tudtam szökni. A hátsó ablakon. De hogyhogy az egészet le is bontották rögtön?

Mit bontottak le?

Fekete palatáblákból voltak a kunyhók. Valaki feldobott egy ötvenest. Ételek nevei felett kezdett ragyogni ez a csillag. Provanszál Leveske, ki volt-e írva ez? Nem tudta.

A kis ablakon nem fért ki. A fejét alig bírta visszahúzni. Mitől ilyen duzzadt a fejem?

Ezt gondolta. És hogy rég el kellett volna menni a lukas híddal és a beromló foggal.

René biztos jól kifizetőtlenítette a koronákat. Az biztos. Kávét nem kért volna,

az biztos. Körben csupa szar volt a fülke kőpadlója. Mint folyékony, barna lávazacc.

Kilesett.

Sehol senki. Hangok sehol.

Az előtérben megeresztette a vizet.

Feje nem fért a csap alá. Elvágódott.

Szerencse, hogy fel tudtam tápázkodni, gondolta. De erre se emlékezett már tisztán. Át kell vágnom köztük, keresztl kell hatolnom.

El kell mondanom, hogy...

...nem tudta.

Kézről kézre adták.

Aztán valami más volt megint a tér. Hatalmas fény. Ez egy rendőr. Neki akart esni. Mint egyszer, hogy bevitték, elaludt az óráni parkban. Az orvos mentette ki akkor is. Egy szál gatyában volt az ágy végéhez kötözve, mások rosszabbul jártak. Egy Raymond nevű kamionsofőr vitorlázásból jött meg. Napszúrás, ez volt a fejében, Raymond úr fejében, és ráivott. Bevitték, összeverekedett, eltörték a karját.

Akkora volt a kötés, meg ahogy kiállt a keze, mint a munkásnál a fúró. Milyen fúró?

Az orvos szerencsére elkapta.

Itt se értették egy szavát se.

A tahiti orvosok, ezt egy bűnügyi regényben olvasta, a világ legjobb piramisait építették, a legjobb szívbillentyűsebészek. Csere, bere. Csere, bere. Ez volt. Egy szavam se értik.

Ezek itt egy szavam se értik.

Csücsörített.

El akarom mondani...

Beleszopott a levegőbe.

Csak fényesség folyt. Csak fényesség.

Na, most ezt akkor...

„Raymond úr” állt ott. És „Marie”.

Raymond úr keresztretjtvényfejtést hagyott abba, mikor értesítették őket. Mörczónál csak a „Marie bárja”, telefonszám, ennyi volt. Igazolvány, semmi. Pontosan láttam őket.

Barátomat hamar kapcsolták, elnézést kértek, öt perc múlva hívjam. Megbeszéltük a dolgot.

Most Raymond urat hagyom. De furcsa, sose láttam még, és ő is, Marie is hirtelen világossággal állt előttem.

A Provanszál Dolgot nagyon röstelltem. Meg fogom keresni Leveske élettársnőjét. Majd finoman érdeklődöm Marie ivójában. – Na, akkor barátom elmondta: korrekt lehet a feltételezésem. Történhettek a dolgok „pontosan” így. Persze, „pontosan”-t mondani itt lehetetlen. Ellenben...

Örültem (alig kaptam vissza a szót), hogy nem mondtam: persze, csak idézőjelben van minden ilyesmi. „Ray-

mond úr”, „Marie” – aztán nem lehet sokat vacakolni, csak azt mondjuk: Raymond úr, Marie.

... ellenben az óriási hiba volt, hogy abból a festékes helyiségből, a munkás, ugye, és társai, elengedték. Ilyenkor azonnal mentőket kell hívni...

... és barátom elmondta, mi a két fő-fő véglet. Tompa tárgy okozta súlyos ütés a fejen. Aha. Esetleg fél óráig a krapek semmit nem mutat, nincs külsérelmi nyom, alig, és aztán összeesik, kész. Esetleg rejtelmesen beszél, netán vartyog mindenfélét összevissza, látszhat részegnek is, hát persze. Ahány eset, annyi. És ha beviszik valahova, és simán elengedik, utána felelősségrevonás jön. Barátom, persze, csak úgy értette, hogy általában érdeklődöm, nem személyesen. Furcsa is lett volna megmondanom, hol volt a tömör lépcső, a munkás a fúróval. Azonnal az én felelősségem is felmerült volna, holott mi az? Ott se voltam, miképpen lehettem volna ott? Ezekről a részletekről – egyelőre – semmit! Szigorúan.

És még az van, Janikám, mondta a barátom, hogy itt elsősorban előjön az amnézia, ez teljesen gyakori. A koponya tompa erőbehatásánál... a koponyára mért tompa erőbehatásnál...? Nem vállalom, hogyan helyes. A koponyát ért tompa erőbehatásnál. Már jártam a bolt mellett, ugyan, a munkás naponta megjelenik, nem fúróval, nem hinném, hogy fél a lelepleződéstől, engem nem ismerhet... el ne felejtsem, ezt akartam mondani: van itt egy orvosi szakbolt... szó sincs róla, hogy a lelepleződéstől félnék, miben lepleznének le? De talán látták a balesetet, és furcsállhatnák, miért keresek agysérüléssel kapcsolatos könyvet.

Rossz a visszaút, mondta barátom, a beteg visszaújtja? A normális életbe? Sebtén jegyzeteltem csak, ezek vannak: a kemény burok alatti vérömleny. Vénás vérzés! Ezt bekarikáztam. Vajon miért? Retrográd és antiretrográd.

Vészes neurológiai tünetek...

„Fény”...? mi ez...? Fény traumán át... lehetetlen. Ez valami más lesz. De ennyit is jó tudni.

Zavart tudatállapot...

Kis betűkkel, bekarikázva: dizartriás...

Mindenesetre utánaérdeklődtem, és ennyivel is többet tudok. „Ennyivel” – az enyhe szó. Szinte mindent.

És most akkor itt fog kezdődni.

Jamesz – mondta a feleségem; nem bántana már, de nem is bírtam volna azért igazán soha, ha csak úgy „janizna” –, kihűl a kés-villa! Elbambulhattam kicsit. Pedig én kértem rántott májat citrommal.

– Ah! – Evéshez láttam. Éreztem, furcsán mosolygok. Vigyáztam, nehogy csücsörítsek. Jó érzés volt, hogy minden szavamat értik. Vagyis a feleségem, persze, a többiek hirtelen eltűntek. Raymond, azaz „Raymond”, Marie, tehát „Marie”, a munkás – „a munkás”...! Tettem még egy kísérletet. – Holnap hozok a Holdból májat, akkor – mondtam. Ahogy rábólintott, tudtam, persze, érti. „Hozhatsz”, azt jelentette ez, vagyis...

„Azt”, „jelentette” ez...

„Ez...”

– Mondom, egyél, kihűl!

„Ettem”. „Utána” „bekapcsoltam” „a tévét”, „egy Cyrill nevű” „lesikló” „hatalmasat esett”. „Remélték”, „agysérülés nincs”. „Csak vigyorgtam”.

... aztán ez így kitisztult.

Csak vigyorgtam.

De azért közben: „csak...” Én tudtam. „Vigyorgtam”.

Nem tudtam, mi. Elkezdődött. Ez volt

A KEZDET.

És senki nem tudott róla.

„Senki”.

Szerencse, hogy a barátomnak a patológián nem mondtam semmi olyat se, hogy „meghalt a krapek”. Milyen krapek? Ezt kérdezte volna. Ja, hát van rá válasz, eleve, ahogy azt hiszi, azért hívtam csak, tisztára a nóta miatt. Hogy fel akarok dolgozni a szövegemben egy ilyen esetet.

Súlyos mulasztás, emlékeztem vissza, ezt mondta, ha nem jelzik, ha nem jól kezelik. Ilyesmi.

De ami furcsa volt: – Mit csinálsz? – kérdezte a feleségem. Én azt hallottam, a nótámat játszom. De lehet, hogy nem. Nem emlékeztem belőle semmire. Volt-e? Most akkor mi van? – Hejj! – kiáltotta „Marie”. Rávillantottam mind a 32 épséges fogam.

– „Milyen Mariról beszélsz te, nincs itt semmiféle Mari!!!”

– Hm?

– „Hejj!” – mondta „a feleségem”.

Ilyen modorai voltak neki. „Megárt neked a túl sok tyúkper”, akartam mondani, de valahogy nem. Láttam, „leemeli a polcról” a büntetőjogi-mit-tudom én mi XXVI. kötetét.

„A feleségem” „ügyvéd”.

– Csak a Camus-t olvastam – mondtam neki.

„Azért”, felelte, és nem is a büntetőjogi volt, hanem a „Válóperek” című népszerű kötet.

– Meghibbantál a sok patológiától – mondta –, és a csilagos égbe lesz megint a telefonszámlánk.

„A telefonszámlánk...!”

Hát ez a legjobb, gondoltam. De nem szóltam semmit. Áldottam az eszemet, hogy barátomnak tényleg nem említettem a dolgot; a krapekot, aki...

És vicc, hogy nem tudtam volna megmondani már a nevét se! Mi is?! Látásból, persze, tisztára ismertem már, vagy hát inkább, hogy láttam néha a Pannónia utca környékén... „láttam” „a Pannónia utca környékén”...? És mi az, hogy ismertem, amikor „a külsejét” egyáltalán nem.

Kun Árpád

HUSZONKETTEDIK FOLYTATÁS: JEAN-LÉON LEPIC: AZ ARAB HENTES

Füzérben csillogott a hajnali harmat a dróton. Pár csepp le is hullott a mélybe, ahogy Petit úr rálépett. Az első lépéssel felmérte az utat: pár száz méter a levegőben, középen kell vigyáznia, ahol a súlyától legjobban kileng majd a drót, egyébként tiszta rutin, könnyű séta.

Nem szólt senkinek, hogy hajnalban tesz egy próbát. A gyakorlás, a terepszemle magánügy, csak a produkció tartozik a közönségre.

Élete álomdrótjának érezte ezt, amely az Eiffel-torony és a Trocadéro között feszült. Nem mintha hasonló mélységek fölött nem kelt volna már át, nem látott volna hasonló panorámát, nem lett volna hasonló hírverés produkciói körül. Egyszerűen szerette a tornyot. Valami olyasfajta érzéssel, amely az érzéki szerelemre hasonlított leginkább. Sokszor állt meg a pillérei között, az apró szemű, fehér sóderbe sülyedve bokáig, és határozott testi vágy öntötte el. Mélyet sóhajtott. De voltak kevésbé szenvedélyes pillanatok is. Ment át vele a busz a Jéna hídon, és közeledve vagy távolodva kibontakozott vagy összezárult a torony formája. Lent szélesen indult a nehézkes, szétterülő pillérekkel, aztán az első szint magasságától csábító könnyedséggel szűkült össze.

„Nem hasonlít-e ez a torony valami különös istennőre?“, tette fel magának a kérdést Petit úr, és szemezni próbált egy körömcipős, fitt és férfias hölgygel, aki srégen szemben ült vele a buszon. „Alsó teste egy telt termékenység istennőé, a felső egy karcsú, légies tündéré.” A fixírozott hölgy szigorúan visszanezett, aztán különben is megnyomta a leszállásjelzőt. Ekkor derült ki, hogy egy fehér, a párizsi hölgyek közt mostanság divatos miniterrier is tartozik hozzá, amelyet, hogy a lábak sűrűjétől óva legyen, ölbe kapott.

Alig tett néhány lépést, és jókedve kerekedett. Szök-
kent egyet, hátraarcot csinált, ráklépésben ment tovább.
Elnézett a Grenelle toronyházai felé. A kihalt André Citroën
rakparton egy kukáskocsi szuszogott. Ahogy rátűzött
a felkelő nap, ragyogott a nagy, mozgó fémdoboz. Majd-
hogynem glóriát kapott, Petit úr elbizonytalanodott, hogy
a szemeteszsákokban, amelyeket összekapkodtak a kocsi-
ról leugráló overálosok, nincs-e bent a szeméten kívül
Párizs minden baja és bánata is.

A Szajnától távolabb, ahol meghagyták a régi Grenelle
egy-kétszintes házait, egy girbegurba utcában kinyílt egy
bejárati ajtó. A ház földszintjén még két lehúzott redőny
volt, s a redőnyök fölött piros betűs felirat: „ARAB HEN-
TES”. Az egyik redőny a bolt kirakatát, a másik a bejáratát
fedte. A most kinyílt ajtó pedig az emeletre szolgált, ahol a
család lakott. Az ajtóban egy férfi jelent meg. Kapkodva
öltözködhetett, ziláltan állt rajta minden. Egy rántással
megigazította bézs zakóját, és megpöccintette zokésapka-
ja ellenzőjét, hogy az a párizsi kiskocsmák ízlése szerinti
legideálisabb helyzetbe kerüljön. Ilyesformán rendbe hoz-
va öltözékét, még visszalépett az ajtókereten belüli félho-
mályba, s egy percre rá lendületesen jött ki újra. Könnyű
kis kéz nyúlt utána. Petit úr csak egy csupasz alsókart lá-
tott, a pongyola könyöknél lengő, rózsaszín fodrocskáit
csak sejtette. És a bézs zakóról eltűnt valami, csak szerel-
mes női szemmel látható szösz. A zokésapka most már
tényleg nekiiramodott, s nini, jobb kezében egy kis nejlon-
zacskó lengett!

Óvatosan becsukták az ajtót.

A ház másik oldalán kiskert volt, amely a párhuzamo-
san futó utcára nézett. A kertkapuban egy Renault-kombi
állt meg. Szúrós szemű, apró arab pattant ki belőle, hosz-
szan megnyomta a csengő gombját. Szélesre tárta a kert-
kaput, és betolatott a házba. Akkorra már futott ki eléje az
asszonyka, rózsaszín pongyolában. S miközben a kis arab
fehér köpenyt húzott magára, és azzal foglalatzkodott,
hogy a zsúfolásig pakolt csomagtartóból egy egész nyúzott
báránnyt ráncigált ki és dobott a vállára, csókjaival halmoz-
ta el.

Petit úr ciccentett, megvakarta a fejét ott messze fenn a dróton.

A zsokésapkás közben a Grenelle boulevard felé igyekezett. Ránézett az órájára: néhány percen belül a Duplexhez ér az első metrószerelvény, amivel hazamehet.

„Furcsa”, tűnődött Petit úr, „ezt a széltolót valahonnét ismerem. Csak egy kicsit láthatnám közelebbről! Hm. Hát persze, a mozgása! Járt ez már kötélén, sőt...”

Ekkor a zsokésapkás fölnézett, egyenesen az Eiffel-torony felé. Nyilván megérezte, hogy nézik. Odaintett Petit úrnak.

– Üdv, Blaise, vén apacs! – rikkantott, s integető jobb karján ott zirgett-zörgött a nejlonzacskó. Nem látta pontosan, kitalálta, hogy ki az a távoli, fellegekben járó alak, mint az ornitológus, amikor azonosít egy madarat, amely a horizontba vész, s így kiált föl: „Nézd csak! Ez bizony egy pirostorkú ölyv.” És nem azért ilyen precíz a besorolásban, mert látja a piros foltot elől a madár nyakán több kilométerről (még távcsővel is nehéz lenne!), hanem mert az ölyv röpte, élőhelye, vijjogása stb. szerint következtet.

Természetesen Petit úr sem hallotta ilyen messziről a neki címzett üdvözlést, viszont szintén kitalálta, mert rájött, hogy ez az alak André, régi, kebelbéli jóbarátja. Ráadásul szakmabeli, akivel már hosszú évek óta nem látták egymást, bár fiatal korukban együtt is felléptek egy ideig. Petit úr küszködött még néhány évet különböző cirkuszokban, de valahogy nem bírt megmaradni egy társulatban sem. Míg végül önállósult, a maga aszketikus-művészi módján folytatta tovább a kötél tánct. Magányos produkcióira sikk lett eljárni a párizsi sznobok között. Miután pedig kenyerére kenhette már az intellektuális krémet, szuperprodukciókat csinált, amelyek taroltak a médiában. Például az Antarktisz egy kiálló szirtje és egy kiszuperált szovjet atomjégtörő parancsnoki hídja között, vagy a vasárnap-hétfő vonal fölött táncolt át a dróton. Ezenközben André cirkuszi kötél tánccos maradt, illetve fél kézzel (fél lábbal) az, mivel kisebb, zavaros üzletekbe is belebonyolódott. Kicsi kábítószerkereskedés, nőfuttatás, apró betörések. Élt, mint hal a vízben. Úgyesen mozgott a párizsi alvilágban, amihez tényleg egy kötél tánccos ügyes-

sége kellett, hiszen az út néha kötélszerűen keskeny, és mélységek fölött visz át.

Petit úr is intett: – Szia, André!

André már be is lépett a metró épületébe, és eltűnt szem elől.

„Ez a zsvány!”, gondolta Petit úr némi irigységgel már a Szajna fölött, pontosabban a Jéna híd fölé érve, ahol körüllegték a folyóról felszálló párák, „Jó üzletet csinált. Nem elég, hogy légyotton volt, még egy jó kis báránybórdát is hazavisz magának.” Petit úr onnét következtetett a nejlonzacskó tartalmára, mivel tudta, hogy André él-hal e csemegéért, amelyet legjobb minőségben a párizsiak egy-egy ismerős, arab hentesről tudnak beszerezni. És Petit úr jól következtetett. A zacskóban bárányborda volt, öt gondosan levágott, faggyútól megtisztított szelet.

A Passy megállóból kihúzott az első metrószerelvény. Kibújt a föld alól, hogy magasvasútként robogjon át a Szajná-n, egy híddal lejjebb, mint amely fölött Petit úr sétált. Alig volt utas. Petit urat is csak egy fiatal lány vette észre, aki hazafelé tartott a munkából. A Champs-Élysées-n dolgozott, egy hajnalig nyitva tartó parfümáruházban. Illatos és álmos volt. Mit illatos és álmos? Átható, zavaros parfümszag lengte körül, és piros volt a szeme a kialvatlanságtól. Petit urat látta, a drótot nem. Tudta, hogy a félálom játszik vele, amikor embert lát sétálni a levegőben, ahogy így is lehetett volna, hiszen tényleg elaludt. A Duplexnél felszálló André majd kiszúrja magának, és leül vele szembe.

Miután a szerelvény elrobogott, Petit úr a másik irányba tekintett a Szajná-n, az Alma híd felé. A jobb parton, a hídfő mellett emlékmű áll, amely a párizsiak szerint idióta; az amerikai nép háború utáni ajándéka a francia népnek: aranyozott öntvény, leginkább fáklyára hasonlít, mintha a Szabadság-szobor kezéből vették volna ki és tették volna ide. Kultikus hely lett, amióta a walesi herceg elvált felesége, Diana éppen alatta halt meg autóbalesetben, a föld alatti gyorsforgalmi úton. Egy-két koránkelő, rosszalvó rajongó már ott téblábolt a márványtalapzat körül.

A Trocadéro parkjában az egyik padon egy clochard óriási ástással kezdte a napot. Nyújtózkodott, és egy pa-

lack bordeaux-i után nyúlt, amelyet tegnap egy afrikai ország nagykövetségének hivatalnoka hagyott a szemeteskosár mellett. Éjszaka zúgó fejjel jött ki a nagykövetség épületéből, miután egész áldott nap pályázatot írt az elsvatagosodás megállításáról. Kezében a felbontott palackkal leült az egyik padra. Elégedetten szétvetette lábait, nézette a túlparton a kivilágított Eiffel-tornyot. Éjfél volt, mert az óriási jelzőtábla, amely az ezredfordulóig mutatja visszafelé a napokat, épp eggyel kisebb számra váltott. Távolabb pillantott, az Invalidusok templomának kupolájára. Elmorfondírozott, hány kiló aranyat használhattak a díszítéséhez. Az jutott eszébe, hogy egy nagyon csendes helikopterrel hozzá lehetne férni az aranyhoz. Hosszú, totális áramszünetet kellene okozni Párizsban, gyors munkát végezni, és el a szajréval. „Eh, kicsit bonyolult”, sóhajtott. Nagyot húzott a palackból. De köpte is ki, mert úgy érezte, hogy dugóíze van a bornak. Sebj, rágyújtott egy szivarra, és jó fél óráig eregette a füstöt a sötétben. Aztán hozzáütögette a padhoz a csutkát (szállt a szikra), eldobta, és visszament az épületbe. A szikraesőt vette észre a clochard, már félálomban egy másik padról. Felcihelődött, odament. Meg is találta a szivar maradékát. A bordeaux-ival teli palackot csak akkor vette észre, amikor elgémberedve felébredt. Látta Petit úr, hogy vidáman ugrol az ádámcsutkája, ahogy iszik, és azt gondolta, hogy ez jó.

És a Delessert boulevard-on egy pirinyó padlásszobába is belátott a nyitott ablakon keresztül. Fiatal pár aludt meztelenül, egymást átölelve egy földre tett matracon. Az ablakpárkányra most fülemüle szállt, billegett néhányat, és csattogni kezdett. A fiú azt álmodta, hogy jobb oldalánál forrás fakad föl. Méghozzá éppen a tenyere alatt, amely combjánál, lefelé fordítva nyugodott a lepedőn. Bugyogott a forrás, cirógatta a fiú tenyerét, és átrendezte rajta a vonalakat. Csészényi medencét formált magának a kövecses talajban. A feltörő áram apró, fehér kavicsokat táncoltatott a vízben. A fiú ébredezett lassan. Már érzékelte a fülemüle csattogását, amely betöltötte a szobát, de még az álombéli forrást is a tenyerén. Nem hallotta, tapintotta a zenét. Olyan édes volt a pillanat, hogy egy csepp könny ült

ki a fiú szempillájára. Amikor pedig a könny leszaladt az arcán, már újra aludt.

Petit úr belefeledkezve hallgatta a fülemülét. Miután elröppent, elbáméskodott még. Lépett egyet – de mellé.

– A fenébe! – fakadt ki zuhantában.

Szerencséje volt, hiszen itt, közvetlenül a Trocadéro lépcsői előtt csak pár méter magasan húzódott a drót. Alatta pedig végig a szökökutat medencéi.

Nagy csobbanással hullt az egyikbe. Az aranyhalak szét-spricceltek, a turisták által bedobált mindenféle pénzérmék közül egy-kettő a hirtelen vízlökéstől átfordult, vagy arrébb sodródott. Petit úr, még mindig szitkozódva, kecmeggett ki a medencéből. Kisujjával kirázta füléből a vizet. Aztán leült, morcos képpel elgondolkodott. Eltelt néhány perc, lassan felengedtek a vonásai. Mosolygott.

André óvatosan megrázta az alvó parfümáruslány vállát a végállomáson. Az arab hentes felhúzta a redőnyöket. Diana hercegnő emlékhelyénél egyre többen lettek. A nagykövetség hivatalnoka ráborította reggeli kávéját a számítógép billentyűzetére. A pár még mindig aludt a padlásszobában. Azóta magukra húzták a takarót, mert fáztak. A clochard látta Petit úr zuhanását. Megcsóválta a fejét, és megitta a bordeaux-i maradékát.

A fordító megjegyzése

Pár hónapja levelet kaptam egy kedves québeci barátomtól, aki vel párizsi tartózkodásom alatt ismerkedtem meg. Azóta én hazatértem, ő letelepedett Párizsban. Filozófiából doktorál, de valamilyen számítástechnikai cégnél keresi a kenyerét. Emellett (elejtett megjegyzéseiből erre lehetett következtetni) irodalmi ambíciókat is dédelgetett mindig, amit én soha nem vettem igazán komolyan. Valószínűleg azért, mert azt hittem, kiköpött filozófusképe van. Meg is lepett szóban forgó levelében, amikor bejelentette, hogy nemsokára befejezi első regényét. Másik megjegyzésem az volt, hogy elküldte egy közös párizsi ismerősünk novelláját, amelyre véletlenül bukkant rá egy francia irodalmi lapban, a Trompe-lettres-ben. Szóval közös ismerősünk is ír.

Még hozzá ebben a lapban nem is akármit, hanem egy folytatásos játékot, amely abból áll, hogy egyik lapszámról a másikra tovább kell fűzni egy történetet. A történet ott kezdődik, hogy Blaise meglátja barátját, André-t, akivel már évek óta nem találkozott, amikor az éppen kilép egy arab hentestől kezében nejlonzacskóval, amelyben bárányhús van.

Az igazi meglepetés csak akkor ért, amikor kezembe került a Liget 1998. novemberi száma, és elolvastam benne a Pannon ABC folytatásait. Nem hittem a szememnek, elolvastam az októberi számban is a „pannon-blokkot”. Hm. A történet hasonlít, a nevek egyenesen megegyeznek (Blaise: Balázs, André: András).

Arra is gondoltam, hogy valaki a bolondját járatja velem. Mondjuk Vörös István, akivel tizennyolc éve barátok vagyunk. Talán ő szűrte össze a levelet François-val, a québeci barátommal? Dehát nem is ismerik egymást. Meg hát túl bonyolult tréfa lenne. Gyakorlatilag kivihetetlen.

Marad a véletlen. Egy francia és egy magyar irodalmi lapban nagyon-nagyon hasonló irodalmi játékot játszanak. Végül is miért ne?

Lefordítottam a François által küldött történetet.

Zeke Gyula

HUSZONHARMADIK FOLYTATÁS: KENYÉR-SAROK

Régóta készülök a *Ligetbe*. Nem, hogy „Ujjél!”, megfontoltabban, óvatosabban, ám állhatatosabban is egyszersemind. A liget nekem való, kezdettől, kezdetemtől fogva, mondhatom. Amolyan már-és-még hely, része a városnak – Városliget! –, de az erdőre is emlékeztet, a rengetegre, a mérhetetlen utunkra, melyet megtettünk, elő-lényeink sokaságára, nyákos sejtjeink hosszú küzdelmére, ahogyan önnön lépcsőházát építve kapaszkodott, zihált a kettős spirál, s meg-megállt kifújni magát a fordulóknál, mint a cekkeres nénik a Stáció utca bérházaiban. A ligetben nincs farkas, de benzinbűz sincs, illetve abban az időben még nem volt, amikor én a ligetbe jártam, futballozni jelesül. Egy idő óta ugyanis nem járok a ligetbe futballozni, máshová voltunk kénytelenek áttenni a focit, egy idő óta készülök csupán a ligetbe, csak hogy az már egy másik liget, ahová készülök, az, amelyet Ballagi Mór *A magyar nyelv teljes szótára* (Pest, Heckenast, MDCCCLXXIII.) szócikkében ekképp ír le: „...fákkal beültetett mulatóhely, sétahelyül szolgáló erdőcske.” Szóval oda, oda készülök. Szükségem lenne rá nagyon, mert Ballagi Mór szótára három cikkel feljebb Vörös István *lidércéről* is közöl egyet s más: „...tűzi manó, mely az utast félrevezeti és mocsárokba, ingoványokba csábítja, (...) iromba tyúk, mely nappal a boszorkányok ágya alatt van, éjszaka velük hál és közösködik, (...) az embereket álmaikban gyötrő, mellükre nehezkedő lény...” A tűzi manóval elvagyok, még szeretem is nézni kóborló, sugárzó testét, a „bolygótűz”-et, az iromba tyúkot tömött fogaimmal miszlikre aprítom, de a „gyötrő... nehezkedő lény” ellen szükségem van a ligetre, érthetik, nem szaporítom a szót.

Szóval készültem, készülök régóta már, és akkor levél érkezett, hogy jöjjek, a *Liget* közrefog egy földtörténetileg friss zárványt, Budapestet, mely viszont egy alig idősebb

római zárvány tüntető burka, ráadásul beléphetek egy ABC-be is mindjárt, a Pannon ABC-be, s benne adhatok-vehetek kedvemre bármit. Az ABC polcán csábító nevek, „Rakjanak ki a Domusban!”, nemrégiben ez írói szitok-kíváncsóság volt, ma már közönséges reklám, mely bizonyára jó befektetés, mert tétovaságukban mindenfélét vesznek az emberek. Beletúrtam tehát a tarka szöveghalomba, bizalmatlanul, megmondom, mert nem hiszek az ilyen közös regényben, a regényben magában sem hiszek, már ha az a regény, amit idáig annak tartottak, beletúrtam tehát, és igazam lett. Ami megvan, nem regény, bár talán, talán lehetett volna az, egyetlen egy esetben szerintem, ha Györe Balázs maga írja meg. Szóval semmi esetre sem lehet regény, sok okból nem lehet az, de nem-regény se lehet már, s nagyjából ugyanazokból az okokból nem. Értékes szöveghalom azonban máris, miként egy 45-ös rom, hogyisne állnánk összeszorult torokkal előtte. Hiszen kő van benne, fa és fájdalom. Üveg, könyvek, pucolt dió. Csak nem ház már, hanem sitt és halom. Kosztolányi már nem, de Harmos Ilona áll a Logodi utcában, és legyint. Hamvas Béla áll a Remete-hegyen, és legyint. Márai Sándor is áll a Mikó utcában, és legyint. Ennyi maradt. Márai, amint azt a *Föld, Föld!...*-ből tudhatni, kivitt Leányfalura néhány kötetet az ostrom elől, köztük Spenglert. Néhány éve, ex libris-szel, dedikációval enyém ez a kötet. Kétezer forintért méghez, figyelmetlen volt az antikvárius. *Der Untergang des Abendlandes*. Ennyim maradt. Ez a kötet. Ez az alkony, ez a Nyugat. Ez a Dooms. Hazám nem védőbástya már, hanem meglegelni látszik a helyét a nagy bevásárlóközpontban: Pannon ABC. Ex libris Györe Balázs, Simon Balázs, Békés Pál, és mind, mind a többiek... és most már én is.

Szóval szép, szép ez a rom, mert emlékeztet a valódi romra, a régi házra, s mert egyre inkább kitölti Györe Balázs tágas címének mindkét fenekét, szegleteit, bugyrait. Megdicsérem darabonként is a halmot, a torlódó portékát. Jó volt látni Simon Balázst újból prózistaként. Jó volt megtudnom Békés Páltól, hogy Z. Tibor egy igazi ember, Zám Tibor, és hogy igazából mi is történt vele. (Tetszett, hogy ez a valódi Zám Tibor, aki Békés Palinál számításom szerint 1993-ban hal meg, még igazibb alakban egész mással

foglalatoskodik Kiss Julianna olvasói emlékezésében, és 1992 augusztusában hal meg, s megszakadtam a megrökönyödéstől az Új Magyar Irodalmi Lexikon szócikkét olvasván, melyet a szerkesztők helyénvaló módon az olvasói levélhez csatoltak, s ahol egy harmadik igazi Zám Tibor már se nem zsoldos, se nem beteg, hanem szociográfus, és 1984-ben hal meg, és örültem, hogy Györe Balázs ugyancsak csatolt regényrészletében a negyedik igazi Zám Tibor azonosnak lenni látszik a harmadikkal, s végre nem derül ki, mikor hal meg. Tetszett az is, hogy mindeme fordulatok után a Zám-fonál a PANNON ABC raktárába helyeztetett.) Zoltán Gábor önfeledt játékossága imponál, mintha nem is ezen a tájon született volna. (Irodalomtörténészek, figyelem! Ezt az „önfeledt játékosság”-ot majd nem lenyúltni a Spenótban!) Németh Gábort szeretem, mint a testvéremet, *Angyal és bábuja* volt Hajnóczy óta a legfontosabb könyv a számomra, mely szöveggé feszítette a rom alatt uralkodó nyomásviszonyokat, s kihangosította a nyöszörgést... Amit ide írt, abból nekem az következik, hogy igazi regénynek Györe Balázs mellett épp és csak ő írhatná meg még ezt a PANNON ABC-t. Vörös István ugyancsak meglepetés, prózanyeresség a számomra, valami szerény, kalandos dinamika van benne (Spenót!), kávézás közben kiderült azután, hogy nemcsak ő, hanem az én anyám is Bakonymérről született, földiek volnánk tehát, kiegészíthetem ily módon Ballagit, a lidérc nem csupán tűzi manó, nem iromba tyúk, s nem mellemre nehezkedő lény, de földiekkel játszó égi tünemény is. Horgas Béla friss szövege által lett éjjelnappalivá a nyitvatartás. (A Mammutot egyébként nem sokkal a nyitás után, hál’isten-nek nélkülöm!, meglátogatta a családom, a feleségem a legfőbb emelet cukrászdájában, presszójában (?) fagylaltot vásárolt a pultnál a gyermekeinknek, s amíg tortát akart venni, leültette őket egy asztalhoz. A pincérnő azonban odament hozzájuk, s közölte, hogy a főnök rendelkezésére nem lehet az asztalnál ülve elfogyasztani a náluk állva vásárolt fagylaltot, csak azt lehet az asztalnál ülve elfogyasztani, amit már az asztalnál ülve rendeltek meg, és hogy ő is sajnálja, de ez így van.) Bóna László nem kevesebbet állít, mint hogy lehet játszani, minden körülmények között, azt talán nem, de

most, itt még igen, itt a PANNON ABC-ben is lehet, irigylem a kedvét. Levendel Júlia anyamód tereli Lucát, a történetet, valami nyugtató van benne, hogy a gondoskodás túlélheti majd a PANNON ABC-t, s talán a civilizációt is. Tamás Ferenc közbevetése élvezetes és pontos, mond egy magában is elegendőt a főtebb ki nem fejtetem okok közül: miért nem lehet regény már a PANNON ABC. Az önkényes szabálmódosítás bűnét, mint látható, magam is (el)követem. Márton László régóta elegáns profi, szövege talán keveseknek megszólaló kortörténeti betéteit élvezettel olvastam. Dalos Margit folytatásában szépet, szomorút villan a rabicfalón túl Pannónia, a római zárvány. Rác Péter föllekesített, igen, ez az, remek. így kell bánni Borges-szel, így Brezsnnyevvel, így a valósággal. Így való. Megnézem mindenét, hogy mit írt idáig, és ha jól tudom, hogy esszét és prózát nem nagyon, akkor igen-igen biztatnám rá. Kováts Albert egy régi, ám épp az általa írt módon és okokból elhanyagolt kérdésemre adott választ, amikor datálta ezt az ABC-ügyet, hogy ez a hetvenes évek végén jelent volna meg. Hát pár év ide-oda mindegy is, még érdekes lenne, hogy kitalálta; ki milyen utat járt be befutás előtt a szocialista kereskedelmi bürokráciában, fontosabb már, hogy magyar találmány volt-e, s ha igen, a határokon belül maradt-e, terjedt valamerre a táborban, vagy épp ellenkezőleg, máshonnan érkezett ide. Akárhogy is, igazi nyelvi gyöngyszem, példaszerű modernizációs gesztus, melyben ugye a gazdaság spiritualizálásának vágya fejeződik ki, az a cseppet sem sikertelen törekvés, hogy a szó iránti éhet is a kenyér iránti sóvárgássá tegyék, ha már itt előkerült, hát éppen ezért, a kenyér miatt léptem be én is a PANNON ABC-be. Sándor Iván szelíd erővel folytatja, amit minden eddigi könyvében is csinált, elbontja-elhordja, csoportosítja a romot, szavakkal falazza körül, mint valami pokoli, dohos sítet, a bűnt, és szomorú állhatattal épít regényt regényre mégis, minden szava fontos a számomra. Itt van azután, itt is van Tandori, tátott szájjal ámultam végig ezt az újabb, ki-se-tudja-hanyadik futamot, meddig tarthat, fohászkodtam magamban, meddig tart még ez a pazar(ló)futam, mintha életében először nyúlna valami régóta érlelt, sűrű anyaghoz, olvastam, ámultam, és meg-

köszöntem (egyéb híján) Istennek, hogy ez az ember él és ír, és hogy most illetődve vele is egy tálból leveskézhetek. Tetszik végül, hogy két Cyprian is van a PANNON ABC-ben, és ismeretlenül mondom közüjük Csajka Gábornak, hogy ha leállt fejműhellyel is ilyen szöveget ír, akkor nagy baj nincsen.

Beléptem tehát magam is, a kenyér miatt, mint mondtam, mely ott van a megpillantott barát hóna alatt, ide viném vissza a kenyeret, ha megengedik, és ott jó helyen is lesz nekem, a hónnak az aljában. Jobb lenne persze egy nőhónak az alja, a hón valahogy eleve nőnemű szó nekem, miként a kenyér is, ám a magyar társadalom nemes évszázadai pogány, nemtelen nyelvet hagytak rám, mely a félelem és a sóvárgás nyelve, és nem a különmemű szavak buja nászáé. Nem is nevezem úgy ezt a barátot, ahogyan azt a királyt nevezték, akinek uralkodása alatt a *Pannon ABC* keletkezett, mert szédületes bátorság, fenyegető kaland számomra a névadás, amin eldőlhet egy regény sorsa, el is dőlt rajta most is, tökéletesen elég nekem ennek a barátnak a távolodó alakja, és a hónának az aljában a kenyér. Györe Balázs nézete sem kell, messziről kívánom nézni ezt a kenyeret, madármagasságából, amint álmomban szoktam magamat néha, vagy amint hírek szerint a delirálók és a haldoklók látják magukat. Nem akarok fennen székelni, a kenyeret nézem csak, nem a világot, nem a Pannóniából oly sok vérrel lett PANNON ABC-t, csak a kenyeret, amint sárgán villog a néma barát hóna alatt. Nekem ez is elég. A *pannon* regény, ha lesz, ha lehet még ilyet írni, nem fog menni e nélkül a kenyér nélkül, ebben bizonyos vagyok. Miként Budapestnek ama római zárvány, a *pannon* regénynek a kenyér lesz a szunnyadó-lüktető közepe.

Melegíti ma is a hónomnak az alját, ez volt ugyanis a dolgom, kenyérért küldött nagymama, ez volt életemben az első dolgom, hogy kenyérért mentem nyáron a nagymamám falujának az egyik boltjába, azért az egyikbe, és nem a másikba, mert abba a másik boltba a szomszédos nagyközség péküzeméből szállították a kenyeret, emide meg a szomszéd utcából, egy házi pékségből, és a péküzemi kenyér is jó kenyér volt, de ez a házikenyér volt a jobb, mert olyan kemencében sütötték, amilyenben a háború

előtt még mindenki maga sütötte otthon a kenyerét, valami okból az én időmben már nem volt mindenkinek otthon saját kemencéje, vagy ha volt is, valami okból nem használta már, de emide járt kenyérért, ebbe a boltba, mert ott az 1960-as években még ez a háznál sült kenyér volt kapható. Szóval mentem kenyérért, féltem a kutyáktól nagyon, mint félek ma is, de mentem, és a büszkeség dagasztotta keszeg mellemet, hogy rám lehet bízni már a kenyérhozást, többnyire csak kenyeret hoztam, ha mást is hoztam, azt már gyöngybetűivel egy kis papírra írta nagymama, ma sem vagyok képes három árucikknél többet megjegyezni, ha négyféle árucikket kell vásárolnom, azt már fölírom morzsabetűkkel egy papírra, mentem, és bosszankodtam is, mert a boltban mindig hosszú sor állt, és természetesen szó sem lehetett róla, hogy én gyerek létemre ne álljam végig azt a sort, végtelennek tetsző másfél órák vesztek így el a játszásból, de a hónom alját ma is melegíti a lisztes, fényes, óriás kenyér, és az asszonyok mosolyogtak rám, és megkérdezték, hogy vagyok, mi újság velem, és hogy van nagymama és mi újság vele, és egymással is rengeteget beszélgettek, amolyan női agóra volt a bolt, a férfiak csak inni jártak be, nekik nem kellett sorba állni, csak megkapták és oldalt megitták a kisüveges cseresznyét, belevakkantottak néha a fehér, kövér asszonyok nyúlós beszélgetésébe, fölhajtották a cseresznyét, és mentek. Ott álltam tehát közöttük, az asszonyok között a nyúlós beszélgetésben, két fehér mell és egy óriás fenék között, az izzadtságsgzag és friss kenyér illata orromban összekeveredett, és amikor tikkasztó idő múlva elkanyarodott a fenék és a mellekkel a hátamban a pulthoz értem, Irénke néni mosolygott, durva papírban letette elém a kenyeret, és megkérdezte, *mit kérsz még, kisfiam*. Nem így kérdezte, hanem becéző alakban a nevemen szólított, de én most nem tudom leírni becéző alakban a nevemet, mert félelmes, fenyegető kaland a számomra a nevem, melyet a szüleimtől kaptam, el is dőlt rajta a sorsom, melyet önmagam megszólításával nem akarok még ki is hívni magam ellen, szóval *mit kérsz még, kisfiam*, mondta nem így Irénke néni, mert hogy kenyeret kérek, az természetes volt, mint a mosoly, a cseresznye, a beszélgetés. És akkor elővettem a

cédulát nagymama gyöngybetűivel, és Irénke néni-
nek adtam. Hétvégenként zárva volt ugyan a bolt, de a ház,
melynek kemencéjében a kenyér sült, cseppet sem volt
zárva, akkor oda mentek az asszonyok, és oda mentem én
is, és ott már nem volt sorbanállás, hanem összevissza
állás volt, és forró beszélgetés, piros arccal álltam a fehér
mellet és a vékony fenekek között, és a pék gyors lendü-
lettel húzta ki óriás lapátján a fénylő, barna óriásokat,
mindenkinek a maga kenyerét. Vártam, amíg foghátára
húlt, átöleltem két kézzel, hogy el ne ejtsem, lisztes lettem
a térdemtől a fejem búbjáig, óriás-körömnnyi héjdarabokat
törtem le repedezett testéről, és mentem vele.

Eltelt húsz év, és három hatvan maradt a kenyér...

Hát így, én valahogy így kezdeném a magam PANNON
ABC-jét, és innen jutnék el a nincs-helyem-sorolni-mi
mindenen-át a tegnapi kenyere-
míg, melyet a néma barát
módjára a hónom alatt hoztam haza. Látják, nem tehetem,
mert pillanatok alatt föltölteném a PANNON ABC-t, hama-
rosan lelökdösném a többi árut, és egykettőre dugig telne
a bolt, hogy belépni se lehetne már, mint a tömegsírba.
Egy valamit mégis. Ugyan van-e beszédesebb bizonyíték,
mint a véghelyzetek, a háborúk, táborok, éhínségek. Ott
már csak egyetlen cikk, a dohány fontosabb a kenyérnél. A
még éppen élő ajkai közt a cigaretta az égő végről tudósít,
mint valami magára hagyott részecske. A füstje vád, és a
párolgó lélek köpenye. A kenyér csak a cigaretta után kö-
vetkezik, ez a „csak” azonban az élet maga, mely, tartsa-
nak vaskalaposnak, szintén kell a regényhez. Kenyér nél-
kül tehát nincs remény, és nincs regény. Györe Balázs
erejét éppen az mutatja, hogy oda merte tenni ennek a
számára fontos embernek a hóna alá a kenyeret, s nem
serclizett, nem morzsált, mindjárt egy veknit. De vajon
miért merevít PANNON-PANNEAU-t, s miért írja a végén,
hogy: „A kenyér csak víz és liszt, összegyúrva, aztán meg-
sütve.”? Hiszen tudnia kell a sóról, az élet saváról, s ott
van még, mint valami mesében, az élesztő is.

Furcsa nekem is, hihetetlen szinte. Hajnalban fölkel a pék,
s megkel a kenyér. Kisvártatva az ég peremébe harap a Nap,
és órák múlva fölkelek súlyosan én is. A redőny felé csoszok-
gok. Köpenyemen világít a liszt, a tegnapi kenyere-
míg lisztje.

Méhes Károly

HUSZONNEGYPEDIK FOLYTATÁS: AHOGY TÖRTÉNT

A rossz kezdet fél siker.
(K. E.)

Kérem, ne vessenek meg érte, ám ha úgy tetszik, nevesse-
nek ki, de elmondom, mint vannak a dolgok, mert én min-
dent tudok. Már ami engem illet.

A vágy, ugye, a vágy! Ahogy festő Kosztka Tivadar a
cédrusokhoz, költő Juhász Gyula a székesfővárosba, a drá-
mai Szonya Moszkvába, meg a Párizs-vágyók serege! Mi-
ként mindenki bizonyára biokémiailag is leírható vágyai-
ban (vágyaiból?) él, én is csak akként.

Ó, a Pannónia utca, a maga kis koszos nonstopjával –
mennyire el tudom képzelni, mennyire szomorúan! Egy a
világ, és a Pannónia utcák, bárhol is legyenek, egy helyről
indulnak és egyfelé tartanak. Az se kizárt, hogy a sok Pan-
nónia utca egy éteri hálón egymásba ér, térképet rajzol,
külön várost épít, és ott egészen másképp történnek a
dolgok. De mindez még alapos bizonyításra szorul.

Én egy másik Pannónia utcában élek, már ha ezek után
szabad feltételeznem, hogy vannak ilyen és olyan Pannó-
nia utcák. Mindenesetre az utcátábla, melyet hosszú-
hosszú évtizedek alatt semmilyen kezek nem cseréltek, ezt
mutatja. Elmondom, miként kerültem ide, és miképp vise-
lem az itt-léttel együttjáró, korántsem felhőtlen boldog-
ságban kiteljesedő életet.

A Munkásőr úton laktunk. Majdnem azt mondtam,
„amióta csak az eszemet tudtam”, pedig nem igaz, mégis
mintha itt kezdődött volna minden. Más volt ez, mint egy
utca. Az útról szólt, amin a munkásöröknek végig kellett
mennük. A Munkásőr út a Felszabadulás útról nyílt és az
Ifjúság útba torkollott. Tízemeletesek szegélyezték, me-
lyek tövében a sártengert, a széthányt építőanyagot, a
deszkákat csak roppant lassúsággal váltotta fel a masszív

aszfaltos gépkocsiparkoló és a nem is oly messze kialakított Barátság park. Persze az építkezés folytatódott tovább, és a park távolabbi szegleténél újabb egymásra toronyozott panelelemek várták, hogy a modern ember igényeinek megfelelő új otthonok gyanánt szökkenjenek ki a földből.

Én bizony felmáshoztam egy ilyen panelhegy legtetetejére, és a hatalmasság érzésének borzongásával tekintettem szét a láthatáron. Fújt a csípősségében is részegítő áprilisi szél, néztem a távolinak tűnő Ifjúság úton kanyarodó, matchbox-nagyságú csuklós buszt, saját házunk komor tömbjét a kékre mázolt erkélyekkel (ez különböztette meg a zöld és bordó erkélyű tízezeresektől), kicsit fitymálva tekintettem le a Barátság park ringlispíljét és hintáit nyüstitő kortársaimra, de még a nagyobbakra is, akik kurvaanyád-focit játszottak, mert a futballtudást ugyancsak kipótolta a tobzódó kamaszkáromkodás. Láttam egy fényképet, amin egy amerikai felhőkarcoló tetején egy gyönyörű félvér nő hosszú, fekete haját vízszintesen fújja a szél. Vannak még csodák, magyarán a helyhez és időhöz nem, s főképp a személyhez nem illő történetek! Markoláshoztam a nyakamban cipőpertlin lógó egy szem lakáskulcsot, és próbáltam nagyon boldog lenni. De – és ezt már Pannónia utcai korszakomból tudom – se a múlt, se a jövő nem engedi sosem, hogy ez a boldogság önmagában kikristályosodjon.

Mert féltem tőle, hogyan fogok lemászni ebből a szédítő magasságból. Lehet-e alászállni, vagy egyszerűen el kell engedni azt, amibe kapaszkodtunk, és vállalni az elkerülhetetlen sérülést? Próbálkoztam, de valahogy sehogy sem találtam azokat a fogódzókat, amik felfelé mászva oly természetesen adódtak. Leereszkedtem egy bizonyos pontig, és amikor remegni kezdett kezem-lábam, gyorsan, utolsó erőmmel visszahúztam magam. Ezt minden oldalról kipróbáltam, ugyanazzal az eredménnyel. Aztán álltam megint, némán. Vágyakozva lestem a panelhegy tövében hagyott kabátom után. Gyorsan hűvösödött, és a Felszabadulás úti házak ablakain mind alacsonyabban villogott a nap. A foci és a káromkodás is abbamaradt.

Elképzeltem, mi történik az otthoniakkal. Anyám hazafelé jövet a 17-es busz többi utasával együtt betódul az Ifjúság úti ABC-be kenyeret, parizert, kockasajtot venni. Hazaér. Bizonyára azt hiszi, még németórán ülök. Aztán apám is megérkezik, most már furcsa, hogy még nem vagyok sehol. Milyen nap van? Szerda? Hiszen ma nincs is német!

A magányos hős a boldogság szigetén elpityeredett szinte. A sötét előtti utolsó pillanatban erőt vett magán, s lekiáltott egy arra ballagó cigányembernek, aki – mint ahogy az ijesztgetés szól – botra akasztott, nagy, láthatólag lapos zsákot cipelt a vállán. Először csak morgott, aztán már nevetett. Azt mondogatta, csávókám így meg úgy. De azért lerakta a botját és mászott felfelé. Na gyere, nyújsd a lábad, foglak, ne félj!

Emlékszem minden szavára ma is.

Arra nem, hogy mit mondott apám és mit nem mondott anyám. El kell innen költöznünk, ezt végképp nem mondták, de valahogy a levegőben volt, mi lesz így belőlünk, nem engedhetjük...

De még nagyon sokáig tartott ez az élet. A megengedés és a megbocsátás nem nagyon játszott szerepet a továbbiakban sem. Mégis eljött az az idő, mikor nekem kellett választanom, hogy megyek-e és hová.

A telefonba egy nagyon öreg, már-már túlvilági hang szólt bele. Hatalmas lakás, szecessziós erkéllyel, mondta. Meg kell nézni, nem lehet így elmesélni. Elmagyarázta, hogy hol találom meg a kulcsot, amivel bejutok. Lenn, az udvaron nő egy ecetfa, annak a tövében áll egy kopott mészakóroszlán, a háta tiszta mohás. Kicsit meg kell dönteni az oroszlánt, alatta van a kulcs, remélem nem rohadt még el teljesen.

És ha betörő vagyok? Meg kellett kérdezzem, kíváncsiságból, mit felel vajon.

Maga nem betörő. Aki veszi a bátorságot, és egy tizenhárom évvel ezelőtt feladott hirdetésre telefonál, az megérdemli, hogy ott lakjon! Meg fogunk egyezni!

Huszonkilenc éve éltem akkor ebben a városban, de még sose jártam a Pannónia utcában. Úgy mentem oda, mint egy idegen, letérve a megszokott gyalogutakról, fe-

jemet felemelve, utcatáblákat és fosztó homlokzatokat vizslatva.

„Bendes villanyszerelő”, egy lépcsőlejáró rögtön a Pannónia utca első házában. Olaj- és áporodott műanyagszag vágott magának folyosót a bejárat szélességében. Utána két házzal következett a nonstop ABC, ahogy kell, a kopott vaskeretes ajtóval, kóla, jégkrém, sör, ceruzaelem, cigaretta matricákkal agyonragasztgatva, csalé lábtörlőráccsal. A nyitott ajtón át láttam a pénztárosnőt, aki kövéren terpeszkedett a kirepedt huzatú, piros műanyagszéken.

Amikor letről megláttam a szecessziós erkélyt, tudtam, hogy itt élem le a hátralévő életemet. A lakás romokban hevert, a cserépkályhák oldala bedöntve, a parketta felszaggatva, a konyhában nem jött víz a falra szerelt öntöttvas mosdóból. A legtávolabbi szobában, az ablakkiszögellésben trónusszerű karosszék állt, kilógó kóccal. Beleültem, és a szobák leszakadt redőnyein átlopakodó sejtelmes fényben szemléltem birodalmamat.

A telefonáló hangnak bejelentettem, hogy megveszem a lakást. Árat nem mondott, annyit kért, ha eszembe jut néha és módomban áll, küldjek pénzt csekken egy postafiókszámra. Arra figyelmeztetett, ha boldog akarok lenni, ne higgyek semmiféle szóbeszédnek, a múlt úgyis elmagyarázhatatlan. Isten áldjon meg, fiam, így búcsúzott. Még egyszer próbáltam hívni, de ezen a számon soha többé nem jelentkezett senki.

A nagyjából rendbe szedett lakásba elsőként apám látogatott el a Munkásőr útról; anyám akkor már másfél éve az idegklinika állandó lakója volt. A karosszékbe ültettem, magam egy otthonról hozott hokedlin foglaltam helyet. Hallgattunk egy sort, aztán megszólalt. Sose figyelünk mi egymásra, András, mintha nem is a fiam lennél, mintha nem is az apád lennék! Furcsa, még csak nem is fáj ez, és nem érdekel, neked fáj-e. Pedig, ha bárki kérdezné – tudom, te sose tennél ilyet –, hogy szeretlek-e, gondolkodás nélkül rávágnám: persze, szeretem a fiamat! Úgyhogy nyugodtan alszom. Aludj te is nyugodtan, ezt kívánom. Én sose tudnék itt lakni.

Ezt mondta apám, aztán kiment a vécébe. Nagyon sokáig bent volt, majdnem egy órát. Végül már bekopogtam.

Azonnal előbújt, kicsit zavartnak látszott, mosolyogni próbált. Mielőtt távozáskor kilépett a bejárati ajtón, hirtelen és ügyetlenül megcsókolt, de a szája igazából nem érintette az arcomat, a levegőbe cuppantott.

Azóta nem sok érdemes történt. Leggyakrabban természetesen a nonstop ABC-be járok, munkából hazajövet szinte mindennap. Az első nap látott kövér pénztárost Terinek hívják, kedves lány, beletörődött a sorsába, hogy sose fog férjhez menni, mert sose talál olyan embert, aki elviselné, hogy minden áldott reggel habbal-pengével (férfiasan tökéletes!) borotválkozik. Megszállottan lottózik, de szisztéma nélkül, vaktában ikszeli be a számokat, tőlem is mindig kérdez egyet. Általában azt húzzák ki. Na, hány találatom volt, Andriska? Feltartott hüvelykujjammal mutatom, mire Teri szomorú grimasszal bólogat.

Jártam már Bendes villanyszerelőnél is, mikor a hajszárító felrobbant a kezemben, sőt az utca túlsó végén felfedeztem egy cipészt, őt is szerencsétlennem néhányszor.

Hát ilyen errefelé a Pannónia utca. Végtelen hosszú, legalábbis én nem látom a végét. Egyelőre.

Csak a szecessziós erkélyre nem mentem még ki. Képtelenség kinyitni az erkélyajtót. Dehát mindig maradnak adósságok. S talán ez jól is van így.

Dániel Anna

HUSZONÖTÖDIK FOLYTATÁS: „IMIDZS”

Nagyon fontos, hogy az embernek megfelelő imidzse legyen. Bár alapfokú angol nyelvvizsgával rendelkezem, így, kiejtés szerint írom le a szót, mert a kifejezés meghonosodott hazánkban, főként abban a társadalmi rétegben, amelyhez most már én is tartozom. Nem akarom boncolgatni a kérdést, hogy imidzsünket mily mértékben alakítják a körülmények, és mi a szerepe benne önmagunknak, cipőnk sarkától a fejünk búbjáig, egész lényünknek kívülből. Én az imidzsemet létrehozó sorsdöntő fordulatról akarok szólni.

Ott álltam a Pannónia utcában, az ABC előtt, Andrásra várva, aki kenyeret vásárolt és egyesek szerint azonos Istvánnal. Eszem ágában sincs felvetni az önazonosság szerepjátszós, tudathasadásos problémáját, de megemlítem, hogy irodalom szakos apám – jelenleg és már hosszabb ideje állás nélkül – olykor idézi egy régi francia író mondását, a nevét már elfelejtettem: „Egyetlen nap száz arcom is volt.”² Vagyis százféle én lakozott benne. Hát ez azért sok a jóból!

Megismételhetem: én nem tökölődöm elvont problémákon, engem az imidzs kialakítása érdekel, azé az imidzsé, amely nélkülözhetetlen az eredményes sikerorientációhoz. A kialakítás néha hosszú ideig tart, olykor – mint az én esetemben – egy perc vagy talán egyetlen pillanat műve.

Fontos mondanivalómhoz képest lényegtelen, de azért leszögezem: nem vagyok svéd leány, habár többen is ezt írták rólam, magyar állampolgár vagyok, mindössze öt hétig tartózkodtam bébiszitterként Svédországban, mert a 74 éves nagypapa szexuális zaklatása miatt hazatértem, továbbá nem Tiszacsécsén lakom, hanem Budapesten, de

² A francia író, akinek nevét Ibolya elfelejtette: Diderot.

nem a Pannónia utcában a saját lakásomban, miként ezt Simon Balázs állítja rólam, hanem Zuglóban, a Pillangó utcában szüleimmel és öcsémmel, aki tizenhárom éves, nem húsz, és soha nem járt Svédországban, mellesleg más nyugati országban sem, amíg imidzsem meg nem született. Mennyi alaptalan híresztelés, mennyi rágalom! Egy rossz-akaróm kis i-vel írta le a nevem, és epés, hazug megjegyzést tett küllememre. Vagy talán összetévesztett egy másikat, az Erdélyből jött Ibolyával? ... Koholmány az is, hogy az ABC-ből kilépő András leszartságom miatt ügyet sem vetett rám. Én hagytam faképnél, de nem Zengővári Tamás miatt, rendeltetésem felismerése vitt, sodort el tőle. Az elburjánzott felelőtlenség közepette én korrektül leszögezem: otthonom most már nem a Pillangó utcai kétszobás lakás, mert 180 fokok fordulattal... De erről később!

Rögzítsük a tényeket: Amikor ott álltam a Pannónia utcában az ABC előtt Andrásra várva, aki költő és kétszer olyan idős, mint én, a Világrengető Rt. lapátra tett alkalmazottja voltam. A Világrengetőnél íráskötegeket raktam szürke dobozokból barna dobozokba a nyolc órai robot után az „önként felajánlott” kötelező két munkaórában is, tehát összesen tíz óra hosszat. Mellesleg azon a pénteki napon, amikor kirúgtak, rajtam kívül még harminckilencen kerültek lapátra.

Tehát: míg az Istvánnal azonos vagy nem azonos Andrásra vártam, aki az ABC-ben Györe Balázssal szaporította a szót, egy galamb leszart, de nem homlokomtól a szájamig, miként elterjedt, csupán a kezem lett szaros, és Fontos!!! a bal orcámra hullott egy parányi galambkaki. Kezemről letöröltem az ürüléket, de ahogyan a további eseményekből kiviláglik, nem tökéletesen. S ez a „nem tökéletesen” hozta a sorsdöntő fordulatot. A megújhodást. Kakimaradványos kezemmel bánatosan és tűnődve végigsimítottam hamvasszőke hajamon. Bánatosan, mert anyám, apám és jómagam mindhárman munka nélkül voltunk. Apám iskoláját gyerekek hiányában zárták be, ápolónő anyám kórházát pénz hiányában. Tűnődve pedig azért simítottam végig a hajamon, mert azon töprengtem, hogy Andrást részesítem-e előnyben, aki költő és a versei meg is jelennek, de nem érdekli a múltunkat és jövőnket

egyaránt feltáró asztrológia, vagy Zengővári Tamást, aki lelkes asztrológus, de nem ír sem verset, sem prózát.

Rátérek a sorsfordító eseményre vagy inkább eseménysorozatra. Mozdulatlanul álltam, pedig nem is gondoltam a bölcs mondásra, „aki le van szarva, ne ugráljon”. Vagy mégis ott motoszkált bennem az intelem? A tudat alatt?

Sejtelmem sem volt róla, hogy selymes galambürülékdarabkák tapadnak napfényben fürdő hamvasszőke hajamba. S ekkor lépett ki az ABC-vel szomszédos ház kapuján a Világrengető Rt. Emberi Erőforrás Menedzsment vezetője, aki kirúgásunkat javasolta. Hogyan is tudhattam volna, hogy abban a Pannónia utcai ABC-vel szomszédos házban működik hazánk és talán egész Kelet-Közép-Európa legrangosabb imidzsformáló intézménye. (Most már persze magam is látogatom hetente kétszer.)

Az Emberi Erőforrás Menedzsment vezetője rám nézett. Tekintete galambkakis hajamra és szarpettyes bal orcámra tapadt. Azt mondta – szavait pontosan idézem –: „Ibolya! Túlburjánzó technikával telített korunkban megragadó és felejtethetetlen ez a természetesség.” Bal orcámon a picinyke kakiról megállapította: „Akár egy rokkó szépségtapaszt – de természetes!”

Drámai erővel gördültek az események. Az Emberi Erőforrás Menedzsment vezetője karon fogott, beültünk az S8 Luxus Audijába – Mercijét kirúgásom óta Audira cserélték le –, és vitt egyenest a Világrengető Rt-be, ott meg az elnök vezérigazgató színe elé.

Mindaddig csak a képernyőn láttam elnök vezérigazgatónkát, amikor a tv-ben a vállalkozói operabál vagy koncertek VIP tagjait villanásnyi időre mutatták. És akkor ott szemtől szemben álltam vele. Tekintete rám tapadt. A hajamra. Majd feje egy parányit balra fordult, a bal orcám felé. Én ott álltam mozdulatlanul. Az agyam tudta, hogy most dől el a sorsom. Lapátra téve a mélyben, vagy sikerorientáltan a magasban. Nem éreztem izgalmat. Semmit sem éreztem. Apa említette, hogy a halálra ítélt Dosztojevszkij, amikor társai közt a téli hidegben egy szál ruhában állt a kivégzőosztag előtt, és az egyik szerencsétlen fejére már ráhúzták a kámzsát, Dosztojevszkij *semmit sem érzett*. Csak amikor a cár kegyelmét kihirdették, akkor lett

nyavalyatörős. Hát én is, akárcsak Dosztojevszkij. Azzal a különbséggel, hogy nem lettem nyavalyatörős.

Csend volt. Roppant súlya volt a csendnek. Alig bírtam állva maradni. És aztán...

Az elnök vezérigazgató megszólalt. Hangja legördítette rólam a csend irtózatossúlyát. Tekintete hajamra, majd újfent bal orcámra tapadt. Megszólalt. Azt mondta: „Jó az optikája” – kis szünetet tartott, és megerősítve ismételte meg: „Határozottan jó az optikája.”

Nem szaporítom a szót. Főreceptiósnak lettem a Világrengetőben. Én fogadom a külföldi befektetőket, én kalauzolom be őket az elnök vezérigazgató terem méretű dolgozószobájába. Féltő gonddal ügyelek arra, hogy hamvasszőke hajamban és bal orcámon a zöldes galambszar mindig nedvdúsan friss, természetesen fénylő legyen. A nedvdús fénylő természetességet anyám ötletessége még fokozza. Lakásunk teraszán – új otthonunkban, Budán, a II. kerületben – anyám libamájjal trágyázott földben termeszt a galamboknak szánt magokat. A természetességet, amelynek túlbujánzó technikával telített körünkben imidzse lettem, igenis! lehet fejleszteni és fokozni.

Egy ideig fontolgattam, hogy angoltól megszerzem a középfokot, de aztán megértettem, hogy felesleges. Az én imidzsem a természetesség.

Horgas Judit

HUSZONHATODIK FOLYTATÁS:
A BESÚGÓ

AZ ÚJ PANNON NAPILAP VEZÉRCIKKE

„A Nemzetbiztonsági Hivatal és a rendőrség összefogásának és kitartó munkájának köszönhetően napvilágot látott a szervezett pannon alvilág tetteinek írásos bizonyítéka. A szakmai körökben *Pannon ABC*-nek nevezett bűnlajstromban a maffiafőnökök aprólékos gonddal rögzítették a történeteket és végül ez lett a vesztük. A *Pannon ABC* egyik korrektorát úgy vették rá a piszkos munka elvégzésére, hogy hároméves kislányát fogva tartották egyik Pannónia utcai, nyomdának álcázott központjukban. Az aggodalomtól félőrült édesanya a rendőrségtől kért segítséget, és a *Pannon ABC* írásos dokumentumainak átadásával lebuktatta az agyafúrta szervezett bandát. Még a sokat próbált nyomozók is elszörnyedtek, és azóta csak a bűnözés kiskatéjaként emlegetik az elrettentő bizonyítékhalmazt. Egy magát megnevezni nem kívánó rendőrtiszt állítása szerint már hónapok óta figyelték a Pannónia utcában folyó gyanús üzemeket, de sejtelmük sem volt az ügy hatalmas horderejéről.

Közel egy évvel a nyomozás kezdete után került a rendőrség kezébe a *Pannon ABC*, amelyből kiderül, hogy a szervezett pannon alvilág feje, azaz „keresztapja” egy Györe Balázs álnéven szereplő veszélyes bűnöző. A maffia létrejöttéért elsősorban őt terheli a felelősség, bár a gyakorlati ügyintézés Horgas és Levendel bonyolították és felbújtónak is ők bizonyultak. Később számos más személyt is bevontak üzemekbe, akik büntetteik miatt gyakran kényszerültek teljes személyiségcserére: nemcsak nevüket, címüket, de – az erkölcsi züllés nyilvánvaló jeleként – élettársukat is elcserélték egymás között, hogy a rendőrséget tévútra vezessék.

A Pannon ABC-ben a hidegvérű gyilkosok elbeszélik, miként végeztek Zám Tiborral, aki hármas, sőt négyes életet élt, egyszerre volt Dél-Amerikában, illetve a volt Jugoszláviában zsoldoskatoná és Magyarországon szociológus, de valójában ezenközben a maffiának dolgozott mint drogkereskedő, és alkalmanként üzletszerű kéjelgésre is rávették. Amikor Zám szabadulni próbált az alvilág szorításából, először testileg bántalmazták, majd az öngyilkosság álcája alatt megszabadultak a férfitől, aki túl sokat tudott. Egy Bóna nevezetű, eredetileg kiskereskedelemmel foglalkozó, gyakorlott bérgyilkos gyanúsítható a gáztettel; őt jelenleg elmeszakértő vizsgálja, a nyomok szerint ugyanis több brutális gyilkosság szárad a lelkén.

Szintén a maffiának dolgozott Tamás Ferenc, az alvilági „Könyvelő”, aki napra készen számon tartotta az egyes bűneseteket és a befolyó busás jövedelmet. Nevezett Tamás hátterére jellemző, hogy családjában is több bűnöző akad, egyik unokatestvérét a bűnügyi nyilvántartás szerint a makaó nevű szerencsejáték üzése miatt eltiltották a közügyek gyakorlásától.

A maffia hosszú múltra tekint vissza: valószínűsíthető, hogy 904-ben Kurszán, az ismert politikus megmérgezésére ők bérelték fel a bajor származású gyilkosokat. Később Mátyás pannon király ellen készítettek elő puccsot egyik emberükkel, Csezmiczei János alias Janus Pannoniusszal. Úgy tudjuk, a François Villon néven elhíresült gonosztevő is nekik dolgozott. A Nemzetbiztonsági Hivatal (NH) adatai szerint a korábbi pannon kormányzat számos tagja kapcsolatban állt ezzel a multinacionális alvilági csoporttal, és egy fordító titokzatos vízbefűlése is a maffia számlájára írható. Az NH véleménye szerint Göncz Árpád, későbbi köztársasági elnök csak a véletlenek szerencsétlen egybeesése miatt tartózkodott abban az időben a gyilkosság helyszínén, és durva választási fogásnak minősítenek minden ellenkező híresztelést.

A bűnözők igyekeztek szörnyű tetteiket egy-egy ártatlan emberre, így Sándor Ivánra hárítani, akit föltehetően testi fenyegetéssel kényszerítettek, hogy magára vállalja bűneiket. Írásos vallomását csatolták a Pannon ABC anyagá-

hoz, de az éber rendőröket és az éles szemű írásszakértőket nem téveszthették meg, hiába próbálkoztak a szakirodalom meghamisításával, illetve számos szemtanú likvidálásával. (A „Leveske” néven ismert alkoholista hajléktalant a nyílt utcán verték agyon.)

Fény derült a francia kapcsolatra is. André, a cirkuszi kötél tánccos volt az összekötő, akit az Interpol is körözött kábítószerkereskedelem miatt. André a francia–magyar Világrengető Rt-n bukott le, amely a munkaközvetítő tanácsadó cég álcája alatt leánykereskedelemmel foglalkozott. A rendőrség kihallgatta Sz. Ibolyát, aki bevallotta: őt Svédországba adták el, hogy egy 74 éves férfinak szexuális szolgáltatást nyújtson. Később egy kozmetikai cikknek köszönhetően – Sz. Ibolya ezen a ponton nem volt hajlandó részletezni vallomását – főreceptiós lett, és bepillantgatott titkos üzelveikbe. Az Rt-t valójában André irányította Párizsból, és a leánykereskedelmen túl drogcsempészettel is foglalkozott. A lapunk riporterének nyilatkozó vámtiszt szerint régi módszer a fagyasztott bárányszűcsök közé csúsztatni a csempészett árut, a nyomozókutyák ugyanis megzavarodnak a hússzagtól. Sz. Ibolya azt is bevallotta, hogy öccsét, Sz. Zoltánt a maffia kábítószerfüggővé tette, és vele végeztették a számítógépes munkákat; ezek elemzése még várat magára.

Bűnrészes volt az a Gellért András is, aki Zám közvetítésével került a szervezett pánton alvilág körébe és olykor István néven dolgozott. Valójában apját hívták Istvánnak, őt szolgálati fegyver indokolatlan használata miatt távolították el rendész állásából. Értesüléseink szerint a maffia azzal zsarolta Gellért Andrást, hogy napvilágra hozza apja kapcsolatát egy pedofil hajlamú fényképésszel.

A rendőrség szóvivőjének nyilatkozata szerint a szövevényes bűnügy felgombolyítása több hónapos munkát igényel. Ígéretet tett azonban, hogy a pánton nyilvánosság tudtára adják az ügy fejleményeit és a *Mai Pannon* hasábjain az olvasók pontos információkat kaphatnak a nyomásról.”

Bóna László

HUSZONHETEDIK FOLYTATÁS:
A MÚZSA RÚZSA

Már két hete nem hallok a fölső lakó halk, alattomos éjszakai csoszogását. Eleinte örültem, hogy nem kell többet részt vennem álmatlan éjszakáiban, de mára egyre növekvő aggodalommal tölt el a kíméletlen csönd.

A Pannónia utca végén ez a ház, amiben lakom, az utolsó emeletes a házak sorában. Tovább már csak földszintes, egyre rogyadozóbb viskók találhatók, hiszen az utca folytatása egészen magasra hág fel, fel a hágókra, a pannon havasok égbe nyúló sziklás szirtjeire. De itt előttünk még lankás az út, az ablakból észak felé tiszta időben jól kivehetőek a büszke pannon karéj hófedte hegyvonulatai, alant pedig, dél felé, a szinte mediterrán bájú kis tavacska, a Duna mint tiszta tengerszem csillog a hegyvidéki verőfényben. Mi tagadás, szeretem ezt a vidéket, alkonyatkor sokszor bámulok céltalan kifelé az ablakon, várom, hogy mint mindennap, ma is pontosan egy órával naplemente előtt végigcsörtessenek a Pannónia utca göcsörtös, évszázados kövezetén a búsán hazafelé tartó birkanyájak, álmosan bégetve és kolompolva.

De nemcsak e tájék vezetett arra, hogy ide költözzem, hanem épp a felettem lakó „neves” író, kinek nevét nem tudom, csak azt, ami az ajtajára van írva, nevezetesen, hogy „Z”. Valamint azt tudom még róla, hogy ő dolgozik a *Pannon ABC* titkos, okkult könyv legújabb fejezetén. Hát ezért a mennyezeten a csoszogó, gondterhelt léptek végéhallhatatlan surrogása, hát ezért költöztem én ide, Z. lakása alá, hogy a titok közelébe férközzek. Hiszen így tettem én eddig is, igen, talán most felfedhetem a saját titkomat, enyém volt az összes titkos író, a *Pannon ABC* minden misztikus fejezetének íróját magamévá tettem, és most, igen, most készülök, hogy a legnagyobbat, Z.-t is megkörnyékezzem ezen a szép pannon környéken.

Ábrándozásaim közben csak a jelre várok, feszülten figyelek, érzem, hogy a hetek óta tartó csönd a fölső szobából az én időm kezdetét jelzi. Este, amikor hazafelé tartanak a marhák, néha, ha jó az idő, kinyitom az ablakot, hallgatom a tehenészfiúk káromkodásait, egészen felpezsdülök tőle, ilyenkor a szemközti ABC boltosa kijön a boltajtóba és kajánul felintezget, hogy az ördög vinné el, néha kiabál is: „Hogy van, doktornő?” Azt hiszi, mindent megengedhet magának ez az alantas alak, csak azért, mert jobb híján egyszer vele is összeszűrtem a levét.

Azután balsejtelmem beigazolódott. Estefelé, az idő tájt, amikor a kecskésék kissé ütődött gyereke föl szokta nekünk hozni az aznapi frissen fejt kecsketejet, és a kecsketejből készült túrót és sajtot, most a szokásosnál idegesebben zörgetett ajtómon.

– Doktornő, doktornő, Ibolyka néni, drága nagysád, jöj jön gyorsan, valami baj lehet Z. úrral!

Begyakorolt mozdulatokkal tettem a dolgom. Eleget csináltam, mikor súlyos beteghez hívtak. Betettem a táskámba az oszterocilloszkópot, a lingválót, egy fiola papaverin esszenciát, vastagon kihúztam a számat csókálól vörös rúzzsal, és a rúzt is betettem az életmentő felszerelés közé a táskámba. Az aranycsatos szandálomba bújtam, amiből kilátszik a vastagon cinóberszínűre mázolt lábujjkörmöm, meglehetősen nagylikacsos fekete harisnyába ugrottam ehhez. A számba köménymagillatot fecskendeztem lelkendezve, mert szerintem ez a legcsábítóbb illat egész pannonhonban, ami emberi szájból áradhat. Sietős léptekkel felkopácsoltam szandálomban a hűvös, szecessziós lépcsőházban. Tudtam, az ajtó biztosan zárva, ezért nem is vacakoltam a zárral, egyből hatalmasat rúgtam, hogy deszkástól felszakadjon a rigli és a biztonsági heveder. Ismertem a technikát, megesett, hogy hozzám is így tört be régi, elfelejtett szeretőm, egy előző folytatás szerzője, mikor én már egy újabbal zárkóztam be egy Dunaparti csónakházba. Persze a nyomomban ott nyomakodtak a lakók. Kiteszékeltem őket, és tüstént munkához láttam, a fürdőszobába siettem, és jól sejtettem, hiszen tudtam, azért misztikus a pannon regény, mert nemcsak azt írja meg, ami elmúlt, hanem benne van abban minden

olyan is, ami bekövetkezik. A fürdőszobába siettem tehát, és ott találtam a kádban Z.-t, de tapasztalt orvosi szemmel rögtön láttam, hogy él még, bár nagyon ramatyul nézett ki. Nyilvánvaló volt a számomra, hogy vascularis laesio lehet a jobb artéria carotis interna ellátási területén. Neurológiailag bal oldali centralis facialis és hypoglossus paresis áll fenn, bal oldali felső végtagi hemiparesis, és az egész bal testfélen tactilis és algeticus hemihypaesthesia. A bal oldali pupilla kissé tágabb. A jobb alszáron tenyérszerű barna induratio. Hypertonia. Hyperlipidaemia. Varicositas cruris. Rögtön kezelésbe vettem. Először életmentő esszenciát adtam neki szubkutánsan, majd egy hosszú, forró leheletet szublingválisan. Ez be szokott válni. Éledezni kezdett a mester a karjaimban. Letörölte szájáról a rúzsfoltot a jobb kezével, azzal, amelyik még mozgott, megnézte a vörös kezét, amit vérfoltosnak vélt, és egyből elájult ismét. Bevittem a szobába és a vörös bársonydíványra fektettem. Én magam a heverőre heveredtem. Így töltöttük az éjszakát. Közben egyre merészebb gondolatok kavaroztak a fejemben.

Mi tagadás, így kezdődött kettőnk románca, melyről akkor még nem tudhattam, hogy megint csak véget ér, mikor jönnie kell egy újabb folytatásnak. A szerző egyre javult, bénult bal oldala egyre jobban mozgott a sok torna, meg az általam naponta intravénásán adott gyógyszeres terápia hatására, bár beszéde továbbra is kissé akadozott, és járása is bicegős maradt. Azért találtam ki persze, hogy a gyógyszert injekció formájában kell adagolni, hogy naponta láthassam. Egy idő után neki sem volt ez ellenére, sőt előfordult, hogy néha éjszaka hevesen dobbantott néhányat a mennyezeten – megvolt az egyezményes jelünk –, úgy téve, mintha elkapta volna őt a rosszullet és sürgős segítségre volna szüksége, bár én tudtam, hogy valójában csak látni szeretne. Ilyenkor tüstént kirepült az álom a szememből, és boldogan szaladtam hozzá, föl sem öltözve, csak úgy, amiben éppen voltam, többnyire a collum femorisomig érő egy szál negligésben. Ilyenkor többször megesett, hogy hangos viháncolással töltöttük az egész éjszakát, megfedkezve az ő súlyos betegségéről. A sűrű hancúrozások közti békés percekben pedig a *Pannon ABC-*

ről beszélgettünk, mondhatom, igazán egymásra találtunk ebben is.

– A *Pannon ABC* folytatásába betegedtem bele – mondta ilyenkor, miután édes szavakat rebegett a fülembe. – Összeroppantam a folytatás súlya alatt. Hiszen én, csakis én vagyok, aki rájöttem, hogy az egész eddigi szövegfolyam egy misztikus kinyilatkoztatás szövege, túlvilági sugallat, égi jóskönyv. Próbáld csak ki, minden benne van, az egész világegyetem enciklopédiája ez, szerencsétlen elődeim, hű kottamásolói az égieknek, azt sem tudták, mit vetnek papírra. Vedd elő éjnek évadján, mikor csönd van, és miután elmédet megtisztítottad a napi teendőktől, és ha így tisztán és alázattal a könyvet véletlenül felütöd valahol egyszer – ne többször! – csakis egyetleneszer, a könyv azon sora, ahová pillantásod téved, felfedi előtted a világ legmélyebb titkát, sorsod lényegét, legtitkosabb kérdésedre a választ. Próbáld ki, vidd haza, üsd föl, ha majd testedről lemostad szerelmünk izzadtságát, ajkadról az életmentő rúzszt, megvastagodott lábujjkörmödről a vörös lakkot, ha lemostál mindent magadról, akkor mélyedj el magadban, ürítsd ki az elmédből a birkabégetést és a boltos vihogását, hogy tó-e a Duna vagy folyó, hogy hol is van a Pannónia utca, itt a hegyek közt vagy máshol, hogy hol van a valóságban és hol a valóság a Pannónia utcában, felejs el mindent és üss, üsd föl a *Pannon ABC*-t, beavatott eleink e nagyszerű gyűjteményét az ősi igazságokról, és amit látsz, azt üzeni neked a túlvilág, a saját sorsod. Nem csoda, hogy emberfeletti erővel nehezedik rám a teher, hogy egy ilyen alkotást folytassak, micsoda hivatás, micsoda titkos megbízatás!

Efféle szavakat lihegett fülembe az öregedő mester, akiért ebbe a házba költöztem, hogy magamévá tegyem, noha sejtettem előre, hogy őszes lehet már a halántéka, de tudtam magamról azt is, hogy ha meglátok egy őszes halántékot, beindulok egyből. Mondta, mondta a misztikus szavakat a neves író, kinek neve sincs, az én Zém. De ilyenkor én nem mindig hallgattam végig az ihletett szavakat, amik kicsit akadozottan folytak elő szájából bal oldali hemiparesiséből kifolyólag. Ilyenkor én kedvesen

magamhoz vontam a vörös bársonydíványon és azt suttogtam a fülébe:

– Gyere, csinálj nekem folytatást!

És folytattuk, ahol abbahagytuk.

Mondanom sem kell, hogy ebben az állapotban egy sort sem tudott leírni, a *Pannon ABC* újabb fejezete csak késett, csak késett. Egyik nap aztán, mikor váltott fürdőt vett az ősz mester, én rápillantottam íróasztalára, ahol efféle mondatokra találtam: „A folytatás lényege a halál feletti győzelem. Amíg megvan a lehetőség valaminek a folytatására, addig megvan a remény az életre is. A folytatásos regény lényege, hogy a szerzők benne sorban meghalnak. Aki átveszi a regény fonalát, azt hiszi, hogy a saját életét teszi hozzá, pedig a saját halálát teszi. Azzal váltja meg a helyét, hogy a helyére a következő jöhessen. Senki sem él túl senkit. Ez az egyetlen játékszabály. A többi szabály változik, ez az egy biztos. Hiába van, aki többször is viszszaeszi az elbeszélés fonalát, attól még csak többször is végzi be rútul sorsát, vagyis a neki szánt folytatást. Addig vagyok életben, amíg nem írom meg a rám eső következő fejezetet. Addig nem jön utánam következő, addig még előttem a lehetőség tág mezeje, addig életben maradok, nem pusztulok én is együtt egy folytatással, addig él ez a kusza, zaklatott szerelem...” Gondolom, a szöveg itt tért volna a lényegre, vagyis rám, de ekkor a mester tetőtől talpig csuromvizesen elősántikált a fürdőszobából.

– Ezt nem te írtad, ez nem a te stílusod – mondtam neki. Ez olyan, mintha egy esszéből lenne, nem olyan, mintha regényből. Leginkább Bóna Lászlónál olvastam hasonló mondatokat, annál a régi, elavult esszéírónál, aki ahelyett, hogy az életéről írt volna, mindig elmélkedni kezdett ilyen nyakatekert, rosszul megformált, érthetetlen mondatokban. El is söpörte az utókor, híre-hamva sem maradt, csak én emlékszem rá, közöm volt hozzá egykor. Az volt neki a baja, hogy újabb, másféle, jobb folytatást kellett volna találnia azokhoz a rossz szövegekhez, amiket írt, de nem talált újabb folytatást. Esszéíróból elbeszélővé kellett volna átirnia magát élete egy következő folytatásában. Hát ebbe halt bele. Holtan találták valamelyik *Pannon ABC*-epizódban. Még a nevét sem tudták, hogy kicsoda.

Láttam, hogy szavaim nagyon felzaklatják. Vagy talán az, hogy belenéztem abba, amit írt, szinte tajtékozott a dühtől. Persze nem vallotta be, hogy az zavarja, hogy belenéztem az írásába, ehelyett másról kezdett beszélni. Követelte, hogy valljam be, még hány szerzővel volt dolgom, na soroljam, ki vele, minddel ki! Ilyeneket üvöltött, még sosem láttam ilyennek. Én pedig nevettem rajta, elvesztettem az eszemet, noha tudtam, hogy végzetes lehet, ahogy viselkedem, mégsem tudtam megállni, hogy ne soroljam a Pannon ABC szerzőit, szereplőit, valós és valótlan szereplőket a messzi múltból és a jelenből, Pannoniustól a Pannónia utca lakóiig. És még provokáltam is, bosszantottam, „nehogy azt hidd, hogy a regény mögött titkos, beavatott bölcsesség rejlik, égi kinyilatkoztatás, meg effélék, nehogy azt hidd, én vagyok minden folytatás mögött, csakis én, rólam írt mindenki, te ostoba”, rikácsoltam neki, mintha nem is múzsa volnék, hanem boszorkány.

Láttam, ahogy megreked torkában a levegő, dadogva, hebegve, visszafojtott hangon még odavetette: – Távozzon, hölgyem! Hagyjon örökre magamra! – Így mondta, vigyázott a méltóságára.

– Csak még a nevét árulja el kérem, csak ezt az egyet, búcsúzóul, a szép napok emlékére, ezt kérem, mit rejt a titokzatos Z.?, ki az igazi, a nagy misztikus folytatás befejezője? Kérem, hadd ne kelljen bedőlnöm a sok találgatásnak, hamis pletykáknak, kérem az igazit, a nevét, a valódit!

Z. még mindig fortyogva és még mindig csuromvizesen hátrafordult, és erősen bicegő járásával visszavonult a fürdőszobába, bevágta maga mögött az ajtót, bevetette magát a kádba, és úgy üvöltötte, bezárt ajtó mögött, teli torokból, úgy üvöltötte a nevét, az igazit. Semmi többet.

Jól sejtettem. A gyógyulás csak időleges lehetett, a hemiparesis hátterében valójában egy jobb területi emollitio cerebri húzódott. Másnap reggel, mikor meg akartam látogatni, a kádban találtam holtan. A saját igazi nevének kimondása végzett vele. Rutinosan tettem a dolgom. Megírtam a jelentést a halál beálltáról. Nem találtam egyetlen tollat sem a lakásban, a tömör diagnózist így a rúzsommal voltam kénytelen papírra vetni. Nem éreztem különösebb

megrendülést, sőt mondhatnám, némi megnyugvás töltött el. Kiszámoltam, hogy mióta is hömpölyög a Ligetben a *Pannon ABC* sorozata. Októbertől júliusig = az kilenc hónap. Mikor is találkoztam először Z-vel? Az első sorozatok egyikében vagy az utolsóban, ebben? Hiszen ez nem is folytatás, ez nem lett megírva és most már sosem lesz. De az biztos, hogy erősen gömbölyödni érzem a folytatást a hasamban, a szívem alatt.

Magyar Éva

HUSZONNYOLCADIK FOLYTATÁS: A TÖRTÉNET JANUS-ARCA, AVAGY NEM ÉR A NEVEM!

Hatalmas volt a csönd. Úgy borult fölé, mint egy második kupola. Fölvette a terem alakját, betöltötte minden szegletét, rásimult a falakra, együtt hullámozott a vízzel, fent a súlytalan tömeg félgömb alakú boltozattá záródott volna, de éppen ott, a zárókő helyén labdányi nyílás tátongett. Így aztán a csönd sem volt tökéletes: akár a kupolát, minduntalan kilyuggatta valami halk nesz, néha egy csobbanás, áramlat a felszín alatt, bugyborékolás: valaki kimászott a medencéből.

Ezért a csöndért jár ide, meg a meleg miatt. No és a víz! Amióta egyszer – nagyon régen – megállt, lefejtette magáról a kapucnis esőkabátot, és belegyömöszölte egy kukába (nem ment könnyen, mert a szemetes nyílása keskeny volt, mint valami levélszekrényé, őt meg elvakította a hajából csorgó eső), és megszabadulva a műanyag füledt szagától úgy érezte, ismét lélegzik, mindig hajadonfővel járt. Mit ízéltek, mondta a barátainak, ha ugratták, mikor bőrig ázva betoppant valahová, én legalább nem hagyom el az esernyőmet.

Erről eszébe jutott a sál, amit az utcán talált, illetve nem is ő találta, egy kisfiú futott utána, ezt el tetszett ejteni, mondta feszengve, mert nem tudta, tegezze vagy magázza-e őt, aki láthatóan harmincon innen van, de mégis csak felnőtt, nyújtotta a szürke sálát, és azonnal eltűnt. Állt ott a sállal – majdnem a földig lógott (idősebb emberé lehet) –, és sajnálta a gyereket. Jól emlékezett arra a kín-szenvedésekkel teli időszakra liftek és lépcsőházi előterek csendjében, amit neki illett megtörnie, de nem tudta, hogyan köszönjön. Lassan elöntötte a düh. Hát úgy nézek én ki, mint aki sálát hord?

Két nap múlva már azt is tudta, kié a szürke sál. Nem lett sokkal boldogabb. Ez örület. Most vigye vissza? Mit

mondjon? Ilyen egy hülye helyzetet. Pedig ez csak a kezdet volt. Vagyis a folytatás. Illetve, ha hihet az írott szónak, a vég.

Mély lélegzetet vett, és alámerülve számolt, hátha elterelődnék a gondolatai a sál tulajdonosáról. A forró víz utat talált a felpuhult bőrön át, és most mintha a csontjait olvasztaná. Bugyborékol. Már nem érezte a teste határait. Egy másik testre gondolt. Éppenséggel lebeghetne a medencében is, persze arccal lefelé.

Egyetlenegyszer álmodta, hogy vízbe fullad.

Vissza kell adnia a sálat, akkor majd nem gondol erre. Az üres medence közepére úszott, ahol a fénycsóva melegét érezte, és lassan kiemelkedett. Fejét hátrahajtotta, szájából kétoldalt csurgott a víz – mint egy vízköpő. Végre kinyitotta a szemét, a fény elkápráztatta, talán nem is lát egy kupolán, hanem egy kráter mélyét; amit – kifordítva – a tető öblének vélt, az hegyoldal, és mindjárt fejjel belezuhan a békésen villózó lávatóba.

Kipislogott egy vízcseppet, villanásnyi időre látta a zsúfolásig megtelt fürdőt, a fények színesek, harsányak, meztelen vállak, combok közt evickél, a dob gép a gyomrában visszhangzik, kendők és fürdőruhák, valaki végigsimít a hátán, haj vagy kéz, végre beáll középre, sikítás, lemerül, két kezét magasra tartva emeli a víz fölé a papírpoharat és a cigarettát, és ahogy lassan kiemelkedik, millió kis reflektor, a rátapadó tekintetek kereszttüzeiben, kifújja a füstöt. Szédelegve ringatózik.

Félreült az egyik vízköpő alá, nézte a remegő patakokat a kulcscsontjától lefutni domború mellkasán a köldökéig. Egy másik mellet is látott, izmos, májfoltos karokat, a kéz a has dombjára hanyatlott, a köldök megtelt vérrel, mint egy kis csésze, számtalan félig alvadt patak. Akkor azt hitte, filmet lát, vagy valami nagyon hülyét álmodik. Undorodva elhúzódott a vízsugár alól.

Felkapta a fejét, aztán grimaszolt mérgében. Mintha telefoncsengést hallana, ereszkedő dúr hármashangzat. Francba, ezt képtelen megszokni, hogy már a füle is a mobil dallamára csöng. Pedig büszke volt a telefonjára, benne volt a szerződésében, hogy csak a készülékért kell fizetnie – azért sem kellett –, jár neki a Pannon Praktikum Classic.

Reklámfogás, persze. Ha már egyszer ő lett a piros inges Pannon-fiú, aki rohan, magyaráz, intézkedik, persze mobilon, és lefegyverzően nyílt mosolyát ragyogtatja minden-
kire, ciki volna, ha felismernék az utcán egy Westel Domi-
nóval. És a piros inget is megtarthatta.

Persze, most erről a rohadt modellkedésről is a sál jut eszébe, mert az első, a Kisdobos újság címlapjára készült fotóját éppen annak a muris, vékonydongájú pasinak kellett készítenie, aki a Gellért Pista bácsi barátja volt; valami indiánosdi hülyülésből visszamaradt beceneve volt, meg-
van, Villanószem. Szerette felidézni azt az indiántábort vagy mit, sokat mesélt róla, de csak akkor, ha Pista bácsi kiment a konyhába vagy a klóra. A nevére már nem emlékszik. Pocsék a névmemóriája. Akkor a fürdős buliban éjfél után már a saját nevét sem tudta volna megmondani. Bal-
szerencséjére Ibolya megismerte, pedig csak egyszer volt fent náluk, akkor sem őt, hanem az öccsét kereste. Bele-
csimpaszkodott a karjába, futólag bemutatta a dundi bá-
rátnőjének, és lelkendezve hadarni kezdett. Ő meg unta már az egészet, javasolta, hogy menjenek át az uszodába, legalább ne itt mindenki szeme láttára – ezt persze nem mondta. Felcipelte őket a galériára, abban a dübörgő tech-
nóban úgysem hallja az ember a saját szavát se, és nézheti a vásznat, a feliratos némafilmeket. Ibolya meg csak be-
szélt, beszélt, hogy új munkája van, és ezért most nem vizezheti be a haját – én már nagyon részeg lehetek, gon-
dolta ámulva –, meg hogy délután a szomszédban volt egy termékismertetőn, lefutott cuccok, biggyesztett, viszont összefutott ott egy csomó ismerőssel, András sajnos, nem jött el, de valaki megkérte, hogy táncoljon.

Nem felelt, fújta a füstöt, és hol az angol feliratos japán némafilmet nézte bágyadtan, hol a körbefutó rácsnál ácsorgókat. Pont velük szemben ült egy lány meg egy fiú egymás mellett, mindketten frottír fürdőköpenyben és strandpapucsban. Nem beszéltek, szólni is alig szóltak egymáshoz, de időnként egymásnak nyújtották a cigaret-
tát, a dobozos sört. Mint egy film főszereplői az ágyjelenet forgatásának szünetében: leülnek, kifújják magukat, és közben nézik a medencében tomboló statisztákat.

Hirtelen hasító fájdalmat érzett, hogy elterelje róluk a figyelmét, ő is mesélt valamit Zám Tiborról, és Ibolya tárt szájjal hallgatta. De közben mégis őket leste, elnehezülő szemhéja egymásra kopírozta a két alakot, és mivel éppen nem egyfelé néztek, a villogó rótt fényben már csak egy nemtelen, gyönyörű Janus-arcot látott, és csak most, a vizet paskolgatva értette meg a lehetőséget, hogy ha megszólal, beszáll a játékba, talán egyszer ő is nézhet egyszerre mindkét irányba, elmúlna a kettéhasító fájdalom, mert elejétől végéig látná a történetet, színről színre, látná a saját szerepét is a történetben, lekerülne a Pannon-plakátról és felölthetné a történet Janus-álarcát.

Nem tudta megállapítani, melyik az anyag színe, és melyik a fonákja, pedig tapogatta, forgatta eleget; valahányszor elindult otthonról vagy megérkezett, mindig megérintette az előszobafogason függő sálát. Akár egy köldökszínór – próbaképpen a nyaka köré tekerte. Láta, hogy régi darab, bizonyára nehezen pótolható, a szélén több helyen is kifeslett, kilógott egy-egy szál. A Tricoteuse-ök jutottak eszébe, Dickens regényének modern párkái. Mme Defarge nevek egész sorát kötötte bele a készülő kézimunkába. Kezébe vette a sálát. Miért is ne? Végül is a sál: üzenet. Pannon ABC, Andrástól Zám Tiborig.

Félhomály volt az előszobában. A sok kis szál, a szereplők és az elbeszélők kapcsolatainak örökre összekuszálódott, kibogozhatatlan szálai. Most az ő szála jönne, belekötődne a mesébe. Ha megszólal, vajon tovább bonyolítja a csomót, vagy sikerül egy kicsit meglazítania? Mert átvágni biztosan nem. Meg aztán a köldökszínór, ha nem elég óvatos, könnyen túl szorossá válhat.

Mi más lenne az ő felbukkanása ebben a történetben, ha nem a véletlenek összejátszása? Ha nincs az a sál, és nincs a buli, akkor nem mesél Ibolyának, és Ibolya nem hazudik – na, ez utóbbi biztosan nem véletlen –, akkor ő nem érez növekvő kényszert, hogy megszólaljon. Mit is mondhatna?

Hiába, na, nincs új a nap alatt! Ezért hallgattam. Attól tartok, hogy az én soványka kis történetem nem sok újdonsággal gyarápíthatja a Pannon történet lapjait. Még ha ismerem is a megszólaltak és megszólítottak többségét (történetem meglepő módon

mégis olyasvalakiről szól, akit nem „ismertem”), már mindent – jóformán mindent elmondtak előttem. Helyettem. Helyettem, kis virág...Ibolya az oka. Pontosabban Ibolya egyik hazugsága. Mert ha választanom kell, hogy András hazudott vagy Ibolya, gondolkodás nélkül az utóbbira szavazok. Képzelem, hogy a szegény, immár rutinosan makaózó olvasó kedve már most elment a továbbolvasástól: Atyám, már megint egy mindent tudó. Na, most vajon miről sikerül bebizonyítani, hogy nem is úgy van, ahogy volt? Ez az egész Pannon izé egyetlen, végtelenített palinódia: Nem is jártál (laktál, öltél, öleltél) te soha a Pannónia utcában!

Szeretném előrebecsátani, hogy semmilyen kártyajátékhoz nem értek. Emlékszem ugyan egy unalmas nyárra – nemhiába mondják, hogy az ember végeredményben nem igazán tud mit kezdeni a szabadságával –, amikor Balatonon – elnézés: a Pannon-tenger partján – kínomban megtanultam a szomszéd németektől tarokkozni. A kedves, ám közönséges fiatal párt – mint később kiderült, nem is egymás párfjai voltak – a hetvenéves szomszédasszony a kötelező Zimmer Feri táblával fogta a pannon országúton – ezt nevezem útonállásnak. Nem tudom, vettek-e fából faragott vaskarikát a szerda-szombati menetrend szerinti vásárban, de a magas ég sem rogyott rájuk, így unatkoztak. Naphosszat kártyáztunk tehát, egyebet nem is nagyon tehattünk, mivel egymás nyelvét alig beszéltük, kivéve a kérdőszavakat, és akkor még nem is tudtam, hogy ennek egy unalmas kora tavaszi napon még jelentősége lesz. Mert ami történet, részben hátborzongató, részben komikus, vagyis teljesen abszurd. Ettől én mindig otthonosan érzem magam. Íme, hát megeltem hazámat!

Ibolya azt hazudta Andrásnak (s ő jóhiszeműen továbbadta Györe Balázsnak), hogy ő és a barátai találták meg a halott Zám Tibort. Pedig ez nem igaz, én csak tudom, mert amikor hosszas várakozás után benyitottam az addig üresnek hitt lakás fürdőszobájába, hogy elüntessem ingemről a borfoltot, színegyedül voltam. És amint megláttam a kivérzett, hunyt szemű Zám Tibort (nyilván azért ismételve a nevét mániákusan, mert vele kapcsolatban ez az egyedüli biztos pont), hirtelen olyan egyedül lettem, mint még soha életemben. És nem is vihogtam idélenül, és nem ettem lopva süteményt – csak kenyér volt otthon –, csak álltam, nem tudom meddig, talán elhagyta a torkomat valami bugyborékoló hang, mert nyelni is elfelejtettem, és a nyál összegyűlt a számban, aztán eszembe jutott, hogy miért nyitottam be,

lehúztam hát az ingemet és kiöblítettem a borfoltot, kis habozás után a csap alatt, mert féltem, hogy a víz a borral együtt lemosná a vért is. Ezt akkor szentségtörésnek éreztem. A konyhaajtóban estem össze.

Hát ennyi. Tudom, nem valami érdekfeszítő. De előre is elnézést kérve Tamás Ferenctől: az a telefonbeszélgetés sem egészen úgy zajlott, ahogy kommentálta, bár elképzelhető, sőt valószínű, hogy nem egyetlen hívás volt, telefonbetyárral állunk szemben.

Az eset a következő: ülök gyanútlanul cigarettázva a Mammut áruház harmadik emeletén, előttem tábla: Fodrászat Kosmetika Szolárium Masszázs Ingyenes fülbelövés. Kösz, mondom, engem ingyen se lőjön senki fülbe. Pláne ingyen! Olvasom inkább a Pannon folytatásokat. Ekkor csöng a Praktikum – volt fülem a hallásra, hiszen nem lőttek bele! –, felveszem, erre belebúg egy édeskés hang, hogy: Hová, Kuksi? És mindezt németül! Mondom: téves! Tovább olvasnék, telefon. Ugyanaz a nő keres valami lehetetlenül hosszú nevű lányt, Nóra meg Klára meg még egy csomó minden. Kérdem, nem tűnt-e föl neki, hogy férfihangom van, nemigen lehetek nőnemű. Erre burukkolva felkacag, hogy nem egy Kuksit ismer, egyikőjük már nagypapa, mért pont én ne lehetnék! Különb is, időnként bárkivel megeshet, hogy már azt sem tudja, fiú-e vagy lány. Amikor harmadjára szólalt meg az az átok – mivel három a pannon igazság –, lélegzetvételnyi időt sem hagyva üvöltöttem bele, hogy Nem ér a nevem! Átkozott boszorkány! (Ezt nem mondtam.)

Az idegességtől remegve rohantam el, valójában cél nélkül, gondolataim zavarosak voltak. Valahol leszálltam a villamosról, mire felocsúdtam, már a Pannónia utca bejáratánál topogtam. Egyik cigaretta a másik után – bevallom: féltem belépni a házak közé. Az a bizonyos este volt az első és eddig egyetlen alkalom, hogy megfordultam itt. A Pannon Praktikum nélkül ez sem történhetett volna, mert otthon van ugyan telefonom, de én csak ritkán, és Zám Tibornak a mobilon sikerült elérnie. Felismert a plakáton, és felhívott, hogy András új címét megtudja. Miért nem Ibolyát kérdezte. Bár sejtem. Zám félt Ibolyától. Általában a nők-től, és nemcsak azért, mert homokos volt. Ezt persze Villanószem mondta, akárcsak Zám világgá menésének történetét. Naszvadi Géza egyik hülye megjegyzése okozta. Zám szeretett volna Naszvadival barátkozni (gondolom, minden hátsó szándék nélkül), de Gézát túlságosan elfoglalták a csereügyletek, meg persze

András. Egyszer aztán András megsajnálta az ide-oda lézengő Zámot, és felajánlotta, hogy őt is beveszik a játékba, ha felszed valami tűrhető külsejű nőt. Erre Naszvadi röhögve hátba vágta, hogy Zámot ismerve ez nem lesz meg egyhamar, de csak szóljon nekik, ha túl meleg a helyzet. És kacsintott. Zám ezt az idéetlen viccet úgy értelmezte, hogy barátai ismerik a titkát, elvörösödött – vagy elsápadt –, és elrohant.

Zám háromszor hívott fel két nap alatt, egyre hosszabban beszélt mindenféléről, végül kérte, hogy ha meglelném a címet, vigyem el hozzá, most már szívesen meg is ismerne, de neki sajnos, csak estig jó, mert másnap elutazik egy barátjához, akit tízévente felkeres, az egyetlen igazi barátja, bizonygatta, hozzá utazik kora hajnalban Párizsba vagy Bakonymérőre, már nem emlékszem, szerintem Zám részeg volt – vagy én voltam az. Párizs az én Bakonymérőm.

Nem mondom, hogy nyugodtan érkeztem, három cigarettát is elszívtam fel-alá mászkálva, mire elhatároztam magam. Nem tudtam, miért akar Zám megismerni, mert persze ő is rögtön tisztában volt velem.

Az ajtó nem volt zárva, benyitottam, ahogy meghagyta – a csengő rossz, ő meg nem hallja a kopogást, a légnyomás kissé megsiketítette. De a lakás üres volt. A konyhában égett a villany, egy asztalon vászonszalvétán kenyérszeletek, meg egy szép, régimódi kaspóban vörösbor, egyébként teljes rend, de nem mint takarítás után, inkább kihalt volt minden. Úgy kabátban leültem, hogy megvárom, biztosan csak leugrott a szemközti ABC-be, hogy vegyen valamit a kenyérhez. Pár perc múlva rágyújtottam, mert olyan rossz volt a csönd. Néztam a cigit, ahogy ég. Meg is szomjaztam, de nem akartam pohár után kutatni, iszom üvegből, de végigloccsant az ingemen.

Amikor a rendőrökkel végeztem, és elengedtek, észrevettem, hogy nincs már cigim. Mentem az ABC-be, olyan volt, mint korábban, de mégsem: a bolt közben bezárt. Köszönöm az ilyen nonstopot! Fent nagy tábla, az üvegen meg kis cédulán a nyitvatartási 6–22 h. Pannon praktikum! Dühömben rugdaltam a rácsot. Megértettem, hogy Zám Tibor nem megismerni akart, hanem hogy én találjam meg. Ezek szerint ugyanabba a hibába estem, amibe annak idején ő: azt hittem, sejtenek rólam valamit. Frászt! Csak tanút akart. Bár ki tudja, talán éppen azért engem, egy ismeretlent.

Kinyitotta a szemét és ásított. Hogy a Pannónia utca végtelen hosszú? Ő látta a végét, meg az elejét is. Egyszerre. Labirintus. Egyenes labirintus.

Felállt, indult a törülközőért. Talán mégis meg kellene írni, gondolta.

Csajka Gábor Cyprian

HUSZONKILENCEDIK FOLYTATÁS: A KÍGYÓFUTÁR

Egyszerre csak megértettem, mit akart avval mondani, hogy *minden a levegő*. S hogy *az egyetlen értelem, az maga a levegő*. S hogy bármit mondunk, annak az egyetlen valóságos és biztos értelme a levegő, ami meglódul, megcserélődik a tüdőben; s hogy a tüdőnk az, amivel *valójában* gondolkodunk.

Ennek a szűkös, de ajándékszerű váratlansággal támadt helynek a fejében, persze, semmi köze sincsen a megértéshez. Csupán valamiféle könnyű, átmeneti betöltöttségről beszélhetek; most messzibbnek látszik a vég kezdete; vagy talán ugyanott van, csak nem annyira sürgető a lejtés, az odaút.

Már jó ideje nem szóltam magamhoz, sehogyan. Nincs mivel szórakoztatnom magam, nincs miért szétszórni a szorongásaimat, nincs több próbálkozás, haladék, kudarc. Megvagyok. Üres még tőlem, persze, az utolsó adminisztráció áttetsző szarkofágja, de azt, naná, már aligha az énem fogja elviselni.

Mostanában egyre több dolog elfogadható, sőt egyenesen tetsző a számomra. Egyre több dolog tetszik. Mintha elevenen *akarnék* szétmállani, szétcafatólódni a nagy világefogadásban, akár egy hulla a savfürdőben. Pedig a dolgok csöndesen tetszenek, nagyon finoman, nagyon tapintatosan kelletődnek. Ártatlanul és ártalmatlanul. Mintha lerágott fejű kígyók közt járkálnék: nem léphetek akárhova, csakis a test- és vértelen hurokközökbe. S ez mégsem fárasztó; ellenkezőleg. Nagyon rég érezhettem ennyire segítőkésznek a valóságot.

Valaki rászólt az érkezőre, hogy hagyja nyitva az ajtót, hadd menjen ki a bagófüst. Felélénkültem, mintha az árulás szele csapott volna meg, holott, persze, csak a huzat hűvössége.

*Nem árulás, hanem a tehetetlen egyröptűség.
Ezt hallottam a fejemben.*

Igaza volt.

Megint a legkisebb ellenállást követő képzelet ócskázik velem, gondoltam, de nem sértődtem meg, sőt, inkább megbővült a kedvem, mindjárt a nyitott ajtóra lendült a nézésem, ki a szabadba.

A traktorbarázdában bőrkabátos, válltáskás nő haladt a vasúti töltés felé. Közelített. Feszésre kötött fehér kendőt, hatalmas „tele” napszemüveget viselt, így aztán szinte semmit nem láthattam az arcából. Amennyi látszott belőle, attól viszont azt kellett éreznem, hogy muszáj lenne közletről és szabadon látnom, mert ez egy rendkívüli arc. A szemem egyébként, sajnos, nagyon meggyöngült. A testi romlástól soha életemben nem féltem, még a kopaszodástól se, tényleg nem, hanem a látásgyöngülésre egyáltalán nem számítottam. A szememet majd külön kell agyonverni, mondtam valakinek, alig esztendeje.

A szemem, vagyis a látásgyöngülésem még képes megsegyeníteni, gondoltam, és lemondtam a nő arcáról. Azt néztem, amit jól láttam. A nő hibátlan szépséggel imbolygott a göröngyökön. Mint aki biztos, ruganyos támréteget talál a levegőn. Kecses, harmonikus határozatlanság, pontosan összeillő tévesztések; egy ilyen utat nem is lehet jobban, szebben, igazolhatóbban megjárni.

Hát így állunk: az egész kultúra rosszhiszeműség és rágalmazás, gondoltam. Pedig a nők valóban szeretnek hűségesek lenni. A nők hűségesek, ha egy mód van rá.

Megvártam, míg fölkapaszkodik a töltésre, azután pénzt tettem a pultra.

Nézd csak, a kocsmabádog teljes színezete mennyire egylelkű a hűség fogalmával!

Ez meglepett.

Egyszeriben minden felület úgy taszította, hajtotta, verte el magától a trágárságot, hogy be kellett hunynom a szemem. Jól van, legyen. Ha még nem sikerült egészen megölnöm a sorsomat, és ha nem akarja mindenáron, akár

egy szerző, feszesre tömködni a kontúrjaimat, mint valami regényhőst, hát csak legyen, legyen szerelmes a nőbe, akivel semmi más, egyedül a levegő meg a tüdő értelme köthet össze, múlóan és esetszerűen.

Hiábavalóság félni az árulástól. Csak szél, levegő. A légzés egyszerű árulás, csere.

A nő helyén szemetet csereberélt a szél. Nem láttam sehol. Miatta mentem ki, akárha a beltér bocsátott volna el nyájasan, egészen úgy. A nő eltűnt, *elnyelte a föld*. Miért csak egy nő képes elnyeletni magát a földdel, gondoltam, de mindjárt éreztem, hogy nem a megfelelő fehangomat ütöm meg, rossz a tónus: megfélemlített, kibúvót kereső szavak. Mintha a legolcsóbb illúziók piacán flegmáskodnék, holott ez a kérdés nagyon is kérdezhető és helyénvaló, s van rá illetékes hallgatóság.

Mi célja lehet a nőnek, hogy így átvergődött a durva szántóföldön. És én miatta, vagy hát nem, nem miatta, inkább feléje, pontosabban *útána* vagyok idekint, gondoltam.

Ne küszködj többé a dolgokkal. Minden egyformán egy. Haladéktalanul megvonódik. Percig se marad. Kihátrál a neve alól.

Amúgy sem akarok már gondolkodni, gondoltam.

Kívül, az égbolttól a csontjaimig, mindent hatalmába kerített a tiszta önkény. Belül, talán a lelkemben, elszabadult a züllött magányosság levegője, hogy alig mertem kilélegezni, inkább hazasiettem, mielőtt még ez a kettő összeér.

A szerző nem tudott az eszére hallgatni. Csak akkor volna joga megölni a hőst, ha előbb magával végezne. És egyébként is idétlen dolog lenne megölnie. A próbahalál nem a mű, hanem az élet része. A halált, mi sem természetesebb, muszáj az embernek megkóstolnia. Remélni, hogy megkóstolható. Csak az *ölést* lehet megkóstolni a műben, gondolta a szerző. Attól viszont elválasztja a helyzete.

Elolvasta, amit eddig írt. Mennyivel jobb helyzetben van nálam, gondolta a hősről, és ebben nem tévedett. A hőse lényegesen jobb helyzetben volt nála.

Nem volt elégedett. Csupán annak örült, hogy „ezt a lehetetlen címet” egyáltalán sikerült *folytatnia*. A könyvjelzőnek használt blokkpapíron pillantotta meg. KÍGYÓFUTÁR. Megismerte az írását, az övé, persze. Ilyen vastag filctollakat használt úgy tizenöt-húsz éve. Talán valaminek, egy műnek a címét jegyezte föl; egy ilyen műcímféle, *idegen meglevőséget*. De az is lehet, hogy váratlanul, hát persze hogy *váratlanul*, ez jutott eszébe, ez a képtelenség. Ez a ködszó.

Miért.

Teljesen idétlen lenne, ha nem volna benne valami fenyegető. Valami megkerülhetetlen. Akár egy tényleges hírhozó, akinek a létezéséről csakis akkor tudni, amikor már ott áll a hírrel.

Kígyó és futár, két szó egybeírva. Szóösszetétel. Biblia és patanyomok a hóban. Nem, ez nem ilyen egyszerű. Ez egy téves vagy éppenséggel halálpontos *létezéség*, ami vagy van, vagy nincs. Hogy, hogy sem: a szöveg által, *ami alatta van*.

Megpróbálta igazolni. Vadul: igazoltatni. Vagy ugyanavval a kedvvel megsemmisíteni.

Nem tudott túllépni rajta. Nem bírta próba nélkül megsemmisíteni.

Próba, próbák, kóstolások nélkül, közönségesen megsemmisülni...

Emberlény a Kígyófutár. A kígyófutár. Talán.

Idétlen szintagma, használhatatlan. Vagy legföljebb is: garantálhatatlan szerkezet.

A *biztos szerkezetet érezte az idétlen szóban*. A nem várt, beláthatatlan célú összenövésben. A Visszahajló Ellen-testvériségre. Erre gondolt.

Ez is az eszébe jutott.

És mégsem tudott az eszére hallgatni. Sohase.

Csak kipróbálta, megkóstolta.

Hatalmas rokonszenv fogadja az agóniámat, gondolta a szerző. Megmártanak a halálukban, leszopogatnak, *éreznek a nyelvükön*.

Kívánnak és megölnek, és talán szeretnek valakit.

Engem a hősöm sem ment meg magamtól, gondolta a szerző.

Még ő se. Még ő is odaad.
Megkóstolja velem a halált.

Ez a nő akár meg is menthetne téged.

Csak nem megmentetni akarom magam evvel a nővel, gondoltam.

Jó volt hazaérni. Vagyis nem haza, persze, ilyen már régóta nincs, hogy haza, hanem jó volt megérkezni a tartózkodási helyre. Kijózanodtam. Semmi önkényesség, meg belvilági magánybűz; semmi ilyen. De nem tudtam megtagadni, amit éreztem. Az a néhány perc fantasztikusan jó volt. Ameddig nem jöttem rá, nem ismertem föl, hogy ki az a nő, akibe beleszerettem.

Rágyújtottam egy szivarra, belelapoztam egy könyvbe, elolvastam néhány oldalt. Magyar könyv volt, nehéz nyelv, az *utolsó nyelv*. Már nem is tudom, ki mondta, helyesebben írta, hogy ez a *barbár zengésű nyelv* arra való, hogy a halállal vagy az elmúlással, már nem emlékszem pontosan, szóval hogy a semmivel társalogjunk rajta. Nem anyanyelvem. Nagyanyámtól nyelvem a magyar, aki egyáltalán nem volt magyar. Nagyon szépen beszélt. Ha avval idegesítettem, hogy ne haljon meg soha, mert szeretem, azt mondta: *ne nyargalj a lelkemen*. Lelkemen. Én ezt a szót, ezt a hangfüzérkét, persze, értem. De tudom nem érteni, tudom egyszerűen csak hallani. Mert nem vagyok magyar. *Lelkemen*. Ilyen egyszerű, ilyen tökéletlen az Isten fájós, vénséges háta. Vessük össze a hátunkat. Ezt mondta a nagyanyám, na, jól van, vessük össze a hátunkat, és most aludj szépen. *Odaforduló elfordulás*. Ez a legtöbb, ami lehet, gondoltam.

A kétségtelen szomorúságtól még nem kell elérzékenyülni, gondolta a szerző. Miket ad itt a hőse szájába. Csak mert vár tőle valamit. Hogy értelmet adjon, nem a kígyófutárnak, hanem az eredetének. Őneki.

Bárki lehetne, vagy senki a kígyófutár. Akkor lehet akár a nő is; ráállítom a nőre. Ezt gondolta a szerző. Volt oka arra. Hogy a nő legyen. Csalódott egy nőben, úgy érezte, elárulta egy nő. Mindig is gyöngé volt a bosszúhoz. De hajtotta, hajszoalta a kíváncsiság: mit tesz egy nő a szere-

lemben. Nem szerelmet hazudva és nem az elmúltával, hanem a szerelemben.

Soha nem tudta meg.

Miből születik egy kultúra. Egy vallás. Egy gondolat.

Kell-e ezt tudni.

Valahogy kellene.

Mikor kellene.

Mindig.

Van művészet, amelyikből nem hiányzik a nő. A nemiség. Van művészet, amelyikből nem hiányzik a szerelem, aminek semmi köze, őszintén legalábbis semmi, a nemiséghez. Hogy lehet ez. Hogy lehet az, hogy a szerelemnek semmi köze a vágyhoz, és mi által van olyan művészet, aminek nincsen köze sem a szerelemhez, sem a vágyhoz. És mégis művészet, csordultig az. Ezt gondolta a szerző.

Az Isten sem őszinte itt. Mert az őszinteség pótolhatná Istent. A halál nem akkora gond, gondolta.

Ilyen helyzetben volt a szerző. Tudta, hogy ilyenben van, és ebből nem kell nagy ügyet csinálni. A szerelem nem vágy, az árulás *nevezhetetlenül* egyszerű, a szomorúság kibírhatatlan.

A hímneműség álszent felelősségkultuszában a szó, minden szó, megölt valóság, gondolta a szerző. Ilyen helyzetben volt.

Álltam a zuhany alatt, a panettone utóízeivel a szájam-ban, fél üveg száraz pezsgővel az agyamban; a zuhanyozás az egyetlen templom, ahol némi elfogódottságot érzek. A panettonét és a pezsgőt Agnese hozta, övé ez a lakás is. Agnese havonta jön, mindig hoz valamit, leteszi az asztal-ra, és elmegy. Ellenőrzi, hogy élek-e. Milyen jó, hogy van okom kimondani egyetlen nevet, az ő nevét. Majd még kimondok egy másikat is, de az egy marokfegyveré. Agnese gyermekorvos, ő talált rám golyóval a combomban; mondtam neki, úgy segítsen rajtam, ha akar, hogy engem nem lehet adminisztrálni, nem vagyok abban a helyzetben. Ki kell bírnia kérdések nélkül.

Kibírta, bírja. Azt mondta, már várta, hogy ez legyen vele. Valami bizonytalan kötelességet várt az életébe. Ta-

lán mert nem lehet gyereke. Vagy mindenképpen. Havonta fölautózik Délről; már ha itt vagyok.

Az utóbbi években sokat vagyok itt. A szolgálattal álltam szerződésben, antimaffiáztam. Hanem ezek tényleg mindenütt bent vannak; kezdtem nem tetszeni a szolgáltatnak. Félreértések adódtak, persze nincs mód tisztázni őket. Hadd spóroljam meg a többit, ki akarnak nyírni, és kész. Esetleg rám unnak, mindegy. Se megmenekülni, se odakínálkozni nincs bennem elég szándék. Valójában eleve a szándékaim maradékát zabáltattam föl a szolgálattal. Tisztára nyalt ebtányér, magyarázni se kell.

Most aztán már a kondíciómmal is baj van, amit nem tartok akkora bajnak, persze. Karácsony táján, messze innen, másutt, észrevettem a hwarang-dós mesteremet, egy hangszerbolt kirakata előtt állt a botjára támaszkodva, és csóválta a fejét. Hirtelen felém fordult, pengéző ázsiai szeme nem engedett közelebb mennem. Végignézett. Azután, mellmagasságig emelve, két kezének négy ujjával, mindegyik ujjá megvolt, persze, fölmutatta a haldokló sárkánykígyó jelét.

Megtörülköztem, a tükörből rám villant a fösvény szárazdrót testem, visszaültem a maradék pezsgőhöz.

Jól beleócskáztam a hülyeségbe, gondolta a szerző. Moxyogta is: bele a hülyeségbe.

A legbóvlibb szövegember, az lett belőle; merő időtlenség a kígyófutár.

A szövegemberem föltétlenül meg akarja értetni magát. Még ha nem is egyféleképpen, hiszen a hiúság fajzata, nána, hogy nem egyféleképpen, de a végbeléig érthetőnek mutatja a sanyarú individuumát. Az olvasat szó a legelvetemültebb használatot csírázza, gondolta a szerző. Mekkorát tévedett. Ezt később gondolta. A fordítottja, sajnos, nem jutott eszébe. Fejjel lefele csíráztatott.

De ez is olyan mindegy volt neki. Elhagyta a szerelmét, akivel összekínózták egymást. Nagyon kínlódott ettől. Mélységesen szomorú volt, fájtak a zsigerei, és ebben csak az volt a jó, hogy nem volt közönségesség benne stb.

Élhet még bármeddig, ebbe fog belehalni stb. Közönségesen ezt gondolta. Vagy hogy megszövegezi, és akkor majd megundorodik tőle stb.

Ilyen szűk helyen tekergeti a szerző. Ilyen volt a helyzete.

Az ABC lett volna a sarokpont. Vagy hát kigyófarokpont. Ezt úgy nagyjából mindenki elhülyéskedte.

Az isten háta mögött érezte magát, üres, érintetlen hátal. A züllött magány hidege lobogott a hátán, közönségesen.

Összetépte az egészet, és úragépelte a címet. Ez se új. De nem bírta megsemmisíteni; a biztos szerkezetet érezte az idéetlen szóban. Hadd folytatódjék: *legalább egy rokonszenves modor.*

A pezsgő jól tartotta magát, belefordultam vele az éjszakába. Gondoltam még ezt-azt, de hadd spóroljam meg. Fáradt vagyok. Jestem zmechony. Ezt a mostohanyelvemen a legjobb mondani.

Kopogtattak.

Persze. Stb.

Még soha nem kopogtattak itt. Bárki legyen az, csakis a gondnokságtól jöhet, gondoltam.

Lehetne a bőrkabátos, válltáskás nő a földből. Az legalább *nekem* érdekes lenne. Ilyen, persze, még a mesében sincs.

Inkább egy megbízott, gondoltam, a gondnokságtól.

Benyomja velem az ajtót, és idáig lökdös, ahol most vagyok.

Előkapja a Berettáját, nincs rajta hangtompító.

Ezt a nevet ígértem még kimondani, az Agnese után.

Harmatos, vagy elfelejtetted rácsavarni, majd ezt kérdezem.

Harmatos, mondja.

Ez azt jelenti, hogy úgynevezett *gyöngye lövedékek* vannak a tárban. Meg a csőben is. Fele lőpor; és alig szól a fegyver, nem kell hangtompító. Régi trükk, a Közel-Keletről. A golyók nem jönnek ki a hátamon; éppen jó helyen lefáradnak.

Akkor legalább ötöt légy szíves, mondom majd neki.

Szívesen. Valami effélét mond.

A fejemet hagyd ki, arra hiú vagyok, mondom; ez a legrégibb szolgálati mondatom.

Akkor még nem tudtam, ki jött a gondnokságtól.
Magamra csavarjam-e a törölközőt. Ez itt a kérdés.
Mindenesetre végignéztam magamon.
Az utolsó bőrömön.

HARMINCADIK FOLYTATÁS: ÁTÓL CETTIG

Odalent, a sarkon, a járdán – hogy azt ne mondjuk: utcaszinten – ketten állnak. Attila és Zita. Egymásra néznek, sőt, egymásba. Szakítanak éppen. Viszonyuk itt kezdődött, ugyanezen a sarkon, két éve kereken, amikor Zita leszállt a buszról, és Attila, bár tovább kellett volna utaznia, utánaszállt, elvétette a lépést az Ikarus lépcsőjén, féltérdre zuhant a megállóban, és a lány hátrafordult, visszaszólt válla fölött a szedelődzködő férfinak: – Na ne má'. Ennyire azért' nem jó a seggem.

A két szempár összekapaszkodik, a tekintetek egymásba fúródnak, két év viharai és vereségei vibrálnak az arcok közötti szűk légtérben – ennyi a világ.

Megvolt már minden. Emelkedés, zuhanás, összekapaszkodás és elszakadás, hűség, csalás, ütés, simogatás; a kottát végigjátszották hiánytalanul és egymás fejére olvasták az ábécét elejétől végig, vissza és oda, A-tól Z-ig.

Attila éppen úgy érzi, meghal. Mindennek vége.

Zita éppen úgy érzi: eddig halott volt, ez a szikrázó pilanat a feltámadás – ma kezdődik az élet.

Hibátlanul kerek az univerzum a sarkon, a járdán, az utcaszinten, benne van minden, ami a teljességet teljessé teszi, férfi-nő, kezdet-vég, élet-halál, továbbá egy A és egy Z és egy cakompakk.

A sarki abszolútumot környező részletek tulajdonképpen mellékesek, s csupán annyiban említésre méltók, amennyiben lényegtelenségük halovány fényénél erősebb kontúrt kap AZ (Attila + Zita).

Itt van tehát e szóra sem igen érdemes utca. Igen, tudjuk, a neve Pannónia, de hát ez (is) esetleges. Párhuzamosan fut a Dunával, s ha föltekintünk, talán földereng a magasban a légifolyosó, az észak-dél irányú, a Baltikum-Balkán sztráda egy szelete. Szigorúan egyirányú, keresztetni tilos, sőt lehetetlen, kivéve természetesen a kataszt-

rófa- és kényszerhelyzeteket, valamint a vis maior minősített eseteit, így azután karcos nyomot hagytak a Pannónia utca fölötti égi korridor légnemű falain az angolszász Liberty-bombázók, a Luftwaffe Messerschmittjei, a Vörös Légierő JAK-vadászai, korábban a k.u.k. hadsereg utat tévesztett postagalambjai, az Első Honvéd Léghajózó Dandár Rákoskeresztúron fölengedett, és tehetetlenül a Lágymányosra sodródott nemzetiszín hőlégballonjai, valamint lengyel László jó királyunk elbitangolt vadászsólymai, de hagyjuk, mindez semmiség, a szó szoros értelmében levegő.

A légifolyosó fölött – ehhez már igencsak erőltetni kell a szemet – egy sávnyi sztratoszféra. Nem sok, de nekünk épp elég – egyesek esküsznek rá, hogy látták Jurij Gagarint és John Glennt a szűkös pannon sztratoszférában. Nyaranta, esténként, derűs időben a Főnix-ház sarkán, a gyógyszerár előtt a járdára állított közepes méretű csillagászati távcsővel (melyet Soltész Ágost, a közeli Berzsényi gimnázium nyugalmazott fizikatanára készített még aktív korában) megtekinthető az Androméda-köd egyik szöglete; némi reszketeg fénymaszat, nem kell különösebben felfűjni, alig másfél akkora, mint a Tejút, meg aztán jó részét amúgyis elfödik a házak.

Attila és Zita állnak moccanatlan. A tekintetek nem engedik egymást, AZ univerzum érinthetetlen és megbonthatatlan, a lábak mintha az aszfaltba gyökereztek volna.

A kövezet egyébként ugyanaz, mint amit Radnóti Miklós taposott, amikor hazafelé tartott első munkaszolgálatát követően a Nyugati pályaudvarról. Amit Raoul Wallenberg taposott, amikor a Szent István park védett házai felé igyekezett, s rohantában megbotlott – ugyanott, ahol két éve Attila –, a degeszre tömött aktatáskából svéd oltalomlevelek szóródtak az úttestre, s ha egy szolgálatkész nyilas testvér (aki amúgy Lutz Gizella, a Nemzetvezető lelete párja Tátra utcai lakását őrizendő rendeltetett a környékre) nem segít összekapkodni a pecsétes papírokat, bizony mindet elfújta volna a szél.

Attila és Zita talpa alatt, a víz és gázcsövek, elektromos és telefonkábelek hálózata alatt, a házak alapzatánál mélyebben, nem messze a háromszáz év előtti dögkút kutya-

csonthalmától emberi csontok. Csigér Bandi bandájának egyik tagja nyugszik ott, aki az éppen csak körvonalaázódó Nagykörút felől futott a Viza fogó vadonerdeiben lévő rejték helye felé 1897-ben, amikor a banda a Körút első kész épületének, a Vígszínháznak úri közönségét fosztogatta, és tetten éretvén menekülőre fogta. Szegény Pödör Józsi túl sokat ivott aznap, józan ítélőképesége, mely annyi nehéz helyzetből kisegítette már, ezúttal elhagyta, és az elébe vágó rendőrök láttán elveszítette fejét, pisztolyt rántott, amazok meg nem haboztak, sortüzet adtak. Pödör Józsi életében először és utoljára tett jót a hatósággal: az építkezésekhez ásott meszesgödörbe zuhanván még a temetési költségek alól is mentesítette a hivatalt.

A meszesgödör aljzatánál alig egy arasznyival mélyebben egy török jatagán korrodált markolata, közvetlenül a rómaiak emelte faerődítmény elszenesedett tartócölöpeinek agyagba korhadt szemcséi fölött. (Rossz ötlet volt, ezt idővel az aquincumi légio parancsnoka is belátta, noha ő járta ki feletteseinél az engedélyt, hogy a túlpárti ideiglenes erősséget fölépíttethesse, ekként szorítva korlátok közé a túlpárti barbár portyákat. Eredetileg csupán a békés provincia unatkozó katonáinak életét kívánta kissé változatosabbá tenni, s felébreszteni a régóta szunnyadó harci kedvet, ám amikor az első őrség hat katonájának tetemét tutajokon kellett átúsztatni az Ister jobb partjára, s ő látta, ha újabb csapatot küld a föld és vesszőfalú, tulajdonképpen semmirevaló tákolmány védelmére, akkor a légio lázadását kockáztatja, letett a barbár portyák megfékezésének nagyralátó tervéről: száguldozzanak csak az üres síkságon, kit zavarnak, ha nem lépik át a limest?)

Így azután az erősség maradéka pazar temetkezés színhelyévé vált, a vesszőfalak között adták vissza a szellemvilágnak a nyugatra vándorló szarmata törzsek legvitézesebb harcosát, aki a semmirevaló tákolmány bevétele során vesztette életét. Amikor lovával együtt, fegyverei társaságában nyugalomra helyezték, rágyújtották a római falakat. A lángok lobogását a túlparton is látták. A forróság kiegészítette az agyagot, és megőrizte a szarmata harcos és a mokány ázsiai ló tetemét, így vált a majdani Pannónia utca a barbaricum legfontosabb régészeti emlékének őrizőjévé, noha

a leletet nem tárta föl senki, így hát leletnek nem is nevezhető, csupán ködös érzetnek, s annak is csak akkor, ha van, aki megérzi, márpedig nem volt.

Ott állnak az utcaszinten Attila és Zita, fejük fölött az Androméda, talpuk alatt a szarmata, és nem tudnak semmit, csak azt, hogy tudnak mindent, mert teljes az univerzum, és ismerik az egészet; ától cettig és cakompakk.

Horgas Béla

HARMINCEGYEDIK S EGYBEN UTOLSÓ
FOLYTATÁS:
A TANÍTÓKISASSZONY
ÉS A MEGSEMMISÍTŐK

Ennyi idő után, gondolta, eldönthetetlen már, hogy valóban a bodros hajú, birkafejű vénkisasszony-e az a pont (az a személy), ahonnan méricksélhet (bejárhat) teret és időt, történetet, vagy csak a szavai tették és teszik azzá. Mind-egy. Ez a helyzet, és kész. Pápa Riza tanítónő újra meg újra jön, s ezúttal nem versben, sötétfehérben, mert sötétkéék rakott szoknyában, rövid ujjú kék blúzban és rövid, posztóféle anyagból készült kabátban, melyet a fullasztó meglebben persze csak a hátára, szinte derék nélküli hátára terít. Alacsony sarkú, fehér szandálban jön a rövid birkalábain. Kezében fekete bőrdönt lóbál, pedig a kidomborodó oldalakon látszik, hogy tele van tömve az ormótlan papundekli láda, s aligha tollpihével. Mi ez a lóbálás akkor? Gyanús. Riza jön, mint a Számon Kérő Hallgatás maga, jön, és szállást keres, kér, a Pannónia utcában kíván lakni; van-e szoba, kiadó, jó címet kapott-e, ezt kérdezi tőle, és néz, néz pillantás nélkül, fölnéz rá, ő meg vissza, le – a feje tetejére lát egyenesen. A rózsaszínű fejbőrre. Ha jól számolja, száz esztendősnél öregebb a hölgy, hiszen amikor beiratkozott nála a pusztai iskolában az első osztályba, 1944-ben, akkor is vénkisasszony volt már, így mondták a pályamunkások. Ők pedig tudták, ők mindent tudtak pontosan. Riza szája sötétvörös, a haja cinkfehér, a sötétvörös szájából röpködő nyálgömböcskéék meg, ahogy magyaráz, ezüstösen fénylenek a levegőben. A frissen lakkozott iskolai padok szalmasárgán. Most a Vígyszínháznál találkoznak. A Margit hídig ment villamossal. Alkonyodott. Esteledett. A körút lámpái már világítottak. Riza bodor haja is – mesziről.

Legutóbb 1991-ben látogatta meg a tanítókisasszony, bár ezzel igazán nem kell elszámolnia. A Moszkva tér katalánának peremén duruzsolt a 21-es autóbusz motorja és duruzsolt mögötte egy cinkfehér hang, valami bőrdzsekis alak, egy roskadt, térdére könyöklő, arcát fekete sáljába rejtő fickó nyakába imádkozta, hogy *szedd össze magad, Rezső, az istenért, te férfi vagy én meg nő, és kész, most mit vacakolsz, Rezső; ő meg hallgatózott, magnózott szinte, feléjük dőlt, fotózott: két fiatalabb férfi tartozott még a duruzsoló nőhöz, két ágrólszakadt, természetes, pulóveres madár, az egyikén pufajka, a másikon fekete ballon, kigombolva végig; ők csak pusmogtak, vállukról lelógó szatyraikban kotorásztak, megismerte őket, Gé és Ká voltak, egykor osztálytársai az Üteg utcában (később az Akastyán-hegyen, a Takinfo előtt egy ideges postás, akit ki akartak fosztani, lelőtte mindkettőt). Az összeroskadt bőrdzseki akadozva válaszolt, mormogva törekedtek föl a hangok a mélyből, én tudom, ha akarom, én össze tudom szedni, de én nem akarom, értsél meg, Riza, hogy nem akarom, én semmiképpen nem akarom. A név megütötte ott a duruzsoló buszban, és a rövid lábú, fehér hajú tanítókisasszony már ott is állt mellette (a dzsekis meg a párja elhallgatott), és számonkérően, szemrehányóan, de árnyalatnyi részvétellel is a hangjában, ezt kérdezte: hát te, mit csinálsz te itt, gyermekem? Ezekhez tartozol? Magyarázzkodhatott. Nem volt egyszerű. Mint Jamesz esete Mörczo doktorral, aki csak olvasta Camus-t. Most is, neki is védekeznie kell majd? Ez lesz a kezdet újabb folytatása? S örülhet, hogy magyarázzkodhat? Várjunk még ezzel. Riza bodor fehér haja világított a Vígszínház előtt. Lakkozott fekete bőrdíjait makacsul hintáztat-ta.*

Nem volt a tanáruk, nem és nem, mondta Rizának. Rá-érősen lépkedtek a Pannónia utcán a megadott címre. Ezek a semmittevők, Zám és társai 74-ben érettségiztek, s akkor már neki, ő már akkor... De ismeri őket, persze, tud róluk, igen, részleteket is, hogyne, és nem engedte meghallatlanul elszállni füle mellett a tartózkodó megjegyzést, hogy hosszú-hosszú a mi (közös) történetünk, s hogy ki az a mi, ez a ki tudja honnan verbuválódott, túlon túl ifjú halottnéző banda például a második folytatásban, és akik a nézőket

nézik, a Pannónia utca véletlenszerűen kiterült terepét, rajta önmagukat, a mégiscsak elmesélhető, egy különleges világvasárnapra következő világhétfő metszetét a Kígyó és a Hattyú jegyében, a tizedik házban, hogy kérdezni kell: Ez volna a mi valódi hazánk? A mi országunk? A mi történetünk?

Ez, mondta, ez. És ő hozzájuk tartozik. De felelősséget nem vállal értük. Magáért sem? Ezt nem kérdezte meg Riza, szerencsére, még nem. Így még nem. De hiszen te is benne vagy a történetben – ugye? A *Pannon ABC*-ben is – nem? Dehogynem, bólogatott, és nézte a rövid lábú vénkisasszony rózsaszín fejbőrét. De mennyire. Nagyon jól tudja ezt Riza, mit kérdezgeti. Benne van, és nem csak az idézőjelesben, bár a valóságban is létező boltban még soha nem járt, a *Pannon ABC* pedig csak olyan, ez az egész csak olyan, mint a Révai vagy a Pallas lexikonba képzelt legrégebbi magyar nyelvelvélő, csak játék ez a pannóniautcázás, írott fedél, bár alatta, mögötte, vagyis benne a képzelt és valódi tények elkeverednek, áthatják egymást, és amint új formára lelnek, már az sem mondható, hogy nem részei a valóságnak. Hova tartunk, kérdezte Riza, és megtorpant. A megadott cím is csak olyan írott, idézőjeles? És mutatta a cédulát, amire átmásolta... Most, gondolta. Most kiléphet. Egy rebbenés, és nincs. Egy gombnyomás. DELETE. Rizácska a táblákat betűzgette: PANNÓNIA CENTER. NÁSFA MODA. GOLDFISCH. PRINT SHOP. FOTIFON. ARTEL. TRITON. CHAPE. MICROSOFT WORD. Hol vagyunk? És mikor?

A páratlan oldalon mentek, a lassúnál is lassabban, mintha időt akartak volna adni, hogy fogadásukra fölkészüljenek a háziak, holott a lakás üresen állt. A megadott cím, ekkor már valószínűnek tetszett, a Z.-ház lesz, a harmadik emeleti Z.-lakás, ahol mindig van kiadó szoba, nyaranta kettő is, mert a tulajdonosok ilyenkor kihúzódnak a döglesztő városból a Pilisbe vagy a Velencei-tóhoz, szerény, de jól felszerelt és gondosan ápolat faházaikba. A Pannónia utcában meg szabad a vásár, minden megtörténhet, mindkét oldalon. Még az is, hogy Riza kisasszony felelősségre vonja őt. Mert mi másért jött volna? Tudni és ítélni akar. Csakhogy milyen jogon és alapon akar, vagyis: mire föl? Küldte valaki? Milyen okból és milyen céllal? És

milyen információi vannak Rizának erről a romhalmazról, amelynek virtuális vetületei nem ismernek határokat? Ezt mégsem kérheti számon tőle... Lehet, hogy nem is áll szándékában. Nem azért jött. A kíváncsiság vezette... Semmi sem vezette, véletlenül vetődött ide... És a cím? Olvasta a folyóiratban. Elhatározta, hogy nekivág. Megnézi, mi ez. Valami köze mégiscsak van hozzá, ha másként nem, hát a tanítványai révén, az ő közvetítésével... Felelőssége is? Igen. Ezért aztán meg is fordíthatjuk a számadást. Akár szemrehányást is tehetünk a tanítókisasszonynak. Fölébreszthetjük büntudatát. Ha ő akkor... Emlékszik rá, egyáltalán? Emlékszik? A kidőlt jegenyére gondolsz, kérdezte vagy mondta – vagy gondolta Riza. Vagy nem is gondolta, csak átfutott rajta, valahol mélyen, valami mögöttes, hártýánál finomabb felületen, alaktalanul.

Arra, igen, pont arra. Az irodalmi pontra, ami egyáltalán nem volt, csak lett irodalmi (ne kérdezzük most, mi az), és mindketten a részesei, igen. Megérkeztek a megadott címre. A kaput valaki egy málló szemetesvödörrel kitámasztotta. Talán a házfelügyelő, talán egy lakó, aki lement a nonstopba kenyérért. Az utolsó 15-ös busz fűjtatva-sisteregve viharzott el mellettük, mint egy gőzmozdony, tizenegy óra múlt. A jegenyék ott álltak az egytermes iskola három ablakával szemben, az út másik oldalán, egész sor. Már tudtak írni, már fogalmazást kellett írniuk, feltehetőleg az első önálló fogalmazást, tehát 46 szeptemberében történt. Az éjszakai szélvihar kidöntött egy nyárfát, az útra zuhant keresztben, cigányok fűrészelték szét, fejszével nyesték, dolgoztak ott a szemük előtt egész délelőtt. Riza hangja, hosszú vonalzója csattogott, hogy ne bámulj ki az ablakon, gyermekem, de hiába, csak odakapták a fejüket, és akkor azt mondta a tanítókisasszony, írjatok fogalmazást a kidőlt nyárfáról, gyerünk, mindenki. Ez a mindenki talán két tucat hat és tizennégy év közötti gyerekek lehetett, a katolikusok; a nagy iskola a falu közepén volt, a tornyos református templom mellett. Írtak. A kapualj búze rájuk hengeredett, ahogy beléptek. Kinyitották a padba vágott lyukban elhelyezett tintatartókat, mártogatták a 363-as zsinórtollakat. Neki vágott végű tollhegye is volt, Lőrinc úrtól, az állomásfőnöktől kapta, de azzal nem

írhatott az iskolában. Tapogatta a falat, kereste a lépcsőházi világítás kapcsolóját, harmadik emelet, mondta Riza, lift nincs. Lift van, ő tudja, lennie kell. Lassan hozzászokott szeme a sötéthez, de tenyere a falon valami meleg, ragacsos lyukhoz ért, rémülten elrántotta. Sorra olvasták föl, amit írtak. Ő is. Annál a mondatánál, hogy szegény nyárfa meghalt, Tuka Mari kuncogott, és erre mindenki nevetett, az egész tanterem. Vér, gondolta, vér. Valakit megsemmisítettek itt. A lyukat golyó ütötte a falba. Ne nevessetek, ingatta bodros fejét Riza. Ez a mondat szép. És fejére tette párnás tenyerét, futólag megsimította. Kapcsoló sehol. Botladoztak előre. A fekete bőrröndből áradt a Számon Kérő Hallgatás. Riza párnás tenyere, égető pofonja ütötte az olvasók közé is. Mikor a szótagoló, mutogatással kísért olvasásról áttértek a folyamatosra, az „l” és az „ó” makacsul ellenállt, holott meg tudta mondani, hogy a képen látható állat neve „ló”, de bármilyen gyorsan is ejtette a két hangzót egymás után, nem sikerült a mutatvány, míg Riza azt nem mondta, hogy utoljára kérlek, s mert akkor sem, hát párnás tenyerével durranva arcon csapta, és ő máris összeolvasta a két hangot: „ló”. Megtalálta a liftet. A tükrös, magas fülke sarkába támasztva egy kétméteres cégtábla állt, fehér alapon tenyérynyi fekete betűk, próbálta kiolvasni: NYOMÓ-, TŰZŐ-, VÁGÓ- ÉS SAPKÁZÓGÉPEK – mi ez? Valahol látta már.

Nem volt a tanáruk, nem tanította őket, nem voltak a tanítványai – meg kell majd nyersen mondania Rizának, ha mindenáron a felelősségről akar diskurálni... Nem volt. Vagy volt? Lehetett volna? Nem. És ne játsszunk nemzedékesdit. Csattogva, zúgva ereszkedett le a lift, hozta a nemzedékes darvakat, megszólaltatta a kerek húsz éve leírt romantikus mondatokat: „Mi vagyunk az első tiszta nemzedék ebben az országban, értitek, a legelső... mi még alig élünk, mikor utoljára vér folyt Magyarországon... ilyen előnnyel itt még nem indult senki.” Mi lett az előnyökből? Mit tettek a darvak, hogy legyen valami („végre valami a kurva életbe, mielőtt beledöglük az ember”)? Mi a valami? Ha folyik a vér az utcán? Vagy a fürdőkádban? Ha a világrendszer megváltozik? Vagy nincs már valami, mert éppen ez a változás, hogy csakugyan nincs történet, csak önma-

gunkba vakulás blazírt álarcban? („Vagyunk, eltűnünk, mi ebben a pláne, semmi.”) Elindult fölfelé a lift.

Nehéz lesz Rizával elfogadtatni ezeket a semmivel gurgázókat, még akkor is, ha próbál különbséget tenni köztük, eltűnés és eltűnés, vagy akár jelenlét és jelenlét, teljesítmény (egyéni) és teljesítmény között. Azt mondja majd: Rizácska, én Andrásért drukkolok. A *Pannon ABC*-ért. A visszatérés értelméért, mert az is lehet valami. Bármi lehet: valami. A pannóniautcazás játéka is. Ótesz, fótesz, Szenbenedek.

Most hagyták el az emeletet, az elsőt. A lépcsőház sötét volt, a fülkében hatvanas körte világított, a lépcsőház almazöld falán kínos lassúsággal vánszorgott a fény négy-szöge. A sarokba állított tábla alsó sorában ezt olvasta: HOT-MELT RAGASZTÓK, MEGSEMMISÍTŐK. Holtbiztos, hot-melt-biztos, hogy látta már a táblát valahol. Riza letette a fekete bőröndöt, dörzsölgette a tenyerét. Nem vagyok normális, hogy hagyom cipelni az öregasszonyt, gondolta, s hogy bocsánatot kér majd.

Az irodalmi darvak nemzedéke, haha, akik nem voltak a tanítványai, bár lehettek volna. És az ő nemzedéke? Az még nagyobb haha. Egy nagy nulla. Nem volt, de neki nem is kellett, vagyis amikor kellett volna, akkor nem lett, csak amolyan irodalmi-politikai tákolmány kínálkozott (és az is csak némileg), s így az igazi sem hiányzott, alig hiányzott, hiszen medernek ott volt egy civil társaság... Hogy kerül ez ide? Mi az, hogy civil társaság? ... Nem fog magyarázkodni. Egy kávéházi asztaltársaság, és kész. Valami kör-féle. Ahol aztán baráti játszótársakat is talált.

Irodalmi szervezkedésbe fogott. Volt összeverődés, társulás, ámulás és lelkendezés, aztán fuldoklás, aztán a legkisebb (kétszemélyes) irodalmi csoport megformálása a hetvenes években – de hiszen Rizának ezt tudnia kell. Mégsem várhatja tőle, hogy elismételje a saját történetét, mintha rendőrségi kihallgatáson lenne, ahol Riza jegyzőkönyvet vesz fel... Nevetséges, hogy milyen szavak szólnak meg a fejében. Alaptalan. Riza tudja az egészet, és az erőfeszítéseit is értékeli, hogy elhárítsa és mentse, ami menthető: értelmezze. Vállalja. Nem, mondta némán, ezt a vállalást azért nem, ebbe azért nem megy bele; a kifejezést

is utálja. Nyikorgott a lift. Megérkeztek a harmadik emeletre. Szó nélkül nyúlt a fekete bőröndért. A repedezett fogantyú ijesztő súllyal húzta a karját. Mi van ebben, tegla? És miként lóbálhatta ezt a félmázsás borzadályt az öregasszony?

Félhomályban botladoztak a Z.-lakás felé. Honnan tudja Riza, hogy melyik ajtó? Vagy csak úgy lépked – vaktában? És miért van nyitva az ajtó? Ahogy beléptek, sárga fény árasztotta el az előszobát a mennyezeten lévő burából. Mégiscsak van itt valaki. Várja őket. De az L alakban sorakozó fehér ajtók nem mozdultak. A kapualji bűzt itt erősebben érezte. Találomra lenyomta az egyik kilincset. Engedett. Fölkattintotta a billenős kapcsolót, de benn nem gyúlt fény. Az ajtó nehézkesen nyílt, mintha belülről kitámasztották volna. A résen beeső fényben zsúfolt fürdőszobára látott, és az ajtóval szemben, a kádban minden kétséget kizáróan ott feküdt Z. hullája.

Becsapta az ajtót. Mi az, kérdezte Riza. Semmi, vontam meg a vállát. A fürdőszoba. A másik ajtó kifelé nyílt, az előszobára, és a vécé volt mögötte. Klakk, mondta a kapcsoló, de a lámpa ott sem világított, és a harmadik ajtó mögött is sötét maradt a szoba, hiába csattogtatta sorra a kapcsolókat. Sarkig tárták az ajtót, és beléptek. A bőröndöt a vak csillár alatti alacsony, kerek asztalra tette, és mutatva Rizának a mély fotelek egyikét, aztán az utcai ablakhoz ment és elhúzta a függönyöket. Éjszaka volt, de beszűrődött némi világosság.

Most mi lesz? Ül le, mondta, Riza, ne siess. Beszédem van veled. Szeretném tudni, hogy ki tette ezt és ki a felelős ezért? Az asztalon terpeszkedő mázsás bőröndöt könnyedén leemelte, és a térdére fektette. „Ezt” és „ezért”?

Ahogy leült, a félhomályos szoba falai messzire szaladtak, teremmé tágult a tér, de Riza hallótávolságban maradt. Mindegy, ő akkor is meghallja, amit mondok, ha meg se szólalok. De akkor meg minek beszélgetni? Akkor a fürdőszobát is tudja. Akkor csak azt akarja, hogy kimondódjék, amit tud. A kimondás a tét?

A tanítványai, a gyerekei. Még mit nem! Ennyire azért nem vetítjük ki a *Pannon ABC*-t. Mennyire? Ha egyszer kivetítjük. S ki vetíti ki? Ő. Bizonyára ő. És akkor felelőssé is

tehető. A megsemmisítőkért is? Ezt mintha Riza kérdezte volna a terem, a tárgyalóterem, a kálmáncsai tanterem másik végében, mint parókás, gyapjas bíró, hogy kik azok a megsemmisítők. Ne tréfáljunk, próbált gondolatban háritani, de ott a legnehezebb, és a megsemmisítők tárgyszerűen léteznek, ezt senki sem vitatja. A tábla a liftben! Lehetséges, hogy végső soron ebben az ügyben nyomoz Riza. Nem fog előtte elhallgatni semmit. De hol kezdje? A szövevény melyik pontján?

S akkor S.-re gondolt, aki nem volt tanítványa, és nem a gyereke, de két lányunokájának az apja, és kétségtelen, hogy a bandához, a nemzedékhez tartozik, ha nem is lőtt szolgálati pisztollyal macskát az érettségire készülve, s pár évvel idősebb Z.-nél. Történetét a meredt szemű tanítókisasszony előtt, Z. fürdőkádban búzló hullájának a szomszédságában egyszerre megmagyarázhatónak látta, s benne az ifjú halottnézők zagyva erőlködése is megmutatkozott: a lappangó tragédia, a megsemmisítők pusztító kisugárzása. S. a megsemmisítők közé zuhant. Dezertált. Senki sem tudta feltartóztatni, ez igaz. Ő sem. Vereség ez? Csőd? Bukás? Bizonyára.

Nézte a tanítókisasszonyt, az alig másfél méteres számonkérő lényt, aki most még apróbbnak látszott a mély fotelba süppedve, s fáradtan le-lecsukódtak szempillái. Türelmesen megvárta, hogy elaludjon. Akkor fölállt, és óvatosan hátrált az ajtó felé. S. történetét már nem mondja el, nem vetíti rá a *Pannon ABC* színpadára. A tárgyszerűen létező és képzelt valóság keveredésének tanulságai kimondatlanok maradnak. A tanítókisasszony bőrdöngye felnyitatlan. Majd máskor. Ettől most mégis megszabadult. Nem kell véget vetni semminek, de abba lehet hagyni. Kisértetni a Z.-lakásból.